

JOANNIS LA PLACETE BENEARNI

OBSERVATIONES HISTORICO-ECCLESIASTICÆ,

QUIBUS ERUITUR VETERIS Ecclesiæ ſenſus circa Pontificis Romani poteſtatem in definiendis fidei rebus.

AMSTELODAMI,

Apud GEORGIUM GALLET.

M. DC. XCV.

PRÆFATIO.

QUàm multa & magnifica in Romanum Pontificem ipsius mancipia congerant, vix quemquam latet. Omnia illi subjiciunt, supera, media, infima. Sed inter innumeras illas, quas ipsi tam effusè deferunt, prærogativas, vix ulla est humanam infirmitatem longiùs prætergressa, vix rursus ulla, cujus falsitatem nosci pluris intersit, summâ illâ, atque errare prorsus nesciâ, de rebus fidei decernendi potestate, qua præditum illum esse contendunt. Quemadmodum enim si hoc ille privilegio verè gauderet, esset nobis ab ejus nutu necessariò pendendum, & vix quicquam hyperbolicum haberet impium istud distychum,

Oraclo vocis mundi moderaris habenas,
Et meritò in terris diceris esse Deus.

Sic si falsò hæc illi prærogativa tribuitur,

nemo non videt quàm lata hac ratione erroribus & superstitionibus omne genus janua pandatur. Quare vix quicquam diligenti & accurato examine dignius occurrit istâ, quam nunc aggredimur, disquisitione, qua dispiciendum suscipimus, num hæc tanta potestas Romano Præsuli verè competat.

Quamvis autem hæc quæstio determinari multipliciter possit, Scripturæ testimoniis, analogiâ fidei, variis exemplis, ac denique veteris Ecclesiæ sensu, ego certis de causis solam istam viam inire constitui, & demonstrare ignotam prorsus veteri Ecclesiæ supremam hanc potestatem fuisse. Inde verò proclivè erit inferre falsam prorsus illam, & commentitiam esse, idque partim ex Adversariorum consensu, qui si ignotum veteri Ecclesiæ fuisse hoc dogma persuaderi semel possent, quin sit falsum nullâ ratione dubitarent, partim ex ipsâ rei naturâ, cum qua multipliciter pugnat tamdiu latuisse.

Sufficere quidem videri possent quæ ut hoc ipsum evincerent scriptis consignarunt, nec pauci, nec incelebres Romanarum partium Theologi; nominatim Joannes Launoius, Lud. Mamburgius, & Lud. Du Pin, qui quæstionem istam doctissimis lucubrationibus illustrarunt. Sed quominus iis essem contentus hoc præser-

tim

tim obſtitit, quod graviſſimam quæſtionem, etſi cum aliquâ curâ, certè non tantâ, quantam & rei momentum, & Adverſariorum verſutia flagitabat, illi tractarunt. Nam & argumentis, quibus utuntur, firmis atque validis non pauca admiſcent imbellia & inutilia, in quibus confutandis Adverſarii triumphant, & quæ efficaciora adhibent adverſus contranitentium exceptiones non ſatis muniunt, & multa denique, non ſinguli duntaxat, ſed omnes etiam, omittunt meâ ſententiâ palmaria, atque iis quæ proferunt nullâ ex parte leviora. Quare non fruſtra laboraturum me exiſtimavi ſi accuratius aliquod nobiliſſimæ quæſtionis examen in me reciperem, & quæ videbantur inutilia reſecarem, firma vindicarem, atque omiſſa ſupplerem.

Quoniam verò argumenta noſtra quamplurima ſunt, nec ſe numero minùs quàm robore commendant, vitandæ confuſionis ergo placuit ad certas quaſdam obſervationes revocare, has rurſus in duas claſſes diſtribuere, quarum una generales obſervationes complectatur, ſpeciales altera. Illæ ex communi totius antiquitatis inſpectione petuntur, hæ ex ſingularibus quibuſdam, partim eventis, partim concertationibus, quæ in hiſtoriâ Eccleſiaſticâ occurrunt. Hinc ortus libri titulus.

Quæ autem observavi malui plerumque aliorum, Adversariorum præsertim, verbis, quàm meis exponere, tum ut disputationes resecarem, & contradictionibus obviam irem, tum ut argumentis meis robur adderem, ostenderemque me nònnisi certa & confessa proferre.

Quæ ex Græcis scriptoribus testimonia protuli, raròGræcè exhibui, hac unicè de causâ quòd procul absim à loco in quo isthanc opellam typis describi oportuit. Metui ne in Græcis, quibus excudendis Typothetæ non sunt ita assueti, subinde & identidem erraretur, quare malui Latinis versionibus esse contentus. Nec aliter sanè facere illi solent, adversus quos hac in parte disputo, apud quos rarum est Græca laudari. Feci tamen quoties id necessarium videbatur.

Edideram jam ante aliquot annos rude aliquod, & nondum satis elaboratum hujusce lucubrationis tentamen. Sed quominus illo essem contentus multa obstiterunt. Hoc cumprimis quòd ab eo tempore non pauca observare mihi contigit, quæ nobilissimæ quæstioni lucem aliquam dare posse videbantur, nec silentio premi illa debere existimavi, hoc præsertim tempore, quo Gallia, à qua semper speraveram eximium aliquid, & doctissimis, quibus abundat, viris dignum circa istud argumentum proditu-

diturum, revocatis iis quæ ante aliquot annos molita erat, jugum, quod excussisse videbatur, denuo subiit.

Cum nullum inde veritati subsidium expectandum esse viderem, rem ego suscepi, & quam semel eram exorsus telam in manus ita resumpsi, ut partim expunctis, partim emendatis, quæ minùs rectè habebant, additis insuper quàm multis, quæ tunc latebant, pro tredecim observationibus sex & triginta nunc prodeant. Hanc ergo solam editionem pro meâ deinceps agnoscam, eamque solam si quis insurgat, defendere Deo dante conabor.

Poterant non pauca apponi, & apponentur fortè nonnulla, si optari illud intellexero. Sed sufficere hæc possunt verum amantibus, quorum præcipuè habenda ratio. Cerebrosis ac pervicacibus nihil omnino sufficeret.

INDEX OBSERVATIONUM.

PARS PRIOR.

In qua Observationes generales.

OB-

PARS POSTERIOR.

In qua Observationes speciales.

ART.

OB-

OBSERVATIONES

HISTORICO-ECCLESIASTICÆ,

Quibus eruitur Veteris Ecclesiæ sensus circa Pontificis Romani potestatem in definiendis fidei rebus.

PARS PRIOR.

In qua Observationes generales.

OBSERVATIO I.

Ignotæ Veteribus fuerunt exceptiones illæ, quibus Pontificiam infallibilitatem definire & circumscribere Adversarii solent.

DUm quæritur num Veteribus nota fuerit Romani Præsulis potestas errare nescia, is non est quæstionis sensus, qui primâ statim fronte esse videtur. Hoc, inquam, non inquiritur, an qualemcunque infallibitatem Pontifici Veteres attribuerint, sed utrum eam præcisè & determinatè agnoverint, quam ejus mancipia solam defendunt, & universo orbi obtrudere conantur. Finge etenim aliquam Veteribus agnitam, sed ab hac distinctam, atque diversam. Quid inde colligere Adversarii poterunt? Nihil aliud profectò, nisi & novam esse fidem suam, & vel errare se,

 vel

vel errasse priscam Ecclesiam, quorum utrumque abhorrere se profitentur.

Non aliâ igitur lege gloriari de suo cum veteribus consensu possunt, quàm si ostenderint eandem omnino, non aliam quamcunque, nunquam errandi prærogativam esse quam & Veteres in Pontifice agnoverunt, & ipsi agnoscunt. Quare hoc ipsum inquisituris nobis nihil prius incumbit, quàm ut accuratè & fideliter exponamus quæ sit Adversariorum circa istud argumentum sententia, sic enim deprehendi facillimè poterit num illi cum Veteribus consentiant, num diversa sectentur.

Qui certum esse Pontificis judicium volunt, hoc præ cæteris admonent, non circa cujuscunque generis quæstiones sese exerere hanc, quam illi tribuunt, potestatem errare nesciam. Multas agnoscunt in quibus determinandis hallucinari ille facilè possit, quales sunt verbi gratiâ Philosophicæ, Mathematicæ, Historicæ, & uno verbo quæcunque ad fidem & Religionem non spectant, & in hoc omnes consentiunt.

Quæ pertinent ad fidem & Religionem in duplici sunt differentiâ. Quædam versantur *in jure*, quædam *in facto*. Facta rursus duplicia, *revelata*, & *non revelata*. Revelatorum, ut postmodum videbimus, eadem est quæ juris ratio. Circa non revelata posse Pontificem errare diu consensum est. Non sic post exortas Jansenianorum lites. Contenderunt hac occasione Jesuitæ & nonnulli alii, etiam in factis non revelatis, quibusdam saltem, certum esse Pontificis judicium. Reclamarunt alii, & novam hanc esse hæresim dixerunt priscis seculis inauditam. Sed quamvis multa occurrerent circa dissidium istud observatione dignissima, ego missa illa nunc faciam, & de solâ circa quæstiones juris, & facta revelata, infallibilitate disputabo.

In

In hisce verò quæstionibus determinandis tripliciter spectari Pontificem volunt. I. Ut hominem. II. Ut privatum Doctorem. III. Ut Pontificem; ratione scilicet eorum, quæ vel apud se existimat, vel alios simpliciter docet, vel denique cum imperio atque auctoritate definit. Duplices rursus in rebus Religionis errores statuunt, meras scilicet hallucinationes ex inscitiâ & inadvertentiâ ortas, & hæreses cum pertinaciâ conjunctas.

His positis posse Pontificem ut hominem & ut Doctorem simpliciter errare omnes agnoscunt, nec ullus occurrit cui aliter videatur. Labi verò in hæresim, etiam privatim, posse negarunt Pighius, Bellarminus, & paucissimi alii. Sed quoniam refragantur plerique ferè omnes, & ii ipsi qui affirmant rem esse, probabilem duntaxat volunt, certam haudquaquam, quoniam rursus non multum ex illâ disquisitione lucis huic nostræ Diatribæ accederet, ego missam illam nunc faciam, & soli Pontificis, ut Pontificis, & *ex cathedrâ* definientis, infallibilitati insistam.

Hanc ipsam vehementer impugnant jam ab aliquot seculis nec pauci, nec obscuri nominis Theologi, præsertim Galli. Sed defendunt longè plures, ita ut si non totius Ecclesiæ Romanæ, certè ferè totius censenda sit ista sententia. Qui verò illam propugnant in hoc quidem consentiunt, quòd Pontificem, *ut Pontificem*, & *ex cathedrâ* definientem errare posse negent. Sed ubi exponendum venit quid sit definire *ut Pontificem*, & *ex cathedrâ*, tunc in diversa abeunt. Plerique rem sic exponunt, ut tunc *ex cathedrâ* definire Pontifex censeatur, cum universam Ecclesiam docet, nec docet tantùm, sed ad credendum ut ipse docet, obstringit, idque significat solemni aliquâ formulâ, quales sunt si dicat definire se *de consilio fratrum suorum*,

si rem moneat esse de fide, si oppositam sententiam hæreticam pronunciet, si in secus sentientes anathemata stringat.

Sunt qui aliquid ampliùs flagitant. Sunt qui consuli à Pontifice Concilium aliquod majus, vel minus, pro quæstionis difficultate atque momento volunt. Sunt qui quæstionem diligenter excuti, & reliqua ad inveniendum verum idonea media adhiberi, & constare quòd fuerint adhibita flagitant. Sunt qui in locis consuetis per Cursores promulgari decretum, & valvis Cancellariæ Apostolicæ, & Basilicæ Principis Apostolorum affigi, & affixum per aliquod tempus detineri, nec priùs refigi poscunt. Sed primum illud alii necessarium esse pernegant. Diligentiam requiri omnes fatentur, sed nunquam deesse plerique volunt. Solemnia verò in decreto promulgando adhiberi solita multi flagitant, nec ullus occurrit qui requiri exertè neget.

Hæc est Adversariorum sententia. Veteres contrà omnem istam certa Pontificum decreta ab incertis & errori obnoxiis distinguendi artem prorsus nescierunt. Nescierunt illi certiora esse Pontificis ut Pontificis, & ex cathedrâ pronunciantis, quàm ut Doctoris, judicia. Nescierunt quid esset pronunciare *ex cathedrâ*, & quid ad hoc vel requireretur, vel sufficeret. Omnia cujuscunque generis Pontificia decreta eodem ordine ac loco habuerunt. Omnia igitur vel certa, vel incerta putarunt. Si incerta, nobis cum sentiebant. Si certa, vel errabant ipsi, ac proinde quid sentirent parum refert; vel errat hodie Romana Ecclesia, quæ tam multa Pontificum statuta eorum numero expungit, quibus inniti fides potest.

Verum autem esse quod dixi, & ignotam prorsus universam hanc disciplinam Veteribus fuisse, multi-

multipliciter ostendi potest. Primùm eo quòd in eorum scriptis non apparet. Ostendant Adversarii, si possunt, in Veterum monumentis exceptiones illas, quibus hanc Pontificis ἀναμαρτησίαν tanquam finibus ac limitibus circumscribere solent. Cur enim notas illas fuisse suspicemur, si nullibi in eorum libris comparent? Præsertim si attendas non defuisse illis occasiones de hisce exceptionibus disserendi. Cum enim varios Pontifices, Liberium, Vigilium, Honorium, hæreseos non semel accusaverint, ut postmodum patebit, ne lectoribus errandi ansam præberent, monere proculdubio debuerunt, Pontifices istos, non quà Pontifices, sed quà privatos impegisse. Hoc autem cum nusquam fecerint, vel eo ipso ostenderunt ignotas sibi hasce exceptiones esse.

Sanè tantum abest ut notarum istarum vim & efficaciam Veteres perspectam habuerint, ut earum nonnullas nunquam adhibuisse comperiantur. Quis v. g. vetustorum Pontificum monuit decernere se de consilio fratrum suorum R. E. Cardinalium? Quis Cursores habuit, qui in acie Campi Floræ decreta promulgarent? Quis Cancellariam Apostolicam, ad cujus valvas Bullæ affigerentur? Quare extremæ istius conditionis, cujus hodie tanta necessitas putatur, ante Vasquezium nemo meminit, non Bellarminus ipse, non Greg. à Valentiâ, non Canus, ne vetustiores nunc dicam. Nec verisimile est illam in mentem cuiquam venturam, si dilui absque illius ope potuisset gravissima objectio quam suppeditat Sixtinorum Bibliorum per Clementem suppressio & emendatio. Ex illo tempore conditionis istius necessitas patuit, quare pauci hodie illam omittunt, cum contrà nemo illius antea meminisset.

Philosophica sui fori non esse, vel illius generis

esse quæstionem, quam adversus Virgilium Salisburgensem perperam Zacharias Papa definivit, an scilicet dentur Antipodes, ille proculdubio nescivit. Si enim utrumque illud compertum habuisset, ab eâ definitione procul omni dubio abstinuisset.

Illius rursus conditionis quâ requiritur ut firmæ fidei decretum universæ Ecclesiæ proponatur, necessitatem nec ipsi vetusti Pontifices noverant, nec reliqui fideles. Certè si perspecta hæc illis fuisset, nunquam omisisset Celestinus, nunquam Leo, suas Nestorii & Eutychetis damnatorias Epistolas, quas omnimodam vim obtinere, plenumque effectum sortiri, tantopere optabant, ad totam Ecclesiam dirigere. Non solum Nestorium Celestinus compellasset, non solum Flavianum Leo. Nec hoc illis vitium vel Nestorius, vel Eutyches, vel alii quicunque objecere.

Eadem est alterius illius conditionis ratio, quâ poscitur ut vel judicium anathematismis muniatur, vel res ad fidem pertinere dicatur, vel oppositæ sententiæ hæreseos notâ inuratur. Nesciebant istud Veteres. Quare non dubitabant tunc quoque Apostolicæ sedis auctoritatem venditare, cum ea Pontificum dicta proferrent, quæ nullis ejusmodi formulis munita ac sancita erant. Dixerat Innocentius I. (a) Milevitanæ Synodi Patribus respondens: *Illud verò quod eos* (Pelagianos) *vestra fraternitas asserit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine baptismatis gratiâ, posse donari, perfatuum est. Nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semet ipsis.* Hæc ille, nudè ut vides, & simpliciter effatus erat. Non dixerat decernere se de consilio fratrum suorum. Nullum anathema strinxerat. Non dixerat à Pelagianis vel fidem lædi, vel hæresim

(a) *Habetur inter Epist. Aug. n. 97.*

ſim adſtrui. Et tamen illa tanquam iſtius Pontificis definitionem Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſancitam Adverſariis ſuis Auguſtinus oppoſuit. Illis etenim deſcriptis addit : (b) *Ecce beatæ memoriæ Innocentius Papa ſine baptiſmo Chriſti, & ſine participatione corporis & ſanguinis Chriſti, vitam non habere parvulos dicit.* Et alio loco : (c) *Qui* (Innocentius) *parvulos definivit, niſi manducaverint carnem filii hominis, vitam prorſus habere non poſſe.* Alibi (d) rurſus. *Contra ſententiam Domini dicentis,* Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, *& contra Apoſtolicæ ſedis auctoritatem, ubi, de hac ipſâ re cum ageretur, hoc teſtimonium adhibitum eſt Evangelicum, ne parvuli non baptizati vitam poſſe habere credantur.* Et paulo pòſt. *Si autem cedunt Sedi Apoſtolicæ, vel potiùs ipſi Magiſtro & Domino Apoſtolorum, qui dicit non habituros vitam in ſemet ipſis, niſi manducaverint carnem filii hominis, & biberint ſanguinem, quod niſi baptizati non utique poſſunt, nempe aliquando fatebuntur parvulos non baptizatos vitam habere non poſſe, ac per hoc æternâ morte mulctari.* Sanè ſi tunc temporis viguiſſet hodierna Adverſariorum Theologia his ſe nodis extricare Pelagiani facillimè potuiſſent. Hoc unum dicendum incumbebat, non eſſe iſtam Innocentii definitionem totâ Sedis Apoſtolicæ auctoritate munitam, quemadmodum Auguſtinus contendebat, ſed meram privati Doctoris conjecturam, non pluris faciendam quàm cujuſtunque alterius Scriptoris opinationem.

(b) *Aug. cont. epiſt. Pel. lib.* 2. *cap.* 4.

(c) *Idem cont. Jul. lib.* 1. *cap.* 2.

(d) *Idem epiſt.* 106.

Eadem exceptione dilui poterat Leonis ad Flavianum Epiſtola, quæ cum in ſextâ Synodo legeretur, & ad hæc verba deventum eſſet. *Agit utraque forma cum alterius communione quod proprium eſt, Verbo operante quod Verbi eſt, & carne exequente quod*

carnis est, exclamarunt Legati (c) *Ecce manifestè duas naturales operationes inconfusè & indivisè in Domino nostro Jesu Christo præsens sanctissimus prædicat Pater, cujus præsentem sermonem sancta quarta Synodus firmamentum fidei inscripsit, & damnationem universæ hæresis, ut pote professioni beati Principis Apostolorum Petri convenientem.* Cavillatus hîc est Macarius Antiochenus, & contra apertam veritatem negavit duplicem his verbis operationem adstrui. Longè firmiùs repondisset, si dixisset hæc à Leone affirmari, non definiri, & habere rationem, non Pontificalis decreti, sed privatæ sententiæ. Tunc quod reponerent Agathonis Legati nihil habuissent.

(c) *Concil. VI. Act.* 2.

In universum omnis hæc doctrina Veteribus Canonum Collectoribus ignota fuit, ut vel ex eo manifestum est, quòd si nota illis fuisset, non alia illi suis collectionibus Pontificum decreta inseruissent, quàm quæ aliquâ hujuscemodi formulâ sancita reperissent. Reliqua ut nullius ponderis, nullius auctoritatis missa fecissent. Non sic tamen fecerunt. Omnes cujuscunque generis Pontificum decisiones nullo delectu congesserunt, eoque ipso ostenderunt omnes se eodem loco & ordine habere.

Magno olim inter Gallicanos Præsules, & Nicolaum I. Pontificem lis exorta est, occasione fictitiarum illarum Decretalium, quas vetustis ante Siricium Pontificibus nefario ausu Isidorus Mercator, vel alius quispiam planus supposuit. Rejiciebant illas Galli, & si falsitatem non perciperent, hoc unum causati, quòd Epistolæ illæ non haberentur in codice Canonum quo utebantur. Pronunciavit contrà Nicolaus (f) omnes omnino decessorum suorum Epistolas, qualescunque demum essent, in auctoritatem admittendas, & legis loco habendas, idque ipsum apertissimis Leonis & Gelasii testimoniis firmavit. *Nequid verò sit* dixerat ille,

(f) *Nic. Epist. ad Episc. Gall.*

rat ille, *quod prætermissum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestrâ dilectione custodiri mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.* Hisce descriptis sequentia subjungit Nicolaus. *Dicendo verò,* Omnia decretalia constituta, *nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum. Et rursus asserendo* Omnium decessorum nostrorum, *nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit.*

Hæc ille, quibus similia deinde ex Gelasio profert. Alia pariter in eundem sensum ex Agathone, & Stephano congerit Gratianus dist. 19. unde præcedentia excerpsimus, quæ omnia satis ostenduut universam hanc secernendorum decretorum disciplinam ignotam Veteribus fuisse. Quare vel omnia illi certa putabant, vel nulla. Eligant Adversarii quod volent. Nunquam effugient quin à Veterum sententia discessisse comperiantur.

OBSERVATIO II.

Nec dicuntur, nec dici possunt, Veteres in agnoscendâ Pontificis potestate falli nesciâ consensisse.

Superiori Observatione ostendimus si quam Veteres Romani Præsulis infallibilitatem agnoverunt, fuisse illam admodum diversam ab eâ quam illi Recentiores adscribunt. Cedamus tamen juri nostro. Demus non nisi unius generis infallibilitatem esse. Hoc posito quærendum superesit num in eâ agnoscendâ Veteres ad unum omnes consenserint?

ferint? an quibusdam agnoscentibus reliqui illam vel abjecerint, vel nescierint?

Et consensisse omnes, nec Adversarii dicunt, nec dicere cum aliquo pudore possunt. Primùm enim refragabantur proculdubio hæretici omnes. Quomodo enim errare nescium illum putassent, à quo tam apertè dissentiebant, & à quo damnari se, proscribi, vexari, Ecclesiæ communione expelli non ignorabant? Parum hoc refert, inquies. Quidni enim in hoc errarent qui in aliis malè sentiebant? Verùm ego longè aliter sentio, & non esse spernendam hanc omnium hæreticorum in abjiciendâ Pontificis infallibilitate consensionem existimo.

Primùm enim quî fieri potuit ut hæreticus quisquam fieret, vel ut tam multi saltem fierent, si priusquàm in hæresim laberentur non dubitabant quin Romanus Præsul indeficientis judicii privilegio gauderet? Cæteris enim erroribus implicari sat facilè potuerunt, eo quòd antequam in eos laberentur veritatem, quam deserebant, nonnisi admodum confusè & indistinctè tenerent. Istud contrà in Ecclesiæ fide obvium esse debebat, utpote perpetuo usu firmatum. Quare longè facilius fuit reliquis erroribus implicari quàm isto.

Ad hæc si communis iste hæreticorum omnium error fuit, quî factum est ut eum nulli Pontifices. nulla Concilia damnarint? nulli Hæreseologi notarint? nulli Scriptores confutarint? Res est sanè mira, vel incredibilis potiùs, ut in gravissimo isthoc apice dissenserint Orthodoxi ab hæreticis, non quibusdam, sed omnibus omnino, & dissensionis istius nullum vestigium remanserit. Mirum præsertim quòd qui tam multa pro defendendis reliquis suis erroribus hæretici scripserunt, pro isto nihil scripserint. Mirum quòd orthodoxi, qui tot in illos volumina, vel ut veriùs dicam, voluminum

plau-

plaustra effuderunt, ne unum quidem adversus errorem istum ediderint. Mirum quod de reliquis subinde & identidem, quà voce, quà scriptis, disputatum sit, de isto nunquam. Mirum denique quòd vel absque disputationibus toties mutata sententia sit, quoties vel à veritate ad hæresim, vel ab hæresi ad veritatem transitum est, vel ex tot disputationibus ne una quidem ad nos pervenerit.

Sed erit istud in alio quodam opere, si Deus dederit, accuratiùs pertractandum. Nunc missis hæreticis ad orthodoxos me converto. Quæro igitur utrum isti saltem in agnoscendâ qualicunque Pontificis infallibilitate consenserint. Ne istud quidem Adversarii dicent. Primùm enim Bellarminus ut ostendat non esse de fide, quòd Concilia particularia à Summo Pontifice confirmata errare nequeant, sic ait: (a) *Constat ex Eusebio Cornelium Papam cum Nationali Concilio omnium Episcoporum Italiæ, statuisse non debere hæreticos rebaptizari, & eandem sententiam postea approbasse etiam Stephanum Papam, & jussisse ut hæretici non rebaptizarentur: Et simul constat ex eodem Eusebio ibidem Cyprianum contrarium sensisse, & mordicus defendisse, id quod etiam ipse fatetur in Epistolâ ad Pompeium, ubi arguit Stephanum Papam erroris, & tamen Cyprianus semper est habitus in numero Catholicorum.* Eadem, & quidem totidem verbis, habent Walemburchii fratres Tom. 1. Tract. 1. Exam. 3. n. 111. Atqui nunquam magis Pontifex docet ut Pontifex, & ex cathedrâ, quàm ubi Concilia, sive particularia, sive Oecumenica confirmat. Quare cum tunc quoque errare illum posse ex Bellarmino & Walenburchiis Cyprianus existimarit, dubium nullum est quin ignota prorsus illi fuerit Romani Præsulis potestas errare nescia. Porrò in eadem cum Cypriano sententiâ fuisse reliquos Afros

(a) *Bell. de Concil. lib. 2. cap. 5.*

Antistites, qui in Carthaginensi Concilio, cui Cyprianus præfuit, non esse Stephano parendum tam unanimiter statuerunt, dubitari non potest.

De eodem Cypriano Galliæ vindicatæ nuperus Auctor; (b) *Non credidit Pontificem infallibilem esse. Concedo, at aquè non credidit baptismum quem haeretici conferunt, validum esse. Si ideo non haereticorum baptismus invalidus est, quia Cyprianus credidit invalidum esse, ita non ideo Papa fallibilis est, quia Cyprianus fallibilem esse credidit. Quòd si error Cypriani nihil nocet baptismo, ita error Cypriani nihil nocet Pontifici. Et si, teste Augustino, ideo Cyprianus circa baptismum erravit, quia illo tempore quaestionis istius veritas nondum eliquata & declarata per universale Concilium fuerat, cui & ipse sine dubio crederet: Idem ego de Pontificis auctoritate infallibili dicam: eo enim tempore, quo Cyprianus tanto estu, quantus Martyrem non decuit, in Pontificem ferebatur, quaestionis istius veritas de Pontificis infallibilitate nondum eliquata, & declarata per Concilium universale fuit.*

(b) Gall. vind. dissert. 4. p. 287.

De Firmiliano Baronius (c) *Dum eâ Epistolâ Firmilianus Romanam Ecclesiam calumniatus est, quòd non omnia observaret quae ab origine fuissent ab Apostolis tradita, nempe quòd diversâ die celebraret Pascha ab eâ quae instituta fuerat ab Apostolis: Quis non videat eum stetisse à parte Quartodecimanorum, jam antea ab Ecclesiâ proscriptorum! apertè enim visus est id ipse profiteri: ut non sit mirum obloqui in Stephanum, & in Romanam insurgere Ecclesiam, quam negat ex Apostolorum traditione praescriptâ Pascha celebrare, atque ideo (dicam pace suâ) procaciter in Stephanum invehi Firmilianum, liberâ fronte judaïzantem cum Montanistis ac Quartodecimanis à Romanâ Ecclesiâ condemnatis.*

(c) Bar. ad ann. 258.

De Basilio Magno Spondanus: (d) *Occidentales*

(d) Spond ad ann. 372. n. 3.

les supercilii & fastûs accusavit, nec non inscitiæ atque erroris. Et paucis interjectis: *Occidentales qui nollent cum Orientalibus tres hypostases in Trinitate dicere, quòd ea vox apud eos substantiam significaret, ab iisdem Orientatibus hæresis insimutati sunt.* Occidentalium autem nomine designari præcipuè Romanum Præsulem Damasum certissimum est, & suo loco patebit.

Paulò pleniùs Christ. Lupus: (e) *An solus sine generali Synodo Romanus Episcopus in decidendis fidei Christianæ quæstionibus sit ex speciali Spiritûs S. adsistentiâ judex infallibilis, est inter Latinos & Græcos contentio antiqua. Latinorum sensum lucidè apud Sylvestrum Sguropulum exponit Josephus Patriarcha Constantinopolitanus:* Nobis Latini ab initio adseverarunt, quicquid per se solus Papa decernit, ita firmum ab omnibus excipi, acsi ab ipso Deo promulgatum humano generi promanasset. *Græcorum sensum ibidem exponit Joannes Palæologus ipsorum Imperator.* Definiant Latini inter se quicquid velint, at definitio Synodica non valebit, quam ego duntaxat sic intelligo, ut ea sola sit Sinodica definitio, quando utraque pars, & Latina, & Græca Ecclesia in unum idemque consenserunt. *Eandem quæstionem Florentiæ apud suos in oratione de complendâ Ecclesiarum pace tractavit in utramque partem, ac indecisam reliquit, Venerabilis Bessarion Metropolita Nicenus. Opinionem Græci hauserunt à S. Firmiliano Cæsareensium in Cappadociâ Archiepiscopo clamante, per S. Stephanum Pontificem datum in hæresi baptisma stabilientem adversus S. Cyprianum* lædi Christianum dogma, & Petrum ac Paulum beatos Apostolos, quasi hoc ipsi tradiderint, infamari. *Addidit de Romanâ Ecclesiâ,* Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare, quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætende-

(e) *Lup. Schol. in Concil. tom. 2. p. 1492.*

re, ſcire quis etiam inde poteſt, quod circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta, videat apud illos eſſe aliquas diverſitates, nec obſervari illic omnia æqualiter, quæ Hieroſolymis obſerventur. *Romanam Eccleſiam, quòd cum judæis non celebraret Paſcha, garrit ab Apoſtolicâ traditione deviaſſe. Et Firmiliano nimium adhærens ſucceſſor S. Baſilius de Occidentalibus Epiſcopis Marſellum Ancyræ in primâ Galatiâ Metropolitam à Sardicenſi Synodo purgatum damnare nolentibus, ſcribit ad S. Gregorium Nazianzenum:* Veritatem neque norunt, neque dicere ſuſtinent, verùm falſis opinionibus præpediti illa nunc faciunt, quæ priùs in Marcello patrarunt, nempe cum iis, qui veritatem ipſis adnunciant, contendentes, hæreſim autem per ſemet ipſos ſtabilientes. *Eadem fieri addit ac eorum Anteſignano, ſeu Patriarchâ, utique Pontifice Romano. Et hinc Julianus Capuanus Epiſcopus Pelagianæ hæreſeos à ſolâ Romanâ Eccleſia damnatæ reſuſcitator, Goliath, ſignifer, & tympaniſta, uti ad generalem appellavit Synodum, ita & ad Græcos Eccleſiæ Patres, quòd nempe eorum quidam Romanam Eccleſiam non eſſe infallibilem Chriſtianarum quæſtionum judicem adfirmarent.*

Fatentibus igitur Adverſariis non conſenſit vetus Eccleſia in agnoſcendâ Romani Pontificis poteſtate falli neſciâ. Ego verò inde hoc maximi momenti conſectarium deduco, quòd eâ confeſſione in nihilum abeat quicquid Adverſarii huc uſque librorum, diſputationum, atque argumentorum effuderunt, ut iſtam Romani Præſulis infallibitatem Chriſtianæ Eccleſiæ obtruderent. Res eſt apertiſſima. Si diſſenſerunt circa iſtum apicem vetuſti Patres, ut diſſenſiſſe audimus, fruſtra ſunt, & littus arant quotquot alterutram partem firmare illorum teſtimoniis atque auctoritate allaborant. Conſentiunt etenim

nim in hoc Adversarii, ut doceant Patrum, nisi consentiant, auctoritatem firmam non esse. Sic Bannes: (f) *Argumentum deductum in rebus fidei ex auctoritate plurium Sanctorum, reliquis, licet paucioribus, in contrarium stantibus; & in rebus quæ ad fidem non pertinent concors omnium consensus, probabilitatem affert, non tamen firmitatem.* Idem docentes Alphonsum à Castro, Driedonem, Stapletonum, Gillium, Canum, Bellarminum, Gretserum, Suarem, Filliutium, Martinonum, Alexandrum, jam ante aliquot annos protuli in dissertatione *de insanabili Romanæ Ecclesiæ Scepticismo* Anglicè edita, quibus addi possunt Greg. à Valentiâ, Bassæus, Scobarus, Gibbon, aliique non pauci.

(f) *Bann. in* 1. *quæst.* 1. *art.* 8. *dub.* 5.

Cum ergo Patres dissentientes nihil probent, manifestum est otiosè admodum quædam eorum testimonia nobis opponi. Finge etenim & plura, & disertiora esse quàm revera sint. Finge Veterum plerosque clarè, apertè, & totidem verbis testari Pontificem errori obnoxium non esse. Nihil inde colligi adversum nos poterit, & licebit nobis ab iis salvâ fide dissentire. Idem dico de testimoniis Scripturæ quæ nobis hac in parte opponuntur. Docent Adversarii non licere Scripturam interpretari nisi juxta unanimem consensum Patrum. Sic enim Pius IV. in professione fidei Romanæ Ecclesiæ communionem ambientibus præscriptâ. *Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum admitto, nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam & interpretabor.* Cum ergo Patres in interpretandis Scripturæ locis, qui nobis opponuntur, non consentiant, manifestum est frustra illos opponi, & ex iis disputari adversus nos non posse. Sic uno verbo innumera volumina confutan-

futantur. Sic scripta jam difflantur, & scribendis occurritur.

Sed, ut verum fatear, ego persuaderi non possum ita in hoc argumento dissensisse veterem Ecclesiam. Primùm enim cui credibile fiet revelatam Apostolis à Christo infallibilitatem istam fuisse, tum ab Apostolis toti Ecclesiæ traditam, Ecclesiam verò, quæ reliqua Apostolorum dogmata tam pronâ fide suscepit, in hoc solo ita variasse, ut pars illud admiserit, pars rejecerit? Mirum rursus dissidium illud tam diu durasse, & nullum ex consuetis effectis, puta disputationes, rixas, schismata, anathemata peperisse. Auctores illius libri, qui *Fidei perpetuitas*, inscribitur, non potuisse existimant vel minimum temporis spatium præterire, quo circa Eucharistiam adversantes sententiæ obtinuerint, nec jam dicti dissidiorum effectus se prodiderint. Quomodo igitur capere possent Ecclesiam tot seculorum decursu circa infallibilitatem Pontificis dissentire potuisse nullo relicto eorum vestigio, quæ hujuscemodi dissidia comitari ac sequi solent?

Id eo difficilius mihi videtur, quòd non tam de singulari aliquo dogmate, quàm de communi dogmatum omnium normâ ageretur. Solent etenim esse disputationes de rebus Religionis, quo graviores, & majoris momenti, eo acriores. Quæ verò esse disputatio gravior potuit eâ, quæ circa ipsam fidei regulam versabatur? Posito enim circa quodlibet, saltem circa pleraque, ex credendis errore, rectam esse circa reliqua fidem nihil vetat. Contrà admissâ semel pravâ atque obliquâ fidei normâ latissima quibusvis erroribus janua panditur. Ad hæc de isto apice disputandi occasio toties se dabat, quoties prodibat aliquod Romanæ sedis decretum. Quotquot enim parere renuebant, eo ipso causas aperire tenebantur, cur istius tribunalis supremam potesta-

tem

tem non agnoscerent, nec præteriri istud, aut silentio obrui potuit. Quare perpetuæ esse debuerunt circa istud argumentum disputationes, quæ cum nullæ appareant, nullum fuisse hac de re veteris Ecclesiæ dissidium necesse est.

Altera quoque causa præstò est, propter quam debeant Adversarii hoc veteris Ecclesiæ circa infallibilitatem Pontificis dissidium non agnoscere. Hæc scilicet, quòd si de illo constiterit, nullam fuisse ab initio Ecclesiæ in fide unitatem constabit. Quo enim pacto conspirare circa fidem censenda illa Ecclesia, quæ ne quidem circa fidei normam consentit? Cujus pars unam habet credendorum regulam, pars aliam? Idque non semel, & brevissimo intervallo, sed perpetuò, & à tertio saltem seculo ad nostra usque tempora?

Quid igitur, inquies, errarunt ne suprà adducti Bellarminus, Baronius, Spondanus, Walemburchii, Lupus, Sfondratus Comes, qui ignotam quibusdam ex Veteribus fuisse hanc Pontificis infallibilitatem confessi sunt? Haudquaquam. Imò de longè pluribus id ipsum dici debuisse sequentia ostendent. Sed eò necessariò deveniendum, ut cum nec dissentire in hoc capite vetus Ecclesia potuerit, certumque sit eam in agnoscendâ Pontificis infallibilitate non consensisse, vel in abjiciendâ conspirasse, vel eam in totum nesciisse dicatur.

OBSERVATIO III.

Si qui ex Veteribus Pontificem errare nescium putarunt, quod tamen non agnoscimus, non existimarunt id ad fidem pertinere.

SUperiorem Observationem illustrans ostendi, nec consentire Veteres in agnoscendâ Romani Præsu-

lis infallibilitate, nec dissentientes illam sufficienter comprobare. Demus tamen rem aliter habere, & vel consentire in ejus gratiam Veteres, vel plerorumque judicium sufficere. Inquirendum supererit quo illam loco, sive plerique, sive omnes, habuerint. An probabilem duntaxat opinionem, aut, quod eodem recidit, ejusmodi dogma, quod salvâ, atque illæsâ fide negari queat, arbitrati sunt? An ad fidem ita pertinere censuerunt, ut non posse citra hæresim negari existimarent? Fuisse etenim semper agnitam hanc eorum quæ in Ecclesiâ docentur distinctionem nemo dubitat.

Posterius istud Adversarii non dicent. Primùm enim si omnia illa Veterum testimonia lustrentur, quæ in gratiam istius dogmatis proferri solent, quæque nos ad calcem hujusce lucubrationis expensuri cum Deo sumus, facilè patebit nullum eorum esse, quo id quod dicunt, quodcunque tandem id sit, ad fidem pertinere, vel dicatur, vel innuatur; tantum abest ut omnia illud moneant.

Ad hæc si istud olim ad fidem pertinuisset, ut pertinuisset juxta Adversarios, si pertinere Veteres existimassent, quidni etiamnum hodie pertineret? Quid apud Adversarios frequentius quàm ut de fide esse dicant quicquid esse Patres unanimiter docent? Sic v. g. Filliutius, (a), Scobarus, (b), ac Bassæus, (c), enumerantes septem gradus pertinentium ad Catholicam veritatem, ajunt sextum esse earum veritatum quæ unanimi consensu Patrum tanquam de fide proponuntur. Deinde si istud Veteres ad fidem pertinere putabant, tunc saltem verè ad illam pertinebat. Jam si tunc pertinebat, quidni etiamnum hodie pertineret? An decurtata fides est ab eo tempore? Nonne adaucta potiùs in dies illa, quam imminuta, definitis subinde variis dogmatibus, de quibus antea citra hæresim in utramque

(a) *Fill. in Dec. tract. 22. cap. 1.*
(b) *Scob. de fide cap. 1.*
(c) *Bass. flor. Theol. verbo fides, n. 2.*

ramque partem disputabatur? Esset ergo id nunc de fide, quale tamen non esse, & doctissimi quique confitentur, ut Bannes, Bellarminus, Vasquez, Stapletonus, Duvallius, Tannerus, Walemburchii, Layman, Boyvin, & negari non aliter potest, quàm si tota Romana Ecclesia hæreticis, & quidem notoriis ac manifestis, scatere agnoscatur.

Rursus Bellarminus & Walemburchii suprà laudati testantur Cyprianum, cui ignotam fuisse Pontificiam infallibilitatem agnoscunt, *semper* fuisse habitum in numero Catholicorum. *Semper*, inquam, quod observandum. Sfondratus verò quem *Gallia vindicata* Auctorem dicunt, id ipsum non asserit duntaxat, sed causam etiam aperit, *quia*, inquit, *quæstionis istius veritas de Pontificis infallibitate nondum eliquata & declarata per Concilium universale fuerat.* Porrò quod illi de Cypriano dixerunt, de Firmiliano, qui in impugnando hoc privilegio vehementior fuit, dici potuisset, quippe qui nobilem locum in Græcorum Menæo semper habuit. De Basilio, & reliquis Orientalibus, quibus eandem sententiam Lupus tribuit, quin Catholici habiti semper fuerint dubium nullum est.

Potest igitur tanquam certum supponi, non existimasse Veteres hanc Pontificis infallibilitatem ad fidem pertinere. Jam si illud admittitur, id primùm confirmatur, quod jam suprà admonui, difflari prorsus quæcunque ex Veterum testimonio circa istam quæstionem argumenta petuntur. Agnoscunt enim Adversarii Patres, etiam consentientes, errare posse, nisi dogma, quod unanimiter tradunt, ad Ecclesiæ fidem pertinere testentur. Sic Suares. (d) *Licet Patres, vel Scholastici in aliquâ sententiâ conveniant, non asserendo illam esse de fide, sed judicium suum in eâ proferendo, non facient rem de fide,* (d) *Suar. de fide disp. 2. sect. 6.*

 quia

quia ſemper manent intra menſuram auctoritatis humana. Martinonus: (e) *De eorundem* (Patrum) *ſimul ſumptorum conſenſu diſtinguendum eſt. Vel enim loquuntur ex proprio ſenſu, non aſſerendo rem tanquam de fide, ſed judicium ſuum de eâ proferendo, & ſic non ſunt regula fidei, quia non habent infallibilitatem in eo, neque tranſcendunt humanam auctoritatem intra quam ipſi ſe continent, unde & in his petunt ab aliis corrigi ſi errent.* Longè plures id ipſum docentes in Diſſertatione ſuprà indicatâ profero.

(e) *Martinon. de fide diſp. 8. ſect. 3.*

Si ergo conſentirent Patres in aſſerendâ Pontificis infallibilitate, modò conſtaret non aſſeri illam tanquam ad fidem Eccleſiæ pertinentem, ſperni poſſet eorum auctoritas. Quid igitur exiſtimandum cum diſſentire illos hac de re ad minimum conſtat? Et quæ illorum ratio habenda?

Hinc patet quàm turpiter & ſuo, & Lectorum otio abuſi ſint, quotquot hactenus in gratiam Pontificiæ infallibilitatis laborarunt. Nihil efficaciter fieri potuit niſi tria demonſtrarentur. I. Conſenſiſſe in agnoſcendâ Pontificis infallibilitate Veteres ad unum omnes. II. Infallibilitatem iſtam, quam illi tanto conſenſu agnoverunt, ejuſdem generis eſſe cum eâ quam hodie Adverſarii defendunt. III. Non dubitaſſe Veteres quin ea infallibilitas ad fidem pertineret. Si duobus ex illis extra dubitationem poſitis unum incertum maneat, nihil habemus. Finge etenim pleriſque infallibilitatem iſtam agnoſcentibus paucos reclamaſſe. Finge conſenſiſſe omnes, ſed vel ampliorem, vel arctiorem, vel alterius generis, quàm hodie putetur, exiſtimaſſe. Finge eandem omnino agnoviſſe, ſed pertinere illam ad fidem non cenſuiſſe, vel cenſentibus quibuſdam alios reſtitiſſe. Falli omnes nihil vetuit. Quare duo ex illis tribus capitibus demonſtraſſe, unum omiſiſſe,

misisse, nihil aliud est quàm oleum & operam lusisse. Quid igitur de iis dicendum, qui ne unum quidem ex illis tribus, non dico nunc præstiterunt, sed ne aggressi quidem sunt? Qui de eo ne cogitarunt quidem? Et officio suo affatim satisfecisse se non dubitarunt, si pauca quædam paucorum testimonia describerent, quæ obtorto collo isthuc traherent? Nihilominus nugivendulis istis nec Typographi, nec emptores, nec Lectores, imò nec laudatores defuerunt. Quid ad domandam humanæ mentis superbiam excogitari aptius potest?

Sed è diverticulo in viam. Infallibilitas, quâ de agitur, non est infallibilitas personalis, sed judiciaria, & in hoc unicè sita, quòd citra erroris periculum definiatur, quid ad fidem pertineat, quid illi adversetur. Quisquis ergo hujuscemodi infallibilitatem Pontifici defert, eo ipso fidei normam illum constituit. Ac proinde si Veteres errare nescium eum putarunt, pro regulâ fidei illum necessariò agnoverunt. Jam quomodo potuerunt fidei regulam existimare, si ejus infallibilitatem ad fidem pertinere nequaquam censuerunt? Certè fidei regulam ad fidem non pertinere prodigio simile mihi videtur. Quo enim pacto definitum dogma faciet de fide, id quod de fide ipsum non est? Sanè quicquid fidei norma ostendit esse de fide, necessariò est de fide. Ac proinde si Pontifex est normâ fidei, quicquid ille pronunciabit esse de fide, tale repentè erit. Jam quâ ratione Pontifex definitum dogma faciet esse de fide, si ipsum non errare fides non docet? Rectè Martinonus. (f) *Summus Pontifex non posset nos obligare ad credendum de fide id quod definit ut dictum à Deo, nisi de fide esset ipsum habere potestatem definiendi, & infallibilem assistentiam Spiritûs S. Similiter* Rhodius (g) *Si non est de fide quòd* (Pontifex) *sit infallibilis, ergo non est de fide quòd non*

(f) Mart. de fide disp. 9. sect. 6.

(g) Rhod. de fide quæst. 3. sect. 1. §. 3.

fallatur. Ergo nec debeo credere id quod dicit ex solâ ejus auctoritate.

Pugnat ergo cum ipsâ rei naturâ, & apertam contradictionem involvit, judiciariam Pontifici infallibilitatem tribuere, & nolle eam ad fidem pertinere. Quare Veteres, qui illam agnoscuntur nunquam sensisse ad fidem pertinere, ignorasse eam agnoscendi sunt.

Denique si Veteres infallibilitatem istam, & veram, & à Deo revelatam putarunt, mirum est non putasse esse de fide. Quidni enim putarunt? Quia, inquient Adversarii, nunquam fuerat ab Ecclesiâ definita. Audio. Sed præterquam quòd ii non semel hæresibus accensuerunt varia dogmata nihilo apertiùs ab Ecclesiâ damnata, scire pervelim, quare Ecclesia ipsa hoc dogma non definivit, si verum esse, & revelatum existimavit? An levis illi, & exigui momenti res videbatur fidei regulam habere cæteris omnibus longè aptiorem, utpote vivam & loquacem, quâ parte mortuas ac mutas antecellit, & semper præterea paratam, atque obviam, eoque ipso Conciliis longè commodiorem, quæ non semper habere Ecclesia potest, & si illis summopere egeat? Ego contrà contendo, si per veterem Ecclesiam stetit, quominus istud esset de fide, pessimè de nobis eam esse meritam, dum id noluit, quod velle proculdubio debuit, & si voluit, præstare toties potuit. Ne igitur injurii in illam simus, præstat fateri aliter eam hac de re, quàm Adversarios, sensisse, & rem ipsam nec veram, nec revelatam existimasse.

OBSER-

OBSERVATIO IV.

Pontifices non habebantur olim supremi librorum Theologicorum Censores.

SUperiores Observationes videri cuipiam fortè poterunt quædam quasi præscriptiones, & argumenta nonnisi externa suppeditare. Nunc in rem ipsam descendemus. Hoc primo loco occurrit, quòd nihil videatur ad infallibilem controversiarum de fide judicem magis pertinere, quàm ut habeatur supremus librorum Theologicorum Censor. Hodie certè hæc Pontifici potestas ab omnibus defertur. De libris qui prodeunt quotidie decernit. Testis Index librorum prohibitorum. Testes extraordinariæ quædam certorum librorum proscriptiones, quos modò *in globo*, ut loqui amat, prohibet; modò propositiones quasdam excerpit, quas damnat. Hac de causâ nihil magis consuetum quàm ut novorum librorum scriptores, vel in libri fronte, vel ad calcem moneant, se sua omnia Romanæ Ecclesiæ, ejusque capitis Pontificis, judicio subjicere.

Si igitur eadem Veterum sententia fuit, idem facere illos decuit. Non fecerunt tamen, & difficile esset exemplum aliquod proferre ejusmodi protestationis, quæ hodie tam crebra est, & vix unquam omittitur. Negat sanè Ambrosius Ansbertus, octavi, ut ostendit Labbæus (a), seculi Scriptor, quemquam ante se libros quos scripserit Romani Præsulis judicio subjecisse. Sic enim ait in epistolâ quadam ad Stephanum Pontificem, operi in Apocalypsin suo præfixâ, & quæ habetur in Bibliothecâ Patrum novissimæ Collectionis tomo XIII. *Nuper in Apocalypsim Joannis decem edidi libros, & quanquam sufficeret mihi quia sanctarum Scripturarum testimoniis*

(a) *Labb. de Script. Eccles. in Amb. Ans.*

veræ fidei congruentibus roborati erant, quia præcedentium tractatorum sensu vigebant, humilitati tamen meæ prospiciens peto ut vestro etiam decreto profuturi firmi maneant; quod videlicet nullum præter me alium tractatorem fecisse reperio, sed non ideo libertas succubuit, quia humilitas semet ipsam liberè prostravit.

Sed en tibi aliquid observatione dignius. Ubi hodie Pontifex circa librum quempiam pronuciat, paretur statim. Ji ipsi qui infallibilem illum non putant ne hiscere quidem audent, ut patuit quo tempore quinque propositiones ex Jansenii Augustino excerptæ proscriptæ sunt. Subscripserunt omnes, etiam cum demissione fidei, saltem quoad jus, & si circa factum cavillati quidam sint.

Non sic Veteres, Nec approbationem Pontificiam, nec improbationem magni fecerunt. Augustini doctrinam, saltem circa gratiam & liberum arbitrium, approbarunt sæpè & solemniter Romani Pontifices, nominatim Innocentius I. Zozimus, Bonifacius I. Celestinus, Hormisda, ut plurimi jam ostenderunt, præsertim Henr. Noris in Vindiciis Augustinianis cap. 6. Hæc præcipuè Celestini & Hormisdæ observanda sunt. *Augustinum*, inquit ille (b), *sanctæ recordationis virum pro vitâ suâ, atque meritis in nostrâ communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam a meis semper Decessoribus haberetur. Benè ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis & amori fuerit, & honori, unde resistendum talibus, quos malè crescere videmus.* Hormisda verò in Epist. ad Possessorem: *De arbetrio tamen libero & gratiâ Dei, quid Romana, hoc est Catholica, sequatur & servet Ecclesia, licet in variis libris B. Augustini, & maximè ad Prosperum & Hila-*

(b) Celest. ad Episc. Gall.

Hilarium abunde possit cognosci, tamen in scriniis Ecclesiasticis capitula continentur &c.

Atqui istis non obstantibus ab Augustini sententiâ multi magni nominis viri, in Galliâ præsertim, liberè & apertè discesserunt, librosque adversus illam ediderunt. Istos verò omnes in Ecclesiæ pace & communione mortuos, & ne ab iis quidem qui errare putabant, fuisse reputatos hæreticos, multis ostendunt Vossius Histor. Pel. lib. VI. thes. 18. & Lud. Du Pin tom. 4. Bibliothecæ Ecclesiasticæ.

Nihilo magis Romanam improbationem Veteres reveriti sunt. Notitiam quandam librorum Apocryphorum edidit in Romanâ Synodo Gelasius Papa, quæ in hæc verba definit: *Hac, & omnia his similia...... non solum repudiata, verum etiam ab omni Romanâ Catholicâ Apostolicâ Ecclesiâ eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus, sub anathematis indissolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata.*

Atrox sententia, sed quæ non omnes terruit. Librorum illorum proscriptorum numero habentur I. Epistola Jesu ad Agbarum, & epistola Agbari ad Jesum; II. Liber Canonum Apostolicorum; III. Liber Pastoris. Atqui eos omnes libros permulti susceperunt, & in pretio habuerunt. Literas Jesu ad Agbarum, & Agbari ad Jesum Procopius, Evagrius, Cedrenus, Theodorus Studita apud Natalem Alexandrum (c) Canonum Apostolicorum quinquaginta primos aliquanto pòst suæ collectioni Dionysius Exiguus inseruit, omnes verò indiscriminatim admiserunt Synodi Trullana, Nicæna II. & octava Oecumenica, omnisque adeo Græca Ecclesia, & quod observandum, omnemque omnino exceptionem excludit, tres illæ Synodi canones istos admiserunt, non tantum ut probos, rectos-

(c) *Nat. sæc. 1. diss.*

ctosque, sed ut Apostolicos. Hermæ denique Pastorem susceperunt præter Veteres Elias Cretensis, Nicephorus Calisti, Valafridus, Strabo, Honorius Augustodunensis, Anastasius Bibliothecarius.

Aliud adhuc suppetit in rem nostram apertius. Septimo seculo Julianus Toletanus librum scripserat, & Romam transmiserat. Reprehendit in eo nonnulla Benedictus II. hoc nominatim, quòd dicerentur esse tres in divinis substantiæ, quodque voluntas voluntatem genuisse assereretur. Rem detulit ad Concilium totius Hispaniæ Primas Julianus, & post accuratum examen Orthodoxus esse pronunciatus est prolixo decreto, ex quo paucula tantum libabo. Relatis Ambrosii, Augustini, Cyrilli, Fulgentii idem quod Julianus docentium testimoniis hæc addunt (d). *Quos quia celebres in toto orbe Doctores feriata Ecclesiarum vota percenseant, non illis est succensendum, sed potius succumbendum, quia omne quod contra illos sapitur, à recta fidei regulâ abhorrere sentitur.* Et post pauca: *Jam verò si posthac & ab ipsis dogmatibus Patrum, quibus hæc probata sunt, in quocunque dissentiamus, non jam cum illis est amplius contendendum, sed majorum directo calle inhærentes vestigiis erit per divinum judicium amatoribus veritatis responsio sublimis, etiamsi ab ignorantibus æmulis censeatur indocilis.* Qui sic adversus Romanum judicium reclamant, ii profectò certum illud, & infallibile non putant.

(d) *Concil. Tol. XV.*

Videntur isti quidem Boronio (e), ac Marianæ (f) modum excessisse, & Benedicto paulo licentiùs insultasse; sed ideo videntur quia uterque de illis, non ex Veterum sententiâ, sed ex hodiernis moribus, & præconceptis opinionibus, judicium fert. Nec quæritur profectò quid de Toletanis Patribus Baronius vel Mariana censeat, sed quid

(e) *Bar. ann.* 688.
(f) *Mar. Hist. Hispan. lib.* 6. *cap.* 18.

quid de Romano Pontifice veteres illi Hispani existimarent. Ego longè aliter quam Baronium ac Marianam sensisse illos inde colligo, quod Benedicto tam constanter restiterint, ejusque censuram tam acerbè confutarint. Addo idem fuisse aliqnanto pòst Roderici Toletani judicium, idem vel ipsius Benedicti, si Roderico credimus, vel potiùs Sergii, si Marianæ. Sic enim ille (g). *Ejus* (Egicæ Regis) *tempore librum de tribus substantiis, quem dudum Romam miserat Primas Sanctissimus Julianus, minùs cautè, NB. tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id, quòd voluntas genuit voluntatem. Sed S. Julianus veridicis testimoniis in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & Apologeticum fecit, & Romam misit per suos Legatos Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum, viros eruditissimos, & in omnibus Dei servos, & in divinis Scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatoriis, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperatoris. Quod Romanus Pontifex Benedictus dignè & piè suscipiens cunctis legendum indixit, atque Imperator acclamando,* Laus tua Deus in fines terræ, *lectum sæpiùs notum fecit. Qui & rescriptum Domino Juliano per suprà fatos Legatos cum gratiarum actione, & cum honore remisit, & omnia quæcunque scripsit justa & pia esse deprompsit.*

(g) Rod. Tol. lib. 3. cap. 13.

OBSERVATIO V.

Sacrorum librorum canonem à Romanis Pontificibus fixum veterum plurimi non admiserunt.

NIhil est in quo luculentiùs sese exerere putetur Romani Præsulis potestas summa, quàm in

in assignando librorum sacrorum accurato canone. Quare Gregorius VII. in suo Dictatu ita pronunciat. *Quòd nullum capitulum, nullusque liber, canonicus habeatur absque Papæ auctoritate.* Nec abludit Caspensis (a) *Quicquid credimus*, inquit, *vel ex Scripturâ, vel Traditione, vel definitione Ecclesiæ, omne id credimus quia credimus revelatum esse Pontifici, & quia à Pontifice admittitur ut canonicum, vel traditum divinâ traditione.* Lupus verò id ipsum multis confirmat in Scholis ad Dictatum Gregorii.

(a) *Casp. de fide disp. 2. sect. 6.*

Atqui longè alia veteris Ecclesiæ mens fuit. Existimant nonnulli Romanorum Præsulum primum Damasum fuisse, qui Canonem decreto sanciverit, plures Innocentium, quidam etiam Gelasium. Atqui non tantùm ante Gelasium, vel Innocentium, sed etiam ante Damasum, suum canonem habebant omnes Ecclesiæ, & multi etiamnum hodie supersunt istis Pontificibus vetustiores sacrorum librorum Catalogi. Non ergo cum Gregorio Veteres illi sentiebant.

Sed quod longè gravius est, etiam post edita Pontificum decreta admissos ab illis libros non pauci rejecerunt. Primum juxta Baronium Damasus P. vulgavit. Sic enim ait (b). *Ante Innocentium extat decretum Romani Concilii, quod ad damnandam hæresim Apollinaris est celebratum sub Damaso Romano Pontifice, ubi novissimo loco actum est de libris Canonicis in hæc verba:* Item dictum est, Nunc verò de Scripturis divinis agendum est, quid universalis Catholica recipiat Ecclesia, & quid vitare debeat. Incipit ordo Veteris Testamenti. Liber Genesis &c. *Inferiùs verò in ordine Novi Testamenti inter Epistolas Pauli recensita habetur epistola ad Hebræos his verbis:* Ad Hebræos una. *Habentur hæc in Collectione Cresconianâ omnium antiquissimâ, atque verissimâ,*

(b) *Bar. an. 60. n. 53.*

mâ, & in nostro codice, qui antiquitate nemini cedit, ponitur paginâ ducentesimâ trigesimâ quintâ.

Decretum illud Damasi pleniùs descriptum videre, nec Serario (c), nec mihi adhuc licuit, etsi Binii, Labbæi, & Baluzii Concilia, Holstenii Collectionem Romanam, necnon Voelli ac Justelli Bibliothecam excusserim. Nullus etiam occurrit, sive ex vetustis, sive ex recentioribus, qui visum sibi innueret. Monet duntaxat Baluzius notis ad Servati Lupi epistolam 128. & ad Antonii Augustini Dialogos pag. 444. visum à se beneficio Lucæ Dacherii vetustissimum Dionisianæ collectionis codicem, in quo decretum illud de libris Canonicis & Apocryphis, quod Gelasio tribui solet, Damasi fuisse dicebatur. Unde colligit Damasum fortassis primum omnium de hujuscemodi libris publicè statuisse, deinde verò Gelasium renovasse decretum Damasi, illudque auxisse eorum auctorum nominibus, qui post Damasum vixere, quæ doctissimi viri conjectura suâ profectò probabilitate non caret.

(c) *Ser. Prol. Bibl. cap. 8. quæst. 10.*

Utut sit quandoquidem ipsum Damasi decretum nemo præter Baronium repræsentat, iste verò decurtatum duntaxat profert, non possum ego ex eo sat firmiter disputare. Nihilominus tamen duplex ex eo, qualecunque sit, argumentum necto. Prius ita habet. Vel is quem Baronius illic exhibet sacrorum librorum Catalogus idem est cum Innocentiano & Gelasiano, vel diversus. Si diversus, ut vehementer suspicor, quidni enim plenè, vel hîc, vel alibi Baronius retulisset, si ipsius causæ favisset? si, inquam, diversus, spreverunt illum quotquot rejectos ab eo libros admiserunt, quales multi proculdubio fuere. Nullus etenim inter libros illos est, quem non aliqui admiserint. Vetat tamen Damasus alios admitti, quàm quos ipse commendat, quandoquidem aperire se profitetur quid universâ-

versalis Ecclesia Catholica recipiat, quid vitare debeat.

Si idem est ille Catalogus cum Innocentiano & Gelasiano, & comprehendit Tobiam, Judith, Sapientiam, Ecclesiasticum, Maccabaïcos, aliosque libros, quos & Judæi respuunt, & nos non admittimus, tunc spretum & proculcatum est illud Damasi statutum ab iis omnibus qui libros istos abjecerunt, quales Basilius, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Epiphanius, Leontius, Damascenus, Nicephorus Patriarcha, Græci, ex Latinis verò Hieronymus, Ruffinus, Auctor Libri de mirabilibus Scripturæ, Gregorius I. aliique, quos affatim dabunt Rainoldus, Calixtus, præcipuè verò Cosinus.

Posterius argumentum inde desumo, quòd epistolam ad Hebræos à Damaso admitti Baronius ipse testetur, Apocalypsin verò à Romanis semper susceptam, & Hieronymus testetur, & res certa sit. Atqui utramque multi abjiciebant, illam Latini, istam Græci. Audiatur Hieronymus. *Illud*, inquit (d), *nostris dicendum est, hanc epistolam, quæ inscribitur ad Hebræos, non solùm ab Ecclesiis orientis, sed ab omnibus retrò Ecclesiis, & Græci sermonis scriptoribus, quasi Pauli Apostoli suscipi, licet plerique eam vel Barnabæ, vel Clementis arbitrentur, & nihil interesse cujus sit, cum Ecclesiastici viri sit, & quotidiè Ecclesiarum lectione celebretur. Quod si eam Latinorum consuetudo non recipit inter Scripturas canonicas, nec Græcorum quidem Ecclesiæ Apocalypsim Joannis eadem libertate suscipiunt, & tamen nos utramque suscipimus.* Et in commentariis in Esaiam (e). *Paulus Apostolus in epistolâ ad Hebræos, quam Latina consuetudo non recipit.* Et in eodem opere (g). *In epistolâ quæ ad Hebræos inscribitur, licet eam Latina consuetudo inter canonicas Scripturas non*

(d) *Hier. ep. 124. ad Dard.*

(e) *cap. 6.*

(g) *cap. 8.*

non recipiat. Et in Zachariam (h). *Si tamen in* (h) *In Zach. 8.* *suscipiendâ epistolâ Græcorum auctoritatem Latina lingua non respuit.* Et in epistolâ ad Paulinum. *Octava enim ad Hebræos à plerisque extra numerum ponitur.*

Est autem observatione dignissimum hæc, quæ ex Hieronymo descripti Damasi decreto posteriora esse. Refert illud Baronius ad annum 373. quo tempore vix quicquam Hieronymus scripserat. Pleraque ejus opera posteriora sunt, nominatim Commentarius in Isaiam, ipso expugnatæ urbis tempore, atque adeo 36. post annis scriptus. In illo tamen, ut vidimus, testatur Hieronymus epistolam ad Hebræos Latinâ consuetudine non recipi, & inter canonicas Scripturas non computari. Nihili ergo tunc temporis fiebat istud decretum.

Quoniam autem Baronius lapsum in hoc Hieronymum contendit, age alterum illi testem, & quidem locupletissimum, adjungamus. Hic Augustinus erit, qui duobus post scriptum Hieronymi in Isaiam commentarium annis, atque adeo diu post Damasi Synodum, in libris *de peccatorum meritis & remissione* hæc ait (i). *Ad Hebræos epistola,* (i) *Lib. 1 cap. 17.* *quanquam nonnullis incerta sit, tamen quoniam legi quosdam huic nostræ de parvulorum baptismo sententiæ contraria sentientes, etiam istam quibusdam opinionibus suis testem adhibere voluisse, magisque me movet auctoritas Ecclesiarum Orientalium, quæ hanc etiam in canonicis habent, quanta pro nobis testimonia contineat advertendum est.*

Hæc ille, in quibus tria observanda. Primùm Augustini tempore, atque adeo post Damasi saltem judicium, apud quosdam incertam adhuc fuisse epistolæ ad Hebræos auctoritatem, quod intolerandum sanè, si tunc constabat Romanum Pontificem indeficientis judicii privilegio gaudere. II. Augustinum

stinum hanc istorum sententiam haudquaquam ut absurdam, nedum ut hæreticam, vel schismaticam rejicere, quin potiùs huic dubitationi ita deferre, ut nisi ab ipsis Pelagianis, adversus quos disputat, admissa hæc epistola fuisset, abstenturum se ab eâ proferendâ innuat. III. Denique observandum, Augustinum, qui eò inclinat, ut epistolam esse canonicam putet, præcipuum suæ sententiæ firmamentum, non in Romanæ Ecclesiæ sensu, non in Damasi judicio, sed in Orientalium Ecclesiarum consensione collocare. *Magis*, inquit, *me movet auctoritas Ecclesiarum Orientalium.* Hoc autem non illi imprudenti, & incogitanti excidisse, sed constantem ejus fuisse sententiam, ut minorem non putaret Orientalis Ecclesiæ, quàm Occidentalis, auctoritatem, infrà cum bono Deo patebit.

Hoc quoque observatione dignissimum, non tantùm in canonicarum Scripturarum album relatam à Damaso & Innocentio hanc epistolam, sed etiam Paulo Apostolo adscriptam & vindicatam, & nihilominus ausum non esse Augustinum illam huic Apostolo tribuere, etiam libris post obitum non tantùm Damasi, sed etiam Innocentii, scriptis, sed his duntaxat verbis laudare illam solitum; *In epistolâ ad Hebræos legimus. Epistola quæ est ad Hebræos. Ad Hebræos epistolam lege.* Vide Enchir. cap. 58. & de prædest. SS. cap. 15. & cont. Jul. cap. 50. Nec aliter Hieronymus. *Epistola quæ fertur ad Hebræos. Relege ad Hebræos epistolam Pauli, sive cujuscunque alterius eam esse putas.* Hoc mirum profectò si Damasum errare nescium illi putarunt. Quare his perculsus Ch. Lupus (k) dicere non dubitat falsatam esse Innocentii ad Exuperium epistolam, & scripsisse illum non ut nunc habent codices, *Omnes Pauli Apostoli epistolæ quatuordecim*, sed, *Pauli Apostoli epistolæ tredecim*, idque à Dionysio

(k) Lup. in Dict. Græc. VII. can. 17.

nyſio Exiguo factum contendit, ne Gelaſius ab Innocentio diſſidere videretur. Sed præterquàm quod ejuſmodi errores abſque veterum codicum ſubſidio fingere non ita licet, quid Damaſo fiet, à quo, ut vidimus, id ipſum ſtatutum jam antea fuerat?

Sanè nullum fuiſſe, ſive à Damaſo, ſive ab Innocentio, ſive à quocunque alio editum ſacrorum librorum canonem, cui neceſſariò adhærendum, & à quo ne latum quidem unguem diſcedere liceret, Auguſtinum agnoviſſe vel inde patet, quod ubi Lectorem Chriſtianæ doctrinæ ſtudioſum quaſi manu deducere aggreditur, ſic ait (l). *In canonicis Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quam plurium auctoritatem ſequatur, inter quas ſanè illæ ſunt, quæ Apoſtolicas ſedes habere, & epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas quæ ab omnibus accipiuntur Eccleſiis Catholicis præponat eis quas quædam accipiunt. In eis verò quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas quas plures gravioreſque accipiunt eis quas pauciores, minoriſque auctoritatis, Eccleſiæ tenent. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi, quanquam hoc facilè inveniri non poſſit, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.*

(l) *Aug. de doct. Chriſt. lib. 2. cap. 8.*

In his multa obſervanda. Primùm nullum Auguſtino agnoſci omnino certum atque irrefragabilem ſacrorum librorum canonem, qualem eſſe Adverſarii volunt eum quem Romanus Præſul auctoritate ſuâ firmavit. Si quem enim hujuſmodi agnoviſſet, ab iſtis quæ retuli ſcribendis ſibi proculdubio temperaſſet. Obſervandum inſuper neutiquam illum putaſſe eſſe in his Romanæ Eccleſiæ neceſſariò adhærendum. Si enim ita exiſtimaſſet, quorſum tot ambages? quorſum tot cautiones & monita? Uno verbo expediri res poterat, & nihil aliud di-

cendum, quàm ſequendam in omnibus Romanæ Eccceſiæ fidem atque ſententiam. Denique ſi Apoſtolicarum Eccleſiarum, quæ illis temporibus erant plurimæ, unam, puta Romanam, errare neſciam putaſſet, reliquas omnes, etiam conſentientes, errori obnoxias, quæ hodie eſt Adverſariorum ſententia, illius judicium reliquarum omnium ſententiæ proculdubio præponderaret, & nulla fingi æqualitas poſſet inter auctoritates duas, quarum una merè humana eſſet, altera divina; una fallibilis, altera infallibilis. Atqui par & æquale eſſe Auguſtinus putat; hinc celeberrimarum quarumque ex Apoſtolicis Eccleſiis, atque adeo Romanæ, illinc reliquarum, minùs quidem celebrium, ſed aliquanto plurium, auctoritatis pondus. *Si alias*, inquit, *invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi, æqualis auctoritatis eas habendas puto.* Si v. g. libro cuipiam Romana Eccleſia faveat, ſi Hieroſolymitana, ſi Antiochena ex Apoſtolicis celeberrimæ illi aſſentiantur; alteri contrà adhæreant Corinthiaca, Philippenſis, Epheſina, Coloſſenſis, Theſſalonicenſis, uno verbo reliquæ omnes Apoſtolicæ, quarum nulla fortè cum tribus illis eſt comparanda, ſed cum dignitate ſingulæ cedant, univerſæ numero vincunt, æqualem eſſe vult Auguſtinus duorum illorum librorum auctoritatem. Abſurdè profectò, & ridiculè, ſi Romana, vel ſola, errare nequit, reliquæ, & ſingulæ ſeorſim, & conjunctim omnes, hallucinari facilè poſſunt.

Sed ut ad propoſitum revertar, Apocalypſim Damaſus libris ſacris accenſuit. Græci tamen, ut jam ex Hieronymo audivimus, illam abjiciebant. Non exiſtimabant igitur Romani Pontificis judicio neceſſariò acquieſcendum, ut exiſtimaſſent proculdubio, ſi non errandi privilegium illi attribuiſſent. Nec eſt quòd dicas ignotum hoc Damaſi judicium Græ-

Græcis fuiſſe. Nam præterquàm quòd hoc parum credibile videtur, ſi verum id eſſet, plus Adverſariis noceret quàm prodeſſet. Sic enim pateret non fuiſſe exiſtimata Romani Pontificis judicia certam fidei normam, quandoquidem quænam ea eſſent inquirere celeberrimi quique dedignarentur.

Hactenus ex ſolo Damaſo diſputavimus. Nunc ad alios progrediendum. Poſt Damaſum Innocentius librorum canonicorum catalogum Exuperio propoſuit. Sed tam titubanter locutus eſt, ut ſi quis illum *ex cathedrâ* pronunciaſſe negaret, nihil ſuppeteret quo illum convinceremus. Præſtat igitur ad Gelaſium devenire, qui & in Synodo, & multo aſſeverantiùs pronunciat. Is Sapientiam, Eccleſiaſticum, Tobiam, Judith, Maccabæos canonicis libris accenſet, & ex eorum numero eſſe teſtatur, *quos ſancta & Catholica Romana Eccleſia ſuſcipit, & veneratur.*

Atqui multi ſunt qui ſequentibus temporibus, vel omnes illos libros, vel pleroſque rejecerunt. Quoſdam ſpeciminis inſtar proferam. Caſſiodorus (m). *Sciendum eſt planè S. Hieronymum ideò diverſorum tranſlationes legiſſe, atque correxiſſe, eo quòd auctoritati Hebraicæ nequaquam eas perſpiceret conſonare. Unde factum eſt ut omnes libros Veteris Teſtamenti diligenti curâ in Latinum ſermonem de Hebræo fonte transfunderet, & ad viginti duarum literarum modum, qui apud Hebræos manet competenter adduceret, per quas omnis ſapientia diſcitur, & memoria dictorum in ævum ſcripta ſervatur.*

(m) Caſſ. de div. Lect. cap. 12.

Leontius de ſectis act. 2. *Priùs quàm ſectas attingamus, libros ab Eccleſiâ receptos recenſeamus..... Veteris* (Scripturæ) *Libri ſunt* 22. Quibus, & iis qui ad Novum Teſt. pertinent recenſitis, hæc addit: *Hi ſunt libri in canonem recepti in Eccleſiâ, tum vete-*

re, tum novâ: E quibus omnes illos priscos Hebræi recipiunt.

(n)Greg. I. in Job. lib. 19. cap. 13. Gregorius I. Maccabaicos citaturus, sic præfertur (n). *De qua re non inordinatè agimus, si ex libris, licet non canonicis, sed tamen ad ædificationem Ecclesiæ editis, testimonium proferamus.*

(o)Dam. de fide Orth. lib. 4. cap. 18. Damascenus postquam monuit esse 22. libros Veter. Test. hæc addit (o). Πανάρετος *autem, hoc est Sapientia Solomonis, & Sapientia Jesu filii Syrach.... tametsi alioqui præclari & elegantes libri sint, non tamen aliis adnumerantur, neque in arcâ siti erant.*

Beda de sex ætatibus mundi. *Huc usque divina Scriptura temporum seriem continet. Quæ autem post hæc apud Judæos sunt digesta, de libris Maccabæorum, & Josephi atque Africani scriptis exhibentur.*

Poteram longè plures addere. Sed sufficient isti ut pateat ne Galasii quidem, nedum Damasi, aut Innocentii decreto omnes paruisse.

OBSERVATIO VI.

Veteres existimarunt Concilia Oecumenica ad componendas, quæ circa fidem orirentur, lites necessaria.

NIhil, meâ sententiâ, clariùs ostendit ignotam Veteribus fuisse hanc, de quâ disputamus, Romani Pontificis potestatem errare nesciam, quàm quòd ad comprimendas hæreses Concilia Oecumenica necessaria esse putarunt. Nam ut sapienter Eras-
(a) Eras. in 1. Cor. VII. 39. mus: (a) *Si verum est quod quidam asseverant, Romanum Pontificem errore judiciali non posse unquam errare, quid opus generalibus Conciliis? Quid opus in*
Con-

Concilium accersere Jurisconsultos ac Theologos eruditos, si pronuncians labi non potest? Sanè nihil rectæ rationi magis repugnans fingi potest, quàm si quis immensis sese laboribus excruciet, ingentesque devoret molestias, ut illud obtineat, quod faciliore viâ, & minùs operosè obtinere pariter possit. Nemo tritum illud veriverbium ignorat, *Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora.* Ac proinde si Papa errandi periculo non subjaceat, nihil stultius, nihil insipientius foret, quàm ad dirimendas de fide controversias Oecumenica Concilia congregare.

Revera major est ejusmodi cœtuum cogendorum molestia, quàm ut verbis exprimi queat. Mitto itinerum labores, quibus sese Episcopi ætate ut plurimum provectâ exponant necesse est. Mitto locorum distantias, navigationum pericula, sumptus immensos, cæteraque id genus, quæ levia non esse omnes fatebuntur. Pluris facio Ecclesiarum suis Pastoribus orbatarum tristem & deplorandum statum. Pluris quoque impetrandi Principum consensûs invictam sæpenumero difficultatem. Pluris denique rixarum ac jurgiorum inter ipsos Synodi Patres scandala, factionum pericula, aliaque id genus, quæ Christ. Lupo ansam dederunt vocandi Concilia extremam desperati mali medelam, ac subjungendi: (b) *Extrema veraciter medela. Generalem enim Synodum fieri non posse sine omnium Ecclesiarum turbatione scribit ad Sanctum Leonem Pontificem S. Flavianus Constantinopolitanus Episcopus, ideoque sine gravissimâ necessitate non faciendam ad Theophilum Alexandrinum S. Ambrosius, & ad Gratianum A. Synodus Aquilegiensis. Per nimias à Constantio A. coactas Synodos, & Romanam Rempublicam, & Christianam Religionem subnervatam affirmat etiam homo Gentilis Ammianus Marcellinus.*

(b) *Lup. dissert. de Syn. Nicæ. I. cap.* 2.

Sed molestiæ illæ ac incommoda nihil sunt præ ingenti periculo, cui ipsa fidei ac veritatis causa, ac proinde Ecclesiæ salus, & rerum summa, Synodorum indictione exponitur dum tantarum litium decisio inexploratis plerumque, semper errori obnoxiis, Judicibus parum tutò, ac proinde sat imprudenter creditur. Fieri enim facilè posse plerique Adversariorum contendunt, ut Concilia, quantumvis numerosa, errori patrocinentur, quo casu ingens fore scandalum, & Suares alicubi observat, & omnes vident. Quale v. g. scandalum fuisset si Concilium Nicænum I. secundùm Arium pronunciasset, si Constantinopolitanum Macedonio, Ephesinum Nestorio, Chalcedonense Eutycheti, alia aliis hæreticis favissent, idque non vi ac dolo, quemadmodum in Ephesino II. olim contigit, sed errore, Episcopis, vel omnibus, vel plerisque, hæreticorum argutiis, vel aliâ quapiam ratione in sequiorem partem actis, quod fieri posse Adversarii non negant. Quare non immeritò, suis saltem hypothesibus sat congruenter, Cellotius [c]. *Sapientissimi quique tales conventus semper timuerunt, jamque experimur optimum esse illis non indigere, proximum, quàm rarissimè*

(c) Cell. de Hier. lib. 4. cap. 10.

Hæc omnia, fateor, subeunda ac devoranda essent, si non alia conservandæ veritati via pateret. Sed quid bonæ menti magis adversum fingi potest, quàm in illam difficultatum, incommodorum, ac discriminum abyssum se præcipitem dare, dum vitari tantâ facilitate potest unum consulendo Pontificem, semper in cathedrâ Petri sedentem, semper oracula Synodorum decretis non minùs certa fundere paratissimum? Uno verbo nihil mihi verius videtur, quàm quod eruditus quidam Anglus non ita pridem dicebat; (d) *Ipsam Conciliorum cogendorum molestiam altâ voce clamare insanivisse omnes ab initio Christianos,*

(d) Thor. prig. Eccles. cap. 22.

ſtianos, ſi & ſibi, & omnibus tantam creandam moleſtiam putaſſent, decreti obtinendi causâ, quod nullo coacto Concilio ab auctoritate Papæ obtineri potuiſſet, ſi idem valere creditum omnibus ab initio fuiſſet.

Vel eo igitur ipſo quòd non obſtantibus hiſce incommodis Concilia ſat frequenter Veteres habuerunt, frequentiùs adhuc optarunt, apertè teſtati ſunt neceſſaria illa ſibi videri. Qua in parte obſervandum eorum numero, qui Concilia & peterent, & optarent, eximendos haudquaquam eſſe ipſos Pontifices, qui non ut hodierni illa metuebant & refugiebant, ſed ab Imperatoribus enixiſſimè petebant, ut Julii, Liberii, Leonis, aliorumque exemplis conſtat.

Sed hanc eſſe ſuam mentem apertiùs adhuc Veteres profeſſi ſunt, palàm dicentes videri ſibi Concilia neceſſaria, non quidem ubi ageretur de jam damnatis hæreſibus, ſed quoties novæ emergerent, præſertim ſi res eſſet ardua & difficilis. Sæpè hoc monet Auguſtinus, præcipuè quoties de validitate baptiſmi ab hæreticis collati verba facit, quam quæſtionem etſi à Cornelio & Stephano definitam, negat ante plenarii Concilii ſententiam eliquatam ſufficienter fuiſſe. *Quæſtionis*, inquit, (e), *hujus obſcuritas prioribus Eccleſiæ temporibus ante ſchiſma donati magnos viros, & magnâ charitate præditos Patres Epiſcopos, ita inter ſe compulit ſalvâ pace diſceptare, & fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis quibuſque regionibus diverſa ſtatuta nutaverint, donec plenario totius orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.* Et alio loco (f). *Hoc*, inquit, *de baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia à ſacrilegio ſchiſmatis remota cuſtodit. In quâ tamen ſi aliud alii, & aliud alii adhuc de iſtâ quæſtione ſalvâ pace ſentirent, donec univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſinceramque* pla-

(e) *Aug. de bapt. cont. Donat. lib.* 1. *cap.* 7.

(f) *Idem cap.* 18.

placuisset, humanæ infirmitatis errorem excusaret charitas unitatis. Alibi rursus (g). *Nec nos tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate firmati, cui & ipse* (Cyprianus) *sine dubio cederet si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur.*

(g) Idem lib. 2. cap. 4.

Sic alicubi in id dubium incidens, num collatus à Gentili, vel alio quopiam nondum baptizato, baptismus valeat, negat decidi istud posse, donec Concilium aliquod generale congregetur. *Et hæc quidem*, inquit (h), *alia quæstio est, utrum & ab iis, qui nunquam fuerint Christiani possit baptismus dari. Nec aliquid temere inde affirmandum est sine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei sufficit.* Alibi (i) quoque de eadem quæstione verba faciens. *Sed nobis*, inquit, *tutum est in ea non progredi aliquâ temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata sunt.* Et quibusdam interjectis circa similem quæstionem de validitate baptismi mimicè collati hæc addit. *Ubi autem neque societas ulla esset, ita credentium, neque ille qui ibi acciperet ita crederet, sed totum ludicrè, & mimicè, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus qui sic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum concordi oratione, & impensis supplici devotione gemitibus implorandum esse censerem.* Hæc ille, frustra & improvidè, si absque ullo erroris periculo quamlibet quæstionem definire, etiam sine Concilio, Pontifex posset.

(h) cont. Parm. lib. 2. cap. 13.

(i) de bapt. con. Don. lib. 7. cap. 53.

Sic in causâ trium Capitulorum, quæ totam Ecclesiam tamdiu exercuit; censuit ipsa Synodus V. Noluit illi Vigilius, quamvis in eadem urbe degens, interesse, sed Constitutum misit, quo sententiam suam circa quæstiones de quibus agebatur, exposuit.

Mo-

Molestè hoc Synodus tulit, quemadmodum sequentibus verbis testata est. (k) *Quia contingit Vigilium religiosissimum in hac regiâ urbe degentem, omnibus interesse, quæ his tribus Capitulis annotata sunt..... piissimus Imperator, secundum quod inter nos placuit, tam ipsum quàm nos hortatus est, communiter convenire, eo quod Sacerdotes decet communibus quæstionibus finem communem imponere. Unde necessariò petivimus ipsius reverentiam scriptas suas promissiones implere. Nec enim justum esse ampliùs scandalum pro tribus Capitulis crescere, & Dei Ecclesiam conturbari. Et pro his ad memoriam ejus perduximus magna illa Apostolorum exempla, & Patrum traditiones. Licet enim S. Spiritûs gratia & circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo, quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire priùs quàm communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt. Unde communiter de eo sententiam tulerunt ad gentes scribentes,* Visum est &c. *Sed & sancti Patres, qui per tempora in sanctis quatuor Conciliis convenerunt, antiquis exemplis utentes communiter de exortis hæresibus & quæstionibus disposuerunt certo constituto, quod in communibus disceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget, sicut in Proverbiis dicit Solomon;* Frater fratri adjutorium præstans exaltabitur sicut civitas munita, valet verò sicut regnum fundatum. *Et iterum in Ecclesiaste dicit,* Optimi duo quàm unus, quibus est merces bona in labore ipsorum. *Sed etiam ipse Dominus dicit,* Amen dico vobis, si duo ex vobis convenerint super terram de omni re, quam-

(k) *Concil. V. collat.* 8.

quamcunque petierint, continget illis à Patre meo, qui in cœlis eſt. Ubicunque enim fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum in medio ipſorum. Vide ut exiſtiment, & operoſè probent, non poſſe à Virgilio ſolo, & extra Concilium verum quà inveniri, quà doceri.

Quid quod tunc quoque cum res facilior videbatur, Conciliorum neceſſitatem agnoſcebant, ſi Epiſcopi à ſe invicem diſſiderent. Teſtem do Leonem I. Aliquanto poſt latrocinii Epheſini triſtem exitum Legatos in Orientem miſit, qui à ſingulis Epiſcopis Epiſtolæ ad Flavianum ſuæ ſubſcriptionem flagitarent. Si omnes incunctanter ſubſcriberent, acquieſcendum putavit, & nihil ampliùs expetendum. Sin autem quibuſdam ſubſcribentibus alii renuerent, tunc convocari Concilium voluit. Sic ille ad Theodoſium A. ſcribens. *Sin verò aliqui à puritate noſtræ fidei, atque Patrum auctoritate diſſentiant, Concilium univerſale intra Italiam, ſicut Synodus, quæ ob hanc cauſam Romæ convenerat, mecum petit, clementia veſtra concedat, ut in unum convenientibus his omnibus, qui aut ignorantiâ, aut errore prolapſi ſunt, correctionis remediis conſulatur.* Id ipſum Pulcheriam rogat. *A quâ,* inquit, *ſi forſitan ab aliquibus diſcrepatur, univerſale Concilium Sacerdotum haberi intra Italiam Clementiâ veſtrâ annuente jubeatur, quo remotâ arte fallendi tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut ſanari.* Hæc ille quibus alicubi deſcriptis ſubjungit Doctiſſ. Marca (l). *Noverat prudentiſſimus ille Pontifex definiendi auctoritate, qua vigebat Epiſcopos populumque Chriſtianum non adſtringi tanquam indubitatâ fidei regulâ, niſi accederet per provincialium Epiſcoporum ſubſcriptiones univerſalis Eccleſiæ conſenſus, vel recuſantibus pleriſque unius confeſſionis concordiam,*

(l) *Marca de Concord. lib. 5. cap. 8.*

Synodi

Synodi Oecumenicæ publicâ professio Pontificis definitionem amplecteretur.

Ulteriùs progressus est Vigilius, quo tempore animadvertens suo adversus tria Capitula Judicato multorum sibi odia concitata, ejus executionem suspendit, & recepto illo magnâ cum dexteritate ex Græcorum manibus rem totam ad Synodum remisit, excommunicationem minatus iis omnibus, qui ante coactam Synodum quicquam adversus Capitula molirentur. Narrant hoc Italiæ Clerici libello quodam, quem cum suis Galliæ Conciliis edidit Sirmondus. *Præstitit*, inquiunt, *Deus ut hac ratione Sanctus Papa Vigilius Judicatum, quod in ipsâ causâ fecerat, publicè in conventu reciperet denuncians quia si quis Græcorum Episcoporum usque ad universalis Concilii tractatum de istis Capitulis aliquid fecisset, aut facientibus acquievisset, à communione Sedis Apostolicæ alienus existeret.*

Non alia Gregorio Magno mens fuit. Molestissimè tulit quod Joannes Constantinopolitanus Episcopum se universalem palàm diceret. Existimavit illud & cum veritate, & cum humilitate pugnare. Quare dehortatus est Joannem ab usurpando isthoc titulo, & nihil omisit eorum quæ ad persuadendum illum apta visa sunt. Sed frustra fuit. Perstitit in suis inceptis Joannes iste, & Gregorianis monitis parere noluit. Quid tum Gregorius? An ipse decretoriâ sententiâ tantæ liti finem imposuit? Haudquaquam. Protestatus est se rem ad Ecclesiam, hoc est proculdubio ad Concilium delaturum. Sic enim ait (m). *Et nos quidem, in quos talis tantaque per ausum nefarium culpa committitur, servamus quod veritas præcepit dicens: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium*

m) *Greg. Epist. lib. 4. ep. 38.*

trium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Ego itaque per Responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in totâ Ecclesiâ peccatur corripere studui, nunc per me ipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui non omisi. Sed si in meâ correptione despicior, restat ut Ecclesiam debeam admonere.

Ne duodecimo quidem seculo Pontifices hanc modestiam deposuerant, ut ex iis patet quæ inter Eugenium III. & Gilbertum Porretanum Pictaviensem Episcopum de hæresi accusatum Lutetiæ Parisiorum gesta sunt. Sic illa narrat Otho Frisingensis lib. 1. de gestis Friderici. *Dum ita per aliquot dies jam sapè dictus Episcopus* (Gilbertus) *coram summo Pontifice de fide suâ Parisius discuteretur, sentiens Papa, utpote cautus & religiosus, causæ difficultatem, protelandam eam usque ad Concilium universale adjudicavit. Erat enim in proximâ mediana Quadragesima Dominicâ apud Galliarum Metropolim Rhemis generale Concilium indictum.*

Aliquanto pòst Alexander III. scribens ad Episcopos Thusciæ de generalis Concilii Lateranensis convocatione hæc ait. *Quia in Ecclesiâ Dei correctione videmus quam plurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quàm ad promulganda quæ saluti fidelium visa sunt expedire, de diversis partibus personas Ecclesiasticas decernimus evocandas, quarum præsentiâ & consilio quæ fuerint salubria statuantur, ut quod bonum est secundum consuetudinem antiquorum Patrum provideatur, & firmetur à multis. Quod si particulariter fieret, non facilè posset plenum robur habere.* Notentur extrema hæc verba, quæ rem totam expediunt.

Optabat vehementer conjugium suum ab Innocentio III. dissolvi Philippus Galliarum Rex. Urgebat

gebat eâ de causâ Pontificem. Hic verò ita respondit (n). *Si super hoc absque generali deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, prater divinam offensam, & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis & officii nobis periculum immineret, cum contra pramissam veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare.* (n) lib. 3. reg. 15. ep. 104.

Gregorius X. iis literis quibus Concilium Oecumenicum Lugdunense indicit, postquam de Schismate Græcorum, aliis que Ecclesiæ cladibus præfatus est, sic ait. *Hac dum ministerio considerationis debita mentis nostra prasentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, Zelus accenditur, & spiritus anxiatur. Ad quod cum nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devotè speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos cum fratribus nostris, aliisque viris prudentibus exacto & frequenti tractatu prahabito, prout tanta necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio generale Concilium, sicut imitatione digna sanctorum Patrum consuetudo laudabilis, longaque observationis exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum, ut in eo tam circa pramissa, quàm circa catera, qua salutem respiciunt animarum, illa Deo auspice communi consilio inveniatur provisio, & ejusdem approbatione Concilii roboretur; per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roboratâ fide, reductis errantibus, redintegratâ ejusdem fidei unitate &c.*

Ut finem faciam eadem Isidoro Mercatori mens fuit, dum ingentem illam, quæ primis seculis conspecta est, hæreseon multitudinem huic præcipuè causæ

causæ imputavit, quòd propter ferventes persecutiones haberi Concilia Oecumenica non possent. Sic enim ille in Præfatione Collectioni Canonum à se adornatæ præfixâ. *Canones generalium Conciliorum à temporibus Constantini cœperunt, in præcedentibus namque annis persecutione sæviente docendarum plebium minimè dabatur facultas. Deinde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat licentia Episcopis in unum convenire, nisi tempore suprà dicti Imperatoris.*

Multipliciter igitur patet necessaria semper existimata Concilia Oecumenica, qualia quoniam minimè forent si Pontifex errare nequaquam posset, vel eo ipso satis apparet ignotam prorsus hanc ejus infallibilitatem fuisse.

OBSERVATIO VII.

Concilia etiam post Pontificem judicarunt.

ID quod dixi manifestiùs adhuc patebit observanti, etiam excussas & definitas à Pontifice causas novo examini Concilia subjecisse. Sic post Victoris de Paschate decretum Ephesina Synodus, aliæque de quibus Eusebius (a), sic post Stephani de baptismo hæreticorum statutum Carthaginensis sub Cypriano rem excussit. Sic Zozimi de Pelagio & Celestio judicium altera sub Aurelio Carthaginensis retractavit. Sic post Julii sententiam Sardicense Concilium, post Celestini decretum, Ephesina Synodus, post Leonis judicium Chalcedonensis, post Vigilii Constitutum Constantinopolitana II. post Martini & Agathonis statuta, Oecumenica VI. post Gregorii II. Stephani III. Hadriani definitiones, Franco-

(a) *Euseb. Hist. Eccl. lib.*

Francofurtensis, Marcelli, Nestorii, Eutychetis, Trium Capitulorum, Monothelitarum, & Imaginum causam ventilarunt, quo ipso ostenderunt haudquaquam confectam rem sibi videri.

Sanè si Pontificis sententia peremptoria & definitiva fuit, nihil necesse erat causæ jam finitæ discussionem instaurare, vel si calculum suum Pontificis judicio addere Concilium voluit, non debuit saltem controversiam perinde ac si intacta fuisset excutere, & argumenta in utramque partem expendere. Nihil hoc erat quàm actum agere, & supervacuo se labore cruciare. Fecerunt tamen ea omnia, de quibus dixi, Concilia, ut cuivis in Ecclesiasticâ historiâ non planè hospiti satis notum est. Nonne eo ipso ostenderunt nondum finitam sibi litem videri?

Non solent sanè decessorum suorum statuta novo examini subjicere Pontifices, ex quo saltem indeficientis judicii privilegium sibi arrogarunt. Quoties eorum aliquis controversiam quampiam definivit, rata ejus definitio manet, nec ampliùs excuti quæstio finitur, quantumcunque qui damnati sunt reclament.

Similiter quæ semel Concilia Oecumenica sanxerunt, non sinuntur in quæstionem vocari. Quare Marcianus A. (b). *Injuriam facit judicio reverendissimæ Synodi, si quis semel judicata, ac rectè disposita revolvere, & publicè disputare contenderit; cum ea quæ nunc de Christianâ fide a Sacerdotibus, qui Chalcedone convenerunt, per nostra præcepta statuta sunt, juxta Apostolicas expositiones, & instituta sanctorum Patrum trecentorum decem & octo in Nicæâ, & centum quinquaginta in hac regiâ urbe definita esse noscantur.*

(b) *Cod. de sum. Triu. & fide Cath.*

Non aliter Gelasius (c). *Bona Synodus, vereque Christiana, semel acta nec potest, nec debet nova Synodi iteratione convelli, sed secundùm benè gestam Synodum, rectèque præfixam, siquis ab ejus tramite deviarit,*

(c) *Gel. ad Episc. Dard.*

viarit, consequenter ac sufficienter ejus definitione plectendus, meritoque illius subjacet constitutis, nec opus est per singulos quosque deviantes, jureque plectendos, novas rursus Synodos introduci, cum ex illius tramite, quæ auctorem cum errore damnavit, quisquis quolibet modo, quolibet titulo complex ejusdem fuerit factus erroris, ut ejus se contagione polluerit, competenter & particeps ejusdem damnationis existat, ejusque pœnâ puniatur obstrictus, cujus maluit inire consortium. Et eadem epistolâ. *Novæ certè erant causæ, & his consequenter nova Synodus debebatur.*

Denique Hadrianus VI. in instructione quam Nuntio suo Cheregato tradidit, hæc de Luthero, qui se inauditum à Leone X. damnatum esse querebatur, dixit. *Fatemur Luthero defensionem negari non debere in his quæ sunt facti, hoc est utrum dixerit, necne, utrum prædicaverit, vel scripserit, necne. Super divino vero jure, & materiâ Sacramentorum standum auctoritati sanctorum, & Ecclesiæ. Adde quòd ferè omnia in quibus Lutherus ab aliis dissentit, sunt per diversa Concilia priùs reprobata. Non debet autem revocari in dubium quod per generalia Concilia, & universam Ecclesiam constat esse approbatum, tanquam fide tenendum. Injuriam namque facit Ecclesiæ Synodo, qui semel rectè disposita nititur in dubium revocare.*

Si igitur Veteres certæ atque immotæ veritatis putassent Pontificum judicia, nunquam ea retractari passi fuissent. Passi sunt tamen, &, quod observatione dignissimum, ipsi Pontifices non reclamarunt, quinimò non semel enixè petierunt. Sic etsi Eutychetem pluries Leo I. damnasset, universalis tamen Synodi indictionem Theodosium Juniorem, ejusque successorem Marcianum, ac Pulcheriam rogavit, & quod notari velim, apertè professus est Synodi judicium suo *plenius*, *altiusque* fore. Sic enim ad Ephesinam Synodum, postquam à se in Eu-

tychis

tychis causâ facta recensuit. *Verùm*, inquit, *quia etiam talium non est negligenda curatio, piè ac religiosè Christianissimus Imperator habere voluit Episcopale Concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri.* Et ad Pulcheriam. *Universale Concilium Sacerdotum haberi intra Italiam Clementiâ vestrâ annuente jubeatur, quo remotâ arte fallendi tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari.*

Similiter Agatho, licet & ipse, & ipsius decessor Martinus, Monothelitas damnassent, gratias tamen agit Imperatori quòd eadem de causâ sextam Synodum indixisset, & non fore illam inutilem sequentibus verbis innuit. *Cujus votum quia ex Deo est, à Deo perficitur, ut & veritas adhuc in ancipiti positis clareat, & eam sinceriter amplectentibus robur accrescat, & Zizaniorum genimina spirituali falce, ut offensionis ac deceptionis occasio de medio Christi Ecclesiarum tollatur, abscindantur.* Eandem fuisse Vigilii & Gregorii mentem ex iis quæ ad superiorem observationem diximus, satis patet.

Ostendunt ergo hæc omnia etiam post Pontificum judicia necessarias Synodos esse, vel visas saltem Veteribus fuisse, quod illi certè nunquam putassent si errare Pontifices non posse existimassent.

OBSERVATIO VIII.

Veteres à judicio Pontificis ad Concilium provocari passi sunt.

NOn tantùm passi sunt Veteres expendi de novo controversias à Romano Pontifice dijudicatas, sed etiam provocari ab ejus judicio haud molestè tulerunt. Absurdum istud si errare Pontifices non

possunt. Quisquis enim provocat, eo ipso non dubitare se quin erratum sit ostendit, quisquis provocationem admittit, potuisse saltem errari præsupponit. Hac de causâ ex quo sibi Pontifices infallibilitatem arrogarunt, severissimè vetuerunt, ne quis à suis sententiis appellaret, nominatim Gregorius VII. Pius II. Julius II. Gregorius XIII. Quinimò Solemni Bullâ, quæ dici solet, *In Cœnâ Domini*, quæque quotannis fulminatur, majoris excommunicationis telum in eos vibratur qui à Pontifice ad Concilium provocaverint.

Rectè proculbubio, si errare Pontifex nescit, sed si Veterum instituta spectamus, iniquè prorsus. Non dubitarunt isti quin à judicio Pontificis ad Concilia ritè provocaretur. Plurima hujusce consuetudinis exempla collegit Lupus (a), quæ essent omnia & exponenda, & vindicanda, si de Romani Pontificis primatu disputaremus. Habent enim adversus illum vim non parvam. Nunc quoniam de infallibilitate solùm agimus, resecanda sunt quæ disciplinam spectant, quale primum est Donatistarum à Melchiadis judicio ad Constantinum appellantium. Reliqua & referemus, & adversus Lupum ipsum, qui ea postquam retulit, dissolvere tentavit, vindicabimus.

(a) Lup. in Conc. tom. 4. pag. 530.

Secundum ergo quod ille refert, Orientalium est Athanasii, Marcelli, aliorumque restitutionem à Julio & reliquis Occidentalibus decretam molestissimè ferentium. *A sancti Julii*, inquit, *Pontificis pro S. Athanasio, & ejus à se degradatis Collegis judicio appellavit ad generalem Synodum Eusebiana Arianorum factio, & ad ipsum retractandum Impp. Constantius & Constans impetrarunt* [dicere debuit convocarunt] *Synodum Sardicensem.*

Ulteriùs progressos esse Orientales illos auctor est

est Sozomenus (b). *Et Julius quidem ita scripsit. Athanasius autem & Paulus suas sedes receperunt, & Epistolas Julii ad Orientales miserunt Episcopos. Quas cum illi permoleste ferrent, Antiochiæ in unum congregati scripserunt vicissim ad Julium Epistolam exquisitâ verborum elegantiâ, & oratorio more compositam, plenam tamen cavillationis, nec expertem gravissimarum minarum: Nam in literis suis fatebantur, Romanorum quidem Ecclesiam apud omnes magnificam esse, quippe quæ jam inde ab initio domicilium Apostolorum, & pietatis origo ac metropolis extiterit, licet fidei* Doctores *ad eam ex Orientis partibus advenissent. Non tamen æquum censebant idcirco se inferiore loco haberi, quòd magnitudine Ecclesiæ, & multitudine superarentur: Quippe qui virtute, & animi proposito superiores essent. Deinde criminis loco objicientes Julio quòd cum Athanasio communicasset. Indignabantur perinde ac si ipsorum Synodus contumeliâ affecta esset, & judicium abrogatum. Idque facinus ut injustum, & ab Ecclesiasticis Legibus alienum, reprehendebant. His de rebus ita conquesti, gravique injuriâ se affectos esse testati, pacem quidem & communicationem Julio polliciti sunt, si depositionem eorum qui ab ipsis fuerant expulsi, & ordinationem illorum qui in priorum locum substituti fuerant, admittere voluisset. Sivero decretis ipsorum resisteret, contraria denunciabant.*

(b) *Sozom. lib. 3. cap. 8.*

Noli autem existimare actum tunc de disciplinâ duntaxat fuisse. Agebatur de Marcello Ancyrano, ut ex Julii Epistolâ, qua ad præcedentem respondet, manifestum est. Marcelli autem libri tanquam Sabelliani condemnati ab Orientalibus fuerant, à Julio verò approbati. Noli rursus putare Arianos illos Orientales fuisse. Poterant eorum nonnulli Arianis occultè favere. Sed ut ut sit extra Ecclesiæ communionem positi neutiquam erant, eosque Julius dilectissimos fratres passim appellat, nunquam facturus

ſi Arianos exiſtimaſſet. Videatur Valeſius Obſervationum Eccleſiaſticarum lib. 1. cap. ult.

Ut ut ſit huic Orientalium provocationi non repugnavit Julius, ſed in Synodi, quam illi poſcebant, convocationem conſenſit, & Legatos ad eam miſit, quod nunquam feciſſet, ſi violari hoc pacto Sedis ſuæ dignitatem exiſtimaſſet; vel certè proteſtationes præmiſiſſet, quibus ne factum hoc ſuum in exemplum trahi deinceps poſſet, caviſſet; quorum cum neutrum fecerit, eo ipſo ſatis oſtendit nihil non canonicum in eâ provocatione ſibi videri. Huic argumento Lupus nihil oppoſuit, qua de cauſâ neſcio. Ut ut ſit eo ipſo illius vindicandi laborem nobis condonavit.

Tertium exemplum præbet Neſtorius. Damnaverat illum Celeſtinus, & ni intra decem dies errorem recantaret, Eccleſiæ communione mulctatum iri pronunciaverat. En ejus verba. *Apertè hanc noſtram ſcias eſſe ſententiam, ut niſi de Chriſto noſtro ea prædices, quæ Romana & Alexandrina, & univerſalis Eccleſia Catholica tenet, & hanc perfidam novitatem intra decimam diem, à primâ innoteſcentis tibi hujus conventionis die numerandam depoſueris, & apertâ & ſcriptâ confeſſione damnaveris, ab univerſalis te Eccleſiæ Catholicæ communione dejectum.* Hanc verò ſententiam Celeſtinus Neſtorio, Clero, & populo Conſtantinopolitano, omnibuſque Patriarchis notam fecit. Noluit parere Neſtorius. Errores ſuos ſpargere poſt elapſos decem dies ſibi præfixos perrexit, & à functionibus Eccleſiaſticis obeundis nunquam ceſſavit, ſed Concilium popoſcit, & impetravit, idque conſentiente Celeſtino.

Dum id cogeretur omnia in eodem ſtatu permanere, & nihil quicquam innovari voluit Theodoſius. Iniquè, inquies. Contrà Lupus (c). *Sacras Romanorum Principum de Eccleſiaſticis cauſis juſſiones debuiſſe ſacris canonibus conformari, & difformes fuiſſe nulli-*

(c) Lup. tom. 4. pag. 53.

nullius ponderis norunt omnes Ecclesiasticæ historiæ periti. At verò laudatam Theodosii jussionem adeo probavit Ephesina Synodus, ut de ipsâ scribant Acta Synodalia: Lectæ sunt hæ publicè, & relatæ inter Acta, quæ extant Ephesi à sanctâ & generali Synodo propter impium Nestorium congregatâ. Addit aliud observatione dignissimum, quodque evidenter ostendit non admissam tantùm à Synodo Nestorii provocationem, sed existimatam quoque prioris sententiæ suspensivam, non devolutivam duntaxat, ut loquuntur Pragmatici. *Omnes*, inquit, *Episcopi Nestorium usque ad pronunciatam Synodalis degradationis sententiam constanter vocant Reverendissimum ac Religiosissimum Episcopum, quòd nempe laudatas Principis literas agnoscerent sacris Canonibus consonare.*

Hæc Lupus sub personâ opponentis. Ubi verò ea solvere ac refellere aggreditur, non aliud præter ista paucula reponit (e). *Nestorii appellationem graviter improbavit in literis ad Constantinopolitanum Clerum S. Cyrillus. Illum appellat miserum & seductum, præsertim quòd non uti reus, sed ut Judex & Præsidens adesse Synodo speraret à sacris circumscripti Principis jussionibus. Extat Epistola in Actis Synodi Ephesinæ. Et in literis ad ejusdem civitatis Clerum & populum S. Papa Celestinus:* Quis petitorem Synodi crederet Synodo defuturum? Percussa est illic falsitatis levitas pondere veritatis, nec se ausa est fulgori radiantium Sacerdotum latitantis perfidi caligo miscere. Lumen tenebræ fugerunt. *Insigniter demonstrat appellationem omni Ephesinæ Synodo displicuisse.*

(e) *Ibid. pag.* 537.

Sed sunt ista quavis stipulâ leviora. Quòd Nestorius Synodo, cui se tanquam reum sistere debuit, præfuturum sperarit, ridet Cyrillus, quòd Synodum fugerit culpat Celestinus. Quòd Synodum poposcerit neuter vitio vertit? Displicuisse verò Synodo Nestorii provocationem unde habet

Lupus, qui probè novit, & susceptam à Synodo provocationem, & illi ita delatum, ut nonnisi discussâ causâ, & pronunciatâ sententiâ tractatus ut degradatus fuerit, quod factum nunquam fuisset, si finali & peremptorio judicio damnatus esset.

Aliud exemplum habemus in Eutychete, idque his verbis Lupus proponit. *A. S. Flaviani in se, & suam hæresim judicio ad S. Leonem provocavit Archimandrita Eutyches, & ab omnium confirmatorio laudati Pontificis judicio ad generalem Synodum. Et obtinuit secundam Ephesinam.* Et quibusdam interjectis. *Hæc Eutychetem, licet non tantùm à suo Episcopo S. Flaviano, sed etiam à S. Leone Pontifice degradatum constanter titulavit Religiosum Presbyterum, & Archimandritam, quòd nempe ab utriusque judicio ille provocasset.*

Respondet Lupus. *Etiam Eutychetis appellationem fuisse imperiti senis audaciam adfirmavit constanter, & Synodum excutere conatus fuit omni modo magnus Leo.* Sed primùm non quæritur quis fuerit Leonis sensus, sec quis totius Ecclesiæ. Præterea ne Leonem quidem existimasse, non posse à decretis suis provocari, ex iis patet quæ jam suprà observata sunt, quòd scilicet post Ephesinum Latrocinium Legatos in Orientem miserit operam daturos ut Episcopi omnes Epistolæ ad Flavianum suæ subscriberent, si qui autem renuerent, Theodosium exorarent ut Concilium convocaret. Ad hæc si Leo Synodum excutere pro virili parte conatus est, ut ait Lupus, quî factum ut habita illa fuerit? Non ergo tanti Romani Præsulis consensus tunc temporis fiebat, ut absque illo cogi non posse Synodus Oecumenica putaretur. Sed revera gratis ea dicuntur, & consensisse Leonem in Synodum vel eo patet, quòd Legatos tres ad eam miserit.

OB-

OBSERVATIO IX.

Ipsa Pontificum judicia fuere non semel in Conciliis expensa, & examini subjecta.

ULteriùs adhuc progressi sunt Veteres. Non tantùm causas à Romano Præsule judicatas, sed ipsa illius judicia examini suo Concilia subjecerunt. Sententiam suam contra Eutychetem aperuerat Leo I. eximiâ ad Flavianum epistolâ. Agatho quoque quid sibi atque Occidentalibus omnibus in causâ Monothelitarum videretur alterâ ad ipsam Synodum scriptâ epistolâ exposuerat, Utraque fuit à generali Concilio approbata, illa à Chalcedonensi, hæc à sexto Oecumenico; sed priùs expensa quàm approbata. Non enim cum quibusdam dicendum relectam illam, non per modum examinis, sed per modum prolationis sententiæ. Contrarium manifestè patet vel ex ipsâ Actorum utriusque illius Concilii inspectione.

Prius enim quod spectat, lectâ Leonis epistolâ sic interlocuti sunt Judices à Marciano delegati. *Singuli reverendissimi Episcopi, qui hîc convenerunt, doceant si expositio trecentorum octodecim Patrum, qui olim in Nicæâ collecti sunt, & posthac centum quinquaginta, qui Constantinopoli congregati sunt, consonat Epistolæ revenrissimi Papæ Leonis.* Vide ut ferendum innuant, non ex epistolâ Leonis, de Eutychetis causâ, sed ex Conciliis Nicæno & Constantinopolitano de Leonis epistolâ judicium.

Id ipsum patet ex singulorum Episcoporum suffragiis. Sic v. g. Anatolius Constantinopolitanus censuit. *Epistola sanctissimi, & Deo amicissimi Archiepiscopi Leonis consonat Symbolo Patrum, qui*

apud Nicaam, & qui apud Constantinopolim collecti sunt, & etiam iis qua in Epheso sub Beatissimo, & sanctissimo Cyrillo gesta sunt ab universali & sancto Concilio. Quapropter consensi, & eidem epistola libenter subscripsi. Et Marinianus Synnadensis. *Consentire novi epistolam in omnibus sanctissimi Romanorum Archiepiscopi Leonis expositioni tercentorum & octodecim Patrum, & centum quinquaginta in regiâ Constantinopoli congregatorum. Ideo etiam subscripsi ei.* Sic alii.

Patet rursus ex eo quòd epistola ista, quanquam apprimè orthodoxa, Episcopis tamen Illyricianis & Palæstinis, partim Nestorium, partim Eutychetem nonnihil redolere visa est. Verùm exposita & defensa ab Aetio Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diacono, & præsertim à Theodoreto fuit. Quare Judices interlocuti dixerunt: *Post hac omnia quis adhuc dubitat? Et repentè Episcopi adclamarunt, nos ita credimus. Omnes ita credimus. Sicut Leo ita credimus.* Verùm cum non omnes clamarent, petiit Atticus Nicopolitanus Veteris Epiri Metropolita dari tempus ut Leonis epistolam cum epistolâ Cyrilli ad Nestorium conferri & expendi posset. Quod ubi concessum & peractum est, patuit Leonis epistolam rectè habere. Quare admissa ab omnibus fuit.

Ex iis omnibus luce meridianâ clariùs apparet examini, & quidem accurato, & propriè dicto, subjectam fuisse hanc Leonis epistolam, quod à quintâ quoque Synodo observatum est. Lectis enim in eâ Chalcedonensis actis Synodus dixit. *Ex his qua recitata sunt manifestum factum est quomodo sancta Synodi ea qua apud eas proferuntur probare solent. Cum enim illi sanctissimi Viri, qui recitatas Epistolas subscripserunt* (Leo & Cyrillus), *sic splenduerint, tamen Epistolarum earum comprobationem, non simpliciter, nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omia cognovissent*

con-

consonare eas expositioni & doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam & collatio facta est.

Porrò hoc ipsum istius epistolæ tam accuratum examen, ipsa tam anxia & operosa discussio, tantùm non clamat neminem tunc temporis fuisse, qui illam pro certissimo veritatis oraculo haberet. Ut quid enim expendendum illud sit, & utrum rectè habeat inquirendum, quod rectè habere certissimum est? Longissimè saltem ab hac sententiâ abfuerunt Palæstini illi, atque Illyriciani Episcopi, quibus videbatur hæc epistola & Nestorio, & Eutycheti favere, quique iis quæ Theodoretus atque Aetius in ejus defensionem dixerunt, non contenti, quinque dierum inducias ad maturius examen & petierunt, & impetrarunt. Sed nec ipsi epistolæ defensores aliter existimabant, quippe qui ad illam vindicandam summam & errare nesciam Leonis potestatem nulli laudant, sed in hoc solum laborant, ut nihil eâ haberi à Cyrilli doctrinâ alienum ostendant. Ipsum denique Leonem non aliter sensisse inde patet. quòd eâ epistolâ, qua Theodoreto pro defensâ ad Flavianum alterâ gratias agit, hæc dicit. *Gloriamur in Domino cum Prophetâ canentes*, Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram; *qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quæ nostro priùs ministerio definierat, universæ fraternitatis firmavit assensu, ut verè à se prodiisse ostenderet, quod priùs à primâ omnium sede formatum totius orbis judicium recepisset.* Vides ut tum tantùm patuisse dicat rectum fuisse judicium suum, cum universæ Synodi assensu firmatum fuit, & ante illum assensum dubitari de eo potuisse non inficietur.

Porrò quod in Chalcedonensi Concilio factum fuisse ostendimus, in sexto quoque observatum est. Lectæ in eo sunt duæ epistolæ, una Agathonis, altera

tera Romani Concilii. Aliquanto pòst Pontificis Legati ad Imperatorem dixerunt. *Petimus à Deo firmatam vestram fortitudinem interrogari Georgium sanctissimum Archiepiscopum à Deo conservandæ vestræ regiæ urbis, & subjacentem ei Synodum, nec non & Macarium Archiepiscopum Antiochenæ civitatis, & subjectos ei Episcopos, si convenit eis tenor relectarum duarum suggestionum, id est Agathonis sanctissimi Papæ Apostolicæ sedis antiquæ Romæ, & Concilii ei subjacentis.* Reposuerunt Georgius & Macarius. *Petimus ut exemplaria prædictarum suggestionum percipiamus. Recurrentes namque, & conferentes testimonia quæ in eis sunt sanctorum probabilium Patrum, cum codicibus hujus venerabilis Patriarchii in subsequenti dabimus competens responsum.* Annuit Imperator, & sequenti sessione dixit Georgius. *Inspiciens, pie Domine, omnem virtutem suggestionum directarum ad piissimam vestram fortitudinem, tam ab Agathone sanctissimo Papâ Romæ, quàm ab ejus Synodo, & scrutans libros sanctorum & probabilium Patrum, quæ in eisdem suggestionibus continentur, consonantia, & in nullo discrepantia à Sanctis ac probabilibus Patribus. Et consentio eis, & sic profiteor, & credo.* Vide ut nonnisi post accuratum examen Agathonis literas admittat Georgius, & ubi admittit, profiteatur hunc suum assensum, non Agathonis auctoritate, sed prolatis ab illo Patrum testimoniis, iisque à se collatis & excussis extorqueri.

OBSER-

OBSERVATIO X.

Non expensa tantùm, sed rescissa etiam in Conciliis quandoque sunt Pontificum judicia.

QUæ superioribus capitibus observata sunt sat apertè ostendunt non dubitasse Veteres quin Pontifex sit, ut alii mortales, errori obnoxius. Quæ nunc additurus sum rem adhuc clariorem facient. Non tantùm post Romanum Pontificem Concilia judicarunt, non tantùm provocari ad se ab illius sententiâ passi sunt, non tantùm judicia illius expenderunt, sed abjecerunt non semel, & longè aliter ac ille pronunciarunt. Patet id multis exemplis, quæ quoniam, uno excepto, infrà reddenda atque expendenda sunt, ego hîc indicare duntaxat contentus ero.

Sic igitur postquam Victor decrevit non esse celebrandum Pascha XIV. Martii Lunâ contrarium statuit Synodus Ephesina sub Polycrate.

Sic postquam Stephanus vetuit ab hæreticis baptizatos denuo tingi, contrariam consuetudinem retinendam statuit Concilium Carthaginense sub Cypriano.

Sic postquam hæreticam Celestii confessionem, qua gratiæ necessitatem occultis cuniculis subruebat, peccatum verò originale apertissimè negabat, solemni judicio Zozimus approbasset, totius Africæ Concilium Carthagine congregatum Celestium damnavit, & ut damnaretur à Zozimo impetravit.

Apiarium Siccensem Presbyterum Urbanus Episcopus excommunicaverat, & dejecerat. Confugit ille ad Zozimum, & restitutus ab illo fuit. Missi in Africam tres Legati, qui Apiarii restitutionem

tionem executioni mandarent. Restitere Afri, & non tantùm cum Zozimo, sed cum successoribus ejus Bonifacio & Celestino luctati sunt.

Dices actum tunc fuisse non de jure, sed de facto. Quærebatur enim qualis Apiarius esset, num impudicus, ut contendebant Afri, num frugi, ut Romani existimabant. Agnosco. Sed in judicio Zozimi duo errores implicabantur, unus facti, quod scilicet Apiarius purus esset atque integer, alter juris, quod nimirum Clericis Afris liceret ad Romanum Pontificem post damnationem confugere, & istius jus esset illos, si ita videretur, restituere. In utroque Afri Episcopi Romanis Pontificibus restiterunt, in hoc præsertim. Testem do ipsorum ad Celestinum Epistolam, qua finita lis videtur. *Præfato itaque debitæ salutationis officio impendio deprecamur ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem velitis excipere, quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè advertit venerabilitas tua. Nam etsi de inferioribus Clericis vel Laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de Episcopis voluit observari, ne in suâ provinciâ à communione suspensi à tuâ sanctitate vel præproperè, vel indebitè videantur communioni restitui. Presbyterorum quoque, & sequentium Clericorum improba refugia, sicut te dignum, repellat sanctitas tua, quia & nullâ Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ, & decreta Nicæna, sive inferioris, sive superioris gradûs Clericos, sive ipsos Episcopos Metropolitanis apertissimè commiserunt, prudentissimè enim, justissimeque viderunt quæcunque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda, nec unicuique providentiæ gratiam S. Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Christi Sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissimè teneatur: maximè quia unicuique concessum est,*

si ju-

si judicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nisi fortè quisquam est qui credat unicuique posse Deum nostrum examinis inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum judicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexûs, vel propter senectutis infirmitatem adduci non poterunt? Nam ut aliqui tanquam à sanctitatis tuæ latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo constitutum.

Dices hoc ipsum ad disciplinam pertinuisse, jusque non divinum, sed Ecclesiasticum spectasse. Agnosco rursus. Sed nunquam hoc Adversarii dicent, quippe qui supremam Pontificis in rebus Ecclesiasticis auctoritatem, non ab Ecclesiæ voluntate, sed à divinâ institutione derivant.

Dices denique aliam fuisse Afrorum istorum mentem, & existimasse illos hoc totum, non à divinâ institutione, sed ab Ecclesiæ arbitrio pendere, quemadmodum vel inde patet, quod ad Scripturam nunquam, ad Patrum & Conciliorum statuta semper provocent. *Quia hoc etiam Nicano Concilio definitum facilè advertit venerabilitas tua. Quia & nullâ Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ. Ut aliqui tanquam à sanctitatis tuæ latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo constitutum.* Ita est profectò. Sed inde etiam colligo juxta istos, non à divinâ institutione, sed ab Ecclesiæ voluntate derivari Romani Præsulis privilegia, quod & per se grave est, & quæstionem nostram definit. Quomodo enim existimare illi potuerunt prærogativis ab Ecclesiâ concessis infallibilitatem comprehendi? Sic quocunque se vertant Adversarii, argumenti nostri vim non effugient.

En aliud. Poſtquam Vigilius trium capitulorum defenſionem non ſemel in ſe ſuſcepit, ea nihilominus damnavit Synodus Oecumenica V. Poſtquam ille damnavit, defendit Carthaginenſis ſub Reparato.

Inter Cyprum, Sergium, atque Sophronium Patriarchas pacta conventa approbavit, & rata habuit Honorius, damnavit Synodus ſexta.

Imaginum cultum plurimi Pontifices ſanxerunt. Prohibuerunt contrà Synodi Conſtantinopolitana in Oriente, & Francofurtenſis in Occidente.

Hadriani circa hoc ipſum argumentum epiſtolam abjecit & confutavit Synodus Pariſienſis ſub Ludovico Pio.

OBSERVATIO XI.

Ipſi Pontifices propter judicia ſua partim excommunicati, partim anathemate percuſſi quandoque ſunt; & in Conciliis, & extra Concilia.

SUperior obſervatio, etiamſi ſola eſſet, quæſtionem profligaret. Quomodo enim illum errare neſcium Concilia putarunt, cujus judicia reſciderunt? Sed non in eo ſteterunt. Ulteriùs adhuc progreſſa ſunt. Non ſola Pontificum judicia, ſed ipſos quoque cum judiciis, & propter judicia Pontifices, damnarunt non ſemel, excommunicarunt, & anathemate percuſſerunt, & quidem non Concilia tantùm, ſed etiam extra Concilia Epiſcopi. Id luculentis quibuſdam exemplis patet.

Scripſerat libros quoſdam Theologicos Marcellus Ancyranus, in quibus multi contendebant; multi

multi etiamnum hodie contendunt, plurima falsa atque impia contineri. Hoc nomine accusatus & damnatus à quatuor Synodis Orientalibus ad Julium Pontificem confugit, à quo convocatâ Occidentalium Synodo & communioni, & Sacerdotio restitutus est. Molestè, ut vidimus, hoc Orientales tulerunt, & vehementer obstiterunt ne Julii & Occidentalium judicium executioni mandaretur. Quare habenda fuit Sardicensis Synodus, in qua Marcelli, atque aliorum quorundam, causa discuti, ac tandem finiri posset. Facto conventu sedere Marcellum, & reliquos à se restitutos, Occidentales voluerunt. Orientales contrà discessuros se, ni illi pro damnatis haberentur, minati sunt; & perstantibus Occidentalibus discesserunt, numero octuaginta, atque alteram Synodum Philippopoli habuerunt, in qua non Marcelli solùm, atque aliorum, depositionem confirmarunt, sed ipsum quoque Julium excommunicare non dubitarunt.

Habemus adhuc Synodicas literas in fragmentis Hilarianis cum subscriptionibus 73. Episcoporum, in quibus ista habentur: *Post multa igitur, dilectissimi fratres, hæc vobis ex aperto mandamus, ne quis vestrûm ab aliquo circumventus aliquando communicet, id est Osio, Protogeni, Athanasio, Marcello, Asclepæ, Paulo, Julio: sed ne cuiquam damnatorum in Ecclesiâ sanctâ rejectis, neque sociis ipsorum, qui illis sive per se, sive per scripta communicant. Quare nec vos ad illos scribere unquam debetis, nec ab ipsis scripta suscipere.* Et quibusdam interjectis. *Unde Julium urbis Romæ, Osium, & Protogenem, & Gaudentium, & Maximinum à Treviris, damnavit omne Concilium secundum antiquissimam legem, ut auctores communionis Marcelli & Athanasii.* Et aliquanto pòst. *Propter has igitur causas justum indixit Concilium, ut Julium urbis Romæ, & Osium, cæte-*

cæterosque suprà memoratos discingeret, atque damnaret. Quæ cum ita sint, custodire vos ab ipsis, & abstinere debetis, dilectissimi fratres, nec eos aliquando ad communionem admittere, sed nec eorum literas accipere, nec ad illos literas dominicas dare.

Dices Arianos istos fuisse. Sed vix credibile est ullos verè Arianos extitisse, quandoquidem ad calcem Synodalis suæ epistolæ anathema pronunciant adversus pleraque Arii placita, & ipsum eorum symbolum tanquam orthodoxum Hilarius approbavit. Quid quod ipsi Occidentales, quorum communionem refugerunt, non omnes, sed quosdam tantùm inter eos fuisse Arianos dicunt. Sic enim in epistolâ ad Julium. *Patuit apud omnes qui convenerunt ex partibus Orientis, qui se appellant Episcopos, quanquam sint ex his certi auctores, quorum sacrilegas mentes Ariana hæresis pestifero tinxit veneno &c.* Et in epistolâ ad universas Ecclesias audivisse se ajunt esse apud illos plurimos rectæ fidei. Quare nec omnes istos Orientales, illi deposuerunt, sed undecim duntaxat, & quidem tres tanquam intrusos, octo tanquam Arianos. Non sunt igitur omnes tanquam hæretici infamandi.

Erant aliquot Semi-Ariani, fateor. Sed Semi-Ariani tunc pro Catholicis habebantur, ut in secundâ parte ostensurus sum, Deo dante. Quicquid sit gaudebant isti tunc temporis totius Ecclesiæ communione. Julius, ut vidimus, fratres dilectissimos illos vocarat Convocati omnes ad Synodum fuerant, & poterant in eâ sedere, si voluissent. Ab hoc tempore, fateor abrupta communio fuit, non inter Philippopolitanos istos, & reliquos orbis terrarum Episcopos, sed inter Orientales omnes & Occiduos, quorum illi horum communionem aversabantur, ut isti illorum. Testatur hoc Sozomenus (a). *Post hanc Synodum,* inquit,

(a) Soz. lib. 3. cap. 13.

quit, *Orientales & Occidentales non ampliùs inter se commisti sunt tanquam idem sentientes de fide, neque invicem communicarunt. Sed Orientales quidem Thraciâ tenus, Occidentales verò usque ad Illyricum sese mutuò diremerunt.* Quare Philippopolitani isti à reliquis Orientalibus sejuncti non sunt, & in earum regionum Conciliis non secus ac cæteri sederunt. Imò, quod observatione dignissimum mihi videtur, Basilius Magnus, non Occidentalium, sed Orientalium judicio circa Marcellum stetit, illumque pro hæretico semper habuit.

Nihil igitur isti exemplo opponi potest. Aliud præbet Hilarius in fragmentis, quo loco Liberii epistolam exhibet, hæc per parentheses inserens: *Anathema tibi à me dictum, Liberi, & sociis tuis. Iterum tibi anathema, & tertiò prævaricator Liberi.*

Daret aliud Dioscorus cum duodecim Episcopis Ægyptiis Leonem excommunicatione feriens, & possemus nos facilè quæ illi Adversarii opponunt repellere, ut fecit diu ante nos Doct. Blondellus (b). Sed quoniam Dioscorus iste hæreticus fuit, & ejusmodi hominum dicta vel facta proferre nolumus, hoc misso alterum exhibebimus.

(b) *Blond. de la Prim. pag. 503.*

Vigilius à Justiniano & Orientalibus inflexus tria Capitula damnavit, ut posthac, Deo dante, fusiùs & accuratiùs exponemus. Quid ad hæc Afri Episcopi Concilium suæ gentis Carthagine sub Reparato habentes? Audiatur Victor Tunonensis ad annum X. post Consulatum Basilii. *Africani*, inquit, *Antistites Vigilium Romanorum Episcopum, damnatorem trium Capitulorum, Synodaliter à Catholicâ communione, reservato ei pœnitentiæ loco, recludunt, & pro defensione memoratorum trium Capitulorum literas satis idoneas Justiniano Principi per Olympium Magistrianum mittunt.*

Honorii ad Sergium Epiſtolas tanquam hæreticas damnavit Concilium Oecumenicum VI. & comburi coram ſe juſſit. Tum Honorium ipſum anathemate percuſſit. Erit iſtud in ſequentibus accuratiùs expendendum ac vindicandum; quare iſthic non ampliùs id urgebimus, indicaſſe contenti.

Poteram addere Gallicanorum Epiſcoporum ad Gregorium IV. minas, quibus declarabant fore ut ſi ille excommunicaturus Imperatorem & Epiſcopos accederet, excommunicatus abiret, ut teſtatur vitæ Ludovici Pii ſcriptor anonymus (c), latam in Nicolaum I. à Synodo Photii excommunicationem, de qua Anaſtaſius in præfatione ad Synodum Oecumenicam VIII. ſimile qnid à Theutgaudo Trevirenſi, & Gunthero Colonienſi adverſus eundem Nicolaum intentatum. Sed quoniam ſuperiora abunde ſufficiunt, iſta verò ſuas patiuntur difficultates, miſſa ea facio, & ad aliam obſervationem pergo.

(c) *cap. 14. ad ann. 833.*

OBSERVATIO XII.

Etiam approbata à Romano Pontifice Concilia Veteres abjecerunt.

NIhil eſt in quo magis eminere exiſtimetur Romani Pontificis poteſtas ſumma, quàm vel in approbandis, vel in abjiciendis Synodis, præſertim Oecumenicis, earumque decretis. Quare quotquot ſupremum Eccleſiæ caput, & infallibilem controverſiarum Judicem illum agnoſcunt, iidem arbitrantur ſacroſanctam eſſe Conciliorum, quibus ille calculum ſuum addiderit, auctoritatem, nullam eorum quibus negaverit.

Atqui in hoc Veteres ejus judicio haudquaquam

quam steterunt. Abjecerunt illi Concilia quæ tanquam legitima & generalia Romani Pontifices approbaverant. Non dico ejusmodi Conciliorum decretis Veteres aliquando non stetisse. Erit id in secundâ parte ostendendum. Hoc tantùm dico hujus generis Concilia fuisse à Veteribus rejecta, & flocci facta. Id sequentia exempla palàm facient.

Sardicensem Synodum Julius Pontifex, ut monet Lupus (a), per Occidentales & Septentrionales provincias solemniter publicavit, ita ut habere illam Romani Pontificis approbationem nemini dubium esse potuerit. Habuit tamen adversarios nonnullos, quos idem ille Lupus recenset (b). *Primùm*, inquit, *S. Basilium, & ejusmodi alios, ob restitutum Marcellum Ancyræ Episcopum, quem certum est cum Paulo Samosatensi, & Sabellio delirasse, atque adeò Synodum fuisse ab ipso circumventam. Ad S. Gregorium Nazianzenum suadentem à sede Apostolicâ, & omni Occidentali Ecclesiâ adversum grassantes varias Arianorum, & aliorum errorum, sectas auxilia peti, hæc Basilius:* Si Dominus sit nobis propitius, &c.

(a) *Lup. in Concil. tom.* 1. *pag.* 217.

(b) *Ibid. pag.* 209.

Alter, inquit, *Synodi, & canonum Sardicensium adversarius fuit Aurelius Carthaginensis Episcopus, nec non & omnis Africana Synodus, in qua & S. Augustinus, idque ob litem de Cleri Africani appellationibus ad sedem Romanam. Ecclesiæ Africanæ Clerus inferior ex immemoriali regionis consuetudine Romam appellare non poterat, coactus Primatis Carthaginensis, aut ejus Synodi, judicio acquiescere. Erat consuetudo rationabilis...... Spretâ hac consuetudine Apiarius Siccensis Ecclesiæ in Mauritaniâ Presbyter ab Urbano Episcopo suo gravatus Romam provocavit ad Zozimum Pontificem, qui appellationem suscepit, & reclamantibus Africanis Episcopis rationes facti sui de-*

dit ex III. IV. & XIV. Canonibus Sardicensibus scribens esse Nicænos. Inchoavit, non finivit litem. Etenim ad Bonifacium I. Pontificem hæc Afri. Quamvis plurimos codices legerimus, sed nunquam in Nicæno Concilio in Latinis codicibus legimus Canones quemadmodum inde *(ex urbe Romanâ)* in *(Zozimi Pontificis)* commonitorio directi sunt. *Et ad Pontificem Celestinum.* Ut aliqui tanquam à tuæ Sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo Constitutum. *Quarto Sardicensi canone id lucidè statutum est, atque ita etiam lucet Africanis Episcopis hanc Synodum fuisse penitus ignotam. Nescierunt ipsam à conventiculo Philippopolitano distinguere, credidere Arianam, ut supra audivimus à SS. Alypio & Augustino. Faustinus Potentinus Episcopus & Romani Pontificis Legatus Synodo VI. Carthaginensi non tantùm obstitit, sed & varias injurias irrogavit, quasi Romanæ Ecclesiæ asserens privilegia, atque ex illis volens Apiarium recipi in gradum & communionem per Zozimum reddita. At persuadere nequiit missos canones esse legitimos, longè minùs Nicænos.*

Hæc ille, in quibus dum confirmatos olim, & tunc temporis obtrusos à Romanis Pontificibus canones constanter ab Afris rejectos, & Arianæ Synodo imputatos agnoscit, satis fatetur non suffecisse tunc temporis Romanam approbationem ad conciliandam Synodorum decretis fidem atque auctoritatem, & eâ non obstante sperni illa consuevisse, quod ego solum demonstrandum susceperam.

Pergit quibusdam interjectis. *Tertius Sardicensium canonum hostis fuit impius Photius...... Quartus tandem & pessimus Auxilius Clericus Francus in opere de ordinationibus Formosi Pontificis. Proscindit præsertim secundum, qui Episcopis certo modo translatis negat laicam communionem, id est sacramentalem recon-*

reconciliationem, etiam in fine. Repugnare dicit decimotertio, & quintodecimo Nicænis, in quos nulla fuit Hosio potestas. Esse non Catholicum, sed Catharum, seu Novatianensem.

Ephesinum I. Concilium à Celestino Pontifice confirmatum fuisse nunquam Adversarii negabunt, quinimò vehementer contendunt. Atqui nemo nescit rejectum illud diu fuisse ab Orientalibus, & novem aliarum provinciarum Episcopis numero ferè ducentis, quantumvis in contrarium annitente Theodosio A. & vix tandem impetratum ut admitteretur.

Respondet Lupus (c) *Ephesinam Synodum ab Episcopis Orientalibus judicatam fuisse, non legitimam & plenam, sed mancam & variè vitiosam, utpote factam sine debito examine, & per humanos affectus & corruptiones, ad instar conventûs Seleuciensis aut Ariminensis, seu latrocinii Ephesini, in quo sub religionis prætextu & vulnere privatas injurias novimus vindicatas.* Rectè. Sed sic respondendo dat manus. Existimarunt ergo Veteres illi Synodi illegitimæ, variè vitiosæ, sine debito examine, & per humanos affectus & corruptiones, atque adeo perperam, procedentis ac decernentis, uno verbo fidem prodentis, acta & decreta posse à Romanâ sede probari, & confirmari. Agnoverunt igitur nec firmum esse Pontificis judicium, nec ejus approbationem esse certum legitimæ, ac rectè decernentis, Synodi characterem, quod modò mihi detur, ut negari certè non potest, nihil aliud requiram.

(c) *Lup. in Conc. tom. 1. pag. 426.*

Sed quamvis illud sufficiat inutile non erit observare quæ Facundus circa hoc ipsum argumentum habet. Sic igitur ille (d). *Si quis autem dicit quod Ibas, atque Orientales, & aliarum provinciarum Episcopi (una quippe horum omnium causa est) etiam*

(d) *Fac. lib. 7. cap. 6.*

in his quæ non intelligebant, auctoritatem Ephesini Concilii sequi debuerint, ipse quoque primùm considerare debet, quod etiam Synodus Chalcedonensis considerasse credenda est, quoniam tantis dissentientibus, qui moniti fuerant simul in ipsum Concilium convenire, non tanta illo tempore, quanta nunc est, ejus esse posset auctoritas, cum nec dum etiam judicio magnæ Chalcedonensis Synodi firmaretur. Patet ex istis nesciisse Facundum Conciliorum firmitatem à Romanæ sedis approbatione pendere. Si hoc ita haberet nullam excusationem admitteret Orientalium procacitas, qui probatam à Romano Præsule Synodum tam obstinatè respuebant. Excusat tamen Facundus, quòd nondum accessisset Chalcedonensis Concilii confirmatio, cui uni, præter antiquitatem imputat, quòd quo tempore scribebat, Ephesinæ Synodi auctoritas non ampliùs vacillaret. Alia igitur Facundi, alia Adversariorum mens est.

Quintam Synodum approbarunt Vigilius, Pelagius I. Joannes III. Benedictus I. Pelagius II. Gregorius I. & ut admitteretur pro virili parte annixi sunt, quemadmodum fusè ostendit Noris (e), nec præter Halloixium alii diffitentur. Frustra tamen diu laborarunt. Toto ferè Occidente rejecta isthæc Synodus fuit. Audiatur ipse Baronius. *Aliæ*, inquit (f), *Synodi Ecclesiis pacem ac tranquillitatem, & multa simul bona sedatis discordiis attulerunt. Hæc autem quæ à multis quinta nominabatur, magis quam erat, & à multo pluribus rejiciebatur, pro pace bellum, pro unione divisionem, pro bonorum cornu copiâ malorum myriadem importavit.* Et alio loco (g). *A bellis tandem Italia conquievit, cum tamen viguerit bellum Ecclesiasticum ex comprobatione quintæ Synodi factæ à Vigilio, & pòst à Pelagio, ad retinendam Orientalem Ecclesiam unitam*

(e) Nor. diss. de V. Syn.

(f) Bar. ann. 555. §. 12.

(g) Idem ann. 556.

unitam cum Occidentali, plerisque Occidentalibus Episcopis resilientibus à communione Romani Pontificis, & Catholicis ipsis, qui nunquam defecerunt, nec synodum quintam damnarunt eam silentio prætereuntibus.

Synodum Nicænam II. cum Francofurtensi conferens Bellarminus hæc ait (h). *Sine dubio illi* (Francofurtensi) *anteponendum est Concilium Nicænum II. quod certum est fuisse universalius, antiquius, & sine controversiâ à summo Pontifice approbatum.* Vide tamen quid de Nicæno illo Francofurtense pronunciaverit. *Allata est in medium quæstio de novâ Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum ita ut Deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui suprà sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnarunt.* Huic autem Francofurtensi decreto acquievit Occidentis pars maxima, Gallia, Germania, Britannia, ut in sequentibus patebit.

(h) *Bell. de Concil. lib. 2. cap. 8.*

Synodum Oecumenicam octavam fuisse & à Pontifice approbatam, & à Gallis, vicinisque populis, repudiatam in secundâ parte planum fiet. Quare dubitandum non est quin verissimum sit id quod initio dicebam, etiam approbata à Romano Præsule decreta Veteres quandoque rejecisse.

OBSERVATIO XIII.

Non tantum Veteres hac libertate usi sunt, sed non posse illam cuiquam negari existimarunt.

Superior Observatio factum solum attigit. Ista jus ipsum exponet. Aio igitur hanc fuisse Veterum sententiam, ut liceat cuivis Christiano, posthabitâ Romani Præsulis approbatione, Conciliorum quorumvis statuta ad examen revocare. Ita sensisse Augustinum manifestum est. Nemo etenim nescit approbatam à Romanâ sede fuisse Nicænam Synodum, rejectam contrà Ariminensem. Nihilominùs tamen Augustinus Synodos illas, ut ita dicam, exæquat, & negat majorem esse unius quàm alterius auctoritatem. Negat saltem cujusvis summam esse. Sic enim cum Maximino Ariano disputans (a). *Sed nec ego tibi Nicanum, nec tu debes Ariminense tanquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causâ, ratio cum ratione concertet.*

(a) *Aug. cont. Max. lib.* 3. *cap.* 14.

Respondet Bellarminus *Augustinum non velle dicere non teneri ullo modo Maximinum auctoritate Concilii Nicæni, sed non teneri in illâ disputatione, quia Augustinus id permittebat.* Sed contrarium Augustinus ipse clarè pronunciat. *Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris.* An apertiùs dicere potuit non magis Maximini fidem Nicæni Concilii decretis adstringi, quàm suam Ariminensis statutis? Nonne eandem esse utriusque rationem tantùm non clamat? Quemadmodum igitur non ideò Augustinum tenebat Ariminensis Concilii auctori-

tas,

tas, quòd id ipsi Maximinus concederet, sed quia malè judicatum ab illo fuisse Augustinus contendebat; pari prorsus ratione Maximini fidem non devinciebant Nicæna decreta, quòd existimaret ille esse ista Scripturæ Sanctæ contraria.

Id verò eo manifestè apparet, quòd verba ista rationem contineant eorum quæ præmisit, non debere se Adversario Nicæni Concilii decreta objicere. Quare hoc? *Quia*, inquit Augustinus, *tu illius auctoritate non detineris.* Frigidè prorsus, & insulsè, si id tantùm voluit, posse quidem se, sed nolle, Nicænæ Synodi auctoritate illum premere. Nec denique huic sensui convenit altera, quam Augustinus insinuat, assertionis ratio, dum ait auctoritates Scripturæ non esse quorumque proprias, sed utrisque communes, quibus significat ideo Conciliorum istorum testimonium non valere, quòd neutrum ab utrisque agnoscatur.

Quod autem Bellarminus objicit, sublestam illius prodit fidem. *Quòd*, inquit, *Augustinus putaverit Concilium Nicænum summæ fuisse auctoritatis, & oportuisse omnes illi acquiescere, patet ex verbis præcedentibus, ubi sic ait*; Hoc est illud Homousion, quod in Concilio Nicæno adversus hæreticos Arianos à Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est. &c. *Quid enim est veritas auctoritatis, nisi vera & certa auctoritas?* Etenim sub illius &c. umbraculo locum Augustini fraudulenter detruncat, ea resecans, quæ verum & genuinum Augustini sensum aperiunt. Sic enim habet locus intiger. *Hoc est illud Homousion, quod in Concilio Nicæno adversus hæreticos Arianos à Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est, quod postea in Concilio Ariminensi propter novitatem in verbis minùs quàm oportuit intellectam, quam tamen fides antiqua pepererat,*

rat, multis paucorum fraude deceptis hæretica impietas sub hæretico Imperatore Constantio labefactare tentavit. Sed post non longum tempus libertate fidei Catholicæ prævalente, posteaquam vis verbi sicut debuit intellecta est, homousion illud Catholicæ fidei sanitate longè lateque defensum est. Quid est enim Homousion, nisi unius ejusdemque substantiæ? Quid est, inquam, Homousion, nisi. Ego & Pater unum sumus? Sed nunc nec ego tibi Nicænum, & quæ sequuntur. Nonne hæc evincunt eam veritatis auctoritatem, de qua Augustinus, non Concilii, sed Scripturæ auctoritatem esse?

Patet igitur Augustini mens. Hilarii similis fuit. Disputat, ut Augustinus, de Homousio, quod Patres Antiocheni Samosatenum damnantes abjecerant, Nicæni adversus Arium pronunciantes admiserant. Sic autem disserit (b). *Malè intelligitur homousion. Quid ad me benè intelligentem? Nunquid meliùs Ariani negaverunt? Octoginta Episcopi olim respuerunt, sed trecenti decem & octo nuper receperunt. Et mihi quidem ipse ille hic numerus sanctus est, in quo Abraham victor Regum impiorum ab eo qui æterni Sacerdotii est forma, benedicitur. Illi contra hæreticum improbaverunt. Nunquid & isti non adversum hæreticum probaverunt. Gravis auctoritas est Veterum. Nunquid & horum levis sanctitas est? Si contraria invicem senserunt, debemus quasi judices probare meliora. Si verò & probando, & improbando unum utrique statuerunt, qui benè statuta convellimus? Sed fortè dicetur mihi; Aliqui hodie ex his qui tunc Synodo interfuerunt tacendum de homousio esse decreverunt. Et ego invitus licet respondebo dicenti, nunquid non & ipsi tacendum esse de homœusio constituunt? Oro vos ne quisquam alius ex his præter senem Osium, & ipsum illum nimium sepulchri sui amantem, reperiatur, qui tacendum esse existimet de utroque.*

(b) *Hil. de Sin. sub. fin.*

In

In his multa observanda. I. Juxta Adversarios absurdissimum foret provincialem Synodum in extremo Oriente ab octuaginta Episcopis celebratam cum Oecumenicâ, vel potiùs Oecumenicarum principe, à Romano Pontifice, ut volunt, confirmatâ, uno verbo fallibilem cum infallibili componere, multo magis illam isti præferre. Faciebant tamen utrumque Ariani, & homousion, quod Nicæna Synodus approbaverat, ideo abjiciebant, quòd reprobatum ab Antiochenâ fuisset. Prævaricatur ergo Hilarius, qui hanc Oecumenicarum supra locales Synodorum eminentiam & prærogativam, hanc præcipuè Romani Præsulis approbationem, qua disputatio finiebatur, non commemorat. Prævaricatur certè si sciens tacet, stupidus, & Episcopalibus infulis prorsus indignus est, si quod omnes sciunt solus ignorat. Vel ignorat tamen, vel consultò omittit, siquidem hoc loco, ubi tam commoda istud promendi occasio se ingerit, silet. II. Quinimò duabus illis Synodis vel idem, vel simile certè, pondus tribuit, & modò Nicæna non proculcetur, extolli quantumlibet Antiochenam patitur. *Gravis*, inquit, *est auctoritas Veterum. Nunquid & horum levis sanctitas?* III. Si præferre aliquatenus Nicænos Patres Antiochenis videtur, ideo duntaxat præfert, quòd illorum numerus aliquatenus sacer sit, utpote militum Abrahami numero præfiguratus, quod leve profectò est præ iis quæ Nicænam Synodum supra Antiochenam juxta Adversarios extollunt. Denique observatione dignissimum, quòd positâ per meram concessionem duarum illarum Synodorum pugnâ, judicium penes quemque esse velit. *Si*, inquit, *contraria invicem senserunt, debemus quasi judices probare meliora.* Sumus ergo juxta Hilarium ipsarum Synodorum judices, & ubi illæ contraria edunt, nostrum est optima seligere, prava respuere,

non

non à Romani Pontificis judicis serviliter pendere.

Edidit Mabillonius Analectorum tomo I. præfationem quandam Algeri Leodiensis Scholastici ad librum de misericordiâ & justitiâ, in qua veniam deprecatus eorum, in quibus errare, ut homo, potuit, hæc addit. *Ut enim Augustinus in Epistolâ suâ ad Bonifacium*; Non quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum, & laudatorum virorum, velut Scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salvâ honorificentiâ quæ illis debetur, aliquid in eorum scriptis improbare, vel respuere, si fortè invenerimus quòd aliter senserint, quàm habet veritas divino adjutorio, vel aliis intellecta, vel nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum. *Item Isidorus ad Mesanum Episcopum capitulo X.* In fine autem hujus epistolæ hoc adjiciendum putavi, ut quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus antiquior & potior extat auctoritas. *Cum ergo tanti tales que viri sua, vel aliorum scripta, vel etiam quorumlibet Conciliorum sententias aliorum discretioni reliquerint examinandas, vel corrigendas, quis ego sum ut meis correctoribus succensere audeam?* Vide ut de quibuslibet Conciliis, nullo excepto, dicat, omniumque sententias examinandas & corrigendas fidelium discretioni relinquat. Apertum istud, & nullis cavillationibus eludi potest.

OBSERVATIO XIV.

Veteres cæcam obedientiam Romanorum Pontificum decretis deberi non putarunt.

Nihil cum opinione de infallibilitate Romani Præsulis arctiùs cohæret, quàm ut quævis ejus decreta nullo examine prævio, & cum cæcâ animi

mi demissione suscipiantur; nihil cum eâ magis pugnat, quàm si illis non aliâ lege fides adhibeatur, quàm si recta esse constiterit. Hac de causâ libri, quem de auctoritate Pontificis Theophilus Raynaudus scripsit, titulum esse voluit αὐτὸς ἔφα, ut eo ipso significaret nihil inquirendum postquam Romanus Præsul pronunciavit. Nec immeritò certè. Quare etenim expenderetur id decretum, quod malè habere ne potest quidem? Quæ rursus perversitas esset, si errori obnoxii judicium sibi in errare nescium arrogarent?

Eadem igitur esse debuit Veterum sententia, si errare nescium Pontificem putarunt. Debuerunt illi quævis ejus decreta nullo examine prævio suscipere. Atqui nec fecerunt, nec faciendum putarunt. Mitto quòd ejus decreta sæpissimè expenderunt. Ostensum id observatione IX. Mitto quòd adversus illa multoties insurrexerunt. Erit id totius secundæ partis argumentum. Aliter quoque mentem suam circa id quod dicimus aperuerunt.

I. Primùm eo quòd prohibentes ne quis fidem suam cujuscunque hominis arbitrio permittat, & præcipientes ut quisque quid credendum sibi sit diligenter inquirat, Romani Præsulis judicia non exceperunt, ut excipere debuerunt, si ejus decretis necessariò parendum existimarunt. Sic Clemens Alexandrinus, (a). *Non absolutè enunciantibus hominibus fidem habemus, quibus licet contrarium enunciare. Non satis est hisce absolutè dicere quod sibi visum est, sed oportet probare quod dictum est, nec expectamus testimonium quod datur ab hominibus, sed voce Domini probamus quod quæritur.* Lactantius (b). *Oportet in eâ re maximè, in qua vita ratio versatur, sibi quemque confidere, suoque judicio, ac propriis sensibus niti ad investigandam & perpendendam veritatem, quàm credentem alienis erroribus decipi tanquam ipsum ratio-*

(a) *Clem. Strom. lib.* 7.

(b) *Lact. lib.* 2. *cap.* 8.

rationis expertem. Quare cum sapere, id est veritatem quærere, omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo judicio inventa majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur. Basilius hoc sibi probandum proponit (c). *Quòd debent auditores, qui sacrarum literarum periti sunt, adhibito diligenti judicio ea auscultare, quæ à Doctoribus dicuntur, & ex iis quæ Scripturæ esse consentanea cognoverint admittere, contraque quæ aliena repudiare. Qui autem pertinaciter prava ejuscemodi decreta voluerint defendere, majorem in modum defugere, aversarique.* Ita omnes universaliter, & absque ullâ Romani Pontificis exceptione.

(c) Basil. in Ascet. reg. 72.

II. Negarunt insuper ullum esse in terris judicem, præter Deum in Scripturâ loquentem, qui Christianorum lites finire queat. Sic optatus Milevitanus (d). *Vos dicitis licet, nos non licet. Inter licet vestrum, & non licet nostrum, nutant & remigant animi populorum. Nemo vobis credat, nemo nobis. Omnes contentiosi homines sumus. Quærendi sunt judices. Si Christiani, de utraque parte dari non possunt, quia studiis veritas impeditur. De foris quærendus est judex. Si Paganus, non potest nosse Christiana secreta. Si Judæus, inimicus est Christiani baptismatis. Ergo in terris nullum de hac re reperiri poterit judicium. De cœlo quærendus est judex. Sed ut quid pulsamus ad cœlum, cum habeamus hic in Evangilio testamentum.*

(d) Opt. lib. 5.

III. Negantes hominum scriptis ideo credendum, quòd ita illi doceant, Apostolorum quidem & Prophetarum scripta excipiunt, Poncificum decreta non item. Sic Chrysostomus (e). *Si quid dicitur absque Scripturâ, auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans, & interdum sermonem ut frivolum aversans, interdum ut probabilem recipiens. Verùm ubi è Scripturâ divinæ vocis prodiit testi-*

(e) Chrys. in Psal. 99.

testimonium, & loquentis sermonem, & audientis animum confirmat. Augustinus (f). *Si Scripturarum firmatur auctoritate sine ullâ dubitatione credendum est; aliis verò testibus, vel testimoniis tibi credere, vel non credere liceat.* Alibi quoque (g). *Non sine causâ tam salubri vigilantiâ canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant, quos omnino judicare non audeamus, & secundum quos de ceteris literis vel fidelium, vel infidelium liberè judicemus.* Alibi rursus (h). *Ego solis eis Scriptorum, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, ut nullum eorum scribendo errasse audeam credere, alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ità senserunt, sed quia mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione quòd à veritate non abhorreat, persuadere potuerunt.* Rursus aliquanto pòst. *Quanquam sicut paulo antè dixi, tantumodo Scripturis Canonicis hanc ingenuam debeam servitutem, qua eas solas ita sequar, ut conscriptores earum nihil in eis omnino errasse, nihil fallaciter posuisse, non dubitem.*

(f) Aug. epist. 112.

(g) Cont. Cresc. lib. 2. cap. 31.

(h) Epist. 19.

Hæc illi, in quibus tria observanda. Primum quòd constanter asserant nihil eorum quæ à quocunque proferuntur, firmum esse, nisi Scripturæ auctoritate fulciatur, quod si verum, infirmum erit quicquid solius Pontificis judicio nitetur. Secundò docent solas Scripturas esse, quibus absque ullo examine securè credi possit, ac proinde alio ordine haberi quælibet Pontificum decreta. Tertiò denique ex Scripturis quævis dijudicanda. Non aiunt partim ex Scripturis, partim ex Pontificis placitis, sed ex Scripturis duntaxat, quo ipso innuunt solas illas certam fidem facere.

IV. Eadem fuit celeberrimi illius Maximi Abbatis Constantinopolitani sententia, cujus quoniam ope-

opera ad manum non sunt, cogor quæ de illo dicenda habeo à Scriptore Historiæ Monothelitarum mutuari. Sic igitur ille (m). *Id unicè addiderim, quod memini legisse me in Collatione S. Maximi cum Principibus in Secretario. Objecerant hi, quòd Apocrisiarii Romæ Veteris essent unanimiter suscepturi Typum Constantis. Maximus, utpote assuetus hujusmodi prœliis, respondit se nunquam sibi persuasurum hoc illos esse facturos, saltem de mandato Pontificis. Instantibus autem Patritiis quid ipse foret acturus, si semel Apocrisiarii de licentiâ Præsulis Romani in scriptis habitâ id exequerentur: non aliis S. Maximus, ut hæc retundantur, utitur verbis, quàm illis Apostoli ad Gal.* 1. Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. *Et quid autem aliud sibi velit modus hic respondendi, nisi se quoque paratum esse ad anathematizandum Pontificem Romæ Veteris si semel hic Typum illum recepisset?* Rectè. Sed qui paratus est anathema dicere Pontifici id suscipienti quod ipse hæreticum arbitratur, is non existimat debere se ab illius judicio absolutè pendere, & fidem suam ejus decretis præfert, quod cum cœcâ obedientiâ manifestissimè pugnat.

(m) *Strut.* 7. §. 15.

Non esse aliam Ambrosii, Hieronymi, & Augustini mentem penultimâ posterioris partis observatione patebit.

OBSER-

OBSERVATIO XV.

Qualis Pontifex eligeretur parum Veteres curarunt.

PRiſcos Eccleſiæ mores cum recentibus conferenti ut multa ſtatim diſcrimina occurrunt, ſic unum, quod ad rem noſtram non parum facit. Ex quo tempore Romanus Præſul totius Eccleſiæ caput, Chriſti Vicarius, & immota fidei regula exiſtimatur, totius Eccleſiæ intereſſe putatur, ut legitimè electus tam ſublime ſolium occupet. Nec immeritò ſanè. Si enim illegitimus, ac vitio creatus Pontifex toti Eccleſiæ præeſſet, periculum eſſet ne illam in errorum devia abduceret, & rectam fidem vitiaret. Quare quanti refert fidei puritas, quanti Eccleſiæ ſalus, tanti ut nonniſi bonus ac legitimus Papa habeatur.

Hinc primo loco factum eſt ut poſtquam ad ſolos Romanæ Eccleſiæ Cardinales eligendi Pontificis poteſtas delata eſt, conſultum viſum ſit ut illi ex univerſâ Eccleſiâ, & præcipuis ſaltem illius partibus deligerentur, juxta illud Bernardi, (a). *Annon eligendi de toto orbe orbem judicaturi?* Statutum illud expreſſè in Concilio Conſtantienſi. Etſi enim in vulgatis editionibus decretum illud, ut multa alia, non reperiatur, dubitari tamen eâ de re non ſinit Dominicus Torcellanus, cujus opuſculum edidit M. Ant. de Dominis ad calcem primi tomi de Repub. Eccleſ. Imò decretum ipſum exhibent in noviſſimâ Conciliorum collectione Labbæus & Coſſartius.

(a) *Bern. de conſid. lib.* 4. *cap.* 4.

Inde ſecundo loco accidit, ut quoties propter diverſa Cardinalium ſtudia duo electi ſunt, toties

F toto

toto orbe trepidatum sit, quasi res esset universæ Ecclesiæ exitiosa, nec priùs cessatum, donec repressum schisma fuerit. Legatur magni illius, & diuturni schismatis, quod Constantiense Concilium repressit, historia à Lud. Mamburgio scripta, & apparebit statim quantum id esse malum omnes putarent. Nec immeritò, si eum in Ecclesiâ locum Papa occupat, quem occupare vulgò censetur.

Inde denique factum est ut ad quærendum tanto malo remedium nihil nimium visum fuerit, atque imprimis Concilia Oecumenica in eum finem convocata & habita sint. Nec fieri sanè aliter decuit. Nam præterquàm quòd particulare Concilium satis auctoritatis non habet ad hoc ut de Papatu contendentes in ordinem cogat, si quod id aggrederetur, metus esset ne reliquæ provinciæ illius judicio non acquiescerent. Quare ad Oecumenicas Synodos necessariò confugiendum.

Si igitur Veteres eodem loco Pontificem habuissent, quo hodie recentiores habent, eadem se ratione proculdubio gessissent. Non gesserunt tamen. Primùm enim eligendi Pontificis curam Romanæ Ecclesiæ aliæ omnes reliquerunt, nec moderandæ illius electioni ampliùs se immiscuerunt, quàm si rem ad se nullatenus pertinere existimassent. Secundò etsi multa fuerint in Ecclesiâ Romanâ schismata non videntur reliquæ gentes id admodum curasse. Neglectum id fuit, ut parum ad universam Ecclesiam spectans. Denique Provincialibus, vel ad Summum Nationalibus, Conciliis ea cura relicta, ut ipse Bellarminus observat. *Si*, inquit, (b), *unum schisma sublatum est per generale Concilium Constantiense, schismata supra quinque & viginti sine Concilio generali sublata sunt.*

(b) Bell. de Concil. lib. 1. cap. 10.

PARS

PARS POSTERIOR.

In qua Obſervationes Speciales.

OBSERVATIO PRIMA.

Controverſia circa celebrationem Paſchatis Secundo ac tertio ſeculis agitata manifeſtè oſtendit ignotam tunc temporis Romani Præſulis infallibilitatem fuiſſe.

HActenus fuerunt obſervationes generales, nulli ſpeciatim ſeculo, nulli peculiari eventui affixæ, ſed ex communi omnium, quà eventuum, quà ſeculorum inſpectione deſumptæ. Sequentur nunc ſpecialiores nonnullæ, quibus occaſionem dederunt extraordinarii quidam eventus, lites præſertim in Eccleſiâ variis temporibus exortæ, quarum attenta conſideratio evidentiſſimè oſtendet Veteres ne ſuſpicatos quidem Romanum Pontificem non poſſe errare.

Agmen ducet nobiliſſima circa celebrationem Paſchatis controverſia ſecundo jam ſeculo exorta, tertio renovata, quarto definita, nec omnino tamen extincta, ſed earum periodorum qualibet id quod dixi invictè probans. Id ut diſtinctiùs perſpiciatur, & vitetur omnis confuſio, obſervationem iſtam, ut ſequentium pleraſque, in varios articulos dividam.

ARTICULUS I.

Exponitur quid Polycarpum inter & Anicetum gestum sit.

ASiatici, Meſopotameni, Cilices, Syri Paſcha cum Judæis decimâ quartâ præcisè Martii Lunâ celebrabant. Reliqui omnes die Dominicâ decimam quartam Lunam proximè ſequente. Illi Joannis ac Philippi Apoſtolorum traditionem prætexebant, hi Petri & Pauli. Perſtabat quiſque in ſuâ ſententiâ. Nominatim Polycarpus S. Joannis diſcipulus, Irenæi magiſter, & Smyrnenſis Eccleſiæ Antiſtes, cum Aniceto Urbis Præſule de variis apicibus, ſpeciatim verò de celebratione Paſchatis, collocutus, illius ſententiæ accedere noluit, ſed in ſuâ conſtantiſſimè permanſit, ut his verbis, quæ Euſebio (a), debemus, Irenæus narrat. *Cum beatiſſimus Polycarpus Aniceti temporibus Romam veniſſet, atque inter illos de quibuſdam aliis rebus modica eſſet controverſia, ſtatim mutuo ſe pacis oſculo complexi ſunt, de hoc capite non magnopere inter ſe contendentes. Neque enim Anicetus Polycarpo perſuadere unquam poterat, ut obſervare deſineret, quippe qui cum Joanne Domini noſtri Diſcipulo, & cum reliquis Apoſtolis, quibuſcum familiariter vixerat, eum morem perpetuò obſervaſſet.* Οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον ἔπεισε τηρεῖν: *Neque item Polycarpus Aniceto perſuaſit ut obſervaret* (ſic reddo, non cum Valeſio, *perſuadere conatus eſt*, quæ alium ſenſum exhibent, Adverſariis quidem ſatis commodum, ſed Irenæo adverſum, ut & ex Græcis, & ex ſequentibus liquidò conſtat) *cum Anicetus eorum, qui ante ſe fuerant, Presbyterorum morem ſibi retinendum eſſe diceret. Quæ cum ita ſe haberent, communicarunt ſibi invicem. Et Anicetus in Eccleſiâ*

(a) Euſ. lib. 5. cap. 24.

con-

consecrandi munus Polycarpo honoris causâ concessit, tandemque cum pace à se invicem discesserunt, tam iis qui observabant, quam illis qui minimè observabant, pacem communionemque Ecclesiæ retinentibus.

Non quæro nunc utrum hac ipsâ de causâ Polycarpus Romam venerit, ut existimat Baronius, an aliâ, ut mavult Valesius. Sufficit mihi colloqui Anicetum & Polycarpum, disputare præsentes de iis quæ Religionem spectant, & utrumque in suâ sententiâ perstare. Hoccine, quæso, accidisset, si Polycarpus Anicetum infallibilem esse putasset, & hoc privilegio donatum ex Joanne didicisset?

Non video quid his opponi possit, nisi fortè quis dicat, Anicetum sententiam quidem suam adversus Polycarpum defendisse, cæterùm quæstionem judicialiter neutiquam definiisse, ac proinde cum non ut pontifex, sed ut privatus Doctor ageret, nihil vetare quominus Polycarpus, qui illum ut privatum errare existimabat, ut Pontificem infallibilem putaret. Ego contrà contendo sic responderi cum minimâ probabilitatis specie non posse. Nam si Polycarpus putasset Anicetum quæstionem istam definientem in errorem labi non posse, quis credat disputare contra illum maluisse, quàm obnixè rogare ut definiret? Non inanem gloriam, non victoriam, sed pacem, sed veritatem quærebat vir sanctissimus. Ac proinde si utramque à Pontificis judicio pendere existimasset, non argumentis, sed precibus usus esset, quibus Pontifici persuaderet, ut cathedram Petri conscenderet, & inde pro more oracula funderet.

Quid quod nihil necesse erat ut Anicetus quæstionem definiret, si vera esset Adversariorum sententia. Juxta illos nequit Pontifex contra propriæ Ecclesiæ certam & indubitatam traditionem pronunciare, & sequi illam, quoties de eâ constat, necessariò

sariò debet. Jam autem manifesta erat circa hanc quæstionem Romanæ Ecclesiæ traditio, quam & jactabat Anicetus, & Polycarpus, qui Romæ tunc versabatur, nosse certissimè poterat. Videbat ergo quid pronunciaturus esset Anicetus, si definiret, ac proinde ferendæ sententiæ anticipatione quadam subjicere sese debebat.

Cæterùm non solus tunc Polycarpus Anicetum errori obnoxium putabat. Idem, ni fallor, Anicetus ipse existimabat. Aliàs Polycarpum sibi adversantem, ut Victor deinde Polycratem, anathemate percussisset. Non fecit tamen, quin potiùs summos illi honores detulit, eoque ipso testatus est dubium sibi non esse, quin dissentire à se liceret.

ARTICULUS II.

Exponitur Victoris & Polycratis circa hoc idem argumentum concertatio.

Sec. II. & III. HÆc eadem controversia aliquanto pòst paulo ferventiùs agitata novum nobis argumentum suppeditat, quo idipsum evincamus. Etenim Victor Romanæ Ecclesiæ Episcopus, & Aniceti in dignitate, non in lenitate ac sapientiâ successor, videns Asiaticas Ecclesias pristinum morem mordicus retinere, & Pascha semper more Majorum celebrare, ad eas primùm scripsit, monens ut aliarum Ecclesiarum consuetudinem suæ præferrent, & ni parerent excommunicationem minatus est. Excommunicationem autem ego intelligo, non eam certè quæ superioritatem aliquam, & potestatem in eo à quo decernitur, supponit, sed eam tantùm quæ mera sit communionis denegatio, qua quis alteri denun-

denunciat nolle se ampliùs eum fratris loco habere. Hanc enim & à paribus, & ab inferioribus decerni posse, ostendunt plurima exempla, quorum nonnulla protulit eruditissimus Blondellus. (a) Sed ut ut sit Polycrates Ephesinus Episcopus coacto priùs Concilio respondit minas se non timere, & veterem usum deserere nequaquam velle. Hujus epistolæ partem, & hæc nominatim verba, Eusebius nobis servavit. *Ego, inquam, fratres, quinque & sexaginta annos natus in Domino, qui cum fratribus toto orbe dispersis sermones sæpè contuli, qui Scripturam Sacram omnem perlegi, nihil moveor iis, quæ nobis ad formidinem intentantur. Etenim ab illis qui me longè majores erant, dictum scio, obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Vide ut Victorem, illorum hominum, quos Deo opponit, & quibus parendum negat, loco censeat, ac proinde illius ore loqui Deum non putet.

(a) Blond. de la prim. pag. 218.

Quid ad hæc Victor? Ille minas suas flocci fieri indignatus, Ecclesias illas à communione arcuit. Non enim intra minas stetisse, ut volunt Petavius, Valesius, & Alexander, sed ad excommunicationem ipsam venisse, ego cum Baronio, Bellarmino, Perronio, Marcâ, Cabassutio, Eugenio Lombardo, Auctore tractatûs de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Facditio, aliisque existimo. Sanè jam antea minæ præcesserant, ut Polycrates verbis jam relatis satis ostendit, & gravius quid addidisse Victorem, ac longiùs progressum esse post acceptas Polycratis literas Eusebius clarè docet his verbis (d), quæ Polycratis epistolæ subnectit. *His ita gestis Victor quidem Romanæ urbis Episcopus illico omnes Asiæ, vicinarumque provinciarum, Ecclesias tanquam contraria rectæ fidei sentientes, à communione abscindere conatur, datisque literis universos, qui illic erant, fratres proscribit, & ab unitate Ecclesiæ*

(d) Euf. lib. 5. cap. 24.

prorsus alienos esse pronunciat. Vides ut atrocius quid designet commotus Præsul, & post minarum tonitrua ipsum denique fulmen, sed Brutum, jaculetur. Fratres illos, quos à sententiâ dimovere non potuit, proscribit, & ab Ecclesiæ communione alienos, non olim fore, sed jam esse, pronunciat. Quare Epiphanius rem eo usque progressam ait (e), *ut Orientales ab Occidentalibus divulsi pacificas à se invicem literas nullas acciperent.* Nec dubitavit Socrates dicere (f). *Victorem immodico iracundiæ succensum æstu Asiaticis excommunicationis libellum misisse.* Nicolaus I. Pontifex (g) illos à *communione Collegii separasse.* Auctor Synodici, *Communionis denegationem Polycrati misisse.* Nicephorus denique (h) *Omnes simul à communione prohibuisse*, quæ sanè non minas, sed excommunicationem designant.

(e) Epiph. hær. 70.

(f) Soc. lib. 5. cap. 22.

(g) Nic. I. ep. ad Michael. A.

(h) Nic. lib. 4. cap. ult.

Sed etsi Victor excommunicationem minatus tantùm fuisset, vix quicquam argumento nostro decederet. Nemo enim non videt debuisse Asiaticos minis istis terreri, & ad deserendam suam consuetudinem adigi. Nonne Adversarios suprà audivimus dicentes, tunc Papam *ex cathedrâ* docere, cum universam Ecclesiam docet, nec docet tantùm, sed ad parendum obligat? Qua verò ratione obligare arctius potest, quàm excommunicationem minando?

Sic decrevit Victor. Sic decernenti obtemperare noluerunt Asiatici. Priscum morem, invito ac ringente Victore, retinuerunt. Retinuisse autem vel illud evidenter ostendit, quod nonnisi Nicæni Concilii medicâ manu sanari ulcus istud potuit. Hinc ista Synodicæ ad Alexandrinos epistolæ (i). *Nunciamus præterea vobis de concordiâ Sanctissimi Paschæ, hoc etiam negotium precibus vestris adjuvantibus feliciter confectum fuisse, cunctosque qui* in

(i) apud Theod. hist. lib. 1. cap. 1.

in Oriente sunt fratres, qui antea cum Romanis, & vobiscum, & cum omnibus jam inde ab ultimâ antiquitate Pascha observantibus minimè consentiebant, deinceps vobiscum esse celebraturos. Similiter Eusebius (k). *Alius quoque his antiquior suberat morbus longe gravissimus, qui Ecclesias jampridem infestabat, dissensio scilicet de salutari festo. Quippe alii consuetudinem Judaeorum sequi oportere asserebant, alii tempus ipsum accuratè observandum esse ajebant, nec errantibus assentiendum, qui ab Evangelicâ gratiâ hac etiam in parte alieni essent. Itaque cum omnes ubique populi jamdudum inter se dissiderent, & sacri religionis nostræ ritus conturbarentur........ mortalium quidem nemo erat, qui huic malo remedium posset adhibere, cum utrinque inter dissentientes velut aequatâ lance controversia penderet.* Notanda hæc extrema verba, quæ & multitudinem dissentientium denotant, & quo loco Pontifex tunc haberetur satis aperiunt, quippe qui non excipiatur ab universali illâ negatione, qua nullus mortalium fuisse dicitur, qui tantas lites componere posset, & ejus judicio non obstante pependisse adhuc, & in æquilibrio stetisse lis pronunciatur.

(k) *Eus. de vit. Const. lib. 3. cap. 5.*

Idem testatur Athanasius (l). *Illa* (Synodus Nicæna) *ob Arianam sectam, & controversiam Paschatis, celebrata fuit, eo quòd Syri, Cilices, & qui in Mesopotamiâ degunt, nobiscum dissentiebant in temporibus Paschæ celebrandi, quod eodem die cum Judæis celebrabant.* Denique ne plures congeram, Nicolaus I. (m). *Deinde cum Asiani omnes inter cæteros, Joanne Evangelistâ auctore, quartadecimâ Lunâ cum Judæis putarent Pascha celebrandum, hos Præsul meritis & nomine Victor à communione Collegii separavit. At illi omnes cum nonnullis Ecclesiarum Præsulibus non solùm huic manus minimè* præ-

(l) *Athanas. ep. ad Afric. p. 933.*

(m) *Nic. ep. ad Michael. A.*

præbuerunt, verùm *etiam pertinaciæ redarguerunt*.

Judicet nunc cordatus Lector num tot pietate & doctrinâ insignes viri, qui Victoris excommunicationem ita spreverunt, eumque morem, quem ille damnarat, retinuerunt, infallibilem illum putarent. Judicet pariter num illi, qui cum istis communionem coluerunt, quod fecisse ad minimum Orientales omnes dubium non est, idem existimarent. Judicet denique num ii, qui Victoris gesta improbarunt, quique, ut Eusebius ait, *eum acerbiùs perstrinxerunt*, honorificentiùs de illo sentirent.

ARTICULUS III.

Expenditur eorum responsum, qui controversiam istam, non ad fidem, sed ad ritus spectasse dicunt.

DIcet fortè quispiam non fuisse hanc de fide, sed de ritibus duntaxat dissensionem, atque adeo non sequi ex eo quòd Asiatici Romanis Pontificibus parere nollent, visos hos illis errori obnoxios. Sed primùm non existimatur esse minor in ritualibus, quàm in rebus fidei, Romani Pontificis, vel auctoritas, vel infallibilitas, & quoties ille ritum aliquem ut traditioni repugnantem condemnat, vel oppositum ut traditioni consonum observari præcipit, decretumque suum solemni aliqua formulâ sancit; non minùs illi parendum volunt, quàm ubi controversiam aliquam de rebus speculativis dirimit.

Præterea quæstionem istam ad fidem nullatenus pertinuisse nunquam Adversarii dicent. Audiatur

Bel-

Bellarminus (a). *Quoniam*, inquit, *Victor Papa videbat illam diversitatem de Paschate non esse diversitatem solius observationis, sed adferre secum hæresim, imò ipsum Judaismum, maturè occurrendum putavit. Probaverunt autem sententiam Victoris Patres Nicæni Concilii, ut patet ex Eusebio lib.* 3. *de vitâ Const. & deinceps hæretici habiti sunt, & Quartodecimani appellati qui contrarium senserunt, ut patet ex Epiphanio hæresi* 50. *& Augustino hæresi* 29.

(a) *Bell. de Pont. lib.* 2. *cap.* 19.

Ultima hæc Bellarmini observatio negligenda profectò non est. Constat ex Epiphanio & Augustino, quos ille citat, & ex aliis benè multis, post Nicænum Concilium, si non ab omnibus, de quo postmodum, saltem à multis, Quartodecimanos hæreticis annumeratos fuisse. Quo jure, si quæstio hæc ad fidem non pertinebat? Præterea quo jure tunc tantùm, & non antea, si jam antea decreto non minùs certo atque infallibili damnati illi fuerant? Nonne vel eo ipso clarè ostenditur longè pluris illis seculis factum Oecumenici Concilii, quàm Romani Pontificis judicium?

Sed ut rem verbo absolvam, nego multum referre qualis hæc controversia verè fuerit, modò ad fidem pertinere, quà jure, quave injuriâ, existimata sit? Si enim ita contendentes sentiebant, patet Victorem in ipsâ fide errare putatum fuisse, quod mihi hac in parte sufficit. Atqui ea erat utrorumque sententia. Quartodecimanorum primùm. Testem do ipsum Polycratem, qui post recensitos Majores, quorum imitatione gloriabatur, sic ait. *Hi omnes diem Pascha quartadecimâ Lunâ juxta Evangelium observarunt, nihil omninò variantes, sed regulam fidei constanter sequentes. Ego quoque....... nihil metuor iis, quæ nobis ad formidinem intentantur. Etenim ab illis, qui me longè majores erant,*

dictum

dictum scio, obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Ex quibus rectè colligit Eugenius Lombardus (b) *Polycratem hunc morem asserere tanquam ex Evangelii præscripto, præceptoque divino, ac secundum regulam fidei provenientem, ex quo consequebatur Occidentales contra legem Evangelicam, præceptum divinum, normamque fidei agere.*

(b) Gall. vind. dissert. 4. pag. 281.

Addo alterum testem Firmilianum sic dicentem. *Eos qui Romæ sunt non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætendere, scire quis etiam inde potest, quòd circa celebrandos dies Pascha, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta videat apud illos esse aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter quæ Hierosolymis observantur.*

Addo denique Eusebium duobus in locis dicentem contendisse Quartodecimanos Paschatis festum die Judæis præscripto, non tantùm posse celebrari, sed esse celebrandum. *Iisdem temporibus* inquit [c] *gravi controversiâ exortâ, eo quòd omnes per Asiam Ecclesiæ vetustâ quadam traditione nixæ quartadecimâ lunâ salutaris Pascha festum diem celebrandum esse censebant &c.* Item cap. seq. *Episcopis verò Asiæ, qui morem sibi à majoribus traditum retinendum esse acriter contendebant, Polycrates præerat.* Alibi (d) pariter. *Alius quoque his antiquior suberat morbus longè gravissimus, qui Ecclesias jampridem infestabat, dissensio scilicet de salutari festo. Quippe alii consuetudinem Judæorum sequi oportere asserebant.* Hæc ille, ex quibus patet visum Asiaticis suum morem, non licitum duntaxat, sed necessarium, & obligatorium.

(c) Eus. lib. 5. cap. 23.

(d) De vitâ Const. lib. 3. cap. 5.

Diversâ parte mitior Victor non erat. Primùm enim Eusebius verbis mox descriptis immediatè sequentibus sic ait. *Alii tempus ipsum accuratè observandum esse aiebant, nec errantibus assentiendum,*

qui

qui ab Evangelicâ gratiâ hac etiam in parte alieni essent. Vix quicquam apertius dici potuit. Non tantùm enim morem suum ab omnibus observandum Occidentales contendebant, sed Evangelicâ insuper gratiâ, atque adeo salute, destitui eos omnes pronunciabant, quibus alia placerent. Denique alio loco idem Eusebius (e). *Victor Romanæ urbis Episcopus omnes Asiæ, vicinarumque Ecclesiarum Episcopos, tanquam contraria rectæ fidei sentientes à communione abscindere conatur.* Quare quisquis rem ad fidem pertinere negabit, is Victorem ipsum erroris arguet. Est enim error in fide id dicere esse de fide, quod de fide non est, sive verum aliunde sit, sive falsum.

(e) Euf. lib. 5. cap. 24.

Sed non id præcipuè agitur. Hoc nobis præ cæteris observandum, quod definienti Victori, & definitionem suam tanquam de fide proponenti, non assentiuntur Asiatici, & non tantùm posse se quæ ille vetat observare arbitrantur, sed debere Victorem ipsum à suo more, & quidem definitione atque anathematismis firmato, discedere contendunt, quo ipso apertissimè testantur, non dubitare se quin ille posset in quoslibet errores labi, & malè, etiam *ex cathedrâ* pronunciare.

ARTICULUS IV.

Confutatur id quod ait Baronius Asiaticos eo ipso quod Victori restiterunt ab Ecclesiâ separatos, & in schisma prolapsos fuisse.

POstquam concertationem, de qua diximus Baronius narravit, hæc addit (a). *Qui hac de causâ avulsi sunt ab Ecclesiâ magnâ ex parte in schismate permanserunt, atque in longum tempus.* Quæ si

(a) Bar. ann. 198.

si vera essent præcipua argumento nostro vis periret, nihil enim aliud id conficeret, quàm Schismaticos, & ab Ecclesiâ extorres, infallibilitatem Pontificis non agnovisse. Est ergo isthic tantisper immorandum, atque ostendendum longè aliam Veteribus quàm Baronio mentem fuisse, nec visos illis Schismaticos Quartodecimanos, quippe qui cum illis fraternam semper communionem amantissimè coluerunt, ne ipsis quidem Victoris successoribus exceptis, & summo illos in prætio atque existimatione habuerunt. Demonstravit hoc ipsum fusè & accuratè Petrus Facditius in defensione concionis cujusdam suæ die Polycarpo sacro habitæ. Ego ex permultis argumentis quibus utitur, pauca seligam, quæ rem extra omne dubium locabunt.

Primum suggerit Tertullianus, quo loco viam indicat, qua quisque possit certior fieri, an Apostolorum fidem teneat. Jubet Ecclesias Apostolicas consuli, easque enumerans Ephesinæ nominatim meminit. *Age jam*, inquit (b), *qui voles curiositatem meliùs exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaia? Habes Corinthum. Si non longè es à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum.* Hæc Tertullianus eo libro, quem juxta Pamelium ac Rigaltium anno 203. atque adeo quinquennio post latam à Victore sententiam, scripsit. Atqui Ephesina Ecclesia, si qua alia, Quartodecimana fuit, ipsius Polycratis Quartodecimanorum antesignani sedes.

(b) *Tert. de præsc. cap.* 36.

Eundem ritum constanter retinuit Firmilianus

Cæsa-

Cæsariensis, ut ex allatis paulo antè ipsius verbis apparet. Hunc verò cum universâ Ecclesiâ communionem coluisse, quis negare auderet?

Ad hæc Concilii Antiocheni, à quo damnatus Paulus Samosatenus, Patres vel omnes, vel plerosque saltem, Quartodecimanos fuisse satis constat. Quem tamen latet admissam illam ab universâ Ecclesiâ fuisse? Imò quem fugit Synodalem Epistolam Dionysio Romano, reliquisque per orbem Episcopis inscriptam, monere depositum à se Paulum, & substitutum Domnum. *Quod quidem*, inquiunt (c), *id circo vobis significavimus, ut & ad eum scribatis, & ab eo communicatorias literas accipiatis.*

[c] *Apud Eus. lib.* 7. *cap.* 30.

Ipsam Ecclesiam Antiochenam Quartodecimanam fuisse, utpote Syriæ caput, quis dubitat? Communicasse verò illam cum toto orbe, quis nescit?

Ipsum denique Concilium Nicænum hoc evincit, in quo Quartodecimani ante abjuratum errorem, & abrenunciatum schisma nunquam sedissent, si & hæretici, & schismatici, & excommmunicati reputati fuissent. Atqui non sederunt tantùm in eo, sed præsederunt. Testis Eustathius Antiochenus, qui unus saltem ex Præsidibus fuit.

Negavi excipiendos ipsos Victoris successores eorum numero qui cum Quartodecimanis communicabant. Verissimum istud, ut vel ex eo patet, quòd cum damnatus ab Antiochenâ Synodo Paulus nollet Episcopali domo cedere, jusserit Aurelianus Imperator ut duorum competentium, Pauli scilicet, & Domni, illi domus ista traderetur, quo cum Italiæ, & nominatim Romæ, Episcopi communicarent, quo factum ut ejectus Paulus fuerit. Cum Domno igitur, quantumvis Quartodecimano, Dionysius, reliquique Itali communicabant.

Ad hæc Novato schisma adversus Cornelium mo-

moliente scripsit ad Fabium Antiochenum Cornelius eas literas, quarum partem Eusebius nobis servavit, eò tendentes, ut secum, non cum Novato, Fabius communicaret. Similia proferri non pauca possent, si quod esset operæ pretium. Sufficient ista ut pateat quàm temerè à Baronio dictum avulsos ab Ecclesiâ Quartodecimanos, & in schisma prolapsos.

ARTICULUS V.

Expenditur responsum Petri de Marcâ, & aliorum quorundam.

QUæ hactenus observata sunt argumentum nostrum magis ac magis stringunt. Existimavit tamen Petrus de Marcâ, & post illum Emmanuel à Schelstrate, Eugenius Lombardus, Ant. Pagi, atque alii nonnulli, iis ipsis aperiri effugium aliquod quo possit id declinari. Negant Polycratem ideo damnatum, quòd Quartadecimâ Lunâ festum observaret, sed quòd tunc tantùm celebrari posse, ac debere contenderet, omnesque alium morem sequentes ipse damnaret. Hac de causâ jure à Victore excommunicatum contendunt, ac deinde tantâ severitate fractum, de sententiæ suæ asperitate non parum remisisse, & nemine damnato contentum fuisse morem suum retinere; qua demissione delinitum Victorem latam jam excommunicationem revocasse, & permisisse ut Polycrates majorum suorum instituta servaret.

Tam multa verò hactenus inaudita unico Sozomeni loco, illique, ut contendunt, corrupto, vel potiùs conjecturæ ad illum restituendum suæ superstruunt.

ſtruunt. Sic ille habet (a). *Porrò exortam olim hac de re controverſiam ſapientiſſimè diſſolviſſe mihi videtur Victor tunc temporis Romanorum Epiſcopus, & Polycarpus Smyrnæus. Nam quoniam Occidentales Epiſcopi traditionem Petri ac Pauli abrogandam non eſſe cenſebant, Aſiani verò Joannem Evangeliſtam ſequi ſe velle affirmabant, ex communi concilio placuit ut ſinguli feſtum, prout conſueverant, celebrantes, à mutuâ inter ſe communione nequaquam diſcederent.* Aiunt hic mendum ſubeſſe, & pro Polycarpo Smyrnæo legendum Polycratem Epheſinum, qui ſolus Victoris ævo floruit, & hoc poſito inde colligunt compoſitam inter Victorem & Polycratem hanc controverſiam fuiſſe, & quidem ea lege ut de priſtino rigore nonnihil ab utroque remitteretur.

(a) *Soz. lib. 7. cap. 19.*

Sed primùm non ſatis felix mihi videtur hæc emendatio, quæ duas voces continuas delet, & duas ſat diſſimiles ſubſtituit. Nonne multò facilius fuit ut in unâ duntaxat erraretur, & Victor ſcriberetur pro Aniceto? Ita emendandum contendit Baronius (b), nec immeritò certè, quo enim levius diſcrimen, eo facilior lapſus, niſi quis fortè malit, à quo ego non abhorrerem, non eſſe hunc Librariorum errorem, ſed in ipſo auctore momoriæ lapſum, quales & in antiquis, & in recentibus Scriptoribus multi occurrunt, præſertim cum hæc obiter, & per digreſſionem, Sozomenus referat. Ut ut ſit quæ ille narrat longè meliùs in Anicetum & Polycarpum, quàm in Victorem & Polycratem quadrant. Priores enim illos & collocutos hac de re, & aliquatenus conſenſiſſe Irenæus atque Euſebius produnt, iſtos Veterum nemo. Ad hæc ſi Sozomenus in mente iſtos habuiſſet, pacis, de qua loquitur, auctores illos nunquam dixiſſet, ſed Irenæum potiùs, qui ad eos conciliandos tam multa ſcripſit, fecitque. Quare vana prorſus hæc conjectura, omnique fundamento deſtituta.

(b) *Bar. ann. 198.*

Pugnat insuper cum apertissimis Veterum testimoniis. Primùm enim observatione dignissima sunt quæ Polycrates ipse ad Victorem scribit. *Ego*, inquit, *fratres, quinque & sexeginta annos natus in Domino, qui cum fratribus toto orbe dispersis sermones sæpè contuli, qui Scripturam sacram omnem perlegi, nihil moveor iis quæ nobis ad formidinem intentantur. Etenim ab illis, qui me longè majores erant, dictum scio, Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* Hæc mox cantandam palinodiam neutiquum spirant. Nec illam sanè si postmodum cecinisset, Eusebius unquam siluisset. Quid enim dignius occurrebat, quod in Ecclesiasticam Historiam referretur, & seculis transmitteretur. Istud Eusebii silentium, si æquâ lance perpendatur, rem conficit. Quis enim illum crediderit, qui certamina tam accuratè describit, pacem, si qua inita esset, omissurum fuisse?

Polycratis verò successores quod attinet, quæ suprà ex Eusebio & Firmiliano descripsi palàm faciunt neutiquam contentos illos fuisse, si sinerentur duntaxat morem suum impunè retinere, sed esse necessariò retinendum existimasse, & dissentientes culpasse, etsi communionem Ecclesiasticam eâ de causâ solvendam non putarent. Imò auctor est Epiphanius

c) Epiph. hær. 70, n. 9. (c), rem eò usque progressam, ut ipsa communio abrupta aliquando sit. *Nec illud*, inquit, *eruditis hominibus ignotum est, quàm sæpè diversis temporibus de illius festi celebritate varii Ecclesiasticæ disciplinæ tumultus ac contentiones oborta sint, præsertim Polycarpi ac Victoris ætate, cum Orientales ab Occidentalibus divulsi pacificas à se invicem literas nullas acciperent.*

Id ipsum testatur Nicolaus I. jam alibi relatus. *Hos*, inquit, *Præsul meritis & nomine Victor à communione Collegii separavit. At illi omnes cum nonnullis Ecclesiarum Præsulibus non solùm huic manus*

mini-

minimè præbuerunt, sed etiam pertinaciæ redarguerunt.

Denique Nicephorus narratis Irenæi ad conciliandam pacem conatibus hæc addit (d). *Quod verò sermo non persuasit, id dies postea perfecit. Nam hac in re Asia vix tandem cessit, & ubique terrarum in orbe decretum est, ut non cum Judæis, sed ipso die Dominico mysterium Paschæ peragatur.* Non igitur statim inita concordia fuit, sed post longum tempus, in Nicæno videlicet Concilio 127 pòst annis celebrato. (d) *Niceph. lib. 4. cap. ult.*

ARTICULUS VI.

Alia quædam observatione digna indicantur, quibus argumentum nostrum firmatur.

QUæ hactenus observavimus lucem magnam accipient ex iis quæ sequentibus temporibus contigerunt. Primùm enim diu post istam Victoris & Orientalium concertationem, anno scilicet æræ Dionysianæ 314. statuit ex toto Occidente coacta Arelatensis Synodus, ut die Dominicâ Pascha ubique celebraretur, utque hoc suum statutum Romanus Pontifex Sylvester omnibus singnificaret, quod ab illo factum dubitandum profectò non est. *Durabat*, inquit Emmanuel à Schelstrate scholiis ad I. Canonem Antiochenum, *durabat hæc varia regionum consuetudo usque ad tempora Sylvestri Pontificis, sub quo Concilium Arelatense primum in literis Synodicis ad Sylvestrum Papam se statuendum duxisse profitetur can.* I. de observatione Paschæ dominicæ, ut uno die & tempore per omnem orbem à nobis observetur, & juxta consuetudinem literas ad omnes tu dirigas. *Displicebat*

totius Occidentis Episcopis in Synodo Arelatensi adunatis variantium regionum in præcipuo Christianorum festo diversa consuetudo, quia tamen ipsi potestatem non habebant mandandi Orientis Ecclesiis, rogant Sylvestrum Papam, ut suâ auctoritate usus literas hac de re per orbem universum mittat, quod & consequenter fecisse vix dubito, cum & secundus catalogus, tempore Justiniani Imperatoris confectus habeat in Sylvestro: Hic fecit constitutum de omni Ecclesiâ. *Quæ eadem* repetit Anastasius Bibliothecarius in Pontificali Damasi.

Atqui non obstante Sylvestri, non obstante Arelatensis Concilii auctoritate perstabant adhuc toto post ista decennio Syri, Mesopotameni, Cilices, aliique, quos ab hac suâ, vel constantiâ, vel pertinaciâ revocavit tandem Nicæna Synodus anno 325. celebrata. Quicquid igitur sit de Aniceto, quicquid de Victore, Sylvestrum certè errare nescium isti haudquaquam existimabant, qui ejus decreto parere tam contumaciter renuebant.

Quid quod post ipsam Nicænam Synodum multi adhuc in eadem contumaciâ perstiterunt. Probat hoc Baronius ex Athanasio in Epistolâ de Synodis Ariminensi & Seleuciensi, ubi claudicasse asserit in festi causâ Syros, Cilices, & Mesopotamenos. Sed fallitur vir doctus. Non loquitur ibi Athanasius de iis quæ Synodum Nicænam secuta sunt, sed de iis quæ præcesserunt, illiusque convocationi ansam dederunt. *Nicæna*, inquit, *Synodus non temerè habita est, ut quæ habeat gravissimos usus. Syri etenim, Cilices, & Mesopotamiani, in causâ ferti claudicabant, atque unà cum Judæis Pascha celebrabant.*

Sed misso hoc argumento firmiora alia suppetunt. Primùm enim decimosexto post Nicænam Synodum anno congregata est Antiochena in Encæniis, quæ hunc canonem edidit. *Omnes qui ausi fuerint*

rint dessolvere definitionem sancti & magni Concilii quod apud Nicaam congregatum est sub præsentiâ piissimi, & venerandi Principis Constantini de salutiferâ solemnitate sacratissimi Paschæ, excommunicandos, & de Ecclesiâ pellendos esse censemus, si tamen contentiosiùs adversus ea quæ benè sunt decreta persliterint. Erant igitur aliqui qui reclamabant & parere Nicænæ Synodo nolebant.

Quid quod ne Antiochenæ quidem Synodo isti cesserunt. Audiatur Christianus Lupus (b). *Nicænum de Paschalis festivitatis die decretum à multis per Orientalem Diœcesim Ecclesiis ac Monasteriis dudum fuisse ex eodem fundamento non admissum scribunt S. Joannes Chrysostomus, ac Theodoretus. Etiam illa traditum sibi ad Apostolis morem credebant à generali Synodo, aut non posse, aut certè non debere damnari.*

(b) *Lup: tom. 4. pag. 766.*

Hæc ille, quibus addendum diu post Nicænam Synodum Quartodecimanos fuisse Pictos ac Scotos, nec eâ de causâ reliquarum Ecclesiarum communionem amisisse ut, multis ostendit Nat. Alexander seculo II. diss. V. art. ult.

Patet igitur nonnisi admodum serò obtemperatum ab omnibus fuisse huic Romanorum Pontificum decreto, atque adeo dubium non fuisse quin illi possent, non secus ac cæteri mortales, hallucinari. Est autem id aliis adhuc observationibus confirmandum.

OBSERVATIO II.

Id ipsum arguit disputatio de baptismo hæreticorum tertio seculo exorta.

ARTICULUS I.

Exhibetur Stephani Romani Pontificis de non baptizandis hæreticis decretum.

AB hæreticis baptizatos iterum tingere, & Asiaticæ, & Africanæ, Ecclesiæ mos fuit. Mos iste Stephano Romano Episcopo vehementer displicuit. Quare novus hic ac redivivus Victor Afris, non sine excommunicationis minis præcepit ut consuetudinem illam repudiarent, & hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus pro baptismo manus duntaxat imponerent. Repugnarunt ipsi, & pristinum morem inconcussè retinuerunt, qua de causâ Stephanus pro excommunicatis eos habuit, nec aliter cum iis quàm cum apertè schismaticis, & ab Ecclesiâ penitus sejunctis egit.

Testatur hoc disertissimè Firmilianus eâ epistolâ, quæ inter Cyprianicas in quibusvis editionibus habetur, *Imperitos*, inquit, *animosos, atque iracundos esse manifestum est, dum per inopiam consilii & sermonis ad iracundiam facilè vertuntur, ut de nullo alio magis, quàm de te, dicat Scriptura divina*, Homo animosus parit lites, & vir iracundus exaggerat peccata. *Lites enim & dissensiones quantas parasti per Ecclesias totius mundi? Peccatum verò quàm magnum tibi exaggerasti, quando te à tot gregibus scidisti? Exscidisti enim te ipsum, noli te fallere. Si quidem ille est verè schismaticus, qui se à communione Eccle-*

siasti-

siastica unitatis Apostatam feceris. Dum enim putas omnes à te abstinere posse, solum te ab omnibus abstinuisti.

Tum quibusdam interjectis. *Quid humilius aut lenius, quam cum tot Episcopis per totum mundum dissensisse, pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpentem modò cum Orientalibus, quod nec vos latere confidimus, modò vobiscum, qui in meridie estis? A quibus Legatos Episcopos patienter satis, & leniter suscepit, ut eos nec ad sermonem saltem colloquii communis admitteret, adhuc insuper dilectionis & charitatis memor præciperet fraternitati universæ ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solùm pax & communio, sed & tectum & hospitium negaretur. Hoc est servasse unitatem Spiritûs in conjunctione pacis, abscindere se à charitatis communione, & alienum se per omnia à fratribus facere, & contra Sacramentum & fidem contumacis furore discordiæ rebellare.*

Hæc Firmilianus, quibus paria habet Cyprianus (a). *Dat*, inquit, *honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei, veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tuentes abstinendos putet? Si sic honor Deo datur, si sic à cultoribus, & Sacerdotibus ejus timor Dei, & disciplina servatur, abjiciamus arma, manus demus in captivitatem, &c.* Et Dionysius Alexandrinus [b]. *Stephanus*, inquit, *antea scripserat Epistolam de Heleno, de Firmiliano, de omnibus Episcopis, qui erant ex Ciliciâ, Cappadociâ, & Galatiâ, & ex omnibus gentibus, quæ erant finitimæ, quòd neque cum illis quidem ob eam causam omnino communicare vellet.* Denique Augustinus (c). *Cum ergo Stephanus non solùm non rebaptizaret, hæreticos, verùm etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani*

(a) Cyp. epist. 74. ad Pomp.

(b) Apud Euseb. lib. 7. cap. 4.

(c) Aug. cont. Petil. Pap. 14.

ni literæ ostendunt, tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit.

Hæc omnia mihi persuadent non fuisse istas simplices excommunicationis minas, sed veram & propriè dictam excommunicationem, & quidem ejus generis, quæ *latæ sententiæ* dici solet, ipsoque facto incurritur, si quidem post illam, absque novo, quod saltem appareat, judicio, Afrorum Legati rejecti sunt, illisque non communio duntaxat, sed ipsum hospitium, ipsum tectum negatum est, & ut negarent Romanis imperatum. Inde igitur Afri colligere debuerunt hanc non privati Doctoris opinionem, sed decretoriam Pontificis sententiam esse, quandoquidem illud esse hujusmodi sententiarum indicium suprà patuit. Si igitur Afri Pontificem illum falli nescium putassent, nec insaniissent prorsus, non commisissent ut illius sententiæ pervicaciter repugnarent. Certum istud, & negari nullo prætextu potest.

ARTICULUS II.

Istud Stephani decretum plurimæ Ecclesiæ non admiserunt.

REpugnarunt tamen non pauci. Collatum ab hæreticis baptismum nullum & irritum putarunt eoque nomine iterarunt. Quid quod errare Stephanum apertè professi sunt. Sic Cyprianus ad Quintum. *Quia desiderasti ad notitiam tuam perferri quæ mihi ad literas nostras Stephanus frater noster rescripserit, misi tibi rescripti ejus exemplum, quo lecto magis EJUS ERROREM denotabis, qui hæreticorum causam contra Christianos, & contra Ecclesiam Dei asserere cona-*

conatur. Nam inter cætera, vel superba, vel ad rem non pertinentia, vel sibi ipsi contraria, quæ imperitè, atque improvidè scripsit, &c. Et paulo pòst. *Quæ ista obstinatio, quæve præsumptio, humanam traditionem divinæ dispositioni anteponere?* Rursus aliquanto pòst. *Dum baptisma eorum* (hæreticorum) *defenditur, dum fides, dum veritas proditur, &c.* Quare Bellarminus ipse [a]. *Putavit*, inquit, *Pontificem perniciosè errare.* Similia habent Walenburchii fratres, qui ut probent non esse de fide quòd Concilia particularia à Pontifice confirmata errare nequeant proferunt exemplum Cypriani, qui etsi contrarium eorum quæ Cornelius & Stephanus definierant, mordicus defenderit, *& Stephanum erroris arguerit, semper est habitus in numero Catholicorum.* Tom. I. tract. 3. n. 111.

(a) *Bell. de Pont. lib. 4. cap. 7.*

Porrò non solus in hac sententiâ Cyprianus fuit. Consentientes habuit Collegas suos, reliquos in Africâ Episcopos, qui hoc ipsum in Carthaginensi Concilio definierunt. Singulorum sententias numero 87. apud ipsum Cyprianum videre est. Verba Cypriani totius consessûs Præsidis observatione dignissima sunt. *Superest*, inquit, *ut de hac ipsâ re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, & à jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quispiam nostrûm Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentiâ libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quàm nec ipse potest judicare. Sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet postetatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.* Quibus verbis notari Stephanum vel cœci vident.

Afris

Afris illis addendus Dionysius Alexandrinus, de quo Hieronymus (b). *Hic in Cypriani, & Africanæ Synodi dogma consentiens, de hæreticis rebaptizandis ad diversos plurimas misit Epistolas, quæ usque hodie extant.* Similiter Ant. Pagi (c). *Dionysius, qui Firmiliani & Cypriani sententiæ, teste Hieronymo, adhæsit, nondum sententiam suam mutarat initio Pontificatûs Xysti successoris Stephani.*

(b) Hier. de Script. Eccl.

[c] Pagi ad ann. 257. n. 12.

Alia est, fateor, Doctissimi viri, Theodorici Ruinart Benedictini, nec absurda fortè, sententia. Negat iste, quicquid Hieronymo visum sit rejectum à Dionysio, aut iteratum, hæreticorum baptismum, sed hanc illius fuisse mentem putat, ut unaquæque Ecclesia vetustos suos in hoc capite mores sequeretur, & majorum placita observaret. Ita ille si sensit, ut sensisse putat Ruinartius, atque argumentis neutiquam spernendis suadet, Stephano non minùs apertè contradixit statuenti, ut missâ vetustâ consuetudine Romanam Afri & Asiani sequerentur.

Sed quicquid sit de Dionysio, Stephani adversariis addendus certè Firmilianus, qui tanto illi fervore obstitit, ut non paucis modum excessisse videatur. Hæc illius cumprimis verba observanda, ex quibus quid, non de baptismo duntaxat, sed de ipsâ infallibilitate, senserit manifestissimè patet. *Eos*, inquit, *qui Romæ sunt non ea in omnibus observare, quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætendere, scire quis etiam inde potest, quòd circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta, videat apud illos esse aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter, quæ Hierosolymis observantur.* Et multis interjectis. *Atque ego in hac parte justè indignor ad hanc tam apertam & manifestam Stephani stultitiam, quòd qui sic de Episcopatûs sui loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ collocata sunt, multas alias*

alias petras inducat, & Ecclesiarum multarum nova ædificia constituat, dum esse illic babtisma suâ auctoritate defendit. Denique paulo ante finem. *Non metuis judicium Dei, hæreticis testimonium contra Ecclesiam perhibens cum scriptum sit*, Falsus testis non erit impunitus. *Quinimo tu hæreticis omnibus pejor es.* Hæc, & alia non pauca, Firmilianus, quæ Lupum ita pupugerunt, ut non dubitarit negatæ Pontificiæ infallibilitatis primum auctorem illum dicere, quemadmodum jam initio observavimus.

Addendi reliqui vicinarum per Asiam Ecclesiarum Episcopi, de quibus ad Xystum Stephani successorem Dionysius Alexandrinus (d). *Antea quidem literas scripserat* (Stephanus) *de Heleno, & de Firmiliano, de omnibus denique Sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctasque finitimas provincias constitutis, sese ob eam causam ab illorum communione discessurum, quòd hæreticos rebaptizarent. At vide quæso, gravitatem negotii. Revera enim in maximis, ut audio, Episcoporum Conciliis decretum est, ut qui ab hæreticis ad Catholicam Ecclesiam accedunt primùm Catechumeni fierent, ac deinde veteris & impuri fermenti sordibus per baptismum purgarentur. De his omnibus ego ad illum epistolam misi, rogans atque obtestans.*

(d) *Apud Eus. lib. 7. cap. 5.*

Addendi istorum usque ad Synodum Nicænam successores, qui suam de rebaptizandis hæreticis sententiam eò usque retinuerunt, quidam ne tunc quidem deposuerunt. *Orientales*, inquit Valesius (e), *ac præsertim Cappadoces, morem suum in rebaptizandis hæreticis constantissimè retinuerunt, ut patet ex Basilii ad Amphilochium Canonicis epistolis primâ & secundâ. Mansitque mos iste apud illos usque ad primam Synodum Constantinopalitanam.* Idem fusè & accuratè ostendunt præter Launoium Lupus (f), &

(e) *Val. not. in Eus. lib. 7. cap. 5.*

(f) *Lup. in Concil.*

tom. 1. p. 243. & in tertull. p. 661. (g) Gall. vind. diss. 4. §. 3. & Galliæ vindicatæ auctor nuperus (g), quorum iste prolatis disertissimis Athanasii, Basilii, Cyrilli Hierosolymitani testimoniis demonstrat magnos illos viros non dubitasse quin Ariani, licet in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S. baptizati, iterum tingi deberent.

Ex illis testimoniis unum est meâ sententiâ dignissimum quod isthic describatur. In eo etenim Basilius apertè dicit ignotam sibi non esse Romanorum, id quod ipse suadet improbantium sententiam, quo ipso ostendit quanti eorum auctoritatem faciat. Sic ait (h). *Encratitæ, & Saccophori, & Apotactitæ subjiciuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus est canon, etsi diversus: quæ autem sunt adversus eos, silentio prætermissa sunt, nos autem unâ ratione tales rebaptizamus. Si autem prohibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & à Romanis, alicujus Oeconomiæ gratiâ, nostra tamen ratio vires obtineat, quandoquidem est veluti Marcionistarum germen eorum hæresis, nuptias abhorrentium, & vinum aversantium, & Dei creaturam inquinatam esse dicentium, eos igitur in Ecclesiam non admittimus nisi in nostrum baptismum baptizati fuerint. Ne dicant enim in Patrem, & Filium, & Spiritum S. baptizati sumus, qui quidem Deum esse malorum effectorem existimant, instar Marcionis, & reliquarum hæresium.*

(h) Bas. epist. ad Amphil. cap. 47.

Afros quoque in suâ consuetudine perstitisse testis est locupletissima Synodus Arelatensis, cujus hæc sunt can. 8. *De Afris, qui propriâ lege utuntur, ut rebaptizentur, placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum, & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantùm imponatur, ut accipiat Spiritum S. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Quod

Quod verò Sirmondus & Schelstratius dicunt Afros istos Donatistas fuisse, ridiculum est. Nam præter quàm quod incredibile est ita verbis abusos Arelatenses Patres, ut pro Donatistis Afros dicerent, quasi Afri non alii fuissent quàm Donatistæ, nemo nescit hunc Donatistarum errorem fuisse, ut non hæreticos duntaxat, sed ipsos quoque Orthodoxos ad suam sectam transeuntes, iterum tingerent. Si igitur Sacrilegium istud damnare Arelatenses Patres voluissent, an ita, quæso, locuti essent? Dixissentne, *Placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit &c?*

Rursus an hoc solum in Donatistis displicebat, quòd venientes ad se baptizarent, ut reliquis missis hoc unum Synodi Patres damnarent? Certè longè aliter solet cum hæreticis ac schismaticis agi. Enumerantur eorum errores, indicantur peccata, & sigillatim proscribuntur. Hîc nihil simile fit. Uno verbo habet hic Canon speciem regulæ Catholicis præscriptæ, non sententiæ in schismaticos & perduelles latæ. Nihil videt qui hoc non videt.

Quid quod etiam post Arelatensem Synodum Optatum Milevitanum hæreticorum baptismum exsufflasse multis ostendunt Blondellus ac Launoius, nec diffitentur ex Adversariis Balduinus, Albaspinæus, & Lupus. Diserta mihi videntur hæc Scriptoris illius verba, *Ut quid à te memorati sunt illi apud quos non sunt Sacramenta quæ nobis & vobis videntur esse communia.*

Ulteriùs Blondellus & Launoius progrediuntur. Si qui fuerint qui sententiam in hac causâ mutarint, contendunt, non Asiaticos, non Afros fuisse, sed ipsos Romanos, quosdam, saltem ex illis. Probant autem istis Dionysii ad Xystum, quæ diserta certè mihi videntur (i). *Sed & carissimis fratribus, & Compresbyteris nostris Dionysio ac Philemoni*

(i) *Euf. lib. 7. cap. 5.*

moni (erant hi Romomanæ Ecclesiæ Presbyteri), *qui priùs idem cum Stephano senserant; deque iisdem rebus ad me scripserant, antea quidem breviter, nunc verò pluribus verbis scripsi.* Qui priùs istos cum Stephano sensisse dicit, is nunc ab eo dissentire apertè innuit.

Errant igitur Baronius, Pamelius, ac Schelstratius, qui & Afros, & Asiaticos statim post Stephani obitum errori suo nuncium misisse comminiscuntur. Vix quicquam dici falsius potuit, quemadmodum superiora satis ostendunt.

ARTICULUS III.

Exploditur eorum reponsum qui volunt Veteres illos existimasse quæstionem istam non ad fidem, sed ad disciplinam pertinere.

SPerant Adversariorum plerique elabi se posse dicendo, dissensisse quidem à Romano Pontifice Veteres, sed dissensisse in re quam ad fidem pertinere non putarent, sed ad disciplinam Ecclesiæ multis ex causis mutabilem, idque inde colligi arbitrantur, quòd nec Romano Præsuli hæreseos notam inusserint, nec ab ejus communione se subduxerint. Sed argumentum istud futile est. Quàm multa enim sunt, quæ non ad disciplinam, sed ad doctrinam spectant, & in quibus dissentientes hæretici nec sunt, nec alii aliis videntur, sive quòd obscura ex se sint, & non satis expressè revelata, sive quod salutis fundamenta nec contineant, nec subvertant? Quàm multa rursus quæ intra Ecclesiæ ambitum, & salvâ ejus unitate, quidam affirmant, quidam negant?

Ejusmodi autem erat id quod isti disputationi mate-

materiem dabat. Erat res in se satis perplexa, ut Augustinus passim observat, & vel ex tot sanctissimorum virorum dissensione patebat. Erat rursus ejusmodi, ut qui in eâ erraret, fidei fundamenta non concuteret. Quare ergo propter illam in partes scindi Ecclesia debuit?

Ea verò quæstio nec ad disciplinam pertinebat, nec pertinere nisi stupidissimis videri potuit. Quærebatur non tantùm utrum baptizatos ab hæreticis iterum baptizare liceret, sed hoc præsertim num collatus ab hæreticis baptismus ratus esset atque validus, hoc est num peccatorum remissionem, & regenerationem conferret. De eo præcipuè disputabatur, & quisquis vel Cypriani epistolas, vel Carthaginensis Concilii acta lustrabit, statim videbit eò potissimùm cunctos respexisse, præcipuamque disputationis vim, atque argumentorum molem in id directam. Nullum certè Scripturæ locum proferunt, quo jubeantur ab hæreticis baptizati iterum tingi. Contrà multos exhibent in speciem affirmantes vanum esse hæreticorum baptismum. Quare multi sunt ex Carthaginensibus Patribus, qui quæstionem istam solam attingunt. Sic Victoricus à Thabracâ. *Si licet hæreticis babtizare, & remissam peccatorum dare, quid illos infamamus, ut hæreticos appellemus? Si hæreticis in baptismo sua peccata donentur*, inquit Satius à Sicilibbâ, *sine causâ ad Ecclesiam veniunt. Cum peccata*, ait Victor Gorensis, *nonnisi in Ecclesia baptismo remittantur, qui hæreticum ad communicationem sine baptismo admittit, utrumque contra rationem facit, nec hæreticos purgat, & Christianos inquinat.* Istam verò quæstionem, utrum collatus ab hæreticis baptismus sit validus, ad disciplinam pertinere, si Veteres putassent, insaniissent profectò, & hominum absurdidissimi fuissent.

Ad

Ad hæc si quæstio quam tractabant, ad disciplinam pertinebat, poterat illa, imò & debebat, ex consuetudine dijudicari. Atqui negant isti esse in eo habendam consuetudinis rationem. Sic Libosus à Vagâ. *In Evangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas. Non dixit, Ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestatâ cedat consuetudo veritati. In hæreticis sine Ecclesiæ baptismo admittendis nemo consuetudinem rationi & veritati præponat*, inquit Felix à Bussaceni, *quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit*. Sic Honoratus à Tuccâ. *Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quàm consuetudinem sequi debemus.* Sic ipse Cyprianus (a). *Non est de consuetudine præscribendum sed ratione vincendum.*

(a) Cyp. epist. 70.

Rursus quicquid est in disciplinâ mutabile, non à Dei revelantis auctoritate, sed ab Ecclesiæ arbitrio pendet. Quomodo igitur agi de disciplinâ duntaxat existimare illi potuerunt, qui quod defendebant revelatum à Deo fuisse gloriabantur? Sic ad Jubajanum Cyprianus. *Proinde*, inquit, *frustra quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis opponunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit à Spiritu S. revelatum. Ignosci enim potest simpliciter erranti...... Post inspirationem verò, & revelationem factam qui in eo quod erraverat perseverat prudens & sciens, sine veniâ ignorantiæ peccat, præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.*

Nec in genere duntaxat gloriabantur revelatum id fuisse quod docebant, sed asserebant insuper in Scripturâ contineri. Sic Novatus à Thamugade. *Secundum testimonium Scripturarum, & secundum decretum Collegarum nostrorum...... omnes schismaticos & hæreticos, qui ad Ecclesiam conversi sunt, baptizari.* Sic Nemesianus à Thubunis. *Baptisma*

tisma quod dant hæretici & schismatici non esse verum ubique in Scripturis sanctis declaratum est. Sic Januarius à Lambæse. *Secundum Scripturarum sanctarum auctoritatem decerno hæreticos omnes baptizandos.*

Proferebant autem loca Scripturæ nec pauca, nec, ut ipsis videbatur, parum diserta. Hæc nominatim. *Qui baptizatur à mortuo, quid prodest lavatio ejus? Ab aquâ alienâ abstine te. Omnia quæcunque tetigerit immundus, immunda erunt. Una fides, unum baptisma.*

Stephanus verò non auctoritatem suam, non Papalem omnipotentiam proferebat, ut fieri debuit, si de re ad disciplinam pertinente agebatur, sed traditionem, quæ non tam disciplinæ, quam fidei norma esse putatur. *Nihil*, aiebat, *innovetur, nisi quod traditum est.* Huic verò traditioni opponebat Cypianus præferendam Scripturæ sacrosanctam auctoritatem. *Unde est*, aiebat (b), *ista traditio? Utrumne de dominicâ & Evangelicâ auctoritate descendens, an de Apostolorum mandatis atque epistolis veniens? Ea enim facienda esse quæ scripta sunt Deus testatur, & proponit ad Jesum Nave dicens:* Non recedet liber legis hujus ex ore tuo, sed meditaberis in eo die ac nocte, ut observes facere omnia quæ scripta sunt in eo. Et paulo pòst. *Quæ ista obstinatio est, quæve præsumptio, humanam traditionem divinæ dispositioni anteponere, nec animadvertere indignari & irasci Deum quoties divina præcepta solvit & præterit humana traditio? Sicut per Esaiam Prophetam clamat & dicit*, Populus iste labiis honorificat me, cor verò eorum longè separatum est à me. Sine causâ autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes.

(b) *Cyp. epist. 74. ad Pomp.*

Ea omnia & singula manifestè ostendunt nullatenus Afros istos putasse agi tunc temporis de discipli-

nâ, ſed de fide, quam à Stephano violari utcunque exiſtimabant. Non ita quidem ut hæreticum illum exiſtimarent. Percuſſiſſent illum anathemate, ut ſucceſſores Vigilium, & ſeceſſionem ab eo feciſſent. Sed ut in re nondum ab univerſâ Eccleſiâ definitâ, & in qua variatum ſemper fuerat, ſimplici & tolerando errore hallucinari illum putabant. Modò enim falſa eſſe poſſe Pontificum decreta agnoſcantur, nihil ampliùs requiram, & nullam eſſe illius infallibilitatem ſatis patebit.

ARTICULUS IV.

Quæ Auguſtinus circa hanc diſputationem dixit clarè oſtendunt ignotam illi Pontificis infallibilitatem fuiſſe.

SIc fuit primum noſtrum ex hac diſputatione argumentum. Secundum ex iis ſumimus, quæ de illâ verba faciens Auguſtinus paſſim docuit. Ea etenim manifeſtiſſimè demonſtrant non exiſtimaſſe ſanctum Doctorem, Stephanum errare neſcium. Et quamvis Auguſtinum hîc unum proferam, tanta ſemper fuit illius apud omnes auctoritas, ut multorum inſtar eſſe queat, & vix verum eſſe credi poſſit, quod tantus Doctor neſcivit.

Neſcivit tamen hanc Romani Præſulis poteſtatem errare neſciam. Etenim diſputans alicubi cum Donatiſtis Cypriani auctoritatem opponentibus, ſanctiſſimum Martyrem, quem purgare plenè non poteſt, excuſare ſaltem conatur. Sic autem excuſat (a). *S. Cyprianus ſatis oſtendit facillimè ſe correcturum fuiſſe ſententiam ſuam, ſi quis ei demonſtraſſet baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab eis qui foras exierunt, quem-*

(a) *Aug. de bapt. cont. Don. lib. 2. cap. 4.*

quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent. Unde multa jam diximus, nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate firmati; cui & ipse [Cyprianus] *sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat ab uno posteriore Collegâ patienter concorditerque correctum, quanto citiùs ipse cum Concilio provinciæ suæ universi orbis auctoritati patefactâ veritate cessisset?*

Hîc multa sunt observatione dignissima. Primùm vel ipse Augustini scopus ostendit ignotum illi fuisse Pontificiæ infallibilitatis, & debitæ illius judiciis cœcæ obedientiæ figmentum. Vult ille Cyprianum excusare, ejusque de baptismo hæreticorum iterando errorem elevare. Atqui si Pontifex errare nequit, ejusque decretis nullo examine prævio parere Christiani omnes tenentur, excusari nullâ ratione Cyprianus potuit, quippe qui Stephano controversiam hanc definienti protervè obstitit. II. Præterea asserit Augustinus Cyprianum sententiam suam correcturum fuisse, si demonstratum illi esset, quòd erraret. Atqui abundè hoc ipsum demonstrabatur, si Stephanus indeficientis judicii privilegio gaudebat. Quæ enim firmior ac certior demonstratio expeti potuit, quàm ipsius Spiritûs S. vox, atque infallibile veritatis oraculum, clarè atque apertè pronuncians errare eos omnes qui collatum ab hæreticis baptismum iterabant? III. Ad hæc ait Cyprianum cessurum fuisse, si illius quæstionis veritas eliquata & solidata per plenarium Concilium fuisset. Non putavit ergo per Pontificis judicium quæstiones eliquari & solidari. Non putavit ejus decreta cum plenariorum Conciliorum statutis comparanda. IV. Denique negat se ipsum ausurum Cypriano repugnare, nisi universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate fir-

marum. Sed nimium profectò meticulosus Augustinus fuit, si Stephanus errare non poterat. Quæ enim malùm hæc timiditas est non audere illi assentiri quem non posse falsa docere certò scias?

(b) *Idem lib. 2. cap. ult.* Sic alio loco (b). *Ea dubitatio præcedente tempore perspectâ veritate sublata est, quæstio quæ nondum finita Cyprianum non deterruit, ut recederet, vos finita ut redeatis invitat.* Vides ut suâ ætate finitam esse hanc quæstionem affirmet, Cypriani tempore fuisse neget, quamvis jam tunc Stephanus pronunciasset, & quidem decretoriè, & cum excommunicationis saltem minis. Concilium contrà sive Arelatense, sive Nicænum, sive Constantinopolitanum I. adsque ullâ vel comminatione, vel simili sanctione, quod observandum.

(c) *Ibidem cap. 8.* Alibi prolatis quibusdam Cypriani verbis hæc addit (c). *His utique verbis non solùm eos admonuit sibi consentire, qui melius aliquid non videbant, sed etiam eos hortatus est, si qui possent afferre aliquid, quo prior consuetudo servanda potiùs firmaretur, ut si tale esset, quod refelli non posset, etiam ipse ostenderet quam veraciter dixerit debere unumquemque non pro eo quod semel imbiberat & tenebat, pertinaciter congredi, sed si quid melius & utilius extiterit libenter amplecti. Sed quia tunc non extiterant, nisi qui ei consuetudinem opponerent, defensiones autem ipsius consuetudinis non tales afferrent, quibus illa talis anima moveretur, noluit vir gravissimus rationes suas, etsi non veras, quod eum latebat, sed tamen non victas, veraci quidem, sed tamen nondum assertæ, consuetudini cedere.* Qui nihil Cypriano oppositum asserit, quo posset ejus animus commoveri, qui rationes ejus, quamvis falsas, victas esse negat, qui oppositam consuetudinem nondum assertam pronunciat, nonne eadem operâ negat eam fuisse Stephani adversus Cyprianum pronunciantis auctoritatem, quæ sanctissimum virum proprio

pon,

pondere vinceret, & ad palinodiam adigere valeret? Qualis tamen proculdubio fuiſſet, ſi ſumma, ſi errare neſcia extitiſſet.

Præterea ſi Auguſtinus idem cum Adverſariis ſenſiſſet, Concilio Carthaginenſi ſub Cypriano, quod Donatiſtæ ſubinde & identidem objiciebant, ſaltem aliquando Stephani illud repudiantis judicium oppoſuiſſet. Nuſquam tamen oppoſuit. Oppoſuit ſemper plenarium illud Concilium, de quo toties loquitur. Sic eodem libro, cap. 9. *Si auctoritas Cypriani ſequenda eſt, magis eam ſequendam eſſe in unitate ſervandâ, quam in Eccleſiæ conſuetudine commutandâ. Si autem Concilium ejus attenditur, huic eſt univerſæ Eccleſiæ poſterius Concilium præponendum, cujus ſe eſſe membrum gaudebat, & ut ſe in totius corporis compage retinendâ cæteri imitarentur, ſæpiùs admonebat. Nam & Concilia poſteriora prioribus apud poſteros præponuntur, & univerſum partibus ſemper jure optimo præponitur.*

Denique alio loco (d). controverſiam iſtam exponens ſic ait. *Duo erant eminentiſſimarum Eccleſiarum, Romanæ ſcilicet, & Carthaginenſis Epiſcopi, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholicâ conſtituti, quorum Stephanus baptiſmum Chriſti in nullo iterandum eſſe cenſebat, & hoc facientibus graviter ſuccenſebat. Cyprianus autem in hæreſi vel ſchiſmate baptizatos, tanquam non habentes baptiſmum Chriſti baptizandos in Eccleſiâ Catholicâ exiſtimabat.* Vides ut in nullo iterandum eſſe baptiſmum Stephanus juxta Auguſtinum vellet. Non dubitabat Auguſtinus quin ille erraſſet, quandoquidem conſtantiſſimè ſemper docuit nullum eſſe collatum ab hæreticis baptiſmum in nomine Patris, Filii, & Spiritûs S. non celebratum.

(d) *Aug. de unico bapt. cap.* 14.

ARTICULUS V.

Ne illi quidem qui baptizari hæreticos nolebant Stephani judicium omni ex parte secuti sunt.

QUæ sub finem præcedentis articuli attigi tertium nobis, ac firmissimum argumentum subministrant, quo evincamus Stephani infallibilitatem innumeris olim ignotam fuisse. Id enim inde colligimus, quòd ejus judicio nec tres celeberrimæ Synodi, Arelatensis, Nicæna, & Constantinopolitana, steterunt, nec Ecclesia universa acquievit, quippe quæ Synodorum illarum statuta, paucis, de quibus dixi, exceptis, tam concorditer admisit. Definierunt illæ, & ferè omnes ab eo tempore agnoverunt, irritum & invalidum esse eorum hæreticorum baptismum, qui solemnem illam à Christo præscriptam formulam non adhibebant, quales erant illis temporibus plurimi.

Atqui Stephanus non quorundam duntaxat, sed omnium omnino hæreticorum, baptismum admittebat. Negant quidem istud Nat. Alexander, Em. à Schelstrate, Ant. Pagi, aliique non pauci. Negant admissum à Stephano quemvis indiscriminatim hæreticorum baptismum, sed eum duntaxat qui fuerit in nomine sacrosanctæ Trinitatis celebratus. Ego contrà cum Launoio ac Dupino contendo non eorum tantùm hæreticorum, qui Trinitatem invocarent, sed aliorum etiam quorumvis baptismum à Stephano susceptum, & iterari vetitum fuisse.

Stephani quidem Epistolæ cum aliis antiquitatis monumentis temporum injuriâ perierunt. Tripliciter tamen quæ fuerit ejus sententia scire possumus.

Pri-

Primùm ex fragmento quodam epistolæ ejus ad Cyprianum, quod nobis iste servavit; deinde ex disputationibus Cypriani ac Firmiliani, quæ meliorem sortem habuere; denique ex testimonio Veterum quorundam, qui Stephani epistolam, vel alia saltem monumenta, quæ nobis tempus invidit, videre potuerunt.

Et fragmentum quidem epistolæ Stephani sic habet (a). *Si quis ergo a quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam, cum ipsi hæretici propriè alterutrum ad se venientem non baptizent, sed communicent tantùm.* Inde ego duplex argumentum elicio.

(a) *Apud Cyp. epist. 74. ad Pomp.*

Primum ex eo peto quòd Stephanus nihil excipiat, nihil distinguat, sed universaliter prohibeat ne qui hæretici baptizentur. *Si quis*, inquit, *à quacunque hæresi venerit ad nos.* Non ait, *ab hac vel illâ hæresi*, ut dicendum profectò fuit, si ex tunc grassantibus hæresibus quarundam baptismum repeti voluit, sed in universum, *A quacunque hæresi.* Certè in legibus ferendis, & in controversiis definiendis, solent ac debent verba librari, eaque eligi, quæ pravum omnem sensum explodant, saltem quæ non insinuent. Quare extra culpam Stephanus nequaquam fuisset, si dum quasdam duntaxat hæreses intelligebat, omnes dixisset.

Id verò inde firmatur, quòd vel omnino nulli, vel saltem paucissimi, hæretici tunc temporis fuerint, qui & verbis legitimis baptizarent, & intelligi à Stephano potuerint. Quidam omnino non baptizabant. *Istorum*, inquit Lupus (b), *quidam spernebant elementum aquæ, solius balsami unctione initiabant. Quin & aliqui proscribebant omne visibile elementum, garrientes à solâ internâ fide dari nobis perfectam redemptionem.* Alii solis nescio quibus sine

(b) *Lup. in Tert. pag. 662.*

 ele-

elemento profanis verbis suos sequaces secrabant. Eorum qui baptizabant plerique absurdas & ab eâ quam Christus præscripsit alienissimas formulas adhibebant, quarum nonnullas refert Irenæus lib. I. cap. 18. Huc revocanda universa Gnosticorum colluvies, quæ Trinitatem, quam non agnoscebat inter baptizandum invocasse putanda non est. Quare horum omnium baptismum irritum fuisse dubium non est. *Marcionitas*, inquit Lupus (c), *Valentinianos, Basilidianos, Carpocratianos, Simonianos, Manichæos, & omnes generatim duplicis Divinitatis Gnosticos Fabulones esse rebaptizandos; constanter docent Timotheus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter, ac in literis ad* Naucrationem *S. Theodorus Abbas in Studii Monasterio. Et canon VII. Constantinopolitanus per eos qui sunt de regione Galatiæ omnino intelligit jam dictos Fabulones, & mandat rebaptizari. Et hæc pars est omnino vera atque sequenda.*

(c) *Lup. in Tert. pag.* 661.

Quibus verbis uterentur Samosateniani, Montanistæ, ac Sabelliani non satis constat. Sed ut ut sit illorum baptismum abjecerunt Synodi Nicæno & Constantinopolitana. Quare si vel istorum, vel reliquorum, de quibus dixi, baptismum Stephanus ratum habuit, erravit. Si verò utrósque excepit, difficile dictu est quos intellexerit, non enim Novatianos in mente habuit, quandoquidem de iis tantùm locutus est, qui aliarum sectarum hæreticos ad se venientes non baptizabant. Id verò de Novatianis dici non potest, qui cum ipsos Catholicos, à quibus in Disciplinâ duntaxat, vel potiùs in uno Disciplinæ capite, diffidebant, ad se deficientes iterum tingerent, hæriticos, quibuscum nihil commune habebant, absque baptismo damisisse putandi non sunt. Istis verò, & reliquis, quos dixi, demptis, quos alios intelligere Stephanus potuerit, non ita patet. Hoc saltem certum, si qui fuerint qui ritè bapti-

tizarent, paucissimos illos præ reliquis fuisse. Paucos verò omnes dici absurdum est, & non potest Stephano citra contumeliam imputari.

Alterum argumentum inde desumo, quòd, ut jam monui, de iis hæreticis loqui se Stephanus dicat, qui alterutrum ad se venientem non baptizabant. Quinam autem isti fuerunt? Non Novatiani, ut jam dixi. Non Montanistæ, quemadmodum ex Tertulliano satis patet. De Sabellianis etiam & Samosatenianis parum est verisimile, sed de variis Gnosticorum sectis verisimillimum. Illæ etenim cum in præcipuo errorum suorum fundamento, duplici scilicet divinitate, consentirent, & nonnisi in levibus quibusdam apicibus diffiderent, debuerunt se invicem fratrum loco habere. Ut ut sit de istis ea Stephani verba Firmilianus intellexit, sic enim ait. *Sed & ad illam partem benè à vobis responsum est, ubi Stephanus in epistolâ suâ dixit hæreticos quoque ipsos in baptismo convenire, & quod alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantùm, quasi & nos hoc facere debeamus. Quo in loco etsi vos jam probastis satis ridiculum esse ut quis sequatur errantes, illud tamen ex abundanti addimus non esse mirum si quid hæretici agant, qui etsi in quibusdam minoribus discrepant, in eo tamen quod est maximum unum & eundem consensum tenent, ut blasphement Creatorem, quædam sibi somnia & phantasmata ignoti Dei confingentes, quos utique consequens est sic consentire in baptismi sui veritate, ut consentiunt in repudiandâ Divinitatis veritate. De quibus quoniam longum est ad singula eorum, vel scelesta, vel supervacua respondere, satis est breviter illud in compendio dicere, eos qui non teneant verum Dominum Patrem, tenere non posse, nec Filii, nec Spiritûs S. veritatem.* Hæc ille, in quibus si non erravit, lis finita est. Quin enim Gnostici perperam baptizarent, dubium nullum est. Quare cum illorum bap-

tismum

tismum Stephanus susceperit, nulli sunt quorum initiationes vanas putarit.

II. Hactenus ex ipsis Stephani verbis disputavimus. Nunc videndum quid illi tribuerint, adversarii fateor, sed æquissimi, & sanctissimi, Cyprianus ac Firmilianus, quos vel perspicaciâ ad mentem illius percipiendam, vel sinceritate ad exponendam destitutos nemo dixerit. Sic igitur Cyprianus (d), post relata Stephani verba. *A quacumque hæresi venientem baptizari in Ecclesiâ vetuit, id est omnium hæreticorum baptismata justa esse & legitima judicavit. Et cum singulæ hæreses singula baptismata, & diversa peccata habeant, hic cum omnium baptismo communicans universorum delicta, in sinum suum coacervata congessit.* Vides ut primùm *quamcunque hæresim* dicat, tum *omnes hæreses*, nec iis locutionibus contentus tertiam adjungat, & de *universis* pronunciasse Stephanum testetur.

(d) *Cyp. epist. 74. ad Pomp.*

Clara illa sunt, sed hæc clariora. *Cum nulla omnino hæresis, sed neque aliquod schisma, habere salutaris baptismi santificationem foris possit, cur in tantum Stephani fratris nostri obstinatio dura prorupit, ut etiam de Marcionis baptismo, item Valentini, & Apelletis, & cæterorum blasphemantium in Deum Patrem contendat filios Deo nasci.* Et dubitabitur post ista num Gnosticorum baptismum Stephanus susceperit, nominatim Marcioniticum, quem fuisse irritum ipse præter Lupum Natalis agnoscit (e), & ex eo probat, quod decem Marcionitarum millia à se baptizata Theodoretus glorietur.

Aliud occurit non contemnendum. Gloriabatur Stephanus traditionis illius, quam defendebat, auctores Apostolos fuisse, & instituisse illos dicebat, ut ad Ecclesiam venientes hæretici absque novo baptismo admitterentur. Audacem hanc affirmationem eo Cyprianus & Firmilianus confutant, quòd

hære-

hæretici, de quibus disputabatur, diu post extinctos Apostolos prodierint, atque adeo non potuerint Apostoli de eorum baptismo quicquam decernere. Sic Cyprianus. *Ut nemo infamare Apostolos debeat, quasi illi hæreticorum baptismata probaverint, aut eis sine Ecclesiæ baptismo communicaverint, quando talia de hæreticis Apostoli scripserunt, & hoc cum nondum hæreticæ pestes acriter prorupissent, necdum quoque Marcion de Ponto emersisset, cujus magister Cerdon sub Hygino tunc Episcopo, qui in Urbe nonus fuit, Romam venit, quem Marcion secutus additis ad crimen augmentis imprudentiùs cæteris & abruptiùs in Deum Patrem Creatorem blasphemare instituit.*

Nec aliter Firmilianus. *Et quidem quantum ad id pertinet, quod Stephanus dixit, quasi Apostoli eos qui ab hæresi veniant baptizari prohibuerint, & hoc custodiendum posteris tradiderint, plenissimè vos respondistis, neminem tam stultum esse, qui hoc credat Apostolos tradidisse, quando etiam ipsas hæreses constet execrabiles ac detestandas postea extitisse. Cum & Marcion Cerdonis discipulus inveniatur serò post Apostolos, & post longa ab eis tempora sacrilegam adversus Deum traditionem induxisse: Apelles quoque blasphemiæ ejus consentiens multa alia nova & graviora fidei ac veritati inimica addiderit. Sed & Valentini, & Basilidis tempus manifestum est, quod & ipsi post Apostolos, & post longam ætatem adversus Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverint. Cæteros quoque hæreticos constat pravas suas sectas, & inventiones perversas, prout quisque errore ductus est, postea induxisse: Quos omnes manifestum est à semetipsis damnatos esse, & ante diem judicii inexcusabilem sententiam adversus semetipsos dixisse: Quorum baptisma qui confirmat, quid aliud quam cum ipsis se adjudicat, & se ipse participem talibus faciendo condemnat!*

Hæc ille, in quibus duo manifesta sunt; alterum

rum notari Stephanum tanquam baptiſmum hæreticorum, de quibus loquitur, approbantem; alterum quæſtionem eò deduci, utrum ſit credibile Apoſtolos hæreticorum diu poſt obitum ſuum exortorum, & nominatim Valentini, Apelletis, Cerdonis, ac Marcionis, approbaſſe, quod abſurdè & ſycophanticè diceretur, ſi iſtorum hæreticorum baptiſmum Stephanus non ſecus ac Firmilianus ipſe approbabat.

Dupliciter ergo Nat. Alexander fallitur, & dum Firmilianum à Cypriano diſſociat, quo cum optimè conſentire ſuperiora oſtendunt; & dum ab illo malè perceptam Stephani mentem contendit. Quaſi verò Natalis, qui nihil Stephani præter unicam periodum legit poſt mille & quadringentos annos quid in quæſtione tunc temporis verſaretur ſcire meliùs poſſit quàm Cyprianus, tantus Eccleſiæ Doctor, cui tantum ingenii acumen, tam rara eruditionis ſupellex ſuppetebat, qui ipſam Stephani manum ob oculos habebat, & totius diſputationis molem humeris quaſi geſtabat. Credat ille, ſi libet, at ſolus ni fallor, credet.

III. Nunc quid ſequentium temporum Scriptores prodant videndum. Primus occurrit Euſebius, cujus hæc ſunt (e). *Ad hunc Stephanum Dionyſius primam ex illis epiſtolis de baptiſmate compoſitis ſcripſit, propterea quod erat id temporis non exigua quæſtio & controverſia concitata, utrum oporteat eos, qui ſe à quocunque hæreſis genere revocaſſent, lavacro baptiſmatis repurgare, cum ex conſuetudine ab antiquis ductâ temporibus in ejuſmodi hominibus in Eccleſiam recipiendis ſola preces cum manuum impoſitione adhiberi ſolerent.* Vides ut hæreſes non diſtinguat, ſed de quocunque earum genere diſputatum teſtetur.

(e) Euſ. lib. 7. cap. 2.

Duraſſe hanc in Eccleſiâ Romanâ conſuetudinem teſtis eſt locupletiſſimus S. Hieronymus in Dialogo adverſus Luciferianos. *Antequam Ariminenſis Syno-*

Synodus fieret, antequam Lucifer exularet, Hilarius Romanæ Ecclesiæ Diaconus ab hæreticis venientes in eo quod prius acceperant baptismate suscipiebat. Diaconus eras, ô Hilari, & à Manichæis baptizatos recipiebas. Diaconus eras, & Ebionis baptisma comprobabas. Repentè postquam exortus est Arius solus tibi displicere cœpisti. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de hæreticis rebaptizandis edidit, & ibi reperiet ipsum Hilarium confiteri à Julio, Malcho, Sylvestro, & cæteris Veteribus Episcopis similiter in pœnitentiam omnes hæreticos susceptos.

Augustinus (f). *Duo erant eminentissimarum Ecclesiarum Romanæ scilicet & Carthaginensis Episcopi, Stephanus, & Cyprianus, ambo in unitate Catholicâ constituti, quorum Stephanus baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat. In nullo,* inquit. Audiendi igitur non sunt qui in plurimis iterari voluisse baptismum dicunt. Extat apud Bzovium (g), atque alibi disputatio quædam Jacobi Fornerii tunc Cardinalis, & aliquanto pòst Pontificis Benedicti XII. Avenione cum Fratricellis habita, in qua objicientibus istis *quòd in his quæ pertinent ad fidem & mores quicquid est determinatum semel per summum Pontificem, non potest per alium revocari,* respondit Cardinalis *negando assertionem, & præsuppositam propositionem. Nam... Stephanus Papa determinavit quòd nullus baptizatus per quoscunque hæreticos veniens ad Ecclesiam Catholicam rebaptizaretur. S. autem Cyprianus cum multis Episcopis in Africâ celebrans Concilium determinavit oppositum, scilicet quòd baptizati à quibuscunque hæreticis, si ad Ecclesiam Catholicam veniant, sunt baptizandi, reprobans in hoc Stephanum Papam, ut patet in Cypriani epistolis ad Jubajanum, ad Stephanum, & Pompeium Concilium autem Nicænum utramque opinionem S. Stephani, & S. Cypriani correxit, determinans quòd bapti-*

(f) *Aug. de unico bapt. cap. 14.*

(g) *Bzov. ad ann. 1335. n. 3.*

baptizati ab hæreticis non servantibus formam Ecclesiæ venientes ad Ecclesiam baptizentur; ab aliis verò hæreticis baptizati non rebaptizentur; ut non sit contra articulum baptismi, & unum baptisma.

Ex dictis patet nullorum non hæreticorum baptismum à Stephano admissum, ejus proinde sententiam posteris improbatam, qui plerorumque hæreticorum baptismum repudiabant, & iterandum censebant. Nunc videndum quibus argumentis inducti multi aliam sententiam Stephano adscribant.

ARTICULUS VI.

Solvuntur argumenta Natalis Alexandri.

NAt. Alexander, qui operosiùs cæteris hanc controversiam tractat, octo argumenta profert, quibus ostendat non omnium, sed eorum duntaxat qui Trinitatem invocarent, hæreticorum baptismum à Stephano susceptum. Ea nobis nunc expendenda.

Probatur, inquit, *primò ex epistolâ Firmiliani, ad S. Cyprianum, ex qua perspicuum est Stephanum supposuisse semper baptismum verbis Evangelicis conferri debere, ut ratum esset. Illud quoque absurdum, inquit Firmilianus, quòd non putant quærendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quòd qui baptizatus sit gratiam consequi potuerit invocatâ Trinitate, nominatim Patris, Filii, & Spiritûs S.*

Respondeo invocationem illam Trinitatis, de qua adversarii Firmiliani, eam non esse quæ à baptizante hæretico conciperetur, ut absque fundamento Natalis præsupponit, sed alteram ab hac distinctam, & vel eam quæ in solemni baptizati ab hæreticis reconciliatione sub

ſub manu Epiſcopi poſtmodum fieret, vel eam quam ipſe baptizatus privatim funderet. Priori præcedentia magis favent, poſteriori ſequentia, neutra verò nobis officit.

Id ut pateat obſerva hanc fuiſſe eorum mentem, qui hæreticorum baptiſmum iterari nolebant, inutilem quidem eum eſſe, quamdiu qui ſuſceperat in hæreſi manebat, ſed tunc ejus fructum percipi, cum ad Eccleſiam rediens per impoſitionem manuum Epiſcopi Spiritum S. accipiebat. Sic auctor tractatûs de baptiſmo hæreticorum à Rigaltio primùm, tum ab aliis editi, quique eandem quam Stephanus ſententiam defendit, *Invocatio*, inquit (a), *nominis Jeſu ideo tantùm patrocinari poteſt, ſi ritè ſuppleta poſtea fuerit.* Et paulo pòſt; *Hæretici jam baptizati aquâ in nomine Jeſu Chriſti tantùm in Spiritu S. baptizandi ſunt.* Rurſus aliquanto pòſt. *Et uſque adeo omne illud hæreticorum baptiſma intercedente aliquo intervallo temporis corrigi poteſt, ſi quis ſupervixerit, & fidem correxit.*

(a) pag. 27. edit. Oxon.

Id ipſum eſt quod Firmilianus in præcedentibus confutat, ſic enim ait: *Quale eſt ut cum Paulum poſt Joannis baptiſma iterato diſcipulos ſuos baptizaſſe videamus, nos eos qui ab hæreſi ad Eccleſiam veniunt, poſt inlicitam & profanam eorum tinctionem baptizare dubitemus? Niſi ſi his Epiſcopis, de quibus nunc, minor fuit Paulus, ut hi quidem poſſint per ſolam manûs impoſitionem venientibus hæreticis dare Spiritum S. Paulus autem idoneus non fuerit, qui ab Joanne baptizatis Spiritum S. per manûs impoſitionem daret, niſi eos priùs etiam Eccleſiæ baptiſmo baptizaſſet.* Hæc ille, in quibus cum de impoſitione manuum reconciliatoria manifeſtè diſputet, abſurdum non eſt ſi de eadem in ſequentibus dixiſſe exiſtimetur.

Sed præſtat fortè iſta intelligere de eâ Trinitatis invocatione, quæ auctorem habeat, non baptizantem,

tem, sed baptizatum. Eò respicere mihi videntur ea ipsa quæ nobis opponuntur. *Non putant*, inquit Firmilianus, *quærendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quòd qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit invocatâ Trinitate.* Ut baptizatus gratiam consequitur, sic invocasse Trinitatem existimandus. Sed manifestiora sunt quæ sequuntur. *Deinde*, inquit, *hæc erit sapientia quam scribit Paulus esse in his qui perfecti sunt. At quis est in Ecclesiâ perfectus & sapiens qui hoc, aut defendat, aut credat, quòd invocatio hæc nominum nuda sufficiat ad remissionem peccatorum, & baptismi sanctificationem? Cum hæc tunc utique proficiant, quando & qui baptizat habet Spiritum S. & baptisma quoque ipsum non sit sine Spiritu constitutum. Sed dicunt eum qui quomodocunque foris baptizatur MENTE ET FIDE SUA baptismi gratiam consequi posse; quod & ipsum sine dubio ridiculum est, quasi de cœlo adducere ad se possit, aut mens prava justorum sanctificationem, aut fides falsa credentium veritatem. Non omnes autem qui nomen Christi invocant audiri, & invocationem suam consequi aliquid gratiæ posse, Dominus ipse manifestat, dicens &c.* Vide ut de eâ invocatione loquatur, per quam quisque *mente & fide suâ* aliquid consequatur.

Secundum argumentum ex Cypriano desumitur, quod sanè mirum, cum viderimus suprà contendere Natalem non fuisse benè perceptam à Cypriano, & quidem eadem illâ ad Pompeium epistolâ, Stephani mentem. Sed videamus quid ex illo proferatur. Hæc describit Natalis. *Aut si effectum baptismi majestati nominis tribuunt, ut qui in nomine Christi ubicunque & quomodocunque baptizantur, invocati & sanctificati judicentur, &c.* Quid hîc Natali, vel feratur, vel metatur ego certè non video, nec videt, ut puto, Lector quantumvis occulatus. *Cyprianus*, inquit ille, *testatur Stephanum baptismum*

mum hæreticorum ratum habuisse, ob vim & efficaciam verborum Evangelicorum, quibus confertur. Ego verò Cyprianum id quod ait Natalis testari nego. Loquitur, fateor, de majestate nominis Christi. De vi & efficacià verborum Evangelicorum non loquitur.

Tertii argumenti hæc est summa. Eusebius asserit Stephanum veterem consuetudinem secutum. Sed qui veterem morem sequitur non errat. Possem ego Eusebium hac in parte rejicere, quippe qui hoc ipso loco gravissimè lapsus sit, dicens primum omnium Cyprianum censuisse hæreticos rebaptizandos, quod falsissimum esse nemo nescit. Possem hoc argumentum sic retorquere. Firmilianus affirmat se vetustum quoque morem sequi. Sed qui veterem morem sequitur, non errat. Par argumentum, & vel utrumque probum, vel quod verius, neutrum. Sed his missis Eusebius ait Stephanum veterem morem secutum. Fateor, & revera secutus est, saltem ex parte. Ergo non erravit. Nego sequi, tum quia ex parte à veteri more recessit, tum quia non constat quæ fuerit moris illius origo.

Pergit Natalis, & Concilium Arelatense quarto loco profert, quod cum Afros rebaptizantes hæreticos singulari canone percellat, Romanis minimè pepercisset, si in contrario errore versati essent. Sed quis non videt nihil necesse fuisse ut Romani nominatim pulsarentur; cum sufficeret eorum errorem corrigi? Statuit enim Synodus ut ii ex hæreticis, qui rogati an crederent in Patrem, Filium, & Spiritum S. non responderent hanc Trinitatem baptizarentur. Multa autem prohibere potuerunt, ne Romani expressè notarentur. Potuit id dari majestati Urbis, splendori Ecclesiæ, aliis. Poterant Romani à nimiâ Stephani facilitate aliquantulum recessisse. Ut ut sit multo verisimiliùs isthinc

hinc colligeretur ſolos rebaptizaſſe Afros, quandoquidem ſoli ut rebaptizantes notantur, quàm non baptizaſſe Romanos. Prius tamen illud falſum eſſe quæ ſuprà obſervavimus ſatis oſtendunt.

Quinti, ſexti, & ſeptimi argumentorum eadem eſt ratio. Auguſtinus, inquit Natalis, Stephani decreto vindicatam conſuetudinem ac traditionem paſſim aſſerit. Vincentius Lirinenſis hunc fuiſſe totius negotii exitum ait, ut retenta ſit antiquitas, exploſa novitas. Facundus Hermianenſis aſſerit Eccleſiam Stephani potiùs, quàm Cypriani ſententiam tenere. Vera hæc omnia, modò non tam ad tempora Cypriani, quàm ad illa, quibus tres iſti Scriptores vivebant, reſpiciatur. Cypriani ætate verior illius erat quàm Stephani ſententia, & plures illum quàm iſtum ſequebantur, eo quòd plures tunc eſſent hæretici qui perperam, quàm qui ritè baptizarent. Auguſtini contrà, Vincentii, & Facundi tempore Stephano magis quàm Cypriano Chriſtiani adhærebant, extinctis magnâ ex parte veteribus illis ſectis, quæ baptiſmi partim materiam, partim formam corruperant, & totum ferè terrarum orbem inundantibus Novatianis, Donatiſtis, Arianis, Semiarianis, Apollinariſtis, Pelagianis, Neſtorianis, Eutychianis, aliiſque non paucis, quos ad ſe redeuntes Eccleſia non baptizabat. Eo rerum ſtatu Stephani potiùs quàm Cypriani veſtigia Catholici premebant, & ille magis quàm iſte pro veritate ſtetiſſe videbatur. Quare nihil mirum ſi ſuperiorem illum, & traditionis vindicem Scriptores iſti dicunt.

Octavum argumentum nos non pulſat. Si Stephanus erravit, inquit Natalis, erravit tota Eccleſia. Eſto. Quid tum? An hoc tunc duntaxat contigit?

OB-

OBSERVATIO III.

Ne ipsius quidem Nicænæ I. Synodi decretis omnes olim acquieverunt.

ADfuisse Nicæno Concilio Sylvestri Legatos constat. Præfuisse etiam Adversarii contendunt. Consensisse omnibus in eo gestis Sylvestrum ipsum, & approbationem suam dedisse, dubitari nolunt. Quare non est adversus illos disputandum ut obtineatur non potuisse Nicænis decretis repugnari salvâ manente Romani Præsulis auctoritate. Ultrò id agnoscunt. Ac proinde quisquis ostendet non omnes Nicænæ Synodi definitionibus acquievisse, is eadem operâ ostendet non fuisse existimatum, ab omnibus saltem, Sylvestrum errare nescium.

Atqui prius illud probari multipliciter potest. Plurima enim sunt, quæ licet Concilium istud sanxerit, non pauci etiam inter eos qui Catholici reputabantur, non admiserunt.

ARTICULUS I.

Concilii Nicæni decreta de baptismo atque ordinationibus hæreticorum, nec non de celebratione Paschatis, multi abjecere.

PRimùm respuerunt non pauci hujus Synodi statuta circa baptismum & ordinationes hæreticorum, & circa celebrationem Paschatis. Malo rem totam Christiani Lupi, quàm meis, verbis referre. *In*

(a) Lup. in Concil. tom. 4. pag. 766. *Canonicis*, inquit (a), *ad S. Amphilochium literis magnus Basilius constanter persistit in sui antecessoris Firmiliani sententiâ, foris accepti baptismatis exsufflationem docens etiam tunc fuisse rem adiaphoram, circa quam quisque abundare possit in suo sensu, & sua Ecclesiæ, aut regionis consuetudinem manu tenere. Ita censet etiam de Novatianensibus, quorum non solùm baptisma, sed etiam ordinationes honoravit, & suscipi jussit octavus canon Nicænus........ Nicænum de Paschalis festivitatis die decretum à multis per Orientalem Diœcesim Ecclesiis ac Monasteriis dudum fuisse ex eodem fundamento non admissum scribunt S. Joannes Chrysostomus ac Theodoretus. Etiam illa traditum sibi ab Apostolis morem credebant à generali Synodo, aut non posse, aut certè non debere damnari. Etiam tertium decimum, qui cunctis in quævis crimina lapsis extremum Sacramentalis reconciliationis viaticum deinceps donari mandat in exitu canonem quædam dudum Ecclesiæ non admiserunt.*

Hæc ille, quibus addendum diu post Nicænam Synodum Quartodecimanos fuisse Pictos ac Scotos, nec eâ de causâ reliquarum Ecclesiarum communionem amisisse, ut multis ostendit Natalis Alexander sec. II. dissert. V. art. ult.

En tibi igitur Patres, en tibi Ecclesias Conciliorum omnium celeberrimi decerta non suscipientes, & recta illa non esse, quin potiùs cum Apostolicâ traditione pugnantia, existimantes. An ergo illud, an ejus approbatorem Sylvestrum errare nescium putarunt?

Sperat quidem elabi se posse Lupus aiendo Patres istos atque Ecclesias non existimasse hæc decreta pertinuisse ad dogmata fidei, in quibus solis Conciliorum se infallibilitas prodit, sed fuisse de rebus ad regimen & disciplinam Ecclesiæ spectantibus, quæ abs-

absque ullo infallibilitatis dispendio mutari in dies posse omnes consentiunt.

Sed hunc iis sensum tribuendo stupidissimos illos, ac ridiculos facit, quippe qui ipsam Sacramentorum validitatem rem esse disciplinæ existimarint. Quærebatur num baptismus ab hæreticis collatus ratus esset, suumque effectum sortiretur, ita ut eandem gratiam supernaturalem, quam Orthodoxorum baptisma dabat, ille quoque communicaret. Quærebatur rursus utrum hæreticorum ordinationes valerent, an repeti deberent. Quis quantumvis bardus, atque obesæ naris, existimare posset istud ad disciplinam pertinere? De Paschate dixi jam suprà.

ARTICULUS II.

Ipsum Nicænæ Synodi de fide decretum, ipsum ὁμοούσιον, multi non admiserunt.

SEd en tibi aliquid gravius, quodque ad fidem pertinere nunquam Adversarii negabunt. Definitum à Nicænâ Synodo Filii τὸ ὁμοούσιον quis ignorat? Multi tamen constantissimè id abjecere, & dicendum duntaxat ὁμοιούσιον arbitrabantur. Sic Semiariani omnes, quorum principes juxta Natalem Alexandrum fuerunt Basilius Ancyranus, Georgius Laodicenus, Sylvanus Tarsensis, Sophronius Pompeiopolitanus, Eleusius Cyzicenus, Macedonius Constantinopolitanus, Marcus Arethusius, Cyrillus Hierosolymitanus, Eusebius Samosatenus, & Meletius Antiochenus.

Horum plerique eò usque progressi sunt, ut in Synodo Ancyranâ, ex diversis provinciis coactâ,

 anathe-

anathema pronunciaverint adversus eos qui Filium esse Patri ὁμοούσιον dicerent. Refert Synodalem Epistolam Epiphanius, multis anathematismis stipatam, quorum extremus hic est. *Si quis Patrem, potestate simul & substantiâ Filii Patrem asserens, consubstantialem ὁμοούσιον, vel ejusdem cum Patre substantiæ Filium esse dicat, anathema sit.* Hær. 73. pag. 858. 859.

Ne quis autem hac in re Epiphanio fidem deroget, succedat alter testis, & quidem locupletissimus, Basilius Magnus, cujus hæc sunt epist. 74. *Mox verò ubi fortuitò adeptus* (Eustathius Sebastenus) *esset Episcopatum, anathematismum contra homoousion in Synodo Ancyræ habitâ scripsisse deprehenditur.*

Atqui non obstante hoc auso, quod intolerandum certè fuit, si suprema fidei norma Nicæna Synodus erat, Catholici isti reputabantur, non hæretici. Probat id Natalis Alexander (a), prolatis disertissimis Athanasii, Hilarii, Theodoreti, & Sozomeni testimoniis, quæ apud ipsum videre quivis potest. Ego duo ex Athanasio describam.

(a) *Nat. sec. 4. diss. 15.*

Sic igitur ille libro de Synodis. *Adversus eos qui ex omni parte Synodum conviciis carpunt ista pauca ad refutationem suffecerint. Adversus autem eos qui omnia Synodi scripta recipiunt, de solo autem consubstantiali ambigunt, non ut adversus inimicos affici nos decet. Neque enim veluti adversus Ariomanitas, aut quasi bellum gesturi Patribus contradicimus, sed veluti fratres cum fratribus disceptamus, ut cum quibus nobis eadem sit sententia, controversia autem de verbis. Nam cum profiteantur Filium ex Patris substantiâ, & non ex aliâ subsistentiâ esse, nec creaturam eum, nec opus existere, sed genuinum & naturalem Patris fœtum, & æternaliter cum Patre esse, cum ejus & ratio, & sapientia sit, non longè absunt à recipiendo consubstantiali. Talis est Basilius ex Ancyrâ &c.*

Idem

Idem aliquanto pòst. *Cæterùm quia affirmant Episcopos qui Samosatensem condemnarunt dixisse Filium non esse Patri consubstantialem, ac jam deinde ipsos ob reverentiam honoremque eorum qui ita locuti sunt ab hac voce abhorrere, rectum fuerit reverenter cum iis de eâ re disceptationes facere, nam arietare cum illis prorsus indecorum est, quia omnes Patres sunt. Rursus dijudicare istos benè, illos malè dixisse nequaquam sanctum est. Omnes enim in Christo dormierunt. Quapropter neque contentiosius agendum est, neque numerus eorum qui congregati fuere in comparationem mittendus, ne videantur trecenti illi Nicaenses eos qui pauciores sunt perstringere, neque tempora metienda sunt, ne priores videantur posteriores exautorare. Omnes enim isti (quemadmodum dixi) Patres sunt. Sed tamen neque isti quasi novum aliquid sapientes id in scripta retulerunt, neque sui fiduciâ voces in Scripturâ non solemnes defendunt, sed à Patribus incitati eorum vocabulis uti voluerunt.*

Hæc ille. Jam si quis nimiam hanc tolerantiam fuisse dicat, nec assentiar, nec repugnabo. Non enim hac in parte inquiro rectene an secus Veteres illi censuerint. Hoc unum dico, eo ipso quod ita censuerunt satis patere non eodem apud illos loco atque ordine habita fuisse Conciliorum à Romano Præsule confirmatorum decreta, quo nunc apud Adversarios habentur. Id si detur de reliquo nolim contendere.

ARTICULUS III.

Convocata fuit Sardicensis Synodus ad hoc ut Nicænum de fide judicium novo examini subjiceret.

EST adhuc aliud circa Nicænam Synodum observatione dignissimum. Ferventibus circa illius decreta dissensionibus Sardicense Concilium indixerunt Impp. Constans & Constantius, idque eo animo, ut quid esset sentiendum inquireretur, & postmodum definiretur, quo ipso præsupponebant certum non esse utrum Nicænæ definitioni standum esset.

Id verò tantùm abest ut Sardicenses improbarint, ut contra laudaverint. Sic enim in Synodicâ suâ ad Julium Romanum epistolâ, quam exhibent Hilariana fragmenta à Nicolao Fabro edita, & ex iis Baronius ad annum 347. n. 24. *Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam & ipsi religiosissimi Imperatores permiserunt ut de integro universa discussa disputarentur, & ante omnia de sanctâ fide, & de integritate veritatis, quam violaverunt. Secunda de personis &c.*

Huc proculdubio respiciebat Andreas Rhodiorum Metropolita, dum in Florentinâ Synodo sess. 7. dicebat; *Synodus Sardicensis sancivit rectam & sanam esse à trecentis decem & octo Patribus Nicenis editam fidem, atque ab omni Christiano suscipiendam.* Istud verò non superfluum duntaxat, sed ridiculum insuper erat, si generalis Synodi à Romano Pontifice approbatæ, & confirmatæ decretis, falsum nunquam subesse in confesso apud Christianos erat.

OBSER-

OBSERVATIO IV.

Quæ Veteres de Liberii lapsu dixerunt, clarè ostendunt non dubitasse illos quin errare Pontifex possit

ARTICULUS I.

Exhibentur quæ de Liberii lapsu Veteres dicunt.

NEmo nescit Liberium, qui diu pro veritate fortissimè steterat, tandem ærumnis fractum, vel ut mavult Baronius, occupatæ à Felice sedis desiderio tabescentem, tandem in Arianæ hæreseos subscriptionem consensisse. Hunc ejus lapsum ego isthac in parte non urgeo, quippe qui non quæro utrum Pontifex errare revera queat, sed utrum posse Veteres existimarint. Hoc unum contendo, Veteres, dum de isto casu verba fecerunt, palàm ostendisse non dubitare se quin Liberius ipsi hæresi suffragatus sit. Manifestum id faciunt disertissima plurimorum testimonia. Sec. IV.

Agmen ducet unus ex Liberii Presbyteris, qui si hodie viveret Cardinalis diceretur, Orosius nomine, qui Collegæ sui Eusebii Martyris corpus sepulturæ mandavit, ejusque passionem scripsit, quam valde corruptam Mombritius ediderat, sed longè integriorem ex quatuor manu scriptis codicibus Baluzius dedit Miscell. lib. 2. Illam ego, quoniam brevis est, & multa continet observatione dignissima, totam describam. Sic ergo habet.

Eodem tempore quo Liberius de exilio revocatus fuerat à Constantio A. hæretico, in eodem tantum dog-

dogmate ut non rebaptizarent populum, sed unâ communione contaminarent plebem, Eusebius Presbyter urbis Romæ cœpit declarare Liberium hæreticum, & amicum Constantii. Cumque multi sanctâ confessione, & Catholicâ fide vitarent communionem Liberii per Eusebii Presbyteri doctrinam occupantur Ecclesiæ à Liberio, ejicitur Felix de Episcopatu, subrogatur Liberius, tenetur Eusebius Presbyter, & quòd in domo suâ, quam ipse construxerat populum congregaret, & quia confortaret plebem sanctam. Tunc Constantius Imperator aggreditur cum Liberio Eusebium Presbyterum, dicens; Tu solus Christianus es in urbe Româ? *Eusebius Presbyter respondit,* Sic confidimus in Domino, quia fideles nos inveniet Christus, sicut & baptizati sumus, & benedictionem quam à B. Julio suscepimus, tenemus. *Liberius dixit*: Nos cujus fungimur vice? Nonne Julii antecessoris nostri? *Eusebius Presbyter dixit*: Si perseverasses in fide, quam in persecutione primò tenere visus fueras. *Liberius dixit*, Præsente Augusto tam contumacem me existimas? *Eusebius dixit*: Res ipsa te docet & declarat. *Imperator Constantius dixit*. Et quid est inter fidem & fidem: *Eusebius Presbyter respondit*: Quantum ad nos peccatores, integrè tenentes sumus. Quantum ad vos insania Diaboli, & invidia superstitionis vestræ, ut Felicem Episcopum, quem vos non tacuistis Catholicum, & Domimum Jesum Christum invocantem, purum Sacerdotem ab omnibus declaratum, in damnationis causam exilio direxistis, qui tamen in prædiolo suo orationibus vacat. Et quidem jussu tuo Christianis occisionem & necem præcepisti inferri, maximè Clericis, & Presbyteris, & Diaconibus. *Tunc iratus Constantius subrogatu Liberii includit Eusebium Presbyterum in quodam cubiculo domûs suæ, quod humile erat in latitudine pedibus quatuor, & ibi multis mensibus in oratio-*

oratione constanter perseverans, inclusus tamen, post menses septem dormitionem accepit XIX. Kal. sept. cujus corpus collegerunt Gregorius & Orosius Presbyteri parentes ejus, & sepelierunt in crypta juxta corpus B. Sixti Martyris & Episcopi viâ Appiâ in cimiterio Calisti, ubi & titulum ejus scribentes posuerunt pro commemoratione ejus, Eusebio homini Dei. *Eodem tempore auditum à Constantio Imp. eo quod Gregorius, & Orosius Presbyteri collegerunt corpus Eusebii Presbyteri, & in eadem crypta vivum præcepit includi Gregorium. Tunc Orosius Presbyter collegit semivivum B. Gregorium noctu occultè propter Constantium A. & emisso Spiritu sepelivit eum juxta corpus S. Eusebii Presbyteri. Qui etiam Orosius hac gesta conscripsit. Ab eodem die intra Ecclesias jussu Constantii Imp. quisquis inventus fuisset non sic confiteri, vel participari sicut Liberius, indiscussus gladio puniretur. Quapropter in plateis, & in vicis, & in Ecclesiis, sive in balneis gladio trucidabantur, persequente Constantino Christianos unà cum Liberio. Mortuo autem Liberio levatur Damasus, qui voce publicâ damnavit Liberium factâ Synodo cum Episcopis XXVIII. & Presbyteris XXV. & cessavit persecutio, non tamen multum tempus, donante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat in secula seculorum. Amen.*

In his multa observanda. I. Declaratum ab Eusebio Martyre Liberium hæreticum. II. Multos Catholicâ fide vitasse communionem Liberii. III. Animatam ab Eusebio plebem ne cum Liberio communicaret. IV. Negasse Eusebium perseveratum à Liberio in fide. V. Punitos gladio quotquot nollent idem quod Liberius confiteri. VI. Damnatum à Damaso, ejusque Synodo Liberium, quæ omnia in rem nostram disertissima sunt.

Consentit illis quæ ex Orosio descripsi Vetus Breviarium Romanum in festo S. Eusebii Confessoris.

ris. *B. Eusebius Presbyter, cum præsente Constantino* (legendum Constantio, quæ duo nomina sæpissimè confunduntur) *fidem Catholicam constantissimè defensaret, & Liberium Papam doleret Ariana perfidia consensisse, ab irato Constantino Imp. Ariano includitur in quodam cubiculo domûs suæ &c.*

Hilarius in fragmentis. *Anathema tibi à me dictum, Liberi, & sociis tuis. Iterum tibi anathema, & tertiò prævaricator Liberi.* Et alio eorundem fragmentorum loco. *Perfidiam apud Sirmium conscriptam, quam dicit Liberius Catholicam à Demophilo sibi expositam, hi sunt qui conscripserunt.* Et libro ad Constantium A. *Vertisti usque ad Romam bellum tuum; eripuisti illinc Episcopum, & ô te miserum! qui nescio utrum majori impietate relegaveris, quàm remiseris.*

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, in Fortunatiano. *Fortunatianus natione Afer..... in hoc habetur detestabilis, quòd Liberium Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus sollicitavit, ac fregit, ad subscriptionem hæreseos impulit.* Et in Chronico: *Liberio in exilium ob fidem truso omnes Clerici juraverunt, ut nullum alium susciperent. Verùm cum Felix ab Arianis fuisset in Sacerdotium substitutus, plurimi perjuraverunt, & post annum cum Felice ejecti sunt, quia Liberius tædio victus exilii, & in hæretica pravitate subscribens Romam quasi victor intraverat.*

(a) Phil. lib. 4. cap. 3.

Photius ex Philostorgio in excerptis (a). *Tunc etiam eundem Liberium, & unà cum eo Osium Episcopum, contra consubstantialis vocabulum, & contra Athanasium subscripsisse ait Philostorgius, cum Synodus quadam illic collecta esset, & supra memoratos in sententiam suam pertraxisset.*

(b) Soz. lib. 4. cap. 15.

Sozomenus (b). *Haud multò pòst Imperator ab urbe Româ Sirmium reversus cum occidentales Episcopi*

scopi legationem ad eum misissent, Liberium Beroea ad se accersivit. Cumque adessent Legati Episcoporum Orientis, convocatis Sacerdotibus qui in comitatu erant Liberium ἐβιάζετο ὁμολογεῖν μὴ εἶναι τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ὁμοούσιον, *Coegit Filium Patri non esse consubstantialem profiteri.* Sic enim illud ἐβιάζετο reddendum, non ut Valesius, *cœpit compellere*, quæ diluta est interpretatio, nec Græcæ voci satis respondet.

Auxilius (c). *Quis nescit quòd Liberius, heu proh dolor! Arianæ hæresi subscripserit, & per ejus transgressionem nefandissima scelera sunt commissa?* Et alibi (d). *Qui* (Liberius) *Arianæ hæresi subscripsit.*

[c] *Aux. de ordin. lib.* 1. *cap.* 25.
(d) *Idem lib.* 2. *cap.* 1.
(e) *Pet. Dam. epist.* 16.

Petrus Damiani (e). *Porrò Liberius perfidia deceptus errore Arianæ hæresi subscripsisse dignoscitur, ac per ejus transgressionem nefandissima scelera sunt commissa. Multi quoque Sacerdotes & Clerici per ejus malitiam sunt perempti, reservati verò Catholici non solùm ab Ecclesiis, sed etiam à locis sunt prohibiti. Liberius itaque factus Apostata sex annorum spatia supervixit.*

Hermannus Contractus ad ann. D. 345. *Romæ Liberius XXXIV. Papa ordinatur, quo ab Arianis ejecto, Felix locum ejus occupat annum unum. Sed Liberius hæresi subscribens rediit, & Felix ejicitur.*

Marianus Scotus ad ann. D. 555. *Liberius tædio victus exilii, & in hæreticam pravitatem subscribens Romam quasi victor intraverat.*

Florentius Vigorniensis ad ann. 349. *Tandem Liberius tædio victus exilii in hæreticâ pravitate subscribens Romam quasi victor intravit.*

Altissiodorensis Monachus à Camuzato editus fol. 50. *Indignatus Constantius Felicem deposuit, & Liberium revocavit, qui deinceps tædio victus exilii in hæreticâ pravitate subscripsit. Facta est proinde persecutio in Clero & populo, ita ut intra Ecclesiam Presbyteri*

byteri & Clerici tum ab Arianis, non prohibente Liberio, ſint necati.

Abbas Urſpergenſis ad ann. 355. *Liberius verò exilii tædio victus hæreſi ſubſcripſit, Romamque quaſi victor intravit.*

Matthæus Veſtmonaſterienſis. *Anno gratiæ* 360. *Conſtantius Imperator Liberium Romanæ ſedis Epiſcopum ad perſecutionem Arianorum expulit in exilium, quò pergentem Fortunatius Aquileienſis Epiſcopus primus ſollicitavit & fregit, & ad ſubſcriptionem hæreſeos intruſit.*

ARTICULUS II.

Præcluduntur duo effugia quibus deſcripta præcedenti articulo teſtimonia eludere Adverſarii conantur.

Diſerta ea omnia, nec eludi ullâ ratione poſſunt. Cavillantur Adverſarii, fateor. Negant confeſſionem illam, cui Liberius ſubſcripſit, hæreticam fuiſſe, eaque ſolùm de cauſâ dici hæreſi conſenſiſſe contendunt, quòd & cum Arianis communicaverit, & Athanaſium, fortiſſimum veritatis defenſorem damnaverit.

Sed vana & ludicra ea eſſe quivis videt. De tribus diverſiſſimis criminibus Liberium Veteres accuſant, de communione cum Arianis initâ, de damnatione Athanaſii, & de approbatione hæreſi datâ. Secernenda illa ſunt, non confundenda. Quid v. g. apertius illis quæ habet Philoſtorgius, Liberium contra conſubſtantialis vocabulum, & contra Athanaſium, ſubſcripſiſſe? Duo ergo ſimul damnavit, τὸ ὁμοούσιον, & Athanaſium, nec unum in altero comprehenditur.

Ad

Ad hæc quod Philostorgius & Sozomenus asserunt negatum ab illo τὸ ὁμοούσιον, effugia omnia præcludit. Non enim in genere tantùm testantur patrocinatum illum hæresi fuisse, sed qua ratione illi faverit speciatim indicant, τὸ scilicet ὁμοούσιον negando.

Denique aperta sunt Hilarii verba. *Perfidiam apud Sirmium conscriptam, quam dicit Liberius Catholicam, hi sunt qui conscripserunt.* Ergo juxta Hilarium mera perfidia fuit, quæ Catholica confessio Liberio dicebatur. Ergo meræ perfidiæ, meræ hæresi, Hilario teste, Liberius acquievit. Perspicua ista, nec necesse admodum esset quænam ea confessio fuerit operosè inquirere: Inquiremus tamen articulo sequente.

Nec est quod Adversarii elabi se posse sperent dicendo existimasse quidem Veteres Liberium errasse, sed ut privatum, non ut Pontificem, eo quòd nihil ille definierit, sed oblatæ duntaxat formulæ subscripserit. Non est istud effugium reliquis tutius.

Primùm enim perinde est definire, & definitis acquiescere Symbolum illud, cui Liberius subscripsit, Concilium aliquod ediderat, ut ostendit Valesius (a), & Philostorgius ac Sozomenus apertè innuunt. *Cum Synodus quædam illic collecta esset,* inquit ille. Iste verò adfuisse asserit & Occidentalium, & Orientalium Episcoporum Legatos, & convocatos insuper Sacerdotes qui in Comitatu erant. Quid quod Hilarius eorum nomina servavit. Erat ergo definitio quædam, non secus ac Symbolum Nicænum, vel Constantinopolitanum. Jam si definitis accedat Romani Pontificis consensus, nihil illis deesse existimatur. Sanè non aliis quàm hisce verbis Nicænam Synodum confirmatam à Sylvestro fuisse Adversarii dicunt: *Quæ in vestrum, nostrum-*

(a) *Val. in Soz. lib. 4. cap. 15.*

nostrumve manavere mysterium, meum chirographum offero in vestro sancto Concilio quicquid constituistis unà parem dare consensum. Sic similem confirmationem non aliter petiisse putatur Constantinopolotana. I. quàm dicendo, *His omnibus tanquam legitimè secundum Ecclesiæ canones constitutis, obsecramus vestram sanctitatem ut consentiat.*

Quid quod omnes à Pontificibus editæ fidei professiones totidem definitiones censendæ sunt. Tunc enim definire Concilia & Pontifices dicuntur, cum id quod docent ad fidem pertinere significant. Cum ergo Symbolum quoddam, professioque fidei fuerit, id cui Liberius subscripsit; quicquid eo continebatur definivisse negandus non est.

Nihil ergo deerat, solâ exceptâ veritate. Si quid tamen defuisset, supplevisset abundè id quod Liberius ad Orientales scribebat: *Quicunque à pace & concordiâ nostrâ, quæ per orbem terrarum volente Deo firmata est, dissenserit, sciat se separatum à nostrâ communione.* Nihil sanè expressius dici potuit.

Denique audivimus suprà Orosium testantem coactos Romanos fuisse sic ut Liberium confiteri, intentatâ in repugnantes capitis pœnâ. Quomodo ergo negari Liberius potest definiisse? An obligare arctiùs potuit quàm cogendo? vel cogere efficaciùs quàm necando?

Prætermittendum non est id quod Sozomenus narrat, dimissum Sirmio Liberium hac lege, ut Ecclesiam simul cum Felice administraret. *Scripserunt*, inquit (b), *etiam Episcopi, qui Sirmium convenerant, ad Felicem, qui tum Romanæ Ecclesiæ præsidebat, & ad Clerum ejusdem civitatis, ut Liberium susciperent, utque ambo Apostolicam sedem gubernarent, & simul Sacerdotio fungerentur, absque ullâ dissensione.*

(b) Soz. lib. 4. cap. 15.

Non

Non quæro utrum rectè & canonicè statuerint, sed hoc duntaxat rogo, num qui ita statuerunt dici possint existimasse annexam Pontificatui infallibilitatem fuisse. An illam quoque, non secus ac Sacerdotium, partiri inter duos poterant? An rem tam absurdam credi possunt in animum induxisse? Insanierunt proculdubio si hujusmodi cogitationes aluerunt. Quare cum utrumque infallibilem fore non putarent, utrumque errori obnoxium existimasse censendi sunt.

ARTICULUS III.

Quænam fuerit ea formula, cui Liberius subscripsit.

Sufficere ad vindicandum argumentum nostrum ista poterant, quandoquidem non quæritur nunc utrum Liberius erraverit, sed utrum erasse Veteribus visus sit. Parum igitur refert scire quænam ea fuerit formula cui subscribere coactus est. Nihilominus quoniam variæ sunt hac de re eruditorum sententiæ, nec satis, meâ quidem sententiâ elucidata quæstio ista hactenus fuit, liceat nobis cum bonâ Lectoris veniâ hunc illi articulum dare.

Certum est, & à multis jam observatum, Liberium bis subscripsisse, semel Berœæ, ubi exulabat, iterum Sirmii, quò fuit ab Imperatore vocatus. Prioris subscriptionis auctor illi Demophilus fuit, posterioris Constantius ipse. Priorem ipse nobis aperit, sic enim ait (a). *Ego Athanasium non defendi, sed quia susceperat illum bonæ memoriæ Julius decessor meus, verebar ne ab aliquo fortè prævaricator judicarer. At ubi cognovi, quando Deo placuit,*

(a) Lib. epist. 7. ad Orient.

cuit, justè vos illum condemnasse, mox consensum meum commodavi sententiis vestris, literasque super nomine ejus per fratrem nostrum Fortunatianum dedi perferendas ad Imperatorem nostrum Constantium. Itaque amoto Athanasio à communione omnium, cujus nec epistolia à me suscipienda sunt, dico me cum omnibus vobis, & cum universis Episcopis Orientalibus, seu per diversas provincias, pacem & unanimitatem habere. Nam ut veriùs sciatis me verâ fide per hanc epistolam ea loqui, Dominus meus & frater communis Demophilus, qui dignatus est pro suâ benevolentiâ fidem vestram, & Catholicam exponere quæ Sirmium à pluribus fratribus & Coepiscopis nostris tractata, exposita, & suscepta est ab omnibus, qui in præsenti fuerunt, hanc ego libenti animo suscepi, in nullo contradixi, consensum accommodavi, hanc sequor, hæc à me tenetur. Sanè petendum credidi sanctitatem vestram, quia jam pervidetis in omnibus me vobis consentaneum esse, dignemini communi concilio ac studio laborare, quatenus de exilio dimittar, & ad sedem, quæ mihi divinitus credita est, revertar. Adhuc igitur exulabat, & redeundi licentiam nondum impetraverat, imò ad eam impetrandam Arianorum intercessionem implorabat, cum tamen susceptam à se fuisse ablatam à Demophilo fidem profitebatur. De posteriori subscriptione latè S. Sozomenus, ut postmodum visuri sumus.

Quale fuerit Symbolum illud, cui jam Berœæ subscripsit, non satis constat. Sirmiense quidem fuisse, & in iis quæ jam descripsi Liberius, & in fragmentis Hilarius, produnt. Sed tres habentur conscriptæ ab Arianis in eâ civitate fidei formulæ. Prima ea est quam Patres Concilii adversus Photinum congregati anno 351. ediderunt, quamque Hilarius ut orthodoxam defendit. Secunda ea est cui Osius anno 357. subscripsit, quamque idem ille Hilarius Osii & Potamii blasphemiam vocat. Hæc & τὸ ὁμο-

ὔσιον,

ὑσιον, & τὸ ὁμοιύσιον ex æquo tollit, & Patrem Filio majorem apertè profitetur. Tertia est quam anno 359. Marcus Arethusius consarcinavit, quæque Ariminensi Concilio exhibita est.

Tertiæ isti subscribere non potuit Liberius, utpote nondum confectæ. Jam enim anno 357. ille cecidit. Sed pro primâ militat Baronius, illumque secuta recentiorum ingens turba, sperans hac ratione purgari Liberium posse, quippe qui nonnisi formulæ ab Hilario defensæ & approbatæ subscripserit.

Sed isti dupliciter falluntur. Primùm eo quòd quicquid Hilarius dicat, ne hæc quidem Sirmiensis formula satis pura sit, sed apertissima præ se ferat Arianæ labis indicia. Quomodo enim defendi tres isti anathematismi possunt? *Si quis Christum Deum, Deique Filium ante secula esse dicens, eundem non confiteatur in creatione omnium rerum Patri ministrasse, anathema sit. Si quis audiens Dominum Patrem, & Dominum Filium, aut Dominum Patrem & Filium, aut Dominus ex Domino dicens, duos dixerit Deos, anathema sit. Non enim Filium exæquamus Patri, sed subjectum illi esse intelligimus. Si quis Filium non volente Patre genitum esse dicat, anathema sit. Non enim coactus Pater, vel necessitate ductus, cum nollet genuit Filium, sed simul ac voluit sine tempore & sine passione ex se genitum illum ostendit.* Scio hæc ab Hilario incrustari, & quidem bono animo. Sed an satis feliciter Lectorum esto judicium. Ut ut sit longè aliter magnus Athanasius censuit, quemadmodum Ant. Pagi atque alii observarunt.

Non ergo satis meâ sententiâ Liberius purgaretur, etsi isti duntaxat formulæ subscripsisse compereretur. Sed non subscripsit. Patet hoc eò quòd Hilarius, qui primam illam Sirmiensem formulam probat, & nihil habere non orthodoxum dicit, eam

cui Liberius subscripsit meram perfidiam vocet. *Perfidiam*, inquit (b), *apud Sirmium descriptam, quam dicit Liberius Catholicam à Demophilo sibi expositam, hi sunt qui conscripserunt.* Quæ verò fragmentis istis quidam opponunt, tam feliciter diluit Blondellus (c) noster, ut nihil cum aliqua veri specie reponi queat. Porrò Baronio erroris occasio fuere Socrates & Sozomenus, qui tres, vel ad minimum duos, Episcoporum conventus Sirmii celebratos in unum confudere, unde ingens Annalistæ errorum cumulus. Sed eos diluerunt non pauci, nominatim Petavius, Larroquanus, Hermantius, Pagius.

(b) *Hil. in fragm.*

(c) *Blond. de la prim. pag.* 478.

Non fuit ergo primum Sirmiense Symbolum id cui Liberius nomen suum apposuit. Secundum esse putarunt ex Adversarii Nic. Faber (d), & ex nostris Blondellus ac Larroquanus. Sed quominus ita putemus duo obstant. Alterum quòd secundam illam Sirmiensem formulam Hilarius semper Osio & Potamio tribuat, illam verò cui Liberius subscripsit, duobus & viginti Episcopis, inter quos nec Osius, nec Potamius recensentur. Alterum quod videatur ista formula Anomœorum hæresim continere, cui tamen non parum infensi erant Basilius Ancyranus, Sylvanus, & Macedonius, Semiariani, quibus illam Hilarius tribuit, cui Liberius calculum apposuit suum. Quænam ergo fuerit non satis liquet, imò periisse illam vero similius mihi videtur. Sed ut ut sit hæreticam fuisse Hilarius prodit, qui vidit, quique de nimiâ severitate nunquam accusabitur ab iis qui quantâ cum benignitate etiam hæreticis Symbolis orthodoxum sensum aptare studuerit, perspectum habent.

(d) *Fab. præf. ad fragm. Hil.*

De illâ quoque formulâ, cui præsente Constantio Liberius subscripsit, ambigitur. Nemo illam ex Veteribus repræsentat. Sozomenus tantùm admonet (e), fuisse ex anterioribus consarcinatam.

(e) *Soz.*

Insta-

Instabant, inquit, & Imperatorem ad hoc impellebant, Basilius, Eustathius, & Eleusius, qui præcipuâ apud ipsum auctoritate pollebant. Qui cum ea quæ contra Paulum Samosatensem, & contra Photinum Episcopum Sirmii decreta fuerant, ac præterea fidei formulam in dedicatione Antiochenfis Basilicæ editam in unum tunc librum conjecissent, perinde quasi quidam sub obtentu vocabuli consubstantialis propriam hæresim stabilire conarentur, effecerunt ut Liberius & Athanasius, Alexander, Severianus, & Crescens, Africa Episcopi ei formulæ consentirent. lib. 4. cap. 15.

Illa si hodie extaret, de ejus veritate vel falsitate pronunciari facilè posset. Nunc, cum temporum injuriâ perierit, aliunde petenda sunt eorum quæ continebat indicia. Hoc nemo primùm negabit in re nobis obscurâ & incompertâ iis credendum, qui rem ipsam propriis oculis viderunt. Isti verò, ut vidimus, magno consensu testantur hæreticam formulam illam fuisse. Sunt etiam qui quid illa contineret aperiunt. Horum numero Philostorgius, qui contra consubstantialis vocabulum subscripsisse Liberium dicit. Sic Sozomenus, juxta quem Constantius Liberium coegit Filium non esse Patri consubstantialem profiteri.

Ad hæc jam suprà Sozomenus monuit id cujus subscriptionem Constantius Liberio extorsit, ex Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum, aliisque fuisse consarcinatum. Atqui Concilium istud τὸ ὁμοούσιον apertè rejecerat. Cui ergo dubium fiet quominus id præcipuè ex isto Concilio Symboli illius auctores excerpserint, quod errori suo favere existimabant, cum præsertim eò respiciens Sozomenus dicat, *Perinde quasi quidam sub obtentu vocabuli consubstantialis propriam hæresim stabilire conarentur.*

Nec spes est ulla posse ista convelli iis quæ Sozome-

zomenus addit. *Sed & confessionem à Liberio vicissim susceperunt, quæ eos qui Filium secundum substantiam, & per omnia Patri similem non esse assererent, alienos ab Ecclesiâ pronunciabat.* Ostendunt ista, fateor, Liberium Anomœis, qui non tantùm τὸ ὁμοούσιον, sed etiam τὸ ὁμοιούσιον negabant, non consensisse. Sed non consensisse Semiarianis, qui cum τὸ ὁμοούσιον negarent τὸ ὁμοιούσιον defendebant, non ostendunt. Cumque erraſſe Semiarianos, & Veteres putarint, & Adversarii fateantur, errasse Liberium, qui illis adhæsit, manifestum est.

Gravius nonnullis videtur, quod idem ille Sozomenus, testatur Eudoxium, & qui cum illo Aetii erroribus favebant, sparsis rumoribus divulgasse Liberium quoque consubstantialis vocabulum condemnasse, & Filium Patri dissimilem confessum esse, quibus innuere videtur falsos illos rumores fuisse. Sed vel respondendum ex parte tantùm fuisse falsos illos rumores, cum Liberius τὸ ὁμοιούσιον nunquam negasset, vel dicendum potiùs cum Doct. Blondello mendum isthic subesse, & pro ὁμοούσιον legendum ὁμοιούσιον, additâ literula ι, quæ excidere facilè potuit. Sanè hoc pacto sensus liquidiùs fluit. Ad hæc si non fuisse negatum à Liberio τὸ ὁμοούσιον Sozomenus innuit, non potest ab apertissimæ contradictionis labe purgari, siquidem præcedente periodo testatus est coactum fuisse Liberium Filium non esse Patri ὁμοούσιον profiteri.

OBSER.

OBSERVATIO V.

Exortæ IV. seculo circa unam, vel trinam hypostasim lites manifestum faciunt existimatum Pontificem errori obnoxium.

NOn Arianos solùm ab Orthodoxis sejunxerunt ortæ quarto seculo circa Trinitatem disputationes. Ipsi quoque Orthodoxi in partes eâ de causâ scissi sunt. Occasio dissidii vox *Hypostasis*, qua alii substantiam designari contendebant, eaque de causâ nonnisi unam in divinis agnoscebant; alii contrà personam, vel subsistentiam, eo nomine innui volebant, quare tres, & quidem distinctas, prædicabant. Erat, fateor, quæstio de voce, atque adeo mera λογομαχία, nec illud ipsum oculatiores latebat, nominatim Athanasium cum Alexandrinâ Synodo, & Nazianzenum. Sed plurimi de re ipsâ agi putabant, quare sibi invicem hæreseos dicam impingere non verebantur. Qui unam hypostasim agnoscebant, Adversarios Arianismi insimulabant; qui tres, Sabellianismum dissentientibus imputabant. Testis Baronius (a). *Quod ad Hypostasis*, inquit, *vocem spectat, inter Catholicos, non autem hæreticos (quod testatur Hieronymus scribens ad Damasum) de ejus proprietate, cum in re idem sentirent, non levis oborta est controversia, cum tamen sic contradicentes inter se contrariæ partes altera alteram hæresis insimularet, impingens hac illi Arianismum, huic verò illa Sabellianismum.*

Sec. IV.

(a) Bar. ann. 362. n. 188.

Fervebat præcipuè hæc controversia in Oriente, cujus Metropolis Antiochia tripliciter scindebatur. Ariani Euzoium Episcopum agnoscebant, trium hypostaseon defensores Meletium, unius

Paulinum. Ariani omnes civitatis Basilicas occupabant, unâ exceptâ, quam Paulino reliquerant. Meletiani extra urbem Synaxes suas habebant, eaque de causâ *Campenses* dicebantur. Ut ut sit alii aliorum communionem refugiebant, & merum erat, atque apertissimum schisma, hæresis etiam nomine utrinque infamatum.

Quid tum Romana Ecclesia? Unius hypostasis defensoribus multipliciter favebat. Primùm enim Marcellum Ancyranum propter assertam unam hypostasim Episcopatu dejectum restituerat, & in communionem receperat Julius Pontifex. Hanc enim illi impactam fuisse hæresim testis est Basilius Magnus. *Scitis*, inquit (b), *quàm omnem spem nostram irritam faciat dogma Marcelli, quod neque Filium propriâ ac discretâ hypostasi præditum confitetur, sed productum, & ad eum ipsum iterum reversum, ex quo processerat, tradit, neque Paracletum propriam habere hypostasim concedit: Ita ut non aberret, si quisquam hanc hæresim prorsus alienam esse a Christianismo determinet, ac corruptum quendam Judaismum appellet.* Illum tamen absolvit in Synodo Romanâ Julius, & Ecclesiæ suæ restitui jussit.

(b) *Basil. epist. 74. ad Orient.*

Fecit id ipsum aliquanto pòst Sardicensis Synodus, quam tanto favore prosecuti sunt Romani Pontifices. Quid quod in Synodicâ suâ ad totius orbis Episcopos epistolâ Sardicenses Patres unam hypostasim disertè agnoscunt. Sic enim ajunt. *Hæreticorum cohors contendit diversas esse hypostases Patris, & Filii, & Spiritûs S. & eas esse separatas. Nos autem hanc accepimus, & didicimus, & hanc habemus Catholicam traditionem, & fidem, atque confessionem, unam esse hypostasim, quam ipsi hæretici substantiam vocant.* Hæc igitur sententia Romanæ Ec-

Ecclesiæ, quæ Sardicensem Synodum tantopere commendabat, non potuit non imputari.

Ad hæc cum Paulino, qui teste Acacio Berrhoensi in epistolâ ad Cyrillum (c), tres hypostases dicere palàm recusabat, communionem semper coluerunt Romani Pontifices, ejusque partes pro virili defenderunt, Meletio contrà trium hypostaseon assertori adversati sunt, & communicare cum eo nunquam voluerunt.

(c) *Extat in Concil. Ephes. n.* 15.

Sed non est necesse ut argumenta operosè conquiramus, quibus id quod dixi evincatur. Habemus apertissimam Romanæ Ecclesiæ in hac causâ definitionem. Non loquor de eâ quæ Liberio tribui solet, & habetur in operibus Athanasii. Arguit illam suppositionis Lud. Du Pin (d). Illam dico quam in Synodo Romanâ Damasus edidit, quæque extat in Synodicâ epistolâ apud Sozomenum, (e), & Theodoretum (f), in hæc verba: *Spiritum autem S. ejusdem quoque esse substantiæ.* Τῆς ἀυτῆς ὑποςάσεως, *credere debemus. Eum verò qui aliter sentiat, a communione nostrâ alienum esse decrevimus.*

(d) *Du Pin Bibl. Eccl. in Athan.*

(e) *Soz. lib.* 6. *cap.* 23.

(f) *Theod. lib.* 2. *cap.* 8.

Manifestum igitur erat Romanam Ecclesiam, ejusque Pontificem, unam duntaxat hypostasim agnoscere. Quare hoc se præcipuè defendit Hieronymus eâ de causâ hæreseos insimulatus, dum ad Marcum Celedensem ait (f): *Sabellianæ impietatis arguor tres subsistentes, veras, integras, perfectasque personas indefessâ voce pronuncians. Si ab Arianis, meritò. Si ab Orthodoxis, qui hujusmodi arguunt fidem Orthodoxi esse desierunt; aut si eis placet hæreticum me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est cum Damaso Petroque condemnent.*

(f) *Hier. epist.* 77.

Quotquot igitur istud dogma hæreticum dicebant, non poterant existimare Romanos Præsules extra errandi periculum constitutos. Patet id nomina-

minatim in Basilio, quem acerrimum fuisse trium hypostaseon assertorem ex ejus verbis suprà allatis satis patuit. Non dubitavit ille hac de causâ Occidentales, & nominatim Romanum Præsulem, erroris arguere. Sic enim ad Gregorium Nazianzenum ait (g). *Quæ igitur per ipsos literis nunciare conveniat, vel quomodo pauci cum illis qui epistolas mittunt, ipse planè dubito. Si offendas brevi eos qui ad nos veniant, dignare nos certiores facere. Mihi siquidem illud Diomedis subit dicere;* Ne preceris, quoniam, *inquit*, vir est superbus. *Nam proculdubio cum leniùs tractantur elati animi solito, insolentiores plerumque fieri solent. Etenim si Dominus sit nobis propitius, quonam alio adminiculo indigemus? Sin autem ira Dei permanserit, quale nobis auxilium ab Occidentalium fastu & supercilio aderit? Qui veritatem neque norunt, neque discere sustinent, verùm falsis opinionibus præpediti illa nunc faciunt, quæ priùs in Marcello patrarunt, nempe cum iis, qui veritatem ipsis annunciant, contendentes, hæresim autem per se ipsos stabilientes. Ego sanè ipse absque communi literarum figurâ volebam ad eorum Antesignanum scribere, de Ecclesiasticis quidem nihil nisi per ænigmata, quoniam nec intelligunt nostratum veritatem, neque viam, qua possunt addiscere, amplectuntur.*

(g) Bas. epist. 10.

Hæc ille, quæ ut initio dicebamus, ansam Ch. Lupo dederunt Basilium iis accensendi, qui Romani Pontificis infallibilitatem impugnarunt. Nec aliter Baronii Breviator Spondanus (h). *Persenserat,* inquit, *ipse quidem jam antea aliquomodo has simultates, cum ad Eusebium Samosatenum scribens Occidentales supercilii & fastûs accusavit, nec non inscitiæ, atque erroris: Nempe ob veterem controversiam de vocibus substantiâ, & subsistentiâ, seu usiâ & hypostasi, de quibus dictum est in Concilio Alexandrino. Quæ licet tunc sopita visa esset auctoritate Athanasii decernentis*

(h) Spond. ann. 372. n. 3.

tis haud curandum esse de syllabis, ubi nulla esset in re discrepantia, tamen eadem iterum hoc tempore refricata Occidentales qui nollent cum Orientalibus tres hypostases in Trinitate dicere, quòd ea vox apud eos substantiam significaret, ab iisdem Orientalibus hæresis insimulati sunt, ut pluribus queritur Hieronymus in epistolâ circa hæc eadem tempora ad Damasum Papam scriptâ. Sed quàm justè id fieret docent ea quæ superius eâ de re disputata sunt. Quapropter his postea à S. Basilio accuratiùs consideratis tantùm abest ut in priori de Occidentalium, vel fastu, vel hæresi, sententiâ (quam perturbatio animi, ut sanctissimis quoque viris interdum accidere consuevit, induxerat) perseveraverit, ut contrà scriptis anno sequenti ad eos officii ac submissionis plenis literis eosdem illibatos in fide permanere, & Apostolicum depositum illæsum servare prædicaverit.

An perstiterit in sinistrâ illâ de Occidentalium hæresi opinione Basilius, parum refert. Hoc ex Spondani confessione saltem liquet, aliquandiu saltem & Basilium, & reliquos Orientales existimasse, Occidentales errare. Sufficit hoc, ut si non semper errantes, semper saltem errori obnoxios illos putarint.

OBSER-

OBSERVATIO VI.

Zozimi pro Celestio judicium & Afri Episcopi spreverunt, & ipse aliquanto pòst revocavit.

Sec. V. DAmnatus ab Innocentio Celestius, eo mortuo æquiorem fore sibi Zozimum sperans illum adiit, & libellum obtulit, quo cæteros quidem errores verborum involucris fraudulenter tegebat, sed peccatum originale apertissimè negabat. Hæc erant illius verba, quæ Augustino (a), debemus. *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ, & secundum Evangelii sententiam, confitemur, quia Dominus statuit regnum cœlorum nonnisi baptizatis posse conferri, quod quia vires naturæ non habent, conferre necesse est per gratiæ libertatem. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longè à Catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diversa baptismatis genera facere videamur, & hoc præmunire necessarium est, ne per mysterii occasionem ad Creatoris injuriam malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.* Vides ut peccatum ex traduce à Catholico sensu longè alienum, & Creatori contumeliosum, esse disertissimè pronunciet.

(a) Aug. de pecc. orig. cap. 5. & 6.

Verisi-

Verisimile est doctrinam de peccato originali longè minùs notam ac perspectam tunc temporis fuisse, quàm post istas concertationes fuit. Certè Theodorus Mopsuestenus illam paulò antè, uno scilicet, aut altero anno, acerrimè impugnaverat, & adversus Hieronymi dialogos quinque libros scripserat, quibus nemo respondit, nec eâ de causâ Theodorus reprehensus à quoquam fuit. Ad hæc Innocentius, qui Pelagium & Celestium anathemate confixit, reliquos quidem eorum errores denotaverat, sed de peccato originali nihil expressè dixerat. Statuerat tantùm debere infantes baptismo regenerari, quod Celestius non negabat, imò expressè profitebatur. Quare mirum non est si Zozimus gratiæ tantùm intentus, circa quam errores suos Celestius egregiè dissimulabat, hanc peccati originalis inficiationem, vel non observavit, vel neglexit, & pugnare cum fide non putavit.

Ut ut sit hanc Celestii professionem, qua error ille tam apertè docebatur, ut orthodoxam suscepit, postquam hæreticus hac de re interpellatus sanctissimè protestatus est vera atque intima animi sui sensa eâ contineri. En quid eâ de re dicat ipse Zozimus epistolâ ad Afros Episcopos, quam ex vetere Mf. Bibliothecæ Vaticanæ Baronius exscripsit (b). (b) *Bar. ad ann.* 417.
Celestius Presbyter nostro se ingessit examini, expetens ea quæ de se Apostolica sedi aliter quàm oportuit essent inculcata purgari. Et licet multa occupationes majoribus vinculis Ecclesiasticorum negotiorum curam nostram sollicitudinemque distraherent, tamen ne paternitatis vestra de adventu ac discussione prædicti diutiùs penderet expectatio, posthabitis omnibus die cognitionis resedimus in S. Clementis Basilicâ..... Omnia igitur quæ priùs fuerant acta discussimus, sicut gestorum huic epistolæ cohærentium instructione discetis. Intromissa Celestio libellum ejus, quem dederat, fecimus recitari.

ri. Nec hoc contenti utrum hæc, quæ scripsisset, corde loqueretur, an labiis, sæpenumero exploravimus; cum de occultis animorum solius Dei nostri possit esse judicium, cui non tantùm cogitata, sed cogitanda jam præstò sunt. Quid voces ejus contineant compendiosius duximus ad sanctitatem vestram legenda cognosci. Unum sanè movet nos, ut cum in præsenti ibi Celestium habueritis, nihil liquidò judicatum sit. Ad literas Herotis & Lazari priori relatione destinatâ, equidem hoc fervore fidei præfestinatum esse promptissimum est. Et quibusdam interjectis. *Unde in præsenti causâ nihil præcox immaturumque censuimus, sed innotescere sanctitati vestræ super absolutâ Celestii fide nostrum examen, cui etiam prior libellus ab eo intra Africam testimonio apud nos esse debuisset, ne inexploratis, famaque jactantibus tam facilè crederetur. Quare intra secundum mensem aut veniant qui præsentem redarguant aliter sentire, quàm libellis & confessione contexuit, aut nihil post hæc tam aperta & manifesta, quæ protulit dubii sanctitas vestra resedisse cognoscat. Ipsum sanè Celestium, & quoscunque, qui eo tempore ex diversis regionibus aderant, Sacerdotes admonui has tendiculas quæstionum, & inepta certamina, quæ non ædificant, sed magis destruunt, ex illâ curiositatis contagione profluere, dum unusquisque ingenio suo, intemperanti eloquentiâ suprà scriptâ abutitur. Cum in hoc etiam magnorum virorum nonnunquam cum ipsis auctoribus scripta periclitantur post permultam temporis miseriam interpretantis arbitrio, ut diviné profectum sit, Ex multiloquio non vitari peccatum, & S. David postularet circumstantiam labiis suis, orique custodiam. Charitatem vestram tam Apostolicæ sedis auctoritate, quàm mutuâ amoris affectione commoneo, ut jam ingenia vestra sanctarum omnium Scripturarum, quæ secundum traditionem Patrum atque majo-*

majorum præcepta sunt, præceptis observationibusque sufficiant.

Hactenus Zozimus, quem mitissimo Augustino excusari non ignoro. *Cum hoc*, inquit (c), *Celestius in suo libello posuisset inter illa duntaxat, de quibus se adhuc dubitare, & instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profectò si corrigeretur plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus Catholicus dictus est, quia & hoc Catholicæ mentis est, si qua fortè aliter sapit, quàm veritas exigit, non ea certissime definire, sed definita ac demonstrata respuere.* (c) *Aug. ad Bonif. lib. 2. cap. 3.*

Sed scio quoque non admodum feliciter hunc illi conatum successisse. *Lolio victitare*, ait doctiss. Vossius (d), *credibile est, quisquis non videt ut sudet magnus Antistes, quo strumam Zozimi διβάφω vestiat, & occultet. Quid enim aliud quàm σοφὸν φάρμακον est quod affert, ut Papa libellum non Catholicum rectè Catholicum judicasse videatur? At ipse Augustinus cum totâ Synodo pro hæretico habuit. Nam Patres Concilii Africani*, cui dux Aurelius, ingeniumque Augustinus erat, *Prospero teste, in epistolâ ad Zozimum, quemadmodum ibidem Augustinus subjicit, disertim scribunt* non sufficere quòd (*Celestius*) se generaliter Episcopi (*Innocentii*) literis consentire fatebatur, sed apertè eum debere anathematizare quæ in libello suo prava posuerat, ne si id non fecisset, multi parum intelligentes in libello ejus illa fidei venena à sede Apostolicâ crederent approbata, propterea quòd ab ea dictum erat eum libellum esse Catholicum. *Stultum igitur* (sic pergit Vossius) *sit dubitare, quin Zozimus ante acceptas Africanorum Patrum literas multum Celestio faverit.* (d) *Voss. Hist. Pel. lib. 1. cap. 28.*

Sed ut istud clariùs pateat, hoc cum Scholasticis

sticis omnibus & Canonistis observandum, longè aliud esse si quis dicat Scriptorem aliquem esse Catholicum, vel non esse hæreticum, aliud si id ipsum de quapiam illius Scriptoris propositione pronunciet. Potest esse Catholici Scriptoris propositio hæretica. Ad hoc etenim ut propositio sit hæretica nihil aliud requiritur, nisi ut cum fide directè pugnet. Sed ad hoc ut Scriptor sit hæreticus non sufficit ut propositionem hæreticam doceat, sed requiritur insuper ut doceat cum pertinaciâ. Quare modò Scriptor aliquis se suaque Ecclesiæ subjiciat, quo pertinaciam exuere censetur, etiamsi aliquid pravi doceat, damnatur quidem ejus doctrina, sed is ipse non damnatur, ut Jansenii Yprensis, & innumerorum aliorum exemplo constat.

Est ergo longè aliud dicere Celestium, aliud ejus libellum esse Catholicum. Prius ad factum, posterius ad jus pertinet. Potuerit Zozimus in eo citra infallibilitatis dispendium Celestii fraude decipi, per me licet. At in posteriori certè non potuit. Istum verò posteriorem duntaxat errorem urgeo, & dilui Augustini excusatione pernego. Sive enim sincerè, sive fraudulenter sese Celestius Zozimi judicio subjecerit, & qualiscunque is fuerit, hæretica semper fuit peccati originalis negatio, & Catholica dici non nisi per errorem potuit. Dixit tamen, ut vidimus, Zozimus. Quî ergo errasse negari potest?

Sed revera longè aliam fuisse Zozimi mentem, quàm quæ illi ab Augustino affingitur, meâ sententiâ manifestum est. Si, ut vult Augustinus, & docilem Celestium, & confessionem ejus hæreticam putavit, nonne debuit illi simul & semel, & docilitatem gratulari, & hæresis ejurationem imperare, vel ad minimum suadere? An potuit illum in tam tetri erroris voragine relinquere, quem ad amplectendum-

ctendam veritatem promptum & facilem existimabat? An dissimulare vel momento potuit, rectè quidem in reliquis habere fidei professionem quam ediderat, sed in articulo de peccato originis pugnare manifestè cum Universæ Ecclesiæ fide? Non dixit tamen. Quin potiùs hoc ab hæritico postulavit, ut sinceram esse hanc suam professionem modis omnibus confirmaret. Siccine fieri in judiciis Ecclesiasticis solet? Siccine errores & hæreses dissimulantur? Quid colligere inde Celestius debuit, nisi verissima esse quæcunque in confessione suâ dixerat, & nihil aliud sibi faciendum, quàm ut in eorum fide ac defensione perstaret?

Verùm esto. Causas habuerit cur coram Celestio dissimularet Zozimus. An celare illas Africanos Patres æquum fuit? Nonne rem totam aperire illis debuit? *Illis*, inquam, quos paululum infensos, & penè dixerim, iniquos erga Celestium existimabat? Nonne docere illos necesse fuit quare errorem illum non exertè damnasset? An fecit tamen? An quicquam hujusmodi, vel dixit, vel innuit? Nonne contrà questus est quòd Afri paulò properantiùs egissent, & causâ non satis expensâ Celestium damnassent? Et quod mihi multorum argumentorum loco est, nonne Celestii accusatores expressè provocavit, ut intra unum atque alterum mensem aliter credere Celestium, quam haberet ejus professio, probatum darent? An necesse istud fuisset, si hæreticam esse ipsam professionem constitisset? Quid de arcanis sensibus quærendum fuit, cum ipsa verba publicæ luci exposita idoneam ac sufficientem damnationis materiam exhiberent?

Sed ut omnis tergiversandi ansa præcidatur, en quid idem ille Zozimus in aliâ quadam ad eosdem Afros scriptâ epistolâ dicat (e). *Postquam*, inquit, *à nobis Celestius Presbyter auditus est, & quid de fide* (e) *Zoz. epist. 4.*

sen-

sentiret evidenter expresserit, eadem quoque, quæ in libello contulerat repetitis crebrò professionibus roboravit. De ejus nomine pleniùs ad dilectionem vestram scripta direximus. Ecce epistolam Hierosolymitani Episcopi Praglii, qui in locum quondam S. Joannis Episcopus est ordinatus, accepimus, qui causæ Pelagii enixus adstipulator intervenit. Literas quoque suas idem Pelagii purgationem continentes abundantissimè misit, quibus & professionis suæ fidem, quid sequeretur, quidve damnaret, sine aliquo fuco ut cessarent totius interpretationis insidiæ cumulavit. Harum recitatio publica fuit. Omnia quidem paria, & eodem sensu, sententiisque formata, quæ Celestius antè protulerat, continebant. Utinam ullus vestrûm, dilectissimi fratres, recitationi literarum interesse potuisset. Quod sanctorum virorum, qui aderant, gaudium fuit? Quæ admiratio singulorum? Vix fletu quidem se, & lachrymis temperabant. Tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse? Estne ullus locus, in quo Dei gratia, vel adjutorium prætermissum sit? Vides ut utrumque illum, Pelagium, inquam, & Celestium *absolutæ fidei* viros appellet. Vides ut infamari eos potuisse ipse cum suis Romanis admiretur? Qui hoc, si peccatum originis ad fidem pertinere putabatur?

Sed audi sequentia, quibus in accusatores Pelagii, Celestiique paulò acerbiùs invehitur. *Mirum est*, inquit, *si isti laicum virum ad bonam frugem longâ erga Deum servitute nitentem falsis literis percellere voluerunt, qui in fratres & Coepiscopos tanta machinati sunt, qui tot tempestates Ecclesiæ reddiderunt. Non decet Episcopalem auctoritatem, & præcipuè prudentiam vestram, ad levium susurrorum scripta pendere. Ecce Pelagius Celestiusque Apostolicæ sedi in literis suis, & confessionibus suis præstò sunt. Ubi Eros? Ubi Lazarus, erubescenda factis & damnationibus nomina? Ubi illi adolescentes, Timasius ac Jacobus?* Quare

Quare tandem sic concludit. *Si Deo nostro cordi fuit propter oves perditas Verbum carnem fieri, & ex Domino formam servientis induere, ut diu interceptam redderet libertatem, sit vobis gaudium eos, quos falsi indices criminabantur, agnoscere à nostro corpore, & Catholicâ veritate nunquam fuisse divulsos. Certè hoc quod nostra expectatio desiderabat eluxit, ut damnanda damnarent, & sequenda sequerentur. Si paterfamilias reditu filii gratulabatur, qui mortuus fuerat, & revixit, perierat, & inventus est, & jubet in usum ejus stolam mundam, hoc est insigne candidæ mentis, afferri, & vitulum saginatum, quantùm hæc uberior exultatio est fidei, non mortuos esse, nec periisse, de quibus falsa vulgata sunt? Misimus igitur ad dilectionem vestram exemplaria Scripturarum, quas Pelagius misit, quarum lectionem non ambigimus parem vobis in Domino de absolutâ ejus fide judicium.* His quid apertius dici possit mihi certè non apparet. Ait, repetit, inculcat, integràm esse Pelagii & Celestii fidem, imò talem semper fuisse, nunquam illos à Catholicâ veritate fuisse divulsos, sequenda secutos, damnanda damnasse, fuisse illos per falsos indices, per falsos rumores infamatos. Et dicatur tamen, qui sic loquitur, alterius eorum hæresim de peccato originis probè observasse?

Longè alia fuit Facundi Hermianensis sententia, ut ex istis apparet (f). *Invenient postremò B. quoque Zozimum Apostolicæ sedis Antistitem, contra S. Innocentii decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit, fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Celestii, quem in Ecclesiâ Carthaginensi convictum, atque appellantem Apostolicam sedem & ipse gestis discusserat, tanquam veram & Catholicam laudantem, insuper etiam Africanos culpantem Episcopos, quod ab illis hæretici crederentur, cum nec dum ipsi Africanis Episcopis dolos eorum multo manifestiùs detegentibus memoratos Pelagium & Celestium putaret orthodoxos.*

(f) Fac. lib. 7. cap. 3.

Denique nec Africani Episcopi huic Zozimi judicio acquieverunt, nec in eo Zozimus ipse perstitit. Illi non obstante Zozimi approbatione Celestium damnarunt, & hunc nominatim canonem ediderunt. *Placuit ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur.... anathema sit.* Iste verò ab iis monitus Celestium tandem ac Pelagium damnavit, ut ex Augustino & Prospero fat liquet.

Nec ipse igitur, nec Africani Patres, dubitarunt quin posset Romanus Præsul errare, id tanquam Orthodoxum approbans, quod meram hæresim contineret.

OBSERVATIO VII.

Quæ in Nestorii causâ gesta sunt apertissimè ostendunt Romani Pontificis judicio parum tunc temporis delatum.

ARTICULUS I.

Celestini de Nestorio judicium multi sprevere.

QUanti olim fieret Romani Præsulis auctoritas nunquam evidentiùs patuit, quam quo tempore Nestorius hæreses suas propalavit. Rem ad Celestinum Cyrillus detulit. Ille verò Nestorio significavit, ut nisi errores suos intra decem dies revocaret, & cum Romanâ atque Alexandrinâ Ecclesiâ in posterum doceret, ab Ecclesiæ Catholicæ communione dejectum, & Sacerdotio destitutum se reputaret. Tum vices in hac causâ suas Cyrillo delegavit. Cyrillus habitâ Alexandriæ Synodo ejus nomine ad Nestorium epistolam scripsit duodecim anathematismis munitam, cui ut Nestorius subscriberet, poposcit. Renuit Nestorius, & ad Concilium provocavit. Provocationem, ut in primâ parte vidimus, admisit Theodosius, admisit Concilium, quo ipso patet neminem dubitasse, quin esset errori obnoxium Pontificis judicium. *Sec. V.*

Sed est id suprà ostensum. Nunc ut ad specialiora pergamus, observandum cumprimis nihil in iis novitatibus, quas Nestorius effutiebat, magis displicuisse, quàm quòd S. Virginem Dei-param dici nollet. Hoc illi præcipuè Cyrillus objicit suâ ad Celesti-

num epistolâ. Hoc sibi dolere Celestinus testatur, dum in tribus epistolis infanda circa Virgineum partum à Nestorio doceri conqueritur. Hoc illi ut revocet suadet Cyrillus eâ epistolâ, quam fuisse à Concilio solemniter approbatam nemo negat. Hac denique præcipuè de causâ Nestorium Synodus damnavit, ut ex iis quæ damnationem præcesserunt satis patet. Quare nihil est quod minori cum Romanæ sedis, totiusque Ephisinæ Synodi reverentiâ negari possit, quam B. Virginem esse Dei-param.

Observat tamen Facundus quosdam Catholicos, suo etiam tempore, id improbasse. *Insinuandum*, inquit (a), *est quod hanc quoque confessionem, qua B. Mariam verè & propriè dicimus Matrem Dei, quidam etiam communicantes Ecclesiæ putent non debere suscipi.* *Ad quæ* Sirmondus. *Tametsi de Mariâ Virgine, quin verè & propriè dicenda sit Dei-para, Θεοτόκος, ambigere inter Catholicos integrum non erat post Synodum Ephesinam, quæ liquidò id sanxit contra Nestorium, non defuisse tamen qui de eâ voce his temporibus immeritò contenderent, præter Facundum ostendit ex Justiniani literis Joannes Papa in eadem epistolâ ad Senatores.*

(a) Fac. lib. 1. cap. 4.

Rectè istud Sirmondus, sic enim ait in eâ epistolâ Joannes II. *Justinianus siquidem Imperator filius noster, ut ejus epistola tenore cognovistis, de his tribus quæstionibus orta certamina fuisse signavit.... An propriè & veraciter mater Dei nostri Christi Maria semper virgo debeat appellari.*

Nec est quod dicas ex ipso Facundo (b) Catholicos istos veneratos esse Synodum Ephesinam. Potuerunt illam in aliis venerari, in hoc illi repugnare. Nonne Gregorius I. multoties dixit se quatuor prima Concilia ut, quatuor Evangelia venerari? Canones tamen Constantinopolitanos, Ephesinos, & Chalcedonenses non admittebat. Simile aliquid facere Catholici isti potuerunt.

(b) Fac. lib. 1. cap. 6.

A R-

ARTICULUS II.

Duodecim Cyrilli anathematismos, & Ephesina Synodus, & Celestinus probarunt.

SEd en tibi aliquid gravius, & quo quæstionem istam profligari ingenui omnes mecum agnoscent. Cyrilli anathematismi, de quibus dixi, fuerant jam in antecessum à Celestino probati, quo scilicet tempore Nestorio præceperat, ut cum Alexandrinâ Ecclesiâ in posterum sentiret. Fuerunt rursus ab Ephesinâ Synodo confirmati. Lectos in eâ fuisse nemo dubitat. Approbatos pariter fuisse non ambigebat Christ. Lupus quo tempore Conciliorum acta illustrabat, sic enim ait (c.) *Respondeo capitula* (sic anathematismos vocat) *esse omnino probata, & per Romanam Ecclesiam, & per Ephesinam Synodum, & quidem in judicio contradictorio.* Sed aliquanto pòst sententiam mutavit. Cum enim ederet vetustum Codicem, quo continentur epistolæ Ephesini Concilii occasione sciptæ, quæstionem istam de novo expendit, & longè aliter determinavit. Negavit approbatam eam epistolam fuisse, cui anathemathismi annexi sunt, sed alteram duntaxat ab hac distinctam. Similia habet Lud. Du Pin in historiâ Concilii Ephesini, similia Garnerius in Liberatum cap. 6.

(c) *Lup. tom. 2. pag. 422.*

Ego longè aliter sentio. Plurima in his certa sunt, & vel ex Actorum lectione satis patent. Certum I. non unam Cyrilli epistolam, sed duas, eamque nominatim de qua agitur, lectas in Concilio fuisse. Testantur hoc acta pag. m. 263. nec istud quisquam negat. Certum II. neminem in totâ Synodo quicquam in eâ epistolâ culpasse, contrà quæsitum

quid Nestorius respondisset. Certum III. jussum fuisse ut epistola in acta referretur. Certum IV. act. 2. lectâ Celestini epistolâ omnes Episcopos acclamasse, *Hoc justum judicium. Novo Paulo Celestino, novo Paulo Cyrillo, Celestino custodi fidei, Celestino cum Cyrillo concordi, Celestino universa Synodus gratias agit. Unus Celestinus, unus Cyrillus, una fides Synodi, una fides orbis terrarum.*

Sufficerent ista fortasse ad ostendendum approbatam illam epistolam fuisse, si non ita ut singula ejus verba fidei norma deinceps essent, saltem ut hæresi carere agnosceretur. Sed quod longè gravius est, quodque non fuisse à Lupo ac Dupino observatum valde miror, tota Synodus in relatione suâ ad Theodosium sic ait. *Ac principio quidem Cyrilli religiosissimi, sanctissimique, epistolas de fide conscriptas*, τὰς περὶ τῆς πίστεως ἐπιστολὰς, *cum hac expositione* (Symbolo Nicæno) *contulimus, collatasque dogmatibus ac sententiis consentaneas comperimus, nec ullâ in re doctrinam ejus a pia illâ expositione discrepantem.* Vide ut non de unâ, sed de duabus ad minimum Cyrilli epistolis Patres loquantur, quarum alteram hanc esse, de qua dicimus, nemo negabit, cum nonnisi duæ lectæ fuerint. Aiunt tamen collatas illas cum Symbolo Nicæno, illique consentire, & nulla in re discrepare compertas. Quid dici apertiùs potuit?

Aliud momentum accedit, inde sumptum quòd cùm Joannes Antiochenus Cyrilli anathematismos damnasset, ipsumque eâ de causâ Cyrillum deposuisset, fuerit ille propter id ipsum à Synodo degradatus. Notanda cumprimis hæc verba ex relatione ad Theodosium. *Quæ temerè, vaneque fuerant nugati, & contra omnem Canonum ordinem adversus Cyrillum sanctissimum Archiepiscopum, & adversus Memnonem piissimum Coepiscopum nostrum scripta mandaverant, ea irrita, & prorsus vana esse judicavimus. Etenim* pag. m. 349.

ju-

judicium quod lege & justitiâ nullâ ex parte nititur, aliud nihil est, nisi merum convicium. Qui latam adversus anathematismos sententiam damnant, iniquam, atque irritam pronunciant, nonne eo ipso anathematismos approbant, atque confirmant?

Nihil ergo nimium Cyrillus dixit cum hæc ad Theodosium scripsit; *Fidei namque meæ rectitudini testimonium perhibuit & Romana Ecclesia, & sancta quoque Synodus ex universo orbe congregata. Quòd enim nullâ ex parte ab Evangelicâ & Apostolicâ traditione aberraverim, immò quòd rectam, minimeque obliquam sacrorum dogmatum semitam teneam, & postea quam epistolas quas ad Nestorium perscripseram, legissent, communi sententiâ confessi sunt omnes, & quidem scripto in ipsâ fide monimentorum, rerumque gestarum.*

Non erravit Joannes Antiochenus, non errarunt reliqui Orientales Episcopi illi adhærentes, qui id ipsum in editis à Lupo epistolis millies testantur, eaque præcipuè de causâ Synodum Ephesinam execrari se profitentur.

Non erravit Liberatus, cujus hæc sunt (d). *Joannes Antiochenus cognoscens ita acta quæ supra diximus, & post hac quæ gesta fuerant in damnatione Nestorii, & illa duodecim capitula Cyrilli in ipso Concilio suscepta & confirmata, indignabatur valde contra Cyrillum tanquam seditionis authorem.*

(d) *Lib. Brev. cap.* 6.

Non erravit Vigilius in decreto adversus Rusticum & Sebastianum. *Synodicam*, inquit, *beatæ recordationis Cyrilli epistolam ad Nestorium, cum duodecim capitulis S. Synodus Ephesina I. suscepit, & beata Chalcedonensis Synodus ad convincendas Nestorii vesanias in definitione fidei legitur posuisse.*

Non erravit Facundus, qui sic ait (e). *Cum post damnationem ipsius Nestorii, Orientales Episcopi, atque ipse reverentissimus Ibas, cum S. Joanne Antiocheno*

(e) *Fac. lib.* 7. *cap.* 5.

Ephesum pervenirent, de capitulis tantùm B. Cyrilli, quod ibi fuerint approbata conquesti sunt, sicut eorum scripta declarant.

Non erravit Gregorius II. in professione fidei ad Germanum CP. transmissâ. *Hunc S. Cyrilli anathematismum cum reliquis omnibus anathematismis recepit tertia sancta ac Oecumenica Synodus, quo sensu Sanctus ediderat. Manifestum enim est SS. Patres in dictâ S. Synodo congregatos totam tertiam dicti Patris epistolam adversus impium Nestorium Episcopum CP. scriptam, absque ullâ retractationis hæsitatione suscepisse. Scimus autem extremam dictæ epistolæ partem dictos duodecim anathematismos continere.*

Sic quantamcunque auctoritatem Concilium Ephesinum habuit, tantam Cyrilli anathematismi habuerunt. Cumque Ephesini Concilii acta à Celestino approbata, & confirmata fuisse adversarii haud quaquam negent, quinimo pro virili parte contendant, manifestum est non potuisse hosce Cyrilli anathematismos salvâ Romani Pontificis potestate damnari.

Id verò clariùs adhuc patebit observanti fuisse istos insuper à Celestino specialiter approbatos, quemadmodum agnoscit ipse Lupus, sic enim ait (f). *Et quidem quod Celestinus Pontifex, ac Romana Ecclesia comprobaverint capitula, non est dubitandum. Etenim in opusculo, quo blasphema S. Cyrilli capitulis opposita Nestorii capitula refutat Marius Mercator præfatur,* Episcopis Cyrilli capitula priora posuimus, quæ Romana Ecclesia approbavit vero judicio, *hoc est Synodali, maturo, irrefragabili.* Quare quisquis Cyrilli anathematismos abjecit, is & Ephesinæ Synodi, & Celestini, qui tum Synodum, tum speciatim anathematismos probavit, auctoritatem proculcasse comperitur.

(f) *Lup. in Epist. pag. 48.*

AR-

ARTICULUS III.

Cyrilli anathematiſmos, etſi à Synodo & à Celeſtino probatos, multi damnarunt.

Atqui hiſce non obſtantibus anathematiſmos illos abjecere non pauci. Miſſis enim Orientalibus, de quibus poſtmodum, alios Lupus profert ſpectatiſſimæ fidei Patres, qui mentem hac de re ſuam apertiſſimè expoſuerunt. Rem ego totam Lupi ipſius verbis explicabo. Sic igitur ille (g). (g) Lup. tom. 1. pag. 421.

Domnus Patriarcha palàm Orthodoxus, damnari à Latrocinio (Concilio Epheſino II.) *maluit quàm capitulis conſentire.*

Pergit quibusdam interjectis. *Eadem fuit mens Maximiani pro Neſtorio in ſedem Conſtantinopolitanam ordinati, plurimiſque per Celeſtinum Pontificem encomiis ornati, de quo, ac ejus Synodo Liberatus Diaconus:* Scripſerunt & Epiſcopi Conſtantinopoli Cyrillo, quia amicitiarum modum, & pacem Eccleſiarum ſanctarum non aliter fieri conveniret, niſi omnia, quæ ab ipſo in cauſſâ ſcripta ſunt epiſtolis, & tomis, & libris evacuentur. *Et infrà.* Culparunt Joannem Antiochenum, cur à Cyrillo non expetierit capitulorum damnationem.

Gennadium Anatolii in ſede eadem poſt Concilium Chalcedonenſe ſucceſſorem quis eſſe neſciat & orthodoxum, & ſanctum? Ejus merita & miracula refert in collectaneis Theodorus Lector. Ejuſdem tamen in Cyrilli capitula invectivas audiamus à Facundo Hermianenſi. Væ mihi à malis! Heu, heu! Unde enim quiſquam in præſenti aliunde ſumat exordium? Quales Cyrilli Ægyptii, & quantas blaſphemias incurri?

Quis

Quis revera det capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Quoniam extendit lingua ejus mendacium, & non fidem. Væ malo Alexandriæ familiari ejus, & proprio jam isti secundo. *Alludit ad Cyrilli patrum, & in sede Alexandrinâ proximum antecessorem Theophilum, ejusque in S. Joannem Chrysostomum violentias. Dicit hunc tentare in ipsam fidem orthodoxam quod ipse perfecit in innoxiam personam, & pergit*: Omnem supereminentem blasphemiam jaculatus est adversus SS. Patres, adversus eorum priores Apostolos, adversus ipsum Salvatorem in resurrectione meditatus est. Adsumptam quidem humanitatem ex nobis, & pro nobis injuriat. Divinam ejus naturam impassibilem passionibus subjacere contendit, quod sexto capitulo dicat ipsum Deum Verbum esse passum carne. *Impugnat Gennadius & primum capitulum, quo Deus Verbum adseritur carnaliter natus ex Virgine, & exclamat*: Anathematizaturus te est Deus, paries dealbate. Justissimum enim est te similiter Ananiæ Judæorum Principi Sacerdotum linguam adversus Christi discipulos moventem, similem ab eis indignationem experiri.

Pergit quibusdam interjectis Lupus. *De Joanne item Antiochena Ecclesiæ Presbytero scribit in Catalogo Gennadius Massiliensis.* Impugnat aliquas Cyrilli Alexandrini sententias, docens incautè ab illo prolatas adversus Nestorem, quæ nunc fomentum sunt, & robur addunt Timotheanis.

Et apud Photium in Bibliothecâ Basilius Cilix ejusdem Ecclesiæ Presbyter sub Anastasio Augusto, & Flaviano secundo Patriarchâ, impugnat libros Joannis Scythopolitani, & capitula Cyrilli, præsertim duodecimum.

Etiam ab Acacio Berrhaensi Episcopo, istius seculi summo luminari, fuisse improbata gloriatur Theodoretus in literis ad Domnum Patriarcham Antiochenum.

Ex-

Extrema hæc de Acacio Berrheensi verba lucem accipiunt ex epistolis de quibus suprà, ab isto Lupo aliquanto pòst vulgatis, ex illis etenim patet Acacium istum, qui propter senium Ephesum accedere non potuit, ab Imperatore Theodosio consultum quid factu opus esset ad componendas Cyrilli & Joannis Antiocheni circa Nestorium lites, respondisse utrumque, & Cyrillum, inquam, & Nestorium amovendos, idque Consilium Theodosio mirè placuisse, etsi aliquanto pòst aliud inierit.

Addendus istis omnibus Isidorus Pelusiota, de quo Garnerius (h). *Cum ex Oriente didicisset quo haberentur loco capitula, post animos à Theodoreto commotos, Cyrillum admonuit de cavendo unius naturæ errore, retinendaque Athanasii de duabus naturis inconfusis doctrinâ. Admonuit, inquam, verbis, quæ ne ab errante zelo eriperentur, ita acrimonia multum habebant, parum decoris.*

(h) *Garn. in Hist. Theodor. cap. 4.*

Respicit ad epistolam libri I. 323. quæ sic habet. *Cum multa Scriptura testimonia, tum multa cum actione conjuncta contemplationes veram Dominicæ Incarnationis doctrinam certissimè nobis declarant, etiamsi mentis ac linguæ nostræ vim & facultatem hoc mysterium excedat. Quod autem verus, ac rerum omnium summus Deus homo verè factus sit, nec ab eo quod erat demigrans, & quod non erat assumens, ex duabus naturis unus filius existens, ortûs ac finis expers, recens & sempiternus, ne ipse quidem inficias iteris, ut qui plurimas de his rebus sancti Patris nostri magni Athanasii comprobationes habeas, hoc est ejus viri, qui ad divinarum rerum intimos sinus eximiè penetravit.*

Hæc ille, in quibus eam, quam Garnerius suggillat, acrimoniam, atque immodestiam, non observo. Sed ut ut sit de eo, quod nostra parum refert

fert, habemus ex Veteribus multos, orthodoxiæ laude florentiſſimos, quibus non obſtante & Romanâ, & Epheſinâ approbatione, Cyrilli anathematiſmi ſummopere diſplicuerunt, & exiſtimati ſunt erroribus ſcatere. Quî hoc ſi Romanus Præſul errare non poſſe putabatur?

ARTICULUS IV.

Tota Orientis Diœceſis Epheſinum Concilium diu abjecit.

ULteriùs progreſſi ſunt Orientales Epiſcopi, numero ducenti, qui non iſtos duntaxat Cyrilli anathematiſmos, ſed univerſam Synodum Epheſinam, quamvis totâ Romani Pontificis auctoritate munitam, diu rejecerunt, & in quinquaginta, aut circiter, diverſis conventibus adverſus illam proteſtati ſunt, ut ex vetuſtis illis epiſtolis, quas Chriſtiani Lupi beneficio habemus ſatis patet.

Noli autem exiſtimare hæreticos iſtos fuiſſe, & Neſtorii labe infectos. Ita quidem nonnulli ſuſpicati ſunt, hac præcipuè de causâ, quod à Neſtorio decepti, non exiſtimarent illum ita ſentire, ut revera ſentiebat, eaque de causâ ſententiæ in eum latæ ſubſcribere nollent. Sed ut ut ſit errores ejus deteſtabantur. Sic de Joanne Antiocheno Orientalium Anteſignano exertè Lupus (i). *Joannes,* inquit, *nunquam blaſphemiæ, ſed ſoli Neſtorianæ, innoxiam credens, perſonæ favit.*

(i) Lup. in epiſt. pag. 71.

Patet hoc eâ Orientalium iſtorum confeſſione, quam idem, quem dixi, Lupus edidit. Sic illa habet. *Confitemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & he-*

hominem perfectum ex animâ rationali & corpore ante secula quidem ex Patre natum secundum Deitatem, in fine verò dierum eundem propter nos, & propter nostram salutem de Mariâ Virgine secundum humanitatem: Consubstantialem Patri eundem secundum Divinitatem, & Consubstantialem nobis secundum humanitatem. Duarum verò naturarum unitio facta est, propter quam unum Christum, unum Dominum, unum Filium confitemur. Secundum hunc inconfusæ unionis intellectum confitemur sanctam Virginem Dei genitricem, propter quod Deus Verbum incarnatus est, & in humanitate, & ex ipsâ conceptione sibimet uniit templum, quod ex ipsâ suscepit.

Quid puriùs, quid rectiùs, quid ab hæresi Nestorianâ magis abhorrens fingi potest? Atqui non tunc tantùm cum post tantas altercationes pax inita est, hanc confessionem Orientales ediderunt, sed ipso ferè concertationum initio. Quare candidè & ingenuè Lupus (k). *Synodalem Joannis Antiocheni Epistolam, qua Ephesinam fidei definitionem, Nestorii damnationem, ac successoris Maximiani ordinationem admisit, atque ita cum S. Cyrillo, & omni Ecclesiâ pacem fecit, omnes huc usque credidimus fuisse ex integro novam, scriptam isto tempore. Erravimus. Etenim ejus pars est dudum anterior, utpote pars præsentis relationis. Uti Joannes Cyrillum de Apollinario atque Eunomio, ita hic illum frequenter accusavit de Nestorio. Hinc dum pacem inierunt, neuter constanter voluit errasse in dogmate, aut opere, uterque voluit atterius acta & sensa duntaxat non plenè intellexisse. Hinc uti Cyrillus sua capitula anathematizare constantissimè detrectavit, ita & ille, nec quoad apicem voluit à suis scriptis retrocedere. Proinde istam ipsam fidei professionem, quam in medio litigii æstu ad Principem miserat, voluit admitti in pacem, & à Cyrillo confirmari. Et cum omni suâ Diœcesi Cyrillus libenter admisit & confirmavit.*

(k) Lup. ibid.

Hæc

Hæc Lupus verè quidem, sed non sat plenè. Addendum erat tunc cum inita pax fuit hoc fuisse Cyrillum inter, & Joannem, reliquosque Orientales discrimen, quòd isti professionis illius, quam in ipsis concertationibus ediderant, ne voculam quidem retractare, imò ne interpretari quidem, coacti sint; Cyrillus contrà anathematismos suos ita emollire debuerit, ut retractasse innumeri putarint. Illi rursus anathematismis, etiam emollitis, non subscripserint, subscripserit autem Orientalium confessioni Cyrillus. Docet nos ea omnia Facundus (l). *Hinc*, inquit, *creditus est B. Cyrillus non rectam priùs in suis capitulis tenuisse sententiam, sed admonitione Orientalium postea esse correptus, quoniam cum ipsa unitas Ecclesiarum fieret, non Orientales Patres ejus capitulis subscribere compulsi sunt, sed ipse potiùs expetitus est directæ sibi ab eis confessioni subscribere. Ipsamque capitulorum suorum retractationem non ideo eum post Ephesinam Synodum fecisse aliqui crediderunt, ut quæ clausa quibusdam fuerant panderentur, & quæ videbantur obscura clarescerent, sed potiùs ut pristinum in eis emendaret errorem, quòd putabatur, sicut adhuc Eutychiani putant, quòd unam in eis dixerit Christi naturam. Hinc ergo contigit ut conversione B. Cyrilli facta unitas crederetur. Et revera cui non surriperet ista suspicio (de humanis cordibus loquimur, & humana corda gestamus) cum nihil Orientales Patres, qui hæc capitula corrigenda judicaverunt, corrigere cogerentur, B. autem Cyrillus non solùm fidei confessioni, quam sicut necessarium crediderunt illi dictaverant, expetitus antè subscriberet, sed etiam ipsa sua capitula retractaret.*

(l) Fac. lib. 6. cap. ult.

Nec est prætereundum id quod Lupus & Garnerius observant, jam ante Ephesinam Synodum, & statim post acceptas Celestini literas scripsisse ad Nestorium Orientales, ut errores suos recantaret.

Joan-

Joannes Patriarcha Antiochenus, inquit Lupus (m), *etiam exeruit omnes suæ eloquentiæ vires. Collegit & ipse suæ Diœceseos Synodum literas Apostolicas publicavit, eisque edixit ab omnibus obediendum. Nestorium deturbatis Ecclesiis, & negatâ, quam omnis semper agnovit orthodoxa antiquitas, voce Dei-para, graviter arguit, hortatus ad matura cum viris cordatis, quibus detur plena effandi libertas consilia, & ad imperatam à Romanâ Ecclesiâ palinodiam, non futuram ignominiosum nupero exemplo communis magistri Theodori Episcopi Mopsuesteni.* (m) Lup. tom. 1. pag. 392.

Semper igitur Orthodoxi Orientales isti fuerunt. Audiatur ipse Celestini successor Sixtus, post initam pacem hæc ad Cyrillum scribens. *Non se exuli vestro* (Nestorio) *sanctus frater noster Joannes addiderat: non ejus blasphemâ prædicatione deceptus. Nam quantum rerum exitus docet, suspendit suam sententiam, non negavit: nam quid in inventorem malorum posset aliud judicare, nisi quod probatur ipse per Sacerdotes suos, cujus agebatur causa, sentire?*

Audiantur Chalcedonensis Synodi Patres, hæc in suâ ad Marcianum A. relatione scribentes. *Sapientissimus Joannes Antiochenus Episcopus, qui hæreticorum maledicta repellens, & Apostolicæ doctrinæ rectissimum dogma declarans, totius Orientis confessionem velut ex uno ore sanctissimo Proclo, & ei qui per idem tempus mundi regebat gubernacula, destinavit.*

Audiatur denique H. Noris (n). *Rejeciendus planè est Ricciolius, in cujus Catalogo Præsulum Antiochenorum part. 1. tom. 3. Chronol. ita legitur.* Joannes hæreticus 427. *Fuit enim Joannes Orthodoxus, ut datis ad eundem literis Sixtus Papa, Cyrillus, ac Proclus ostendunt.* [n] Nor. Hist. Pel. lib. 2. cap. 9.

ARTICULUS V.

Expenditur responsum quo observatorum pleraque diluere tentavit Christ. Lupus.

QUi hæc sibi objecerit nemo mihi præter Lupum hactenus visus. Iste verò jejunè admodum respondet. Sic enim ait (o). *Respondeo Ephesinam Synodum ab Episcopis Orientalibus judicatam fuisse, non legitimam & plenam, sed mancam, & varie vitiosam, utpote factam sine Patriarchâ Antiocheno, sine debito examine, & per humanos affectus & corruptiones, ad instar conventûs Seleuciensis, aut Ariminensis, seu latrocinii Ephesini, in quo sub Religionis prætextu & vulnere privatas injurias novimus vindicatas.*

[o] Lup. tom. 1. pag. 426.

Sed in hoc responso duo observanda. Alterum quod id totum argumentum non attingit. Hoc nos non ex eo tantùm petimus; quòd Ephesinam Synodum multi abjecerint, sed ex eo quoque quòd Celestini de Cyrilli anathematismis judicio non acquieverint. Id nos suprà planum fecimus. Quicquid ergo de Synodo Ephesinâ censerent, isti certè Celestinum errare nescium haudquaquam existimabant, quandoquidem approbatos ab eo Cyrilli anathematismos erroribus scatere arbitrabantur.

Alterum quod in isto Lupi responso observatione dignissimum mihi videtur, hoc est, quòd sic respondendo dat manus. Existimarunt ergo Veteres illi Synodi illegitimæ, variè vitiosæ, sine debito examine, & per humanos affectus ac corruptiones, atque adeo perperam procedentis & quod caput est malè circa fidem decernentis, & meras hæreses appro-

probantis, acta & statuta posse à Romanâ sede suscipi ac confirmari.

Hoc si mihi detur; quæ controversia adhuc superest? Quid ego ampliùs postulo? Nonne id habeo quod extorquere Adversariis totâ hac disputatione allaboro, hoc scilicet, quòd ignota Veteribus fuerit Romani Præsulis potestas errare nescia? Quo enim pacto agnovisse illam dici possunt, qui errantis, ac malè decernentis Synodi gesta approbari ab illo posse non dubitabant?

OBSERVATIO VIII.

Id ipsum Eutychianismi historia multipliciter ostendit.

I. Damnatus à Flaviano, ejusque Synodo, Eutyches, Romani, Alexandrini, Hierosolymitani, & Thessalonicensis Episcorum Concilium appellavit. Tum ad Leonem nominatim querelas suas detulit. Iste re diligenter excussâ Flaviani judicium approbavit, nobili illâ ad ipsum Flavianum epistolâ, qua vix quicquam aut elegantius, aut accuratius, habent Ecclesiasticæ tabulæ. Finita tunc lis videbatur, & erat profectò si tunc temporis summa fuit, Romani Pontificis potestas. Sed longè aliter Veteres censebant. Ut à Flaviano ad Leonem, sic à Leone ad Concilium Eutyches provocavit, ejusque provocationi, ut vidimus, ita omnes detulerunt, ut eâ solùm de causâ coactum fuerit Concilium Ephesinum II. *Sec. v.*

II. In isto verò Concilio absolutus Eutyches, damnatus Flavianus fuit. Quî fieri istud potuit, si per-

persuasum omnibus erat non posse Romanam sedem errare? Dices perperam processisse Concilium istud, & Dioscori fraudibus circumventum fuisse. Fuit, fateor, & res id ipsa clamat. Sed quæro qua ratione omnia pro lubitu administrare, & Episcopos omnes, quà voluit, ducere Dioscorus potuerit, si persuasum omnibus erat Orthodoxum esse Flavianum, hæreticum Eutychem, ut fuit, si errare non potuisse Leonem omnes sciebant?

Dices rursus obstitisse Dioscorum ne Leonis literæ in Concilio legerentur. Scio, sed an obstare potuit ne quid Leo pronunciasset quisquam sciret? Nonne omnibus notum & exploratum id erat? Nonne Flavianus, nonne Leonis Legati id omnibus dicebant? Nonne eâ de causâ convocatum Concilium fuerat?

III. Soluto Concilio, atque *auditis*, inquit Lupus, (a) *Renato Presbytero, ac Hilaro Diacono, Legatis suis, totius Italiæ Synodum coegit S. Leo, omniaque Dioscori acta, exceptis Domni Antiocheni dejectione, & Maximi successoris ordinatione, cassavit, jubens tumultuosum & miserabilem conventum, non Episcopalem Synodum, aut Ecclesiasticum Concilium appellari, sed latrocinium Ephesinum. In literis ad Clerum & populum Constantinopolitanum ait illic læsam & fidem, & justitiam. . . . Ante omnia cassavit Pontifex Eutychiani erroris, & personæ approbationem.* Acquiescendum saltem his erat, & conclamata videbatur post tam solemne judicium Eutychis causa, saltem si eadem apud Veteres erat, quæ nunc apud Adversarios est, Romani Præsulis potestas. Atqui longè aliter evenit. Primùm enim Leoni roganti aliam Synodum in Italiâ celebrari, à qua possent quæ tam perversè Ephesi gesta fuerant, emendari, negavit Theodosius, ac respondit *acta omnia Ephesi secundum canones cum multâ libertate, & integrâ veri-*

(a) Lup. in Conc. tom. I. pag. 513.

rita-

ritate, & indignos Sacerdotio ritè remotos, præsertim Flavianum auctorem & principem lesibilis novitatis, & contentionis. Qua fronte dici hoc potuit, si Leo errare non posse putabatur? Clamabat ille hæresim in eo Concilio stabilitam, & non posse malè pronunciare credebatur ab iis, qui quæ ille ut hæretica damnabat integrâ veritate decreta fuisse contendebant?

IV. Ad hæc Episcopi inter Ephesini Concilii, quantumvis vitiosi, & Leonis judicia fluctuarunt, quibusdam uni, reliquis alteri adhærentibus. Testis Liberatus (b). *Soluto*, inquit, *illo Concilio* (Ephesino) *& ad suas sedes reversis Episcopis, scissio facta est inter eos, qualis antea nunquam contigerat. Ægyptii, Thraces, & Palæstini Episcopi Dioscorum sequebantur; Orientales, Pontici, & Asiani sanctæ memoriæ Flavianum, quod schisma permansit usque ad obitum Theodosii Principis.* Qui contingere istud potuit si certum apud omnes fuit standum semper & in omnibus Romani Episcopi judicio?

(b) Lib. brev. cap. 12.

V. Mortuo Theodosio Chalcedonensem Synodum Marcianus convocavit. In eâ verò, ut alibi observatum, multis visa est Leonis epistola, partim Nestorio, partim Eutycheti favere, & nonnisi post longum, & accuratum examen admitti potuit.

VI. Tota verò Synodus can. XXVIII. pronunciavit Concilii Constantinopolitani Patres sedi Constantinopolitanæ æqualia cum Romanâ sede privilegia concessisse. Ignorabat primum ac præcipuum Romanæ sedis privilegium esse judicium erroris expers. Non enim existimandi sunt tam stupidi, ne quid nunc gravius dicam, fuisse, qui in eâ Patres sedebant, ut à Concilio quolibet dari posse infallibilitatem putarent.

VII. Aliquanto post istam Synodum accidisse

existimatur quod narrant Dioscorus Presbyter, & Cheræmon Lector, Alexandrinæ Ecclesiæ Apocrisiarii, in libello Anastasii II. Legatis Constantinopoli tradito, quem edidit Baronius ad annum 497. *Eutychete*, inquiunt, *impiissimo contra fidem, quæ à beatissimis Apostolis prædicata est, sentiente, & docere tentante, contigit per idem tempus Sedis Apostolicæ Præsulem tunc Leonem literas ad Chalcedonense Concilium destinare; quarum fuere interpretes hi, qui cum Theodoreto Cyrorum civitatis Episcopo tunc fuerant Nestorianæ hæresis sectatores: & contra eam fidem, quæ à venerabilibus trecentis decem & octo Patribus est edita, suprà memoratæ literæ probantur existere. Et non parvas occasiones his, qui ejusdem nefandissimi Nestorii blasphemias vindicant, præstiterunt, ita ut licentiùs adseverent eundem Nestorium minimè perversa sensisse. His igitur causis Deo amabilis populus noster offensus est, & de Græcâ translatione arbitratus in Latino quoque sermone eundem sensum contineri, ac sese ab unitate Romanæ divisit Ecclesiæ. Nec non etiam Romanus Antistes existimans nos contra eam fidem, quæ tradita est à beatissimis Apostolis, conspirasse, à nostrâ se communione suspendit.*

Eò respicere meritò existimat Lupus (c) Leonem ipsum, dum sequentia ad Marcianum A. scribit (d). *Quia quorundam hæreticorum versuta nequitia ad conturbandam aliorum simplicitatem Epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam literis, vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris assereret, obsecro venerabilem Clementiam vestram, ut eandem epistolam per venerabilem fratrem meum Julianum Episcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus Pietas vestra delegerit, in Græcum sermonem jubeatis integrè diligenterque translatam per idoneum latorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendamque Judicibus*

(c) Lup. in Conc. tom. I. pag. 919.
(d) Leo epist. 69.

Alexandrinis, qui eam Clero & plebi ipsius civitatis faciant recitari, ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulteriùs decipi non debere, & probentur Apostolicæ sedis sinceri esse Discipuli, apud quam nec Eutyches, nec Nestorius ullum obtinent locum, quia sicut alios hæreticos, ita & istos, Ecclesia universalis damnavit.

His Leonis illa Alexandrinorum Apocrisiariorum, & illustrantur, & confirmantur. Ut ut sit Alexandrini illi, qui se à Leonis communione eâ de causâ subduxerunt, quòd ejus epistola, quam falsatam esse nesciebant, Nestorio faveret, palàm ostenderunt, non existimare se illum errare prorsus nescium, plurisque apud se esse Ephesini Concilii, à quo damnatus Nestorius, quam Leonis auctoritatem.

VIII. Longè tristius Ecclesiæ dissidium Anastasii temporibus fuit. Id his verbis evagrius describit (e). *Chalcedonensis Synodus iis temporibus nec palàm prædicabatur in sanctissimis Ecclesiis, nec omnino rejiciebatur. Singuli enim earum Præsides, prout ipsis visum fuerat, agebant. Et nonnulli quidem eorum cuncta quæ in illo Concilio exposita fuerant, pertinacissimè defendebant, nec in ejus decretis vel unam syllabam remittere, ac ne unius quidem literæ mutationem admittere sustinebant; sed magnâ cum fiduciâ recedebant ab iis qui decreta illius Concilii minimè susciperent, nec illis communicare ullo modo sustinebant. Alii verò Chalcedonensem Synodum, ejusque decreta, non modò non suscipiebant, verùm etiam illam unà cum Leonis epistolâ sub anathemate damnabant. Alii Zenonis Henotico mordicus inhærebant: idque tametsi inter se dissiderent de unâ, aut de duabus naturis: hi quidem compositione Imperialium literarum decepti: illi verò paci & concordiæ magis studentes. Adeo ut totius orbis Ecclesiæ in varias factiones divisæ essent,*

(e) *Evag. lib. 3. cap. 30.*

ac ne Antistites quidem sibi mutuò communicarent. Hinc multa discidia in Orientis & in Occidentis partibus, & per Africam extiterunt, cum nec Orientales Episcopi Occidentalibus & Afris sociarentur, nec isti vicissim coirent cum Orientalibus. Quin etiam ad majorem absurditatem res progressa est. Nam nec Orientales Antistites inter se ipsi communicabant; nec Occidentales item, nec Afri, inter semetipsos communionem fovebant, nedum cum peregrinis & extraneis.

Verùm quo pacto, quæso, contingere istud potuit, si & communionis Ecclesiasticæ centrum, & immota fidei norma passim reputabatur Romanus Præsul? Quî fieri potuit ut & à se invicem, & ab illo tam multi dissiderent? Hæretici, inquies, erant quotquot ab illo dissociabantur. Esto, & si faciliùs istud dicatur, quàm probetur. Sed hoc saltem omnes mihi concedent; Hæreticus nec esse, nec dici quisquam volebat. Cur ergo à Romani Pontificis placitis discedebant, si constans & certum erat neminem posse ab illo citra hæresim dissentire? Facile erat errare circa controversias, quæ tunc temporis fervebant. Habebant illæ admixtum ex Metaphysicâ nonnihil. Voces, quibus utendum erat, erant valde æquivocæ. Nihil igitur mirum si dissensiones conspicerentur. At dubitari non poterat à qua parte veritas staret, si certum & exploratum erat Pontificem non posse errare. Vel id ipsum igitur quòd tam multæ dissensiones ubivis grassarentur, palàm ostendit Romani Præsulis infallibilitatem ignotam fuisse.

OB-

OBSERVATIO IX.

Hoc ipsum rursus evincit controversia circa propositionem, Unus de Trinitate crucifixus.

DIxerat Proclus Constantinopolitanus suo ad Armenos Tomo, unum de Trinitate crucifixum. Hoc avidè arripuit Petrus Gnapheus Antiochenus Episcopus, & Trisagio addidit. Sed reclamantibus multis res ad Felicem III. Episcopum Romanum delata est. Hic propositionem istam, non ut novam, aut suspectam, ut quidam volunt, sed ut hæreticam damnavit, & quidem duplici de causâ. Primùm quòd unus de Trinitate diceretur, quo violari putabatur divinæ essentiæ unitas summa, & in Tritheismum, vel Arianismum descendi. Secundò quòd crucifixus diceretur qui est de Trinitate, quo Theopaschitarum & Eutychianorum hæresis firmari existimabatur. Sec. V.

Dabo ipsa Felicis ad Petrum verba (a). *At verò tu in Ecclesiâ ausus es dicere quòd unus increata atque individua Trinitatis passionem subiit: & per hoc consubstantialem quoque solvere niteris, ac Deum subjicere numero.* Et aliquanto pòst. *Qua igitur parte unigenitus Filius est consubstantialis Patri, unus individua Trinitatis, increatus, atque indivisibilis, impassibilis, & immortalis permansit. Quod ergo increatum, & immortale est, creatura ne applices, neque Deorum pluralitatem confirmare pergas, dicens unum S. Trinitatis mortuum esse.* Et quibusdam interjectis. *Sed incautè, ut serpens Eva, tu ipse quoque erroris venena*

(a) Fel. epist. 3.

nena multitudini fidelium, atque auribus infudisti, traditamque ab Angelis sanctissimam laudationis formam corrupisti, inferens illi, Qui crucifixus es pro nobis. *Ergone non advertisti quòd Paulum Samosatenum, Photinumque, & Artemium impietate transcendis, &c.*

Patet igitur damnatam illam propositionem ut hæreticam, ac proinde ignotam Felicis *ex cathedrâ* pronunciantis infallibilitatem iis omnibus fuisse, qui isti judicio non acquieverunt. Atqui fuerunt isti non pauci. Primùm Constantinopolitanæ Synodi Patres, de quibus Victor Tunnonensis ad Consulatum Gibbi. *Anastasius Imperator Flaviano Antiocheno, & Philoxeno Hierapolitano Præsulibus Constantinopolim Synodum congregat: & contra Diodorum Tarsensem, Theodorum Mopsuestenum, cum scriptis, Theodoritum Cyri, Ibam Edessenum, Andream, Eucherium, Quirum, & Joannem Episcopos, ceterosque alios, qui in Christo duas prædicabant naturas, duasque formas, & qui non confitentur unum de Trinitate crucifixum unà cum Leone Episcopo Romano, & ejus Tomo, atque Chalcedonensi Synodo inferre anathema persuasit.*

Aliquanto pòst, Justino scilicet imperante Scythæ quidam Monachi Constantinopoli degentes, palàm & apertè contenderunt propositionem illam sanam & orthodoxam esse. Agebant tunc Constantinopoli Hormisdæ Legati quinque, ad quos isti Monachi delati damnati sunt. Ji verò ad Hormisdam provocarunt, & Romam profecti Pontificis judicium enixissimè petierunt. Hormisdas post diuturnam moram illos ut hæreticos expulit, ut multis ipse narrat epistolâ ad Possessorem. Ad Justinianum verò adhuc Comitem, nondum Imperatorem, qui pro illis scripserat, sic ait. *Quia gratum nobis est studium, quod circa Religionem vos habere declarastis, non gravat*

vat pralibare dicendo non opus, ut stabilitatem fidei vestræ intentionis potiùs quàm rationis sequaces, procaci verborum novitate confundat. Sancta Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus S. unus est Deus. Hanc Israel jussus adorare, cujus inseparabilis & indiscreta substantia non potest dividi, non potest sacrilegâ distinctione separari, servatâ tamen proprietate suâ unicuique personæ. Hæc interim commendantes fidei vestræ, epistolas styli terminum cogitantes congruâ credimus brevitate sufficere &c.

En igitur novum judicium, quo propositio damnatur ut hæretica. Sed ne huic quidem judicio Scythæ Monachi se subjecerunt. Perstiterunt in pristinâ sententiâ, & vel unus ex illis, vel illis sese adjungens, nam de eo non constat, Joannes Maxentius Presbyter & Archimandrita, ipsam Hormisdæ Epistolam confutare veritus non est. Fingit quidem initio se dubitare num Hormisdæ ea verè sit. Sed in progressu disputationis audacior factus sic ait: *Auctorem hujus epistolæ hæreticum esse, quisquis ille est, & inimicum Catholicæ veritatis, non est dubium..... Nam & ipsi hæretici ad hoc ubique hanc ipsam, cui respondemus, epistolam proferunt, quatenus & omnes quasi ex auctoritate ejusdem Romani Episcopi prohibeantur Christum Filium Dei unum confiteri ex Trinitate. Sed quis hanc sententiam Catholicam non esse ausus est profiteri, quam universa veneratur & amplectitur Dei Ecclesia? Confidenter enim dicere audeo, non quòd si per epistolam, sed quòd si vivâ voce hîc in præsenti positus idem Romanus prohiberet Episcopus, Christum Filium Dei unum confiteri ex S. & individuâ Trinitate, nunquam eidem Dei Ecclesia acquiesceret; nunquam ut Episcopum Catholicum veneraretur, sed omnino ut hæreticum penitus exsecraretur. Quia quisquis hoc non confitetur, non est dubium, quòd Nestorianæ perfidiæ tenebris excæcatus quartum & extraneum à S. & ineffa-*

bili

bili Trinitate eum, qui pro nobis crucem sustinuit, prædicare contendat. Verum tamen sive ab hoc, sive à quolibet alio, hæc sit scripta epistola, non est dubium auctorem ejus esse hæreticum, qui contentionem verborum, & subversionem audientium judicat, Christum Filium Dei unum fateri ex Trinitate. An qui ita loquitur Hormisdam errare nescium putet, Lectoris esto judicium. Quare Baronius (b). *Quàm turpiter idem Maxentius auctorem epistolæ ad Possessorem hæreticum fuisse mentitur? At quàm manifesta illa calumnia est, qua notam eidem inurit Hormisda, quasi depravatus à dioscoro negarit Christum unum de S. Trinitate, &c.*

(b) *Bar. ann.* 520.

Maxentium istum, ejusque sodales Scythas Monachos, hæreticis accensent Baronius, Binius, Sirmondus, ac Cellotius. Sed egregiè istos confutant, & Monachos defendunt, ex nostris Forbesius (c), ex Adversariis Henr. Noris Hist. Pel. lib. 2. cap. 20. & Nat. Alexander sec. VI. Diss. 2. ita ut nihil addi posse videatur. Quare istos saltem habemus ignotæ Pontificiæ infallibilitatis testes.

(c) *Forb. Inst. Hist. Theol. lib.*

Noli tamen existimare solos illos fuisse qui huic Felicis ac Hormisdæ judicio non acquiescerent. Testatus est aliquot pòst annis Justinianus literis ad Joannem II. propositionem illam, *Unus de Trinitate crucifixus*, admitti ab omnibus Orientis Episcopis atque Archimandritis. Quare per Legatos illum rogavit ut orthodoxam esse pronunciaret. Rem esse difficilem perspexit Joannes, cumque omnes hærerent Anatolius Diaconus Ferrandum Carthaginensem Diaconum magnâ tunc eruditionis famâ florentem per literas eâ de re consuluit. Ferrandus rem ad Fulgentium detulit, & aliquanto pòst ambo responderunt rectè dici unum de Trinitate passum, sed securiùs addi, *passum carne.*

Quid multa? Joannes propositionem admisit.

Sic

Sic enim Liberatus (d). *Ad quem (Joannem) missi sunt ab Imperatore Justiniano Hypatius Ephesiorum Episcopus, & Demetrius a Philippis consulere sedem Apostolicam, contra Legatos Acumicorum Cyrum & Eulogium, negantes esse confitendum B. Mariam verè & propriè Dei genitricem; & unum de Trinitate incarnatum, carne passum. Sed Papa Joannes, nobis ibi positis, hoc confitendum epistolâ suâ firmavit, & Imperatori direxit.* (d) *Lib. cap.* 20.

Isthic verò duo observanda. I. Felicis ac Hormisdæ judicio nec Joannem Maxentium, nec Scythas Monachos, nec Orientales Episcopos, atque Archimandritas, de quibus Justinianus, nec Afros, nec Joannem denique acquievisse. II. Joannem ipsum suos etiam adversarios nactum. Testatur istud Liberatus verbis jam descripta immediatè sequentibus. *Papa Joannes,* inquit, *hoc confitendum epistolâ suâ firmavit, & Imperatori direxit. A cujus communione discedentes Romæ quidam Acœmetarum Legatos secuti sunt, & usque nunc hanc de Christo confessionem non suscipiunt.*

Similia habet Victor Tunnonensis. *Theodoræ Augustæ factione,* inquit, *Justinianus A. unum de Trinitate passum non adserens secundum quid, sed absolutè suscipiendum cunctis generali lege imponit: Atque à Clericis & Monachis subscriptiones violenter exegit. Qua de causâ plurimi se ab Ecclesiæ communione subtraxerunt, & Monachi à propriis Monasteriis recesserunt, asserentes sibi sufficere fidem eorum qui in quatuor Synodis convenerunt.*

Facundus quoque testatur (e) fuisse suo tempore Catholicos, quibus videretur non rectè dici (e) *Fac. lib.* 1. *cap.* 3. unum de Trinitate pro nobis crucifixum, sed unam de Trinitate personam. Fatetur verò Lupus (f), istos non sine fundamento putasse etiam Joannis Papæ communionem refutari. Sed (f) *Lup. tom.* 1. *pag.* 696. contendit istum firmis anchoris nixum, Cyrilli

Capi-

Capitulis, Ferrandi Diaconi, præserttim autem Augustini judicio.

Verùm istis non obstantibus persliterunt in suâ sententiâ Acœmetæ. Quare coactus est Joannes illos ab Ecclesiæ communione separare, ut ipse ad calcem epistolæ ad Senatores testatur. Sed cum hoc ipsum non sufficeret, petiit à Joannis successore Agapeto Justinianus ut decessoris sui judicium confirmaret, quod etiam impetravit. Tandem Synodus V. vexatissimam quæstionem definivit, & pronunciavit rectè dici unum de Trinitate crucifixum, quibus omnibus opus non fuisset, si Pontificum judicio non posse falsum subesse tunc constitisset.

OBSERVATIO X.

Controversia de Tribus Capitulis *tantùm non clamat quo tempore illa fervebat neminem fuisse qui Pontificem errare nescium putaret.*

Sec. VI. NIhil meâ sententiâ plura nobis ac firmiora ignotæ apud Veteres Pontificiæ infallibilitatis argumenta suppeditat vexatissimis circa tria capitula, sic Theodori, Theodoreti, & Ibæ scripta vocitabantur, & diuturnis disputationibus. Pronunciavit circa illas, nec semel, nec eodem pacto, Vigilius. Modò tria capitula defendit, modò damnavit. Sed nec defendens, nec damnans judicium suum approbare omnibus potuit. Rem ego ex H. Noris præcipuè narrabo, quo non alius eam accuratiùs explicuisse videtur. Ut autem confusio vitetur, quæ dicturus sum in varios articulos dispescam.

AR-

ARTICULUS I.

Exponuntur quæ ante Synodum Oecumenicam V. in hac causâ gesta sunt.

DAmnaverat Edicto suo tria Capitula Justinianus, Edictique sui subscriptionem plerisque Episcopis Orientalibus extorserat. Ut Vigilio quoque extorqueret, accersivit illum in regiam urbem, quò tandem appulsus, *diuturnioris*, inquit Noris (a), *moræ impatiens ac Justiniani violentiis fractus, Judicatum ad Mennam scripsit, in quo propugnata huc usque tria Capitula mutatâ derepentè sententiâ damnavit.* (a) *Nor. Diss. de V. Syn. cap. 4.*

Sed quo pacto hoc Vigilii judicium exceptum est? An ut certissimum veritatis oraculum, & ipsius Spiritûs S. dictata vox ab omnibus reverenter admissum? Ita certè debuit, si errare non posse Pontifex putabatur. Sed longè aliter factum est. Audiatur Noris (b). *Facundus*, inquit, *velut in rabiem actus nefandum Judicatum appellare non extimuit.* Tum quibusdam interjectis. *Ubi primùm Occidentalibus Ecclesiis Vigilii Judicatum, ac nova Principis Edicta innotuere, conqueri singuli, ac deplorare Synodi Chalcedonensis auctoritatem à Vigilio depressam, proditam ab illo fidem, & Ecclesiam pravo dogmate imbutam. Africani non modò Judicatum non adprobarunt, sed eidem consentientes Ecclesiasticâ communione privarunt. Idem ab Illyricis Episcopis factum. Facundus in libro contra Mocianum acerrimè in Vigilium invectus ait:* Judex asserit quòd invitus protulerit illud Judicatum. Nos contrà respondemus, quòd ultro per ambitionem pollicitatione factâ peccaverit, nec ulla sustinuerit tormenta, quibus cessisse credatur. *Rursus*: Ob hoc etiam de Romani Episcopi chirographis, vel priùs ambitionis impulsu, cum fieri arderet Episcopus, vel postea venalitate parti alteri fa- (b) *Ibidem.*

ctis, necessarium duximus non tacere, ne auctoritate nominis ejus præjudicium vera fides sufferret. *Legantur ibi plurima, nam conviciorum plaustris totus in rabiem actus impudenter Vigilium opprimere conatur. Fremebat universus Occidens, palamque Justiniani jussis non modò Episcopi, sed integræ plebes refragabantur: Unde Imperator ex Vigilii Judicato lites in immensum auctas intelligebat, quas tamen eo scripto componendas speraverat.*

Pergit quibusdam interjectis idem Noris. *Interea non solùm in Occidente ob Judicatum malè audiebat Vigilius, sed etiam à pluribus, vel in ipsâ regia urbe, passim traducebatur. Eorum nomina habentur in sententiâ latâ à Vigilio contra Rusticum & Sebastianum. Horum Princeps erat Felix Monachus Africanus Gillitani Monasterii Hegumenus, qui non modò palàm Judicatum impugnabat, sed & cæteros in suam sententiam trahere conabatur. Diaconi certè Rusticus & Sebastianus, magni illi paulò antè Judicati præcones ac laudatores, Monachi persuasionibus victi, exeunte anno à priori sententiâ discessere, ac perfrictâ fronte à Vigilii communione segregati hostium numerum auxere.*

Rursus post nonnulla. *Illyrici Episcopi, qui transeunti Vigilio anno 546. Occurrerant, ac eundem rogaverant ut nullatenus novitati, quæ facta est, acquiesceret, verba sunt Facundi lib. 4. cap. 3. ubi primùm Judicati sententiam intellexere, Synodum indicunt, ac trium capitulorum defensio communi consilio decernitur.*

Tum quibusdam interpositis. *Anno sequenti Africani Antistites Reparato Carthaginensi duce grande facinus ausi, non modò Judicatum rejecerunt, verùm etiam Vigilium ipsum anathemati subjecerunt. Hæc habentur in Chronico Victoris, qui fusiùs quàm cæteri gesta in causâ de tribus capitulis suis fastis inseruit.*

Post

Post consulatum Basilii, *inquit*, anno X. Africani Antistites Vigilium Romanum Episcopum damnatorem trium capitulorom synodaliter à Catholicâ communione, reservato ei pœnitentiæ loco, recludunt, & pro defensione memoratorum trium capitulorum literas satis idoneas Justiniano Principi per Olympium Magistrianum mittunt. *Adeo ima summis confusa erant. Facundus etiam Hermianensis Afrorum vehementissimus in libro contra Mocianum perperam arguit Vigilium mendacii, proditionis, collusionis cum Acephalis, ambitionis, venalitatis.*

Noli tamen existimare solos Illyricianos & Afros adversus Vigilium insurrexisse. Idem fecit Occidens totus. Quare ibidem Noris; *Rebellabat*, inquit, *Occidentalis Ecclesia à Vigilio, neque hic apud Græcos in honore erat.* Et aliquanto pòst. *Vigilius nullâ re magis in dies angebatur, quàm quòd Judicatum emiserat, cujus scripti non semel eum pœnituit, videbat enim Occidentales ob id omni erga Apostolicam sedem reverentiâ depositâ rebellasse.*

Huc referenda quæ de Gallis habet Norisii Adversarius Garnerius (c). *Aurelianus* (Arelatensis) *ut erat sedis Apostolicæ Vicarius, summum Pontificem* (Vigilium) *monuerat rumore spargi per Galliam Judicato definitum fuisse aliquid, aut Pontificum priorum constitutis, aut fidei Synodorum contrarium.* (c) *Garn: diss. de V. Syn.*

Judicet nunc cordatus Lector, an qui fidem violasse, ac prodidisse, qui pravo dogmate Ecclesiam imbuisse, passim dicebatur, à cujus communione ipsi illius Diaconi secedebant, quem anathemate Concilia feriebant, & quidem non ob privatos sermones, sed ob Judicatum solemniter promulgatum, totique Ecclesiæ obtrusum, an is inquam, errare nescius censeretur?

Certè tantum abest ut illum cæteri infallibilem putarent, ut ne ipse quidem dubitaret quin errasset.

Hoc enim quæ deinceps egit clarè ostendunt. Tantis contradictionibus fractus trium capitulorum defensionem resumpsit, & quoniam ea de novo Justinianus proscripserat, & Edictum, quo damnabantur, publicè affigi jusserat, Vigilius *in Placidianam domum*, inquit Noris (d), *tum Latinos, tum Græcos Episcopos venire jussos hisce admonuit: Quicunque Edictis istis consensum præbere voluerit, sciat se ab Apostolicæ sedis communione suspensum.* Quoniam verò Justiniano quàm Vigilio parere maluerant Mennas Constantinopolitanus, & Theodorus Cæsariensis, istum Episcopatu dejecit, illum à communione suspendit.

(d) *Nor. ibid. cap. 5.*

Denique inchoatâ V. Synodo Constitutum emisit, quo ne tria capitula damnarentur sub anathematis interminatione prohibuit. *Anathematizantes*, inquit, *omnem ad ordines Ecclesiasticos pertinentem, qui Patribus atque Doctoribus Ecclesiæ contumeliam ex suprà scriptis impietatibus quodammodo adscribere, vel irrogare voluerit.*

Sic igitur suum ipse judicium revocavit. Sic errorem suum fassus est. Quæ autem ad ictum istum declinandum Adversarii adhibent, commodiùs ad calcem observationis istius expendemus. Nunc videndum qua ratione novum istud Vigilii judicium exceptum sit.

ARTICULUS II.

Vigilii Constituto, nec V. Synodus, nec ipse Vigilius stetit.

SI qua fuisset Vigiliani Constituti reverentia à damnandis tribus Capitulis quinta Synodus abstinuisset.

ſet. Reliquiſſet illa prorſus intacta. Sed longè aliter ſe geſſit. Et ſcripta trium Doctorum, & ſcriptores ipſos damnavit, atque anathemate percuſſit. Quinimo in eos omnes qui non damnarent, atque adeo in ipſum Vigilium, qui ne damnarentur prohibuerat, anathema pronunciarunt. *Anathema Theodoro Mopſueſteno. Ille Evangelia reprobavit. Iſte diſpenſationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant illum. Si quis defendit impia Theodoreti conſcripta..... talis anathema ſit. Si quis defendit epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marim Perſam hæreticum ſcripſiſſe, &c. Si quis igitur memoratam impiam epiſtolam defendit, & non anathematizat eam, & defenſores ejus,..... talis anathema ſit.* An potuerunt Vigilio apertiùs repugnare, atque adeo oſtendere non dubitare ſe quin ille eſſet errori obnoxius?

Nec eſt quod dicas ignotum Synodo Vigilii conſtitutum fuiſſe. Primùm enim ignotum Juſtiniano ſaltem non erat, ad quem illud Vigilius tranſmiſit. II. Nec proinde Theodoro Cappadoci Juſtiniani hac in cauſâ ſatelliti. III. Parum eſt credibile Vigilium ipſum, eique adhærentes nemini quicquam de eo dixiſſe, cum præſertim Synodi Delegatis expreſſè promiſiſſet expoſiturum ſe ſcriptis quid circa quæſtiones illas ſentiret. IV. Denique quicquid ſit de Conſtituto Synodi Patres ignorare non poterant quæ ſibi Vigilius in Placidianâ domo dixerat, quæque nos præcedente articulo jam retulimus. Quare dubitari nod poteſt quin Vigilii judicium Synodus flocci fecerit.

Qua verò ratione Synodi decretum Vigilius exceperit non ſatis conſtat. Baronius, eumque ſecuti innumeri, ex Anaſtaſio colligunt, reclamantem Pontificem, & tria capitula defendentem in exilium deportatum, ubi partim ærumnis fractus, partim Eccleſiæ diſſidio motus, inflexus tandem fuerit ad-

consentiendum, sicque ab exilio revocatus Romam rediens in Siciliâ obierit, approbato priùs cui tantopere restiterat Concilio.

Noris contrà Vigilii exilium negat, & rationibus pulsat non contemnendis. Sponte consensisse illum Concilio asserit. Ut ut sit sive ultro, sive invitus, consensit tandem. Quid quod ipsam Synodi confirmatricem Vigilii ad Eutychium epistolam in Bibliothecâ regiâ repertam, publici juris fecit Pet. de Marcâ, anno hujus seculi 42. & dissertationem addidit, qua epistolam illam veram & genuinam esse fusè docet. Utraque verò, & epistola, & Dissertatio, duabus extremis Conciliorum editionibus inserta est.

In eâ Vigilius profitetur se à Diabolo impulsum, multa tum loquendo, tum scribendo composuisse, se ejusdem Diaboli dolo divisum esse à fratribus, se contemptâ charitate in discordiam abiisse, se confusionem in mente priùs habuisse. Denique tantum abest ut hanc suam sententiæ mutationem dissimulet, ut contrà variis argumentis defendat. *Si in omni*, inquit, *negotio sapientia ratio postulat, ut id de quo quaritur retractetur, neque pudori esse debet, cum ea qua ab initio omissa studio deinde veritatis inveniuntur, in publicum eduntur, quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus convenit eandem rationem in illis quoque observari, pracipuè cum manifestum sit patres nostros; & maximè beatissimum Augustinum, qui in divinis Scripturis claruit, Romana eloquentia Magistrum, propria scripta retractasse, dictaque sua correxisse, atque illa qua omiserat, & deinde invenerat, addidisse. Nos quoque similiter illis exemplis incitati in controversiâ trium capitulorum suprà memoratorum nunquam destitimus, quin investigaremus quid de pradictis tribus capitulis in Patrum nostrorum literis verius inveniri posset. Unde patuit revera dictis*

Theodori Mopsuestiæ sermonibus, qui ubique redarguuntur, pleraque contraria rectæ fidei, & doctrinis sanctorum Patrum contineri.

Quidam, fateor, quos tacito nomine refert Garnerius suppositiitiam esse hanc epistolam suspicantur. Sed admittunt illam præter Marcam, & Natalem, Lupus, Holstenius, Schelstrate ac Noris. Ut ut sit consensisse in V. Synodum, vel hac, vel aliâ quapiam epistolâ, Vigilium, nec Garnerius, nec præter Halloixium quisquam negat, & Græci Scriptores concorditer affirmant, & validè meâ sententiâ probarunt Pet. de Marcâ & H. Noris. Quædam ego Veterum hac de re testimonia libabo.

Eustathius Constantinopolitanus Presbyter, postquam Vigilium Romanum, Eutychium Constantinopolitanum, Domninum Antiochenum, & Apollinarem Alexandrinum Synodi V. tempore in regiâ urbe fuisse præmisit, hæc subjungit (a). *Cum igitur ex quatuor Pastorum concordiâ, rectoque sensu, factum esset unum ovile, atque unus Pastor, & omnis disciplinæ moderatio per Sacerdotes, & Sacerdotum Præsules conquievisset, discesserunt ad suas singuli civitates & populos magno cum gaudio. Cyrillus Scythopolitanus in vitâ S. Sabæ. Cum sancta universalis V. Synodus Constantinopoli esset congregata, communi & generali anathemate rejecti sunt Origenes, Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, & quæcunque ab Evagrio, & Didymo dicta sunt de præexistentiâ. Probarunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes.* Liberatus trium capitulorum acerrimus defensor, quique si in illis propugnandis Vigilius perstitisset, in eo triumphasset, hæc contrà dicit (b). *Ab ipsâ heresi afflictus Vigilius, nec coronatus, qualem vitæ terminum habuerit notum est omnibus.* Photius (c). *Vigilius aderat quidem apud urbem, Synodo tamen non interfuit, eo quòd nolebat sponte se ad illum aggregare conventum.*

(a) *Eust. in vita Eutych. cap. 23.*

(b) *Lib. Brev. cap. 23.*

(c) *Phot. in epist. Encyc.*

Ille autem nihilominùs fidem communi Patrum suffragio editam libello suo confirmavit. Pelagius II. (d). *Debet ergo perpendere vestra dilectio, quia Prædecessorum nostrorum consensus in hac causâ tanto pòst inanis non fuit, quanto priùs duris contradictionum laboribus insudavit.*

(d) *Pel. ad Eliam Aquil.*

Vigilii immediatus successor Pelagius I. jam ante electionem suam quintæ Synodo consenserat, ut testatur Victor Tunonensis. Pontificatum autem adeptus repugnantes Episcopos ad suscipiendam Synodum hortatus est, & repulsam passus Narsetem, ut illos vi compelleret, urgere non destitit. Extant hac de re variæ illius epistolæ in tomis Conciliorum.

De Joanne III. Benedicto I. Pelagio II. Gregorio I. res clara est. Nullum illi non lapidem moverunt, ut admitti quintam Synodum à repugnantibus impetrarent, ut fusè ostendit Noris, nec præter Halloixium quisquam repugnat. Quare vix ulla Synodus fuit, quàm sæpiùs, apertiùs, solemniùs Pontifices confirmaverint, & toti Ecclesiæ obtrudere conati sint.

Isti igitur omnes, V. inquam, Synodi Patres, Vigilius, ejusque successores immediati, non dubitarunt quin Vigilius errasset, Constitutum suum edendo, siquidem omnes tria capitula damnarunt, eorumque auctoribus anathema dixerunt, quod Vigilius sub anathematis pœnâ prohibuerat. Nunc videndum quo pacto istud quintæ Synodi judicium, tot Pontificum suffragiis munitum, exceptum sit.

AR-

ARTICULUS III.

Et Synodi V. decretum, & Pontificum illud approbantium judicium, innumeri ex Veteribus spreverunt.

STantibus Adversariorum hypothesibus nihil erat de quo dubitari minùs posset, quàm de trium Capitulorum falsitate ac hæresi, quippe quæ Concilium Oecumenicum à quamplurimis Pontificibus approbatum anathemate percusserat. Atqui defensa illa nihilominùs toto ferè Occidente fuerunt, rejecta V. Synodus, & Pontificum fides suspecta, communio repudiata à multis fuit.

Lustremus singulas Occidentis regiones. Occurrit primùm Africa, in qua promissis, favoribus, minis, exiliis, carceribus, opus fuit, ut à quibusdam admitteretur, reliquis illam obstinatè rejicientibus, & ab admittentium communione discedentibus. Hoc numero Reparatus Carthaginensis Primas hac de causâ in exilio mortuus, Facundus Hermianensis, Victor Tunonensis, Liberatus, aliique non pauci, quorum isti meminerunt.

Hos imitati Istrii, Insubres, Ligures, & quotquot Primatem Aquilejensem agnoscebant, qui per 120. annos non tantùm Synodum istam rejecerunt, sed & cum admittentibus, nominatim autem cum Romanâ Ecclesiâ, nullam habere communionem voluerunt. Horum numero Datii Medionensis successor Honoratus, de quo Lupus (a). *Perstitit pertinax tria capitula propugnare.*

(a) *Lup. tom. 1. pag. 738.*

Pervasit schisma ad Thusciam usque, cujus Episcopi nolebant Pelagii nomen ex diptychis recitare, ut Pelagius ipse apud eos queritur totâ Epistolâ XIII.

& puram esse suam fidem protestatur. De eo Lupus

(b) Ibidem.

(b). *De ejus ordinatione scribit Liber Pontificalis:* Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi sunt duo Episcopi, Joannes de Perusio, & Bonus de Ferentino, & Andreas Presbyter de Ostiâ, & ordinaverunt eum Pontificem. *Omnis Italia se ab ejus quasi Synodum Chalcedonensem prævaricati, communione abstulit, adeo ut Thusciæ Episcopi, proprii Comprovinciales, ejus nomen ad altare non recitarent, atque ita tertius ad ei manum imponendam Episcopus nequiit reperiri.*

Gallorum quin eadem fuerit sententia dubium non est. Sanè Childebertus Rex nonnisi ægrè, & post varias Pelagii I. literas, & accuratam fidei professionem, communionem cum illo habere voluit. Extant ejus hac de re Epistolæ in tomis Conciliorum. Quinimo observat ex Crodoberto Turonensi Paschasius Quesnel (c), etiam centum post annos admissam in Galliâ Synodum V. non fuisse. Hincmarus verò Rhemensis non dubitavit Vigilium in hæresim lapsum dicere. *In decretis*, inquit (d), *Apostolicæ sedis, quando Vigilius ex Apostolico post multa & terribilia Sacramenta in hæresim lapsus Constantinopoli detinebatur..... inter alia scriptum est, &c.* Non potest autem intelligere hæresim personalem, sed judiciariam, quandoquidem ea respicit quæ Constantinopoli contigerunt, ubi Vigilius Constitutum emisit suum.

(c) Quesn. in Leon. tom. I. pag. 888.

(d) Hincm: opus 55. capp. cap. 48.

De Hispanis Noris (e). *Africani vicinos Hispanos hac sinistrâ opinione imbuerant, unde non solùm ea dixit Biclariensis, sed & S. Isidorus in Chronico Justinianum ob tria capitula damnata reprehendit.* De iisdem Lupus (f). *Isidorus Hispalensis Episcopus in Catalogo de viris illustribus scribit de Theodoro Mopsuesteno:* Hunc Acephalorum Episcopi in præjudicio Chalcedonensis Concilii Justiniano Principe compel-

(e) Nor. diss. de V. Syn. cap. 9. §. 2.

(f) Lup. tom. 1. pag. 740.

pellente damnare post mortem cum Iba & Theodoreto Episcopis censuerunt, dum constet eum laudabilium virorum testimonio clarissimum Ecclesiæ Doctorem fuisse.... *Hauddubiè loquitur ex institutione germani fratris, & proximi sui Antecessoris S. Leandri. Et hinc ab eodem Leandro conversus Ricaredus Hispaniæ Rex in fidei professione ad tertiam Synodum Toletanam directâ, ipsaque hac tertia Synodus, laudant solas quatuor primas generales Synodos, altissimeque silent de nostrâ quintâ. Eodem modo apud octavam Toletanam profitetur Rex Recessuintus. Et Synodus XIV. discutit acta sexta generalis, probat, & addit:* Habebunt ergo sui ordinis locum, quæ sublimationis habent & meritum. Unde his Conciliis ea ipsa subnectenda decernimus, quorum & auctoritate fulta probamus. Post Chalcedonense igitur Concilium hæc debito honore, loco, & ordine collocanda sunt, ut cujus glorioso themate fulgent, ei & loci, & honoris coaptentur honore. *Sexta generalis Synodus est Hispanis quinta, quòd nempe quintam nunquam recipiendam duxerint, utpote factam in præjudicio Synodi Chalcedonensis. Et hocce in illis judicium hauddubiè culparunt S. Gregorius, ac ejus successores, nequaquam tamen ipsos damnavere, quòd Catholicam communionem non lacerarent.* Hactenus Lupus, cui similia habet Mariana de reb. Hisp. lib. VI. cap. 17.

Demum, inquit Baronius (g), *progressum est ejusmodi schisma usque ad ipsos Hibernos, quos pro tribus capitulis acriter pugnasse constat ex S. Gregorio.* Certè oriundus erat ex eâ gente Columbanus, Luxoviensis primùm, tum Bobiensis Abbas, qui in epistolâ quadam ad Bonifacium IV. quæ habetur tomo XII. Bibliothecæ Patrum novissimæ Collectionis, non tantùm ait, fortasse non benè vigilasse Vigilium quem caput scandali multi dicunt, sed habet insuper plurima cum opinione de infallibitate Pontifi-

(g) *Bar. ann.* 553.

cis apertissimè pugnantia. Ego quædam tantùm exscribam.

Postquam retulit queri nonnullos quasi Eutyches, Nestorius, ac Dioscorus in V. Synodo recepti fuissent, hæc addit: *Ecce causam totius, ut aiunt, scandali, si & vos sic recipitis, ut dicitur, aut si & ipsum Vigilium scitis sic infectum defunctum fuisse, quare illum contra conscientiam recitatis? Omne enim quod non ex fide peccatum est. Jam vestra culpa est, si vos deviatis de verâ fiduciâ, & primam fidem irritam fecistis meritò vestri juniores vobis resistunt, & meritò vobiscum non communicant, donec perditorum memoria deleatur, & oblivioni tradatur. Si enim hæc certa magis quàm fabulosa sunt, versâ vice filii vestri in caput conversi sunt, vos verò in caudam, quod etiam dici dolor est, ideo & vestri erunt judices, qui semper orthodoxam fidem servaverunt.*

Pergit quibusdam interjectis: *Vos propè cœlestes, estis, & Roma orbis terrarum caput est Ecclesiarum, salvâ loci Dominicæ resurrectionis singulari prærogativâ. Et ideo sicut magnus honor vester est pro dignitate cathedræ, ita magna cura vobis necessaria est, ut non perdatis vestram dignitatem propter aliquam perversitatem. Tamdiu enim potestas apud vos erit, quamdiu recta ratio permanserit. Ille enim certus regni cœlorum claviculariùs est, qui dignis per veram scientiam aperit, & indignis claudit. Alioquin si contraria fecerit, nec aperire, nec claudere poterit. Cum hæc igitur vera sint, & sine ullâ contradictione ab omnibus vera sapientibus recepta sint, licet omnibus notum est & nemo qui nesciat qualiter Salvator noster regni cœlorum contulit claves. Et vos per hoc fortè superciliosum nescio quid præ cæteris vobis majoris auctoritatis, ac in divinis rebus potestatis vindicatis. Noveritis minorem fore potestatem vestram apud Dominum, si vel cogitatis hoc in cordibus vestris, quia unitas fidei in toto orbe unita-*

nitatem fecit potestatis, & prarogativa, ita ut libertas veritati ubique ab omnibus detur, & aditus errori ab omnibus similiter abnegetur.

Jam antea dixerat. *Quaso confestim à te cultello quodammodo S. Petri, id est verâ in Synodo fidei confessione, & hareticorum omnium abominatione, & anathematizatione, ut mundes cathedram Petri ab OMNI ERRORE, si quis est, ut aiunt, intromissus; si non, puritas agnoscatur ab omnibus. Dolendum enim, ac deflendum est, si in sede Apostolicâ fides Catholica non tenetur.* Clara hæc omnia, & cum infallibilatis opinione directè pugnantia.

Sed ut ad propositum revertar, ex superioribus patet innumeros olim fuisse, qui non obstante Synodi V. judicio à plurimis Pontificibus approbato tria capitula constantissimè defenderunt. Nec est quod dicas quosdam ex iis schismaticos fuisse. Fuerunt Afri, & Istrii, fateor. Sed non ideo fuerunt quod quintam Synodum repudiarent. Ideo tantùm fuerunt, quòd cum admittentibus communicare obstinatè recusarent, in quo proculdubio peccabant. Ostendit fusè hoc eorum peccatum fuisse Nat. Alexander (h). Sanè Gallos & Hispanos, qui Synodum V. rejiciebant quidem, sed admittentes non damnabant, eorumque communionem non fugiebant, nemo pro schismaticis habuit, nemo etiamnum hodie habet.

(h) *Alex. sec. VI. diss. 5.*

Quid quod observatione dignissimum est, quòd cum Gregorius I. ad Theodelindam Longobardorum Reginam, & quintæ Synodo infensam, literas dedisset, in quibus de illa Synodo honorificè loquebatur, metuit Constantius Mediolanensis Episcopus, cui illas tradendas transmiserat, ne eo Regina offenderetur. Quare retinuit illas, & Pontificem eâ de re monuit. Gratum hoc Gregorio fuit, quare alias ille literas scripsit, in quibus de quintâ Synodo

do nihil dicebat, & Constantio ita respondit (i). *Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Reginæ Theodelindæ transmittere minimè voluistis, pro eo quòd in ea Quinta Synodus nominabatur, si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est ut minimè trasmitteretis. Unde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, ut quatuor Synodos solummodo laudaremus.*

(i) Greg. lib. 3. epist. 37.

Narrat quoque Victor Tunonensis in fine sui Chronici Theodorum Cabarsussitanum pro defensione trium capitulorum Constantinopoli exulantem obiisse, & juxta Confessores, quibus Hunnericus Vandalorum Rex linguas absciderat, sepultum esse. Inde patet non fuisse illum pro schismatico reputatum, si enim fuisset, tam honorificam sepulturam non obtinuisset.

ARTICULUS IV.

Praecluditur effugium quo superiora argumenta eludere Adversarii conantur.

QUæcunque in superioribus argumenta congessi unico responso enervare se posse Adversarii sperant, dicendo actum tunc temporis fuisse, non de fide, sed de personis, quemadmodum jam olim Gregorius I. monuit; in ejusmodi verò quæstionibus posse absque ullo infallibilitatis dispendio Ecclesiam variare, & sua ipsam decreta refigere. Verùm hoc responso nihil futilius dici posse ego multipliciter ostendo.

I. Nego istud, etiamsi verum esset, posse argumentis nostris satisfacere. Esset illud alicujus efficaciæ, vel esse saltem videretur, si nos errasse, vel Vigilium, vel V. Synodum contenderemus. Sed longè aliter habet. Non quærimus utrum erraverint, sed utrum errasse Veteres existimarint. Hoc unum

unum nos urgemus. Quare nihil refert cujus generis verè fuerit quæstio, quæ definita tunc fuit. Sufficit existimatam illam sive verè, sive falsò, ad fidem pertinere. Sufficit quòd proditam ab illis fidem, quòd imbutam errore Ecclesiam dixerint. Id nos suprà ostendimus, nec responsum, quod expendimus, illud impedit. Vanum est igitur, & argumenti nostri vim non infringit.

II. Ad hæc cum dicitur actum non fuisse de fide, sed de personis, falsissimè præsuppponitur non potuisse de aliis agi quàm vel de personis, vel de fide. Quasi verò alterius generis non sint de quibus quotidie disputatur? Nonne agi potuit de Disciplinâ, de moribus, de jure divino aut Ecclesiastico? Sanè præcipua quæstio, quæ tunc temporis discussa fuit, hæc erat, utrum liceret Episcopos in Ecclesiæ communione demortuos post obitum anathematibus ferire. Negabant id trium capitulorum defensores, affirmabant impugnatores, Vigilius modò affirmavit, modò negavit. Hæc verò quæstio nec de fide propriè fuit, nec de personis, sed de jure, & quidem juxta illos divino. Facundus, fateor, ad fidem pertinere existimavit, quo ipso responsum quod expendimus, difflatur. In eâ enim epistolâ, quam publici juris fecit Dacherius (a), eò usque progreditur ut dicat istos mortuorum damnatores esse omnino hæteticos, utpote prævaricatores Symboli Apostolici, atque Nicæni, in quibus solum Christum esse mortuorum Judicem profitemur.

(a) Spicil. tom.

Sed nescio utrum eadem reliquorum mens fuerit. Ut ut sit constat quæsitum fuisse utrum istiusmodi mortuos damnare liceret. Quo verò jure an liceret quæsitum putas? Num Ecclesiastico, ad ipsius Ecclesiæ, hoc est Concilii Oecumenici, libitum mutabili? Ridiculi erant si de hoc litigabant. Huc enim tota quæstio devenisset, utrum Concili-

um posset id facere, quod an possit nemo dubitat. De divino ergo jure lis erat, idque vel inde patet, quòd ad definiendam quæstionem Scripturæ testimonia utrinque proferebantur. In hujusmodi verò quæstionibus an errare Ecclesiam posse, an ejus judicia sperni Adversarii concedent?

Atqui hanc ipsam quæstionem, an liceret in Ecclesiæ communione fato functos damnare, contradictoriè definierunt Vigilius & Synodus V. Expendit illam primùm sat accuratè, saltem sat operosè, in Constituto Vigilius. Scripturam, ut decuit, in primis citat. Quæ fuerit hac de re Veterum, præsertim decessorum suorum, sententia, quæ praxis, sedulò inquirit. Leonis ac Gelasii Pontificum, Dionysii Alexandrini, Procli Constantinopolitani testimonia describit. Quæ in causis Chrysostomi & Flaviani observata sunt, commemorat. Ac tandem his verbis concludit. *Quibus omnibus diligenter inspectis, quia licet diverso Patres nostri verborum modo, unius tamen ductu intelligentiæ differentes, illæsas Sacerdotum in pace Ecclesiasticâ defunctorum servavere personas, idemque regulariter Apostolicæ sedis, quæ supra diximus, definiunt constituta. Nulli licere noviter aliquid de mortuorum judicare personis, sed in hoc relinqui, in quo unumquemque dies supremus invenit, & specialiter de Theodori Mopsuesteni nomine quid sancti Patres nostri disposuerint, superiùs evidenter expressum est, eum nostrâ non audemus damnare sententiâ, sed nec ab alio quopiam condemnari concedimus.* Quibus consonant quæ paulò antè dixerat. *His igitur competenter, & per orthodoxæ fidei rectitudinem, Apostolicæ sententiæ auctoritate damnatis, constituimus ut omnibus istis, quæ nos Patrum statutis & traditionibus inhærentes Apostolicâ auctoritate damnavimus, nulla injuriandi præcedentes Patres, vel Doctores Ecclesiæ (quæ proculdubio scandala sacrosanctæ Ecclesiæ suscitat)*

præ-

præbeatur occasio, anathematizantes omnem ad ordines Ecclesiasticos pertinentem, qui Patribus, atque Doctoribus Ecclesiæ contumeliam ex suprà scriptis impietatibus quodammodo ascribere, vel irrogare voluerit.

Habemus ergo disertam Vigilii definitionem, cuique nihil eorum, à quibus commendari poterat, profectò defuit. Primùm enim illam edit ab Imp. Justiniano, & Synodo Oecumenicâ semel atque iterum rogatus. Ipse *Constitutum* appellat, nec suâ tantùm, sed sedecim insuper Episcoporum, ac trium Romanæ Ecclesiæ Diaconorum subscriptione firmatam, & in Synodo legendam Justiniano consignat. In eâ asseveranter pronunciat se decessorum suorum vestigia premere. *Idem*, inquit, *regulariter Apostolicæ sedis, quæ suprà diximus, definiunt constituta.* Ab hac regulâ discedere omnibus vetat. *Nec ab alio quopiam* inquit, *condemnari concedimus.* Et ut ostendat velle se universam Ecclesiam obstringere, anathema stringit in eos, qui secus facere attentaverint. *Anathematizantes omnem &c.*

Longè aliter tamen Concilium pronunciavit. Docet hoc primùm Evagrius (b). *Primâ*, inquit, *quæstione propositâ, utrum liceret mortuos anathematisubjicere, cumque ostensum præterea esset, hæreticos etiam post mortem condemnandos esse, omnes uno consensu Theodorum quidem ipsum anathematizarunt, &c.*

(b) Evag. lib. 4. cap. 38.

Sed & ipsa insuper V. Synodi acta manifestum hoc faciunt. Primùm enim proposita ab Imperatore quæstio hæc fuit. *Hortamur*, inquit, *etiam illud disceptare quod vanè profertur ab eis qui dicunt, non oportere post mortem hæreticos anathematizari, & sequi in hoc doctrinam sanctorum Patrum, qui non solùm viventes hæreticos condemnaverunt, sed & pòst mortem, utpote in suâ impietate mortuos anathematizaverunt.* Tunc discussa illa accuratissimè fuit totâ penè

Colla-

Collatione V. Prolata in eâ fuere Scripturæ S. testimonia, reclusa antiquitatis monumenta, ac tandem Augustini præsertim auctoritate lis finita est. En Synodale judicium. *Sufficiunt quidem quæ dicta & probata sunt, Ecclesiasticam traditionem demonstrare, eo quòd oportet hæreticos & post mortem anathematizari.* Tum consequenter anathematizantur quotquot Theodorum, Theodoretum & Ibam non anathematizant.

Habemus igitur Synodi decretum Pontificis Constituto è diametro repugnans, idque in eâ quæstione, quæ si qua alia, ad jus pertinebat, quandoquidem eâ inquirebatur quid liceret, quid æquum & justum esset. Quare vanum est responsum quod expendimus, quodque de personis tantùm actum tunc fuisse contendit.

III. Sed & alia habemus adversus illud non contemnenda. Ambiguum est quod dicitur non fuisse actum de fide. Non quærebatur, fateor, quid esset credendum circa Incarnationem. Constabat satis eâ de re, & Ephesini ac Chalcedonensis Conciliorum decretis omnes acquiescebant. Illo igitur sensu de fide non agebatur. Sed quærebatur utrum cum eâ fide, quam omnes concorditer tenebant, vel consentirent, vel pugnarent, quæ Theodorus, Theodoretus, & Ibas scriptis consignaverant. Consentire contendebant Occidentales, pugnare contrà Orientales clamabant. Cujus verò generis quæstio hæc fuit? An de personis? An de factis? Nonne de jure? An circa illam variam citra infallibilitatis jacturam potest? Nemo hoc dicet, fat scio, & si quis diceret, non impunè ferret.

(c) Nat. sæc. VI. diss. 6.

Ecclesia, inquit Nat. Alexander (c), *cum sanam doctrinam ab hæreticâ judicio suo discernere datum sit à Christo, & qualibet doctrina libris aliquibus contineatur, operæpretium erat, ut Ecclesia in judicio, quod de libris, in quibus de fidei & Moralis Christianæ quæstioni-*

stionibus agitur, tulerit, deficere non posset. Ut enim Pastorem, qui noxia pascua discernere certò non queat semper à salubribus, sed in eorum delectu errare possit, nemo dixerit idoneum esse qui oves pascat; ut Medicum, qui venena distinguere certo semper non possit ab antidotis, sed in eorum cognitione fallatur, nemo dixerit curandis ægrotis adhibendum esse, nemo prudens elegerit: Ut ducem, cui interdum ita caligent oculi, ut Reipublicæ milites ab hostibus distinguere non valeat, nemo ad regendum exercitum aptum judicaverit: Ita si Ecclesia Christi ovibus pascendis, sanæ fidei conservandæ, Christiano populo regendo præfecta in censurâ & damnatione librorum falli posset, nec Spiritûs S. lumine ad eorum pravum sensum, erroresque cognoscendos illustraretur, à Christo sponso iis omnibus instructa dotibus, & aucta privilegiis videretur, quæ ad pascendos, sanandos, regendosque fideles necessaria sunt.

Duo quæri circa propositionem aliquam possunt. Alterum utrum sit vera vel falsa, orthodoxa vel hæretica: Alterum quis sit propositionis illius sensus, quæ fuerit Scriptoris intentio, quæ mens. Sit posterior ista quæstio de facto, de quo postmodum. Per me nunc licet. Possit perperam ab infallibili Judice definiri. At certè priorem illam ad jus pertinere omnes agnoscent. Atqui hæc ipsa agitabatur, non quidem inter Vigilium & Synodum, sed inter utrumque & Afros, aliosque trium Capitulorum defensores. Negabant isti, ut apud Facundum videre est, hæretica esse quæ ex Theodoro, Theodoreto, & Ibâ proferebantur. Contendebant esse, alii. Insulsè ergo dicitur actum non fuisse de fide, sed de personis.

IV. Verùm esto. Quæsitum duntaxat fuerit quis esset propositionum illarum sensus. Negat Estrix (d) hanc ipsam quæstionem esse facti. Contendit esse juris & certum esse de eâ Ecclesiæ judicium

(d) *Ed. diat. Theol. assert.*

putat, idque quia non ex hominum testimonio, sed ex constantibus & perpetuis humani sermonis legibus dijudicatur. Alii factum esse agnoscunt, sed doctrinale, atque adeo ejusmodi, ut certissimo Ecclesiæ judicio subsit.

V. Sed quod illi maximè urgere solent hoc est, certum esse Ecclesiæ circa qualiacunque facta judicium, si ea omnibus omnino fidelibus sub anathematis pœnâ credenda proponantur. *Quod addunt novi dogmatistæ*, inquit G. Rhodius (e), *posse Pontificem errare in iis quæstionibus, quæ juris non sunt, sed facti tantùm, distingui debet. Nam in iis quæstionibus facti, quæ nullam habent connexionem cum fide, & in quibus totam Ecclesiam non obligant Pontifices, fateor illos decipi aliquando posse per eorum malitiam quos audiunt. Sed in iis quæstionibus facti, quæ connexa sunt cum rebus credendis, & in quibus tota credere aliquid obligatur Ecclesia, stultissimum est dicere quòd errare possit Pontifex, quia quoties totam obligat Ecclesiam ad aliquid credendum, non est minùs infallibilis in quæstionibus facti, quàm in quæstionibus juris.*

(e) Rhod. de fide quæst. 2. sect. 5. §. 4.

Atqui hac ratione proposita fuit trium capitulorum decisio. Non enim ipsos duntaxat horum auctores, sed quotquot illos defenderent, & quod mirum, quotquot illos non anathematizarent, V. Synodus anathemate percussit. *Anathema*, inquit, *Theodoro Mopsuesteno. Anathema illis qui non anathematizant illum. Si quis memoratam impiam epistolam* (Ibæ) *defendit, & non anathematizat eam, & defensores ejus..... talis anathema sit.*

Hoc posito quis non videt perpetuo anathemati subjacuisse quotquot tres illos Scriptores defenderunt? Hæc sanè Gregorii I. mens fuit. *Quintum*, inquit (f), *Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: In quo Theodorus personam Mediatoris Dei & hominum in*

(f) Greg. I. lib. 1. epist. 24.

duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur: & in quo scripta quoque Theodoreti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata Concilia personas respuunt, respuo, quas venerantur amplector: Quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa, destruit quisquis præsumit, aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quare non prorsus immeritò Facundus (g). *Considera, quæso, cujus levitatis, cujus confusionis est, atque dedecoris, ut nos sibi communicare compellant, permanentes in eâ sententiâ, quo non solùm ei* (Epistolæ Ibæ) *anathema non dicimus, sed etiam negamus esse dicendum.*

(g) *Fac. lib.* 2. *cap.* 3.

Sanè si quotquot sive tria capitula, sive trium capitulorum auctores defendebant, intra Ecclesiam, & in ejus pace ac communione nihilominùs manebant, non video cujus efficaciæ esse possint Conciliorum Oecumenicorum anathemata. Quid illa deinceps erunt, quàm bruta fulmina, & vana stultorum terriculamenta? Quinimo intolerandus ipsius Ecclesiæ error fuerit, id sub anathematis pœnâ credendum proponere, quod tali sanctione munire ipsi non licet. Audiatur in simili causâ Bellarminus (h). *Si omnia*, inquit, *Concilia possent errare, illud certe sequitur, ut omnia intolerabilem errorem admiserint, ac proinde nullo honore digna sint; nam error intolerabilis est proponere aliquid credendum tanquam articulum fidei, de quo non constet an sit verum, vel falsum.* Applicetur hoc quintæ Synodo, si errare potuit in damnatione trium capitulorum. Non minùs verum comperietur.

(h) *Bell. de Concil. lib.* 2. *cap.* 4.

Errant ergo quotquot universaliter negant actum tunc fuisse de fide, sed de personis. Et de personis, & de fide agebatur juxta Adversariorum hypotheses, dum de tribus capitulis disputabatur, & si qua fuit

quintæ Synodi infallibilitas, defendi illa citra hæresim non possunt, ut nec damnari si infallibilis Vigilius tum, cum damnari sub anathematis pœnâ vetuit. Quare qui modò damnavit, modò defendit, in fide necessariò erravit: Et quotquot vel damnanti, vel damnare prohibenti repugnarunt, ut repugnarunt omnes, damnanti Occidentales, damnare prohibenti Orientales, errare nescium illum haudquaquam arbitrabantur.

OBSERVATIO XI.

Controversia circa titulum Episcopi universalis id ipsum comprobat.

Sec. VI. Constantinopolitanum Episcopum dixerat Patriarcham Oecumenicum Concilium Constantinopolitanum sub Mennâ. Eundem etiam titulum Justinianus Epiphanio tribuerat. Quare existimavit Joannes illius civitatis Præsul licere sibi eum usurpare. Molestè hoc tulit Pelagius II. & ut successor ipsius Gregorius I. refert (a), Apocrisiario suo vetuit, ne cum Joanne communicaret. Perstante Joanne Gregorius decessorem imitatus est. Titulum illum reprobavit. Pronunciavit esse profanum, temerarium, superstitiosum, superbum, nefandum, pestiferum, scelestum, blasphemum, Diabolicum, Antichristianum. Dixit pro illo damnando moriendum (b). Denique declaravit (c), in isto scelesto vocabulo consentire, nihil aliud esse quàm fidem prodere. Quare Apocrisiario suo Sabiniano severè prohibuit ne cum Joanne communicaret.

(a) *Greg. lib. 4. Ind. 13. epist. 38.*

(b) *lib. 4. epist. 36.*

[c] *epist. 39.*

Mul-

Multipliciter igitur certum esse debuit hoc Gregorii judicium. I. Quoniam contendunt Adversarii non posse errare Pontifices quoties exponunt quid vel ad fidem pertineat, vel cum fide pugnet. Atqui Gregorius disertè asserit pugnare cum fide quòd aliquis sit Episcopus universalis. Sic enim ad Sabinianum (d). *Postquam pro utilitate Reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus, nimis ignominiosum est ut per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire nihil aliud est quàm fidem perdere.*

[d] *lib.* 4. *ind.* 13. *epist.* 39.

II. Negant posse Pontificem errare quoties de rebus ad mores pertinentibus pronunciat. Sed an potuit Gregorius disertiùs pronunciare, quàm cum hujusce tituli usum profanum, superbum, scelestum, nefandum, perstiferum, Diabolicum, & Antichristianum dixit?

III. Negant errare Pontificem quoties propositionem aliquam dicit esse scandalosam. Videatur Cardenas Crisi Theologicâ ad Bullam Innocentii XI. qua 65. propositiones tanquam scandalosas damnat. Contendit certum esse hocce judicium, & non posse ab eo tempore propositiones istas defendi. Atqui Gregorius non semel, sed multoties pronunciat non posse citra scandalum universalem Episcopum dici, nominatim lib. 4. Indict. 13. epist. 32. & lib. 6. ind. 15. epist. 30.

IV. Negant errare posse Pontificem quoties universam Ecclesiam obligare intendit. Atqui hanc esse suam mentem Gregorius ostendit, dum Episcopos Orientales dehortatur ne hunc titulum, vel dent ipsi, vel approbent. Tum subjungit (e). *Si quis, quod non credimus, scripta præsentia aliqua in parte neglexerit, à B. Petri Apostolorum Principis pace se noverit segregatum.*

(e) *lib.* 7. *ind.* 2. *epist.* 71.

Observandum insuper quæstionem, quam Gregorius

gorius definit, non esse singularem, utrum hic vel ille, Joannes, aut Cyriacus, debeat dici Episcopus universalis, sed universalem, utrum ullus sit, ne Romano quidem Præsule excepto, cui titulus iste dari queat. Hanc quæstionem universalem, & de jure, ille determinat negando universaliter, & quidem non semel, sed multoties. Sic ad duos Patriarchas Alexandrinum atque Antiochenum scribens (f). *Sicut veneranda vestra sanctitas novit, mihi per S. Chalcedonensem Synodum Pontifici sedis Apostolicæ, cui Deo disponente deservio, hoc universitatis nomen oblatum est. Sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit, quia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc, absit à Christianâ mente id sibi velle quempiam arripere, unde fratrum suorum honorem imminuere ex quantulacunque parte videatur.* Quare cum aliquanto pòst Eulogius Alexandrinus Gregorium ipsum universalem dixisset, molestè id Gregorius tulit, & obnixè illum rogavit ne quid simile faceret (g).

(f) *lib. 4. ind. 13. epist. 36.*

(g) *lib. 7. ind. 1. epist. 30.*

Habemus ergo decisionem, qua vix alia esse potuit magis authentica. Spreta tamen ea ab omnibus fuit. Primùm enim ipsi Gregorii successores titulum istum avidè arripuerunt. Ad hæc Joannes Constantinopolitanus, ejusque immediatus successor Cyriacus, ad mortem usque, quantumvis ringente Gregorio, eum retinuerunt. Sergius ac Pyrrhus imitati illos sunt, ut ex Synodo Martini Lateranensi patet. In Nicænâ II. datus etiam Tharasio fuit, in Florentinâ Josepho, & ut verbo dicam, si Phocæ tempora exceperis, manserunt in possessione, & manent etiamnum hodie Constantinopolitani Episcopi. Quare satis patet quanti hoc Gregorii judicium factum fuerit.

Dicent, opinor, Adversarii alio sensu damnatum

tum hunc à Gregorio titulum, alio deinde ipsius successoribus, & Constantinopolitanis Antistitibus datum. Damnatus à Gregorio fuit quasi universalis Episcopus solus Episcopus sit, alii verò Præsules sint ejus duntaxat Vicarii. Hic verò non fuit aliorum sensus. Sed etiamsi aliquid in eo sit veri, non inde tamen argumentum nostrum labefactatur. Nemo, fateor, qui titulum istum, vel aliis dedit, vel sibi dari passus est, pravum illum sensum in mente habuit. Sed ut ut sit Gregorius solum istum agnovit. Existimavit ille hunc esse unicum & naturalem locutionis istius sensum, vel potiùs verum, naturalem, atque unicum locutionis istius sensum; quicunque tandem is sit, nam de eo disputare hac in parte nolo, esse pravum & illicitum. Quare nunquam questus est de vocis illius homonymiâ, nunquam varios ejus sensus distinxit, hos admittendo, illos abjiciendo, sed vocem illam univocam supponens, sensum, quem unicum agnoscebat, abjecit.

Quicquid sit quæstio; quam Gregorius definit, non est utrum sensus, quem Joannes intendebat, dum se Episcopum Oecumenicum dicebat, esset verus, vel falsus, sed utrum usus illius tituli, prout à Joanne palàm & externè usurpabatur, esset licitus vel illicitus, justus vel injustus. De eo solùm agebatur. Id Gregorius definit. Quibus de causis definiat parum refert. Negat ejusmodi usum esse licitum. Reliqui verò licitum arbitrantur. Istud mihi sufficit. Inde enim patet non existimasse illos Gregorium errare nescium.

Hoc insuper observatione dignum mihi videtur, quòd unum ex argumentis, quibus Gregorius utitur, id est quod ab erroribus Præsulum Constantinopolitanorum deducit. Ait Episcopo universali semel errante totam Ecclesiam perituram. Sic ad Mauritium A. (h). *Et certè multos Constantinopo-* (h) *lib.4.*

Ind. 13. epist. 32. *litanæ Ecclesiæ in hæreseos voraginem incidisse novimus Sacerdotes, & non solùm hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos. Inde quippe Nestorius, qui Mediatorem Dei & hominum Jesum Christum duas esse personas existimans, quia Deum fieri hominem potuisse non credidit, usque ad Judaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui consubstantialem Patri & Filio Spiritum S. Deum esse denegavit. Si igitur illud nomen in eâ Ecclesiâ sibi quisquam arripuit, quod apud bonorum omnium judicium fuit, universa ergo Ecclesia, quod absit, à statu suo corruit, quando is qui appellatur universalis cadit.*

Observa errores illos Nestorii & Macedonii de quibus agit, non fuisse judiciarios, sed personales. Contendit ejusmodi errores, si Episcopi universalis fuerint, toti Ecclesiæ perniciem creaturos. Vel ergo nesciebat hanc errorum personalium & judiciariorum distinctionem, vel si noverat, existimabat connexos illos esse, & nihil obstare quominus qui pravè sentit, pravè doceat, pravè definiat. Aliter si sensit, malè argumentatus est. Sed duorum illorum quodcumque ponas, manifestum erit longè aliam fuisse Gregorii ac recentiorum mentem. Isti enim posse Episcopum universalem absque Ecclesiæ pernicie in personalem hæresim labi ferè omnes agnoscunt. Malè autem definire nolunt eum posse, eo quòd si faceret perituram fidem & Ecclesiam contendunt. Quare verum est quod alibi dicebam, ignotas Veteribus fuisse omnes illas Pontificiæ infallibilitatis limitationes, quibus illam circumscribere Adversarii solent.

OB-

OBSERVATIO XII.

Honorius à plurimis Conciliis ac Pontificibus damnatus, locupletissimus est ignotæ apud Veteres Pontificiæ infallibilitatis testis.

IN universâ Historiâ Ecclesiasticâ nihil occurrit *Sæc. VII.* quod quæ fuerit Veterum circa infallibitatem Pontificis sententia clariùs ostendat, quàm quæ circa datam, vel ut alii malunt, dari existimatam, ab Honorio Monothelismo approbationem contigerunt; nihil quod Adversarios magis torqueat, nihil denique in quo vis veritatis omnes contrà nitentium conatus efficaciùs retundat. Erit igitur hoc omne cum aliqua curâ tractandum, & exponenda primùm observationis nostræ materies, tum expendenda Adversariorum responsa, ut omnis hac ratione dubitatio amoveatur. Id sequentes articuli effectum dabunt.

ARTICULUS I.

Exponuntur quæ partim ab Honorio, partim adversus illum gesta sunt.

CYrus Phasidis Episcopus ad Patriarchalem Alexandriæ sedem promotus non indiligentem dedit operam ut Eutychianos, quibus Ægyptus, atque universa Libya tunc temporis scatebant, ad Eccle-

Ecclesiæ Catholicæ communionem adduceret. Post multas collationes tandem consensus initus est, hac lege, ut duplex quidem Christi natura agnosceretur, in quo Eutychetis hæresis ejurari videbatur, cæterùm una tantùm ejus voluntas, una operatio prædicaretur, quod profectò fidei puritatem, atque integritatem non mediocriter vitiabat. Sed reclamente Sophronio Monacho, qui postmodum Hierosolymitanus Patriarcha creatus est, Sergius Constantinopolitanus, quo duos illos Præsules conciliaret, auctor fuit ut neque una, neque duplex, Christi voluntas, aut operatio diceretur, & universa circa hunc apicem disputatio æternâ oblivione sepeliretur. Assentientibus illis ad Honorium Romanum scripsit Sergius, ut pacis istius, pro qua tantopere laboraverat, approbationem ab eo impetraret. Annuit Honorius, & duabus epistolis probari sibi quæ Sergius statuerat apertissimè docuit.

Sed literas istas, & Sergii ad Honorium, & Honorii ad Sergium, sexta Synodus ut hæreticas damnavit. En tibi Synodi verba (a). *Postulatum est ut pronunciaretur sententia de Epistolis Sergii, Honorii, & Sophronii, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum Concilium dixit. Secundum promissionem quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarchâ hujus regiæ urbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quàm ad Honorium Papam antiquæ Romæ. Similiter autem & Epistolam ab illo, id est Honorio, rescriptam ad eundem Sergium, hasque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum probabilium Patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem, id est eorundem, impia execramur dogmata, horum & nomina à san-*

(a) Conc. VI. act. 13.

ctâ Dei Ecclesiâ projici judicavimus, id est Sergii Præsulis hujus urbis, qui aggressus est de hujusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli Præsulum hujus etiam civitatis, qui & similia eis senserunt. Ad hæc & Theodori Episcopi Pharan; quarum omnium suprà scriptarum personarum mentionem facit Agatho santissimus Papa antiquæ Romæ in suggestione quam fecit ad piissimum & magnum imperatorem nostrum, eosque abjicit, utpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definivimus. Cum his verò simul projici à sanctâ Dei Catholicâ Ecclesiâ, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quòd invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem ejus secutus est, & impia dogmata confirmavit. Post hæc produxit Georgius Diaconus Chartophylax Epistolas Cyri duas ad Sergium Constantinopolitanum, & unam Theodori ad eundem Sergium, & unam Pyrrhi, & unam Pauli Constantinopolitani, & unam Honorii Papæ ad eundem Sergium, de quibus omnibus Concilium dixit; *Cognitionem accipientes prolatorum nobis à Georgio Diacono libellorum, atque chartarum, sive aliorum opusculorum, comperimus in unam eandemque impietatem concurrere, & prævidimus hæc tanquam profana, & animæ perniciosa, continuò ob perfectum exterminium igne concremari. Et combusta sunt.*

Hæc est Concilii omnium consensu Oecumenici definitio, præsentibus tribus Agathonis Legatis consignata, & à quamplurimis Pontificibus deinceps approbata, nominatim à Leone II. quem Agathonis Legati Romam reduces in ejus paulò antè demortui locum suffectum invenerunt. Hic in epistolâ ad Constantinum A. quæ habetur in calce actorum Synodalium, ait primùm suscepisse se cum mag-

magno jucunditatis gaudio Legatos Apostolicæ sedis Synodalia gesta perferentes, quæ cum diligenter lustrasset, reperisse Concilium sub orthodoxæ fidei integritate, regulisque majorum sensisse, & decrevisse. Ac tandem concludit anathematizare se, atque execrari omnes hæreses, earumque auctores, nominatim verò Honorium. *Anathematizamus*, inquit, *novi erroris inventores, id est Theodorum Pharanitanum Episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ subsessores magis quàm Præsules, nec non & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam, non Apostolicæ Traditionis doctrinâ lustravit, sed profanâ proditione immaculatam fidem subvertere conatus est, & omnes qui in suo errore defuncti sunt similiter anathematizamus.* Similia habet in duabus adhuc Epistolis, unâ ad Episcopos Hispanos, alterâ ad Ervigium Regem. Quare verè omnino Anastasius Bibliothecarius in vitâ Leonis II. *Hic*, inquit, *suscepit sanctam sextam Synodum, in qua condemnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius.* Et Romanum Breviarium vetus à Launoio laudatum in festo Leonis II. *Hic Leo suscepit sanctam sextam Synodum... in qua condemnati sunt Cyrus & Sergius, Honorius, Pyrrhus &c.*

Concilium Trullanum can. I. *Porrò sextæ quoque sanctæ Synodi.... fidem...... nos servare rursus profitemur, quæ duas naturales voluntates, seu volitiones, duasque naturales operationes in incarnatâ unius Domini nostri Jesu Christi veri Dei œconomiâ nos piè opinari debere apertè docuit, iis qui rectum veritatis decretum adulterant, & unam voluntatem, ac operationem unam in uno Domino nostro Jesu Christo populos docuerant, piâ sententiâ condemnatis, Theodoro, inquimus, Pharan, Cyro Alexandriæ, Honorio Romæ, Sergio, Pyrrho &c.*

In

In VII. Synodo Tharasius Honorium, non secus ac Cyrum, Sergium, Pyrrhum, anathemate ferit. Ipsa verò Synodus in fidei decreto, quod deinde Romana Ecclesia approbavit; *Sexta*, inquit, *Synodus abjecit Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum &c.* quæ deinde in Prosphonetico, & in literis Synodalibus repetuntur.

Synodus VIII. in decreto fidei à Romanis etiam Pontificibus probato: *Anathematizamus Theodorum, qui fuit Episcopus Pharan, & Sergium, & Pyrrhum, & Paulum impias Præsules Constantinopolitanorum Ecclesiæ, atque cum iis Honorium Romæ, unà cum Cyro Alexandriæ &c.*

Denique ipsi Romani Pontifices in eâ fidei professione, quam statim electi edere tenebantur, quæque habetur in vetere Diurno per Garnerium edito (b), sic aiebant. *Inter hac veneranda universalia quinque Concilia, etiam sextum universale centum septuaginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus.* Et quibusdam interjectis: *Ita quoque & duas naturales habere voluntates, duasque naturales operationes secundum Sanctorum Patrum doctrinam decreverunt. Auctores verò novi & heretici dogmatis Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum Constantinopolitanos, unà cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit...... aliisque sequacibus, nexu perpetui anathematis devinxerunt.*

(b) pag. 41.

Habemus ergo Concilia Oecumenica quatuor, vel ad minimum tria, nam de Trullani universalitate disputatur, habemus Pontifices quàm multos ignotæ apud Veteres Papalis infallibilitatis testes locupletissimos. Quo enim pacto existimare illum infallibilem potuerunt, quem propter hæresim epistolis firmatam anathemate percusserunt?

A R-

ARTICULUS II.

Expenditur primum Adverſariorum reſponſum, atque oſtenditur ſextæ Synodi acta adulterata non fuiſſe.

UT ictum iſtum declinent mirum quàm multa comminiſcantur Adverſarii. Primùm enim Baronius, Bellarminus, & hos ſecutorum turba ingens, contendunt falſata fuiſſe ſextæ Synodi acta, & ubicunque Honorii nomen habetur, Theodori fuiſſe. Aiunt iſtum jam antè Synodum de Conſtantinopolitanâ ſede dejectum, in Synodo damnatum, eâ nihilominùs ſolutâ rurſus Patriarchalem ſedem occupaſſe, tunc Synodalia acta, quæ penes ſe habuit, falſaſſe, falſata Romanis Legatis, reliquiſque tradidiſſe, & innumeros in errorem conjeciſſe.

Sed hoc reſponſo nihil inanius. Primùm enim eo admiſſo vix quicquam argumento noſtro periret. Non damnaverit, fateor, Honorium Synodus ſexta, ſed damnaviſſe putarunt, & damnatione iſti quantumvis falſæ, acquieverunt, Trullana, Septima, Octava, Pontifices, Scriptores innumeri. Omnes igitur iſti arbitrati ſunt poſſe Pontifices damnari, atque adeo errare. Omnes proinde Pontificiam infallibilitatem neſcierunt, quod nobis hac in parte ſufficit, haudquaquam inquirentibus utrum errare Pontifex poſſit, ſed utrum poſſe Veteres exiſtimarint. Quare cum ita plurimos exiſtimaſſe nobis hoc reſponſum concedat, manifeſtum eſt eo argumentum noſtrum non enervari.

Addo inſuper id Baronii commentnm abſurdiſſimum eſſe atque ejuſmodi, ut illius falſitatem, non

non tantùm agnoverint, sed etiam demonstrarint Adversariorum non pauci, nominatim F. Combefis, Ch. Lupus, & J. Garnerius. Habentur sanè sinceritatis actorum sextæ Synodi testes innumeri, iique locupletissimi; Agathonis Legati numero tres, quorum unus aliquanto pòst Papale solium conscendit, Romani Concilii Deputati totidem, Leo II. qui sextæ Synodi acta Latinitate donavit, & Honorium multoties, ut vidimus damnavit, Anastasius Bibliothecarius, Synodi Trullana, Septima, & Octava, Romanum Breviarium, Romanus Diurnus, Hadrianus II. qui dictum Honorio ab Orientalibus anathema testatur, Nicephorus Constantinopolitanus Patriarcha, Agatho Diaconus, Beda, Humbertus Cardinalis, Ado, Marianus, Scotus, Cedrenus, aliique non pauci, quibus si deneganda fides nihil supererit, cui credere tutò possimus.

Horum præterea testium numero, duo sunt qui mihi quidem videntur omni exceptione majores. Prior est Synodus Trullana, qua nemo scire certiùs potuit quid sexta decrevisset. Habita quippe fuit decem post illam annis, & iisdem, ut observat in Nicænâ II. Tharasius, Episcopis constitit. Sanè si utriusque subscriptiones conferantur, tres & quadraginta comperientur in utraque sedisse. Quo igitur pacto nescire isti potuerunt quid ipsi ante decennium decrevissent? Alter horum testium est Agatho Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus, qui eâ peroratione, quam Combefis edidit, testatur se tanquam Notarium sextæ Synodo interfuisse, acta excepisse, & quinque eorum exemplaria, quæ Constantini subscriptione munita ad quinque Patriarchales sedes transmissa sunt, propriâ manu nitidissimè scripsisse. Nemo ergo scire meliùs potuit quem Synodus damnasset. Et iste tamen, & Trullani Patres testantur damnatum in eâ Honorium.

um. Quæ superesse dubitatio eâ de re deinceps potest.

Ad hæc fabula, quam Baronius adornavit, & cum veritate, & cum verisimilitudine ex æquo pugnat. Cum veritate primùm, cum & damnatum fuisse à Sextâ Synodo Theodorum Veterum nemo dixerit, & Honorio infensus neutiquam fuerit, quin potiùs illum eorum Pontificum numero exceperit, quos Diptychis expungi volebat; & quod gravius est, nonnisi tribus post solutam Synodum annis Constantinopolitanam sedem recuperavit. Testis Theophanes, *πατριαρχούντων ἐν τῇ ἁγίᾳ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου ἔτος ἄγοντος τῆς πατριαρχίας γ. καὶ μετὰ τὴν σύνοδον πατριαρχήσαντος ἄλλα ἔτη γ. μετὰ δὲ τοῦτον Θεοδώρου ἔτη γ. Patriarchis Constantinopolitanis in sanctâ sextâ Oecumenicâ Synodo, Georgio, cum annum tertium Patriarchatûs ageret, post verò Synodum alios annos tres functo Patriarchatu, post eum autem Theodoro annos tres.* Jamdiu ergo antequam restitutus fuisset Theodorus integra acta receperant, & Romam detulerant, Agathonis Legati, quare illa falsare Theodorus non poterat.

Imò etiamsi ante horum discessum creatus ille Patriarcha fuisset, non potuisset tamen id facere, quod Baronius fingit. In ipsâ enim Synodo suum exemplar Legati acceperant, ut ex actis satis constat. Quare collusisse cum Theodoro debuerunt, si falsari ab illo exemplar istud passi sunt, quod non potest nisi temerè & petulanter dici.

AR-

ARTICULUS III.

Duo alia Bellarmini responsa perstinguntur.

ABsurdum est igitur existimare corrupta istius Synodi acta fuisse. Quare Bellarminus inde depulsus aliò confugit (a). Ait vel suppositas Honorio fuisse epistolas, vel corruptas saltem, à Monothelitis, quo posito nihil mirum si damnatæ à Synodo fuerint. Tum repentè mutatâ velificatione contendit eas, etiam quales habentur, puras & orthodoxas esse, & ideo damnatas, quòd mero facti errore malè intellectæ à Concilio fuerint.

(a) Bell. de Pont. lib. 4. cap. 11.

Sed præterquam quod ista duo responsa secum invicem pugnant, habent hoc insuper commune, quod argumentum nostrum non attingant. Haberent illa fortasse vim aliquam, si nos ex Honorii decreto disputaremus, ut ostenderemus directè posse Pontificem errare. Sed longè aliam nos viam inimus. Contendimus duntaxat existimâsse Veteres Honorium in errorem lapsum, quo semel dato negare nemo poterit ignotam Veteribus fuisse Romani Præsulis potestatem errare nesciam. Illud verò non minùs nobis concedit, qui ideo damnatum Honorium dicit, quòd vel suppositæ, vel adulteratæ, vel malè intellectæ, ejus epistolæ fuerint, quàm si jure damnatum illum diceret. Non dubitabat certè sexta Synodus quin epistolæ, quas damnabat, & Honorii verè essent, & gravissimos errores continerent. Aliter Honorio anathema nunquam dixisset. Non putabat igitur omnes omnino Pontificum decretales epistolas necessariò veras ac rectas esse. Id ego solum contendo, nec aliud quicquam flagito.

Ad hæc prius illud responsum vanissimum est, nec aliud fingi potest desperatæ causæ luculentius indicium, quàm gratis, & absque ullo argumento, quæcunque præconceptæ opinioni adversantur falsitatis accusare. Unde enim Bellarminus habet vel suppositas, vel adulteratas istas epistolas fuisse? Quem testem profert? Quod indicium? Ne unum quidem. Imò contrarium ex actis patet. Sanè actione XII. narratur noluisse Synodum nisi re accuratè discussâ in Honorium sententiam ferre, eaque de causâ *collata esse hæc rescripta cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex Patriarchio regiæ urbis, & exemplaria constitisse.* Quis deinde crediderit, si falsa hæc fuissent, nec Legatos id ipsum observaturos, nec procedente tempore quenquam suspicaturum fuisse? Leonem cumprimis, apud quem tanti esse debuit decessoris sui existimatio, tanti maximum, & pretiosissimum sedis suæ privilegium? Nonne hic in officium suum gravissimè peccasset, nisi in hujus facti veritatem, quam nosse facillimè poterat, diligenter inquisivisset, & repertam toti orbi patefecisset? Non fecit tamen, quin potiùs isti hæreticorum perfidiæ aliam non leviorem, ne nunc graviorem dicam, addidit, & Honorium, quam orthodoxum & innocentem esse, vel scivit, vel scire debuit, anathemate confixit.

Alterum verò responsum quod attinet, nolo nunc ego in illius veritatem inquirere. Abduceret id nos paulò longiùs, & ad institutum nostrum parum conferret. Duo duntaxat observabo. Priùs, quòd postquam Concilium Oecumenicum Honorii epistolas damnavit, non possunt illæ salvâ istius Concilii reverentiâ defendi. Nam ut suprà in Vigilii causâ ostensum, pugnat cum eâ, quæ sive Pontifici, sive Concilio tribuitur, infallibitate in cu-

juscunque auctoris sensu dignoscendo errare.

Posterius quod observandum dicebam hoc est, quòd etsi disputari fortè queat, num Honorius verè Monothelita fuerit, dubitari certè non possit, quin hanc quæstionem, utrum una fuerit Christi voluntas & operatio, vel duplex, ad fidem pertinere negaverit, & eâ de causâ disputari de illâ prohibuerit, quemadmodum extremo hujusce observationis articulo patebit. Quare cum hoc ipsum falsissimum esse Adversarii non negent, fateri necessariò debent in eo saltem Honorium erravisse, atque adeo infallibilem non fuisse. Sed hoc obiter. Nam, ut jam non semel monui, non de ipsâ Pontificis infallibilitate, sed de Veterum circa infallibilitatem sententiâ, disputamus. Hanc verò ea ipsa, quæ expendimus, responsa ejusmodi fuisse, qualem nos contendimus, evincunt. Quare necesse non est in iis exagitandis tempus terere. Præstat ut ad alia pergamus.

ARTICULUS IV.

Expenditur responsum Petri de Marcâ, & aliorum quorundam.

QUæ hactenus expendimus Adversariorum responsa ejusmodi sunt, ut etiamsi vera essent, argumenti nostri vim non infringerent. Duo supersunt, quæ si obtinerent, illud omnino labefactarent. Primùm enim Pet. de Marcâ referente in ipsius vitâ Baluzio, constituerat dissertationem quandam edere, in qua volebat ostendere fuisse Honorium, non propter errorem, aut hæresim, sed propter negligentiam damnatum, eo quòd Mono-

thelismum, quem reprimere pro virili parte debuit, tolerando foverit, & promoverit. Hanc deinceps viam multi inierunt, nominatim Lupus, Auctor Historiæ Monothelitarum, Nat. Alexander, & Joannes Garnerius ad Diurnum Romanum.

Ego verò istos, vel istorum saltem plerosque, valde miror, qui ita pro Pontificis infallibitate pugnant, ut alterum ejus privilegium priori illo vix levius manifestissimè prodant. Negant Honorium damnatum ut hæreticum, sed ut negligentem duntaxat. Sed si damnatus sit ut negligens, tunc certè Concilium Pontifice superius erit, quo semel admisso ipsam quoque ruere Pontificis infallibilitatem nemo negabit. Potest quidem juxta Adversarios hæreticus Pontifex à Concilio judicari, absque ullo superioritatis veri, & orthodoxi Pontificis dispendio, eo quòd per hæresim Pontificatu, atque adeo superioritate, excidere existimetur. Sed propter negligentiam damnari à nullo potest, si omnibus major ac superior sit. Testis Canon, *Si Papa*, in quo exertè pronunciatur, dato quòd Papa suæ atque alienæ salutis negligens innumerabiles catervas secum ad inferos deducat, ejus tamen culpas redarguere mortalium nullum, eo quòd omnes ille judicet, & à nemine judicetur. Cadit ergo hoc jure, atque adeo infallibilitate, si propter negligentiam damnari à Conciliis potest.

Hac, ni fallor, de causâ, solutionem istam adhibere noluit Eugenius Lombardus, hoc est, ut audio, Sfondratus Comes, in suâ Galliâ vindicatâ, maluitque cum Baronio dicere acta fuisse vitiata, quàm aliter respondendo superioritatem Pontificis in Concilia labefactare. Prudenter profectò, & cautè. Habuit autem in eo quem sequeretur Hadrianum II. qui in Synodo Romanâ, cujus acta habentur act. 7. octavæ Synodi, molestè ferens damnatum

natum à Photianâ Synodo Nicolaum I. hæc ait: *Intolerabilis est hac audacia, dilecti fratres, adeoque aures cordis mei eam ferre nullo modo possunt. Inauditum hactenus est, Romanum Pontificem à cæteris Ecclesiis esse judicatum, sed aliàs omnes ab illo judicari scimus. Nam quamvis Honorius post mortem ab Orientis Episcopis anathemate sit affectus, manifestum tamen est, illum de hæresi fuisse accusatum, quâ solâ in caussâ licet inferioribus in superiores insurgere.*

Isto igitur judice, non propter negligentiam, sed propter hæresim, damnatus Honorius fuit, nec aliâ de causâ damnari jure potuit. Testatur adhuc id ipsum Anastasius Bibliothecarius in Præfatione ad Marinum Diaconum Collectaneis suis præfixâ. *Licet*, inquit, *huic* (Honorio) *sexta sancta Synodus quasi hæretico anathema dixerit.*

Tertium adhuc eorum quæ dicimus testem habemus, Vetus Romanum Breviarium, cujus in festo Leonis II. hæc sunt: *Hic suscepit sanctam sextam Synodum..... in qua Synodo condemnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, nec non Macarius, cum discipulo suo Stephano, sed & Polychronius novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo dixerunt, vel prædicaverunt.*

Quartus suppetit Epiphanius Diaconus, coram septimâ Synodo, & nemine reclamante hæc dicens (a), *Has sanctas & universales Synodos, & præcedentes eas, susceperunt Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, Honorius Romanus, & qui circa ipsos sunt, unam voluntatem in Christo condicentes, sed ut hæretici anathematizantur a Catholicâ Ecclesiâ per hæresim suam vana loquentes.*

(a) Concil. VII. act. VI. p. m. 741.

Synodus Iconoclastica 338 Patrum sub Copronymo, cujus decretum in Nicænâ II. prælectum fuit, nec in hoc saltem reprehensum (b). *Similiter*

(b) Concil. VII.

act.VI.p. m. 742. *liter & ea* (Synodus) *quæ temporibus Constantini pii Prinpipis in hac à Deo conservandâ urbe 170. sanctorum Patrum convenit, quæ anathematizavit, & abjectum fecit Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Honorium Romanum, Sergium.... eo quòd dicerent unam voluntatem & operationem in duabus unius Christi Dei nostri naturis.*

Denique tota Octava Synodus in decreto fidei à Romanâ sede comprobato. *Anathematizamus Theodorum, qui fuit Episcopus Pharan, & Sergium, & Pyrrhum, & Paulum, & Petrum impios Præsules Constantinopolitanorum Ecclesiæ atque cum eis Honorium Romæ, unà cum Cyro Alexandriæ, nec non & Macarium Antiochiæ, & discipulum ejus Stephanum, qui sine voluntate, ac operatione animatam animâ rationali Dei carnem prædicaverunt.*

Isti omnes duo dicunt, quibus tota hæc disputatio profligatur. Alterum damnatum Honorium ut hæreticum, sic enim Hadrianus, Anastasius, Epiphanius Diaconus: Alterum hanc fuisse Honorii hæresim, hanc damnationis causam, quòd unam voluntatem, unam operationem in Christo agnoverit, sic enim Breviarium vetus, Epiphanius Diaconus, Synodus Iconoclastica, atque Octava. Si qua igitur illis debetur fides, ruit hoc responsum, & defendi non potest. Sed etsi mentitos illos quisquam diceret, non ideo tamen argumenti nostri vim effugeret. Non posset enim negare, quin isti saltem, qui propter hæresim damnatum Honorium dicunt, infallibilitatem illius nescierint.

Sed nihil necesse est extraneos istos testes, quantumvis locupletes, audire. Habemus ipsam sextam Synodum, quæ mentem suam apertissimè exposuit, & quidem non semel. Sunt quædam in ejus actis, fateor, quæ torqueri aliorsum possunt, sed sunt etiam nonnulla tam aperta, tam plana, ut satius duxerit

xerit Garnerius ea dissimulare, quamvis professus velle se omnia prorsus proferre, quàm impotentiam suam, & sententiæ, suam defendendam susceperat, falsitatem patefacere. Quid v. g. disertius, quàm quod habetur act. 16. sub finem? *Exclamaverunt universi, Multos annos Imperatori.... Honorio hæretico anathema.* Non hic negligens, aut deses, aut somnolentus, Honorius dicitur, sed hæreticus, & ut talis anathemate feritur. Et negabitur deinceps propter hæresim damnatus?

Ad hæc Honorii epistolæ in genere, & ut loquuntur, *in globo*, tanquam noxiæ & perniciosæ damnantur. Sic enim act. 13. *Retractantes dogmaticas epistolas....similiter autem & epistolam ab illo, id est Honorio, rescriptam ad eundem Sergium, hasque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur.*

Tertiò quædam ex illis epistolis pericopæ decerpuntur. Tum hæc adduntur (c). *Sanctum Concilium dixit. Cognitionem accipientes prolatorum nobis à Georgio Deo amabili Diacono.... libellorum, atque chartarum, sive aliorum opusculorum, comperimus in unam eamdemque impietatem concurrere, & prævidimus hæc tanquam profana, & animæ perniciosa, continuò ob perfectum exterminium igne concremari.*

(c) *act.* 13. *aliis* 14. *p. m.* 227.

Quartò in quo situs sit Honorii error aperitur, in hoc scilicet, quòd unam voluntatem, unam operationem Christi docuerit. Sic enim act. 18. *Non destitit ab exordio adinventor malitiæ.... organa ad propriam sui voluntatem apta reperiens, Theodorum dicimus... insuper & Honorium, qui fuit Papa antiquæ Romæ.... non vacavit per eos plenitudini Ecclesiæ erroris scandala suscitare, unius voluntatis, &*

unius operationis in duabus naturis unius de sanctâ Trinitate Christi veri Dei nostri, orthodoxæ plebi novisonè disseminando hæresim consentaneam insana ac malitiosa secta &c.

Denique non omittitur contradictio, in quam lapsus esse Honorius existimatur, modò unam voluntatem apertè docens, modò unam doceri vetans. Sic enim Constantinus A. in Edicto quod habetur act. 18. *Hujusmodi denique contagione Ecclesias contaminaverunt etiam hi, qui ante nostra tempora sacrilegi Sacerdotes Ecclesias perversè gubernarunt. Sunt autem hi: Theodorus.... ad hæc & Honorius, qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui extitit oppugnator.* Vel ut habet scholion marginale, *Qui etiam sibi non constat.*

Sic igitur manifestissimè patet nihil dici falsius posse, quàm fuisse Honorium propter solam negligentiam, & non propter assertam hæresim à VI. Synodo damnatum. Imò de negligentiâ nihil Synodus, de hæresi, de pravo dogmate, de unâ Christi voluntate assertâ, clarè, perspicuè, apertissimè loquitur. Quare non potest negari existimatum illum, verè an falsò nihil attinet, in hæresim lapsum.

Denique licet quæcunque dixi eludi possent, quod qua ratione fieret prorsus non video, licet certum esset nonnisi propter negligentiam damnatum à sextâ Synodo Honorium, maneret semper Octavæ Synodi judicium jam descriptum. *Anathematizamus*, inquit, *Theodorum.... Honorium Romæ.... qui sine voluntate ac operatione animatam animâ rationali Dei carnem prædicaverunt.* Ista, si possunt, eludant Adversarii. Ego frustra sudaturos quotquot id aggredientur certissimus sum.

AR-

ARTICULUS V.

Extremum effugium præcluditur.

TOt responsis depulsi Adversarii eò tandem confugiunt, ut dicant Honorium, si erravit, non ut Pontificem, sed ut privatum errasse, idque eo confirmant, quòd epistola qua error ille adstruitur, non sit encyclica, ad omnes totius orbis fideles data, sed privata, ad solum Sergium exarata. Aiunt tunc tantùm Pontificem ut Pontificem, & *ex cathedrâ* docere, cum universam Ecclesiam docet, non ubi unum atque alterum informat. Unde colligunt nihil ex hac Honorii damnatione adversus infallibitatem, qualem defendunt, inferri posse. Sic Bellarminus, Eugenius Lombardus, Gisbertus, aliique non pauci.

Sed nec istud responsum reliquis solidius comperitur. Agnosco libens flagitare Adversariorum non paucos, ut Pontifex universam Ecclesiam doceat, ad hoc ut *ex cathedrâ* pronunciet. Sed aio juxta illos tunc universam Ecclesiam doceri, cum quid sit de fide, quid cum eâ pugnet, docetur, etiamsi hæc definitio ad unum duntaxat, vel ad paucos dirigatur. Sanè eo ipso quòd aliquid dicitur esse de fide omnes ad ita credendum obligantur, sicut eo ipso quòd aliquid dicitur esse hæreticum, obstringuntur omnes ad id cavendum.

Nec desunt aperta Adversariorum testimonia, quibus id ipsum profitentur. Sic Bannes ut probet non posse Pontificem errare in prescribendis legibus uni Diœcesi, v. g. Salmanticensi, hæc ait (a). *Eadem est ratio quando summus Pontifex definit*

(a) Bann. 2. 2. quæ.

ſt. 1. art. 10. dub. 6. concluſ. 4. *finit aliquod dogma interrogatus ab aliqua particulari Eccleſiâ, atque ſi interrogaretur à totâ Eccleſiâ univerſali: ita etiam ſicut eſt una fides in Eccleſiâ, neceſſe eſt quòd mores ad ſalutem neceſſarii ſint iidem.*

Similiter Duvallius eandem quæſtionem tractans (b). *Primùm*, inquit, *eodem modo ſe habet Pontifex cum ab aliquo particulari de fide interrogatur, ac cum de moribus. Atqui reſpondens ut Pontifex de quæſtionibus fidei alicui particulari errare nequit. Ergo neque quando de moribus ab aliquo particulari interrogatur. Licet enim interrogatio ſit particularis, ſtatus tamen quæſtionis generalis eſt, & qui toti Eccleſiæ convenire poteſt. Ergo pari modo reſponſio.*

(b) *Duvall. de poteſt. Pont. part. 2. quæſt. 7.*

Pariter Mæratius (c). *Summi Pontifices errare non poſſunt reſpondentes ad ea de quibus ab Eccleſiæ membris tanquam ſuprema ejus capita interrogantur, & ad communem omnium doctrinam pertinent.*

(c) *Mær. de bapt. diſp. 3. ſect. 2.*

Sanè ſi ea duntaxat decreta à Pontifice ut Pontifice, & *ex cathedrâ*, manare cenſenda ſunt, quæ ad univerſam Eccleſiam expreſſè diriguntur, pauciſſima ejuſmodi, præcipuè ex vetuſtioribus, remanebunt. Erant illa ferè omnia, ut obſervat Duvallius (d), totidem reſponſa ad paucorum Epiſcoporum, ſæpiſſimè ad unius, conſultationes data, ut videbit facilè quiſquis ea luſtrabit. Sic v. g. plurima Innocentii I. Zoſimi, & Bonifacii adverſus Pelagianos judicia literis ad Africanos continentur. Sic celeberrima illa Leonis I. adverſus Eutychetem Epiſtola ad Flavianum ſcripta fuit. Imò noviſſimis hiſce ſeculis ſuam Retractationis Bullam Scholæ Colonienſi, ejuſque Rectori, inſcripſit Pius II. Innumera ejuſmodi exempla proferri poſſent, ſi opus eſſet. Hoc duntaxat in memoriam revocandum, quod ſuprà fuit obſervatum, contendiſſe Nicolaum I. omnes omnino Romanorum Præſulum epi-

(d) *Duvall. ubi ſuprà.*

epiſtolas vim legis obtinere. Imò tantùm abeſt ut eas excluſerit, quem ille profert, Gelaſius, quibus ad privatorum conſultationes reſponſum fuit, ut de iis ſolis locutus ſit. Sic enim ait (e). *Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Româ pro diverſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendas decernimus.* (e) *Diſt.* 19.

Non eſt igitur quòd ideo minoris faciendæ ſint Honorii epiſtolæ, quòd ad Sergium ſcriptæ. Eadem hoc non obſtante eſſe earum dignitas debuit, modò reliqua adfuerint, ut adfuiſſe manifeſtum eſt. Primùm enim illis conſulenti Sergio Honorius reſpondit. Conſuluerat autem Honorium Sergius, non quà Doctorem, ſed quà Papam, quod non unâ ratione patet. Hoc primùm evincit ipſa argumenti conditio. Sergius ipſe, Cyruſque Alexandrinus, reducendorum in Eccleſiæ gremium hæreticorum ſpe decreverant, nullam ampliùs vel unius, vel duplicis voluntatis mentionem faciendam eſſe. Id ipſum obtinuerant à Sophronio Hieroſolymitano priùs utrique inſenſo, & pacem hac ratione pepigerant. *At citra ſedis Apoſtolicæ auctoritatem,* inquit Ch. Lupus (f), *vacillant, & caduca ſunt quævis, etiam Patriarcharum, pacta de dogmate. Hinc initam cum Theodoſianis concordiam .... Sergius apud Honorium Pontificem, atque poſtrema hac cum Sophronio, quem de vocum novitate traducebat, concordata poſtulabat confirmari.* Siccine, quæſo, apud Doctorem agitur? Potuitne aliter apud Pontificem? (f) *Lup. diſſ. de VI. Syn. cap.* 4.

Præterea demiſſiora ſunt Sergii verba, quàm ut ea aliter intepretemur. *In tantum*, inquit, *vobis ſanctiſſimis in omnibus unanimitate Spiritûs conſtringimur, ut ſtudeamus omnium conſiliorum noſtrorum & actionum vos ſacratiſſimos habere Præſidentes.* Et in fine epiſtolæ: *His igitur omnibus à principio*

ita

ita provenientibus, rationabile simul & necessarium judicavimus de his quæ partim memorata sunt cognitionem dare vestræ fraternæ, atque unanimi beatitudini, per exemplaria quæ à nobis directa sunt, & adhortamur vos, sacratissimi, hæc omnia legere, & Deo placitam ac plenissimam charitatem, quæ in vobis est, nunc quoque sequentes, si quid amplius minusve inveneritis, hoc per datam vobis à Deo gratiam adimplere, atque per sanctas syllabas vestras, unà cum vestrâ optabili sospitate, quæque super his vobis fuerint placita significare. Hæc Sergius, quæ tantam Romanæ sedis reverentiam spirare Baronio visa sunt, ut eâ de causâ Sergium hæresis notâ liberaverit. *Etsi*, inquit (g), *quid perperam dictum in illis esset, haud tamen hæreticus omnino esse auctor convinci poterat, dum ad calcem ejusdem epistolæ ad Honorium scriptæ ejus subjicere se censuræ testatur, dum si quid minus, vel amplius ipse Pontifex Romanus in epistolâ esse cognoverit, ut adjiciat pariter, vel dimoveat, rogat.* Binius quoque notis in hanc epistolam ait Sergium per ista se, suaque, subjecisse censuræ Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ. Cum igitur Honorium ut Pontificem Sergius consuluerit, ut Pontifex respondisse Honorius negandus non est.

(g) Bar. ann. 633.

Rursus id ipsum indicant Honorii verba, Pontificem magis quàm Doctorem redolentia. *Hæc nobiscum*, inquit, *fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum, Filium Dei vivi, Deum verissimum in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus fide orthodoxâ, & unitate Catholicâ prædicetis.* Quod ita Baronius interpretatur, ut impositum hac ratione Cyro silentium fuisse pronunciet, Lupus ut confirmata trium illorum Patriarcha-

rum

rum pacta doceat. Hoc autem Pontificis esse, non Doctoris, quivis videt.

Hæc rursus clara mihi videntur. *Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio Antistitibus, ne novæ voci, id est unius, vel geminæ operationis vocabulo, insistere, vel immorari videantur, sed abrasâ hujusmodi nova vocis appellatione unum Christum Dominum nobiscum in utrisque naturis, divinâ, vel humanâ, prædicent operantem. Quanquam hos, quos ad nos prædictus frater & Coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare innitatur, quod instantissimè promiserunt prædictum virum esse facturum, si etiam Cyrus frater & Coepiscopus noster ab unius operationis vocabulo discesserit.* Hæc rursus Doctoris non sunt, sed Pontificis.

Ad hæc dicunt Advesarii docere Pontificem ut Pontificem, quoties asserit id quod docet esse de fide. Docebit ergo ut Pontifex quoties negabit aliquid esse de fide, nec istud sanè quisquam, nisi absurdissimè inficiabitur. Atqui non semel in his epistolis negat Honorius unam vel duas operationes esse de fide. Nam præter ea quæ jam prolata sunt, quid clarius istis? *Non oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque Synodales apices super hoc examinantes, neque auctoritates cononicæ, visæ sunt explanasse, ut unam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare, quas neque Evangelicæ, neque Apostolicæ literæ, neque Synodalis examinatio super his habita visæ sunt terminare.* Et paulò pòst. *Nam quia Dominus Jesus Christus Filius ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, ipse sit unus operator divinitatis atque humanitatis, plenæ sunt sacræ literæ luculentiùs demonstrantes. Utrum autem propter opera Divinitatis & humanitatis, una an geminæ operationes debeant derivatæ dici, vel intelligi,*

ad

ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare. Nos enim non unam operationem, vel duas, Dominum Jesum Christum, ejusque sanctum Spiritum, sacris literis percepimus, sed multiformiter cognovimus operatum.

Atque, ut hoc obiter dicam, in eo præcipuè errasse Honorius mihi videtur. Difficile enim est illum asserti Monothelismi reum peragere, etsi eâ de re Veteres non dubitarint. Sed à quo purgari nequaquam potest, hoc est, quod esse geminam Christi voluntatem atque operationem, non minùs negaverit ad fidem pertinere, & Evangelicis atque Apostolicis literis, Veterumque tractatibus contineri, quàm esse unam. Quare Sophronium, qui duplicem defendebat, reprehendit tanquam novitates consectantem. Malè proculdubio, siquidem duplicem esse Christi & operationem, & voluntatem, res est indubitatè revelata, à Veteribus tradita, eaque de causâ à sexta Synodo aliquanto pòst definita. Negare autem id esse revelatum, quod revelatum verè est, quid aliud est quàm errare? quid aliud quàm pravè definire? Si enim, ut dixi, affirmare aliquid esse de fide est definire, id ipsum negare non potest non esse definitio.

Denique non docet tantùm Honorius quid non pertineat ad fidem, sed etiam quid sit de fide. *Hortantes vos*, inquit, *ut unius, vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes unum nobiscum omnium.... fide orthodoxâ, & unitate Catholicâ prædicetis.* Clarissimè exponit quid sit de fide, quid non sit. Ait esse de fide unum esse Christum. Negat esse de fide quod sit una vel gemina operatio. Imò innuit fidem violari, si vel una, vel duplex Christi operatio dicatur. Agit ergo juxta

Ad-

Adversarios ut Pontifex. Cumque ut Pontifex semper egerit, manifestum est Concilia, quæ illum damnarunt, ut Pontificem, non ut Doctorem damnasse.

OBSERVATIO XIII.

Disputationes de Imaginum cultu id ipsum multipliciter produnt.

NOrunt omnes quas turbas olim dederit Imaginum causa, quibusdam & haberi eas, & adorari volentibus, quibusdam nec adorari, nec haberi, aliis mediam quandam viam ineuntibus, & haberi quidem sinentibus, sed ne colerentur vetantibus. Inter eas concertationes multipliciter patuit quanti Romanorum Pontificum, quibus trium illarum sententiarum prima placuit, judicium atque auctoritas fieret. Quare ne rerum multitudine Lectoris ingenium conturbetur, fiet id quod alibi jam factum, observationibus circa istud argumentum nostris in articulos quosdam digestis.

ARTICULUS I.

Gregorii II. de Imaginibus judicium, & Græci, & Galli spreverunt.

IRrepserant in Christianorum templa Imagines. *Sec. VIII.*
Submovit Leo Isaurus Imp. quo valde commo-

tus

tus Gregorius II. Papa binas ad illum literas scripsit, quas à Frontone Ducæo acceptas Baronius Græcè & Latinè edidit ad annum 726. In iis Leonem vehementer obtestatur ut Imagines restituat, nec usum earum tantùm, sed venerationem etiam disertissimè commendat; ac tandem zelo abreptus Deum orat ut Imperatorem Diabolo tradat. *Nos*, inquit

(a) Greg. epist. 2. ad Leon. (a), *inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ sedentem in cælis, Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immittat tibi Dæmonem.*

Fatendum tamen in rei summâ non eò usque provectum, quò deinceps deventum est. Nam & cultum videtur Imaginibus non alium assignare quàm relativum, & primæ Sacrosanctæ Trinitatis personæ Imagines apertè improbat. Sic enim ait.

[b] epist. 1. ad Leon. (b). *Cur tandem Patrem Domini Jesu Christi non oculis subjicimus ac pingimus? Quoniam quis sit non novimus, Deique natura spectanda proponi non potest ac pingi. Quòd si eum intuiti essemus, ac novissemus, prout Filium ejus, illum quoque spectandum proponere potuissemus ac pingere.* Hæc ille, ad quæ Baronius ista ad marginem annotat. *Postea usu venit ut pingatur in Ecclesiâ Deus Pater, & Spiritus S. non quòd sub aspectum cadant, sed uti apparuisse in divinis Scripturis leguntur, sub formâ Senioris, & sub imagine columbæ.* Ista observare obiter placuit, ut erroris progressus aliqua ex parte perspiciatur.

Quicquid sit persistente Leone Synodum Romæ Gregorius habuit, in qua Iconomachos ana-

(c) Zon. thematе percussit. Testis Zonaras (c). *Gregorius*, inquit, *qui tum Romæ veteris Ecclesiam gubernabat, repudiatâ societate Præsidis novæ Romæ, Leonis scilicet Imperatoris, nec non eorum, qui illum sequerentur, illos unà cum Imperatore Synodico anathemate obstrin-*

obstrinxit, & vectigalia, quæ ad id usque tempus Imperio inde pendebantur, inhibuit, icto cum Francis fœdere. Et inferiùs. *Igitur Papa Gregorius desertâ Imperatoris obedientiâ ob perversam ejus opinionem (ut dictum est) pacem cum Francis fecit, cum priùs sæpè dedisset operam, ut Leonem per literas ab odio Dei revocaret, atque ad cultum sacrarum imaginum reduceret.*

Si existimatus tunc fuisset errare nescius Pontifex, lis universa finita esset. Restitutæ fuissent in Templa imagines, redditusque illis, qui priùs deferebatur, cultus, quicunque tandem is sit. Aliud tamen contigit, & non tantùm sub Leone, sed etiam sub Constantino Copronymo abjectæ imagines fuerunt, idque ipsum frequenti totius Orientis Concilio, in quo sedebant 338 Patres, sancitum est.

Misit aliquanto pòst Constantinus splendidam Legationem ad Pipinum Gallorum Regem, ut & alia quædam tractaret, & quæ circa imagines fecerat ipsi approbaret. Pipinus numerosam Synodum Gentiliacum convocavit, ubi negotium istud discussum. Periere conventûs acta, imò quid decretum ibi fuerit nemo Historicorum prodit. Tamen ex iis quæ secuta sunt conjiciunt Docti retentas imagines, cultum damnatum; hæc enim fuit, ut videbimus, Gallorum ejus temporis constans sententia. Quare non dubitavit Sirmondus id asserere. Etenim in admonitione quadam ad Lectorem de canone II. Concilii Francofurtensis ait in Synodo Gentiliacâ contra Græcos Iconoclastas adstruxisse Gallos retinendas imagines esse, sed memoriæ tantùm causâ, & instructionis habendas, non adorandas, quod penitus respuebant.

Et Græci igitur, & Galli, quamvis in reliquis non omnino concordes, in hoc saltem consentiebant,

quòd in rebus Religionis à Pontificis judicio pendendum sibi non existimarent. Sed id multo luculentiùs ex sequentibus patebit.

ARTICULUS II.

Stephani, Hadriani, & Nicænæ II. Synodi judicio plurimi acquiescere noluerunt.

GRegorii successores ipsius decretum renovarunt. Nominatim Stephanus III. aliis IV. Synodum anno 769. Romæ habuit, & quidem præsentibus duodecim ex Galliâ Episcopis, in qua hunc canonem edidit, qui & apud Holstenium in Collectione bipertitâ, & in novissimâ Conciliorum editione habetur: *Si quis sanctas imagines Domini nostri Jesu Christi, & ejus genitricis, atque omnium Sanctorum, secundum Sanctorum Patrum statuta venerari noluerit, anathema sit.*

Istis cum non omnes acquiescerent, coacta sub Hadriano numerosa Synodus Nicæna II. quam septimam Oecumenicam dixere. Adfuere Romani Præsulis Legati tres, amplissimam proculdubio de rebus in eâ gerendis instructionem habentes. Lectæ sunt frequenti Synodo Hadriani literæ, in quibus Imaginum & usus, & cultus commendantur. Ut lectæ, sic approbatæ illæ sunt. Nam ut habetur in Actis, *Petrus & Petrus Deo amabiles Presbyteri, & Legati Apostolicæ cathedræ dixerunt. Dicat nobis S. Synodus, si admittit literas Sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non? S. Synodus dixit: Sequimur, & suscipimus, & admittimus.* Duplici ergo nomine juxta

ta Adversariorum placita robur habere debuit Synodus ista, & quòd Patres Legatis datam sibi instructionem sequentibus assensi sint, & quòd universum Concilium in sententiam Pontificis literis expressam, & prærogativæ jure primo loco prolatam pedibus iverit. Quare nullâ aliâ confirmatione opus erat.

Novam tamen Hadrianus dedit, nam in epistolâ ad Carolum Magnum testatur admissam à se fuisse Synodum istam. *Ideo*, inquit, *ipsam suscepimus Synodum, nam si eam minimè recepissemus, & ad suum pristinum vomitum fuissent reversi, quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile, tremendum divini judicii examen, nisi nos solummodo?* Quare de hoc Concilio ita Bellarminus (a). *Sine dubio illi* (Francofurtensi) *anteponendum est Concilium Nicænum II. quod certum est fuisse universalius, antiquius, & sine controversiâ à summo Pontifice approbatum. Nam constat ex ipso Concilio adfuisse Legatos Papæ Adriani, & rursum approbatum à Leone III. patet ex Yvone 4. part. cap.* 147.

(a) *Bell. de Concil. lib.* 2. *cap.* 8.

Atqui repudiatum id fuisse ab Ecclesiâ Gallicanâ, Germanicâ, Anglicâ, ipsoque Concilio Francofurtensi, cui præter trium illarum provinciarum Episcopos etiam Itali intererant, & res est notissima, & Adversarii, nominatim Baronius (b), Bellarminus, Petrus de Marcâ, & Ch. Lupus confitentur, & si quod dubium superesset, amovissent illud viri duo doctissimi Joannes Dallæus, & Pet. Allix. En tibi ipsa Canonis, quem Lupus infelicissimum appellat, quemque deperditum primus reperit, & publici juris fecit Jac. Sirmondus, verba. Titulus sic habet. *Synodus Græcorum de imaginibus rejecta.* Canon verò sic. *Allata est in medium quæstio de novâ Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus*

(b) *Bar. ad ann.* 794. *s.* 40.

Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum ita ut Deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui suprà sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnarunt.

Sufficiunt ista, nec necesse est duos Anonymos Annalium Francorum scriptores, incertum vitæ Caroli Magni auctorem, Eginardum, Hincmarum, Freculfum Lexoviensem, Poetam Saxonicum, Reginonem, Urspergensem Abbatem, Hermannum Contractum, testantes Nicænam Synodum à Francofurtensi rejectam proferre. Si quis tamen eorum testimonia legere cupiat, adire poterit Doct. Allixium in dissertatione de Conciliorum decretis ad examen revocandis, cap. 6. ubi illa reperiet. Unicum addam doctiss. Mabillonii testimonium, qui postquam dixit Claudii Taurinensis temporibus nullam Synodum extitisse, quæ imaginum cultum statuisset, hæc addit (c). *Nam quod hac de re habitum est Concilium Nicænum II. veluti profanum tunc repudiabat Gallicana Ecclesia.*

(c) *Mab. Anal. tom.* 1. *pag.* 212.

Multa Adversarii comminiscuntur ut ictum istum declinent. Sed quæ argumentum nostrum respiciant duo tantùm sunt. Fatentur Petavius & Mamburgius approbatam fuisse ab Hadriano Nicænam Synodum, sed juridicè confirmatam negant. Bellarminus confirmatam agnoscit, sed nescivisse illud Francofurtenses contendit. Verùm utrosque refellit ex Adversariis Lupus, ex nostris jam laudatus doctiss. Allix. Priores sanè absurdissimi mihi videntur. Nam & nunquam ostendent hanc simplicis approbationis, & juridicæ confirmationis distinctionem Veteribus notam, aut usitatam fuisse, etsi eam obtinuisse constaret, non parum concutere-

teretur veterum Conciliorum firmitas, quibus datam fuisse juridicam hanc confirmationem à simplici approbatione distinctam, nunquam Adversarii evincent. Denique hæc, sive approbatio, sive confirmatio, Nicænæ Synodo necessaria neutiquam fuit, habita quippe fuerat, ut jam observavimus, præsentibus & consentientibus Romanæ sedis Legatis, amplissimâ de rebus agendis instructione munitis, & Hadriani sententia literis comprehensa lecta & approbata fuerat, quæ ubi observantur nullâ confirmatione opus esse ipse Bellarminus docet.

Eo ipso Bellarminus quoque confutatur. Qui enim Nicænæ Synodi acta, in quibus ista narrantur, præ manibus habuere Francofurtenses Patres, nescire neutiquam potuerunt. Legebant ipsam Hadriani epistolam actis insertam. Videbant illam ab universâ Synodo susceptam, atque admissam. Continebat illa quicquid in ipso Synodali decreto definiebatur. Quid requirere ampliùs potuerunt? Si requisivissent tamen præstò erant Hadriani Legati Stephanus & Theophylactus Episcopi, qui Nicæna acta Francofurtum detulerant, eorumque publicationem Hadriani nomine enixissimè poscebant. Et dicet tamen Bellarminus nesciisse Francofurtenses an illa Hadrianus approbasset.

Sed Nicænam Synodum missam prorsus faciamus. Tria sunt quæ Adversarii nunquam negabunt. I. Tempore illo, de quo dicimus, aliquot Romanos Pontifices quæstionem de imaginum cultu affirmativè definiisse, nominatim Gregorium II. Stephanum III. & Hadrianum, de quibus suprà, & præter istos Zachariam, Stephanum alterum, ac Paulum, de quibus Hadrianus in epistolâ ad Constantinum & Irenen.

II. Non potuisse has Romanorum Pontificum definitiones Gallis Episcopis ignotas esse. Nam

præter quàm quòd iſtud ſit ex ſe ſatis incredibile; obſervavimus jam ſuprà adfuiſſe illi Synodo, in qua Stephanus decretum ſuum emiſit, duodecim Gallicanos Epiſcopos. Obſervavimus rurſus habuiſſe præ manibus Francofurtenſes Patres Acta Nicæna, quibus Hadriani ad Conſtantinum ac Irenen, item ad Tharaſium, inſertæ erant.

III. Exiſtimaſſe illis temporibus Gallos, Britannos, Germanos, licere quidem imagines habere, ſed nullum illis cultum deberi. Hoc non agnoſcunt tantùm Adverſarii, ſed tragicè deplorant, nominatim Baronius, ſingulos, quos in hoc erraſſe exiſtimat, ordine recenſens, tum addens (d). *Mirandum planè, atque dolendum eſt præclariores hujus ſeculi ejus provinciæ viros, nominatim ſuperiùs recenſitos, ſub duobus Imperatoribus Carolo, & Ludovico, adeo contentiosè, & animo penitus refractario, pertinaci ſtudio, indefeſſo conatu, inflexibili propoſito voluntatis adverſus adorationem ſanctarum imaginum contra ſeptimam Synodum obſtrepuiſſe, clamaſſe, & (pace eorum dixerim) inſaniiſſe, ut nihil reveriti Oecumenicæ Synodi Majeſtatem, neque tot pro eâ pugnantium Romanorum Pontificum poteſtatem, uſi patentibus (ut vidiſti) mendaciis, malè perceptæ Gregorii Papæ ſententiæ innitentes, à communi Eccleſiæ Catholicæ ſententiâ reſilierint.*

(d) Bar. ann. 794. n. 88.

Quod de mendaciis interſerit, me non tangit, qui de illorum vel ſinceritate, vel perſpicaciâ non diſputo, & quæro duntaxat quid circa Pontificis infallibilitatem ſenſerint. Quæro quo pacto fieri potuerit, ut qui ſententiam ſuam ab eâ quam multi Romani Pontifices calculo ſuo confirmaverant, diverſiſſimam eſſe non ignorabant, exiſtimarent tamen infallibiles eos eſſe, à quibus diſſentiebant? Quomodo rurſus eos errare neſcios putarent, qui-

bus

bus contradicere, quos confutare non verebantur?

Dixit jam Baronius eos non reveritos Romanorum Pontificum poteſtatem. Satis hoc apertum. Apertius tamen quod addam. *Quoniam*, inquit (e), *iidem ipſi, qui Nicenæ Synodo adverſabantur, Hadrianum quoque Romanum Pontificem præſtringebant, quem eandem comprobaſſe ſcirent... eodem falſo prætextu, quòd idem Romanus Pontifex Nicænam Synodum comprobaſſet, quæ imagines veluti Deum (ut mentiebantur) venerandas eſſe ſanxiſſet, adverſus eum ſtylum exercere, atque calumniosè agentes non ſunt veriti dicere eundem Hadrianum palinodiam recantaſſe, atque tandem eadem cum ipſis ſenſiſſe.* Vides ut adverſus Hadrianum ipſum ſtylum ſtrinxerint, & datam Nicænæ Synodo confirmationem revocaſſe dixerint, quæ cum infallibilitatis opinione conciliari nullâ ratione poſſunt.

(e) Bar. ann. 794. n. 64.

Hæc rurſus apertiſſima mihi videntur. *Quod*, inquit (f), *deterius videri poteſt, & magis admirandum, quòd non ſolùm apud Patres illos, qui eidem Francofordienſi interfuerunt Synodo, tot tantaque mendacia fidem invenere; ſed apud poſteros, & quidem viros eruditione conſpicuos, & magni in eo ſæculo nominis, exiſtimantes, atque ſcriptis affirmantes, à noſtris coli ex præſcripto ejuſdem Nicæni Concilii ſicut Deum venerandas imagines. Hi enim duas conſtituerunt claſſes in ſacris imaginibus errantium; alteram eorum, qui eas frangerent, exurerent, vel quovis modo delerent; atque hac ex parte damnarunt ſeptimam illam Synodum Conſtantinopoli à Copronymo habitam: alteram verò eorum qui (ut putabant) ex Nicæni Concilii decreto aſſererent, debito Deo cultu eſſe colendas imagines; in hanc claſſem rejicientes omnes Nicænæ ſecundæ Synodi profeſſores, & Romanam quoque Eccleſiam inter eos annumerantes, quæ profiteri inveniretur eamdem Synodum*

(f) Bar. ibid. n. 58.

esse auctoritate Romani Pontificis celebratam, & confirmatam, atque scriptis defensam, posterioribusque Conciliis roboratam. Ut plane obstupescas adeo leviter ex ipsorum falsa illa assumptione, qua dicerent a Niceno Concilio statutum, ut adoratione latriæ colerentur imagines, Orientem simul & Occidentem, quod reciperent illam Synodum, una eorum sententia damnationis inclusos.

Istis nihil addi posse videtur. Qui enim Romanam Ecclesiam, qui Romanos Pontifices, qui Occidentem totum, errantibus annumerant, ii, nisi prorsus insanierint, nihil eorum infallibile putarunt. Fallor tamen ni sequens articulus daturus sit adhuc clariora.

ARTICULUS III.

Potestatem Pontificis falli nesciam Parisiensis Synodi Patres prorsus nescierunt.

Sec. IX. TRucidato Leone Armeno Michael Balbus imperium Orientis occupavit. Hic ad Ludovicum Pium, ejusque filium Lotharium Legatos misit, & literas scripsit, in quibus expositis excessibus, qui circa imaginum cultum in Oriente frequentes erant, ait Synodum quandam statuisse, ut imagines in depressioribus templorum partibus locatæ amoverentur, quæ vero essent paulo excitiores retinerentur, ut sic instructione plebis inservire utcunque possent, monerentur insuper omnes ne adorarent. Quo satis patet a pristino Iconoclastarum rigore recessisse hisce temporibus Orientales, & in Gallorum sententiam concessisse. Ut ut sit Ludovicum Michael rogabat, ut Legatos suos apud Pontificem juvaret,

quò

quò impetrare faciliùs possent quæ erant ab illo petituri adversus turbones quosdam, qui Romam ex Oriente aufugerant. Annuit Ludovicus, & Freculsum Episcopum, atque Adegarium Romam misit, qui cum parum promovissent, petierunt, ut cum Episcopis suis rem totam expendere Ludovicus posset. Consentiente Pontifice, Ludovicus Episcoporum ditionis suæ delectum instituit, & doctissimos quosque Lutetiam convocavit.

Isti ergo re accuratè expensâ prolixas ad Ludovicum & Lotharium literas dederunt, quas Baronius ad annum 825. refert. In iis verò sic Principes illos affantur. *Primùm epistolam Domini Hadriani Papæ, quampridem pro imaginibus erigendis Constantino Imp. & Irenæ matri ejus ad eorum deprecationem in transmarinis partibus direxit, coram nobis legi fecimus, & quantum nostræ parvitati res patuit, sicut justè reprehendit illos, qui imagines Sanctorum temerario ausu in illis partibus confringere, & penitus abolere præsumpserunt, sic indiscretè noscitur fecisse id quòd superstitiosè eas adorari jussit. Pro quarum etiam causâ Synodum congregari præcepit, & suâ auctoritate sub jurejurando censuit ut erigerentur, & adorarentur, & sanctæ nuncuparentur, cum eas erigere licitum, adorare verò nefas sit.*

Vides ut non tantùm imaginum cultum abjiciant, & nefarium ac superstitiosum pronuncient, sed ipsam Hadriani decretalem epistolam, ipsam ejus Synodum, totâ ipsius auctoritate munitam, decretum etiam jurejurando firmatum, examinanda sibi sumant primùm, tum spernant, damnent, proculcent, indiscretè facta asserant, & id illis juberi dicant, quod non liceat, quibus quid in nostram sententiam apertius, quid gravius dici queat, ego certè non video.

Pergunt. *Ex hujus namque epistolæ textu Impera-*

perator & Clerus, simulque populus, auctoritatem sumentes Synodum fecerunt, in qua sicut illi multam deviaverunt, qui imagines sanctorum in illâ aliâ Synodo, quæ sub Constantino, avo memorati Constantini, facta est, penitus abdicandas esse decreverunt; sic isti non mediocriter erraverunt, qui eas non solùm coli, & adorari, & sanctas nuncupari sanxerunt, verùm etiam sanctimoniam ab eis se adipisci professi sunt. Istis ergo judicibus erravit Nicæna Synodus, & quidem non mediocriter, & ideo erravit, quòd præeuntem Hadrianum secuta sit.

Quæ sequuntur obscuriora non sunt. *Eamdem*, inquiunt, *porrò Synodum cum sanctæ memoriæ genitor vester coram se suisque prælegi fecisset, & multis in locis (ut dignum erat) reprehendisset, & quædam capita, quæ reprehensioni patebant, prænotasset, ea per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ direxisset, ut illius judicio & auctoritate corrigerentur. Ipse Hadrianus rursus favendo illis, qui ejus instinctu tam superstitiosa, tamque incongrua testimonia memorato operi inseruerant, per singula capitula in illorum excusationem respondere, quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus est. Talia quippe quædam sunt, quæ in illorum objectionem opposuit, quæ remotâ Pontificali auctoritate, veritati & auctoritati refragantur. Sed licet in ipsis objectionibus aliquando absona, aliquando inconvenientia, aliquando etiam reprehensione digna testimonia defensionis gratiâ proferre nisus sit, in fine tamen ejusdem Apologiæ sic se sentire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his, quæ agebantur, professus est, sicut à B. Papâ Gregorio institutum esse constabat. Quibus verbis liquidò colligitur, quòd non tantùm scienter, quàm ignoranter, in eodem facto à recto tramite deviaverit. Nisi enim in conclusione objectionum suarum retinaculis veritatis, B. scilicet Gregorii institutis, adstrictus iter devium præcavisset, in super-*

superstitionis præcipitium omnino labi potuisset.

Quæ sequuntur clariora adhuc mihi videntur. *Venerabilis Freculfus Episcopus subtiliter, prudenterque, qualiter ipse, & Adegarius socius illius de hac re cum Domino Apostolico, & cum venerandis Episcopis, & ministris illius egissent, vivâ voce parvitati nostræ innotuit. Sed cum prudenti relatu illius cuncta cognovissemus, qualiter partim veritatis ignorantiâ, partim pessimæ consuetudinis usu, hujus superstitionis pestis illis in partibus inolevisset, & priora, & posteriora studidiosissimè consideraßemus, intelleximus, quantum nobis res patuit, quo zelo ad hæc consideranda vestra sancta devotio excitata fuerit. Non enim ignoramus animum vestrum magno tædio posse affici, cum illos à recto tramite quoquomodo conspicitis deviare, qui summâ auctoritate præditi deviantes quosque debuerant corrigere.*

Hæc quoque vim suam habent. *Sed quoniam maximum vobis in eo obstaculum erat, eo quòd pars illa quæ debebat errata corrigere, suaque auctoritate hujusce superstitionis errori obniti, ipsa prorsus eidem superstitioni non solùm resistere, verùm etiam incautâ defensione contra auctoritatem divinam, & sanctorum Patrum dicta nitebatur suffragari, aperuit vobis Dominus ostium, &c.*

Unicam adhuc pericopen non possum non adjicere. *Cum igitur à nostrâ sanctâ devotione ita peracta fuerint, licet (quod non optamus) in aliquo, aut isti, aut illi* (Romani aut Græci) *deviare voluerint, & vestram saluberrimam admonitionem, quæ tota ex auctoritate veritatis profertur, audire contempserint, non minor id vobis à Domino recompensatio fiet, quia totum secundum verba Heliæ Prophetæ quod vestrum fuit facere debuistis.* Vide ut non tantùm præterita damnent, sed futura etiam metuant, & nullam sibi de iis certitudinem subesse significent.

Quare iſtis deſcriptis ſequentia ſarcaſticè adjecit Baronius (a). *Iſta viri prudentes, quibus cum tantùm data fuerit à Romano Pontifice inquirendi facultas, definierint iſti, ſententiamque protulerint in epiſtolam Hadriani, in ipſam Oecumenicam VII. Synodum, & quid de imaginibus ſentiendum ſit, ipſi primæ ſedi legem præſcribere ſtuduerint.*

(a) Bar. ann. 825. n. 12.

Nec aliter Bellarminus (b). *Multis*, inquit, *nominibus viri illi pecaſſe videntur. Ac primùm quidem ante collectionem ſatis audacter judicium ſibi de ſcriptis Apoſtolicis deſumpſerunt, nec ſolùm de ſummo Pontifice, ſed etiam generali Synodo à Pontifice approbatâ temerè judicarunt. In qua re longè ſuperarunt peccatum auctoris illius, qui nomine Caroli Magni librum edidit adverſus cultum ſacrarum imaginum. Ille enim (quod etiam Patres Concilii Francofordienſis fecerunt) Nicænam Synodum improbavit, quoniam celebratam exiſtimavit ſine conſenſu Apoſtolicæ ſedis.* (Quam verè iſtud de Fracofurtenſibus dicatur jam vidimus.) *Ac Conciliarii iſti Ludovici Imp. quorum ſcripta diſcutimus, fatentur Synodum pro cultu imaginum, id eſt Nicænam II. ab Hadriano ſummo Pontifice coactam & probatam, & tamen tum ipſam Synodum, tum epiſtolam ejuſdem Hadriani ad Conſtantinum Imp. pro cultu imaginum, & rurſum definitionem ejuſdem Synodi ab Hadriano ad Carolum miſſam, examinare, dijudicare, reprehendere non verentur.*

(b) Bell. app. ad lib. de imag. cap. 3.

Hæc ille ſat decretoriè, nec immeritò ſanè, ſi vera eſſent quæ de cœco Synodorum decretis à Romanâ ſede probatis aſſenſu docet. Sed vel eo ipſo quòd viri iſti graviſſimi, & ex toto Gallicano Clero delecti, ita fecerunt, ſatis apparet longè diverſam à Bellarmini ſententiâ tunc temporis in Galliâ obtinuiſſe, & exiſtimatum paſſim fuiſſe poſſe ac debere

bere quarumcunque Synodorum, ac multo magis Pontificum, ſtatuta ad examen revocari.

ARTICULUS IV.

Eadem fuit Principum, quæ Epiſcoporum, ſententia.

EPiſcopis Principes duos adjungam, ſed ejuſmodi, ut eorum unus Carolus Magnus tanquam Sanctus etiamnum hodie ab Eccleſiâ Pariſienſi colatur, alter illius filius Pii cognomen obtinuerit. Uterque non aliter de Pontificis poteſtate quàm ſuorum temporum Præſules ſenſit. Scripſit, vel ſcribi ſuo nomine juſſit Carolus, nam nolo de eo nunc diſputare, inſignem adverſus Nicænam Synodum librum, & ad Hadrianum, ut audivimus, tranſmiſit. In eo, ut obſervat, & deplorat Cabaſſutius (a), *adverſus Nicænos Patres, & qui eis conſentiunt, ſæpiùs iterantur hæc convicia. Impudentiſſimè, deliramento plena delirare, abſurdiſſimè, magna temeritas, ingenſque abſurditas, dementiſſimum dictum, apocryphas, & omni deriſione dignas næenias, ridiculè & perverſiter dictum, ſtultiſſimè putant, deliramentum errore plenum, inutile, & cum dementiâ prolatum, riſu dignum, falſiſſimum, omni ridiculo dignum dictum, aliaque pleraque his paria.* An verò qui ita loquitur aliquam in iis de quibus loquitur infallibilitatem agnoſcat, Lectori dijudicandum relinquo.

(a) Cab. Notit. Eccl. pag. 314.

Non me latet multa libris iſtis opponi. Sed ea feliciſſimè diluerunt Viri duo doctiſſimi, Joannes Dallæus, & Frid. Spanhemius, ille in libris de Ima-

Imaginibus, hic in Historiâ Imaginum restitutâ. Quare ne actum agam, ad Ludovicum Caroli filium properabo.

Is post Parisiensem, de qua præcedente articulo dixi, Synodum, Hieremiam Senonensem, & Jonam Aurelianensem ex eo cœtu delegit, ut quæ observata fuerant Romam deferrent, & Hadrianum in rectum tramitem revocare pro virili parte conarentur. Tum hæc illis mandata dedit, prout ab ipso Baronio referuntur (b). *Illud tamen summopere prævidete, ut ea de his illi ostendatis, quæ rationi de imaginibus habendæ per omnia conveniunt, & quod ipse, vel sui, minimè rejicere valeant. Sed & vos ipsi tam patienter & modestè cum eo de hac causâ disputationem habeatis, ut summopere caveatis, ne nimis ei resistendo eum in aliquam irrevocabilem pertinaciam incidere compellatis, sed paulatim verbis ejus quasi obsequendo, magis quàm apertè resistendo, ad mensuram, quæ in habendis imaginibus tenenda est, eum deducere valeatis. Et ideo potiùs efficere contendatis, ut negotium de quo agitur, ad meliorem, quàm ad pejorem statum cum Dei adjutorio perducatur.*

(b) Bar. ann. 825. n. 58.

Vide ut non dubitet Ludovicus quin Hadrianus erret, & metuat insuper ne pertinaciam errori addat, & quæ jam nimium malè habent, in pejorem adhuc statum conjiciat, quo quid dici adversus infallibilitatem disertius possit ego certè non video. Quare istis descriptis subjunxit Baronius (c). *Hactenus scripta ad Legatos admonitio Ludovici Imp. qui quidem suorum Consiliariorum imperitiâ, ne dicam nequitiâ, fermè in transversum actus jam labare pedibus visus est. Sed Deus eum cadere non permisit. Qua in re mali Consultores ipsius arguendi sunt magis, ut qui post Oecumenicum Nicænum Concilium, post Romanum illud, ad quod convocati sunt (ut dictum est) doctiores Episcopi Gallicani, postque alias itidem Synodos*

(c) Bar. ann. 825. n. 59. & 60.

Romæ habitas eâ de re adversus Iconoclastas, post tot decretales epistolas Romanorum Pontificum, post Hadriani Papæ adversus eosdem Gallos Apologiam, ad Carolum Magnum missam, post rescissa acta illa Francofordiensis Synodi..... ipsi adhuc sua ipsorum pertinacia immobiles hactenus inhærerent, & alios ipsamque Apostolicam sedem, si licuisset, in eundem secum errorem adducere adeo laborarent.

Intoleranda sanè hæc omnia, si errare non posse definientem Pontificem tunc constitisset. Sed longè aliter existimatum hæc omnia tantùm non clamant.

ARTICULUS V.

Concilii Oecumenici VIII. de imaginibus judicium, etsi ab Hadriano II. confirmatum, plurimi sprevere.

HAbita fuit Constantinopoli anno 870. sub Basilio Imp. Synodus, quam Latini Octavam Oecumenicam appellant. Præfuerunt illi Hadriani II. Legati. Confirmavit ejus deinde acta Hadrianus ipse, ut testatur Anastasius in Præfatione actis præfixâ, & quæcunque ibi decreta sunt ita sua reputavit, ut dispensationem circa quædam ibi statuta rogantibus Basilio A. & Ignatio Patriarchæ responderit; *Nihil possumus ab eo, quod jam constitutum est, ordinare diversum, maximè de Photii consecratione. Non enim est in nobis est, & non est. Et si quæ destruximus, eadem readificamus, prævaricatores legis nos esse constituemus.* Similiter Gregorius VII. ad Hugonem Diensem scribens; *Eadem sententiâ & animadversionis censurâ, quam B. Papa Adrianus in*

octavâ Synodo de hujusmodi præsumptoribus statuit, se adstrictum cognoscat.

Non potuerunt igitur salvâ manente Romani Pontificis reverentiâ istius Synodi decreta sperni. Spretum tamen id est quod de imaginum cultu latum ibi fuit. Definita expressissimè imaginum adoratio. *Sacram*, inquit (a), *imaginem Domini nostri Jesu Christi, & omnium liberatoris & Salvatoris, æquo honore cum libro sanctorum Evangeliorum adorari decernimus..... Si quis ergo non adorat iconam Salvatoris Christi, non videat formam ejus, quando veniet in gloriâ paternâ glorificari, & glorificare Sanctos suos, sed alienus sit à communione ipsius & claritate. Similiter autem & imaginem intemeratæ matris ejus, & Dei-genitricis Mariæ, insuper & iconas sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis divina Scriptura, sed & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & sanctorum virorum, simul & omnium sanctorum, & honoramus, & adoramus. Et qui sic se non habent, anathema sint à Patre, & Filio, & Spiritu S.*

(a) Concil. VIII. can. 3.

Post ista tergiversari nemo potuit, si Synodo, si Pontifici necessariò parendum omnes putabant. Subjicienda colla fuerunt, & admittendus imaginum cultus. Non admiserunt tamen Galli, ut ex istis Annalium Bertinianorum (b), patet. *Synodo congregatâ, quam octavam universalem appellarunt, exortum schisma de Ignatii depositione, & Photii ordinatione sedaverunt, anathematizantes Photium, & Ignatium restituentes. In qua Synodo de adorandis imaginibus aliter quàm Orthodoxi Doctores ante definiverant, statuerunt; quædam etiam pro favore Romani Pontificis, qui eorum voto de adorandis imaginibus annuit, & quædam contra antiquos canones, & contra ipsam suam Synodum constituerunt, sicut qui eandem Synodum legerit, patenter inveniet.* Eadem,

(b) ad. ann. 872.

&

& quidem totidem verbis, habet Aimoini Continuator Ademarus (c). (c) *lib. 5. cap. 28.*

Patet rursus ex iis quæ dicit in præfatione suâ ad VII. Synodum Anastasius. *Quæ super venerabilium imaginum adoratione præsens Synodus docet, hæc & Apostolica sedes vestra, sicut nonnulla conscripta innuunt, antiquitus tenuit, & universalis Ecclesia semper venerata est, & hactenus veneratur, quibusdam duntaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum est harum utilitas revelata, aiunt namque quòd non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum.*

Negatum ab Hincmaro imaginibus cultum omnes norunt. Quare Petro de Marcâ observanti nusquam illi memoratos hujusce Synodi canones, respondens Lupus (d), negat mirum hoc esse, eo quòd soleant hæretici Synodos erroribus suis adversantes accusare, & *Hincmarus, licet hæreticus non fuerit, de sacris tamen imaginibus erravit.* (d) *Lup. tom. 2. pag. 1574.*

Quare candidè omnino Pet. Pithoeus præfatione in historiam Pauli Diaconi: *Si verum*, inquit, *seriò volumus, nuper admodum nostri homines imaginosi esse cœperunt.*

Porrò non soli Galli ita sensere. Addendi illis Britanni, qui cum septimam Synodum abjecissent, ut agnoscit Lupus (e), ne octavæ quidem paruerunt, ut ex iis apparet, quæ diu post istam scripserunt iisdem verbis Rogerus ab Hoveden, & Simeon Dunelmensis, uterque ad annum 792. *Carolus*, inquiunt, *Rex Francorum, misit Synodalem librum ad Britanniam sibi à Constantinopoli directum, in quo libro, heu pro dolor! multa inconvenientia, & veræ fidei contraria reperta sunt, maximè quod penè omnium Orientalium Doctorum, non minùs quàm trecentorum, vel eo ampliùs, Episcoporum unanimi assertione confirmatum, imagines adorari debere, quod omnino Ecclesia Dei execratur. Contra quod scripsit* (e) *Lup. tom. 2. pag. 1250.*

Albinus epistolam ex auctoritate divinâ Scripturarum mirabiliter affirmatam, illamque cum eodem libro ex personâ Episcoporum, & Principum nostrorum Regi Francorum attulit. Hæc illi duodecimo seculo, testantes Ecclesiam execrari adorationem imaginum. Qua fronte, si exerceri illam quotidie à suorum temporum ac regionum Ecclesiâ videbant?

Addendi utrisque Germani, de quibus dubitare non sinit Nicetas Choniates quo loco Friderici Ænobarbi ingressum in urbem Philippopolim narrat (f). *Philippopolim*, inquit, *ingressus urbem plerisque, iisque nobilissimis, civibus vacuam reperit. Nam si quis ibi manserat, is aut ita pauper erat, ut ejus opes in vestibus, quibus tegebatur, consisterent, aut erat ex Armeniorum numero. Hi enim uni omnium transitum Alemannorum, non hostium incursionem, sed amicorum adventum judicabant. Nam & commercia inter sese agitant, & in plerisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacrarum imaginum adoratio aequè interdicta est, & azymis in sacris utrique utuntur &c.*

(f) Nicet. in Isaac. Ang. lib. 2.

Hæc adhuc duodecimo seculo, ut videas quamdiu dubia manserit septimæ atque octavæ Synodorum auctoritas, à quibus id sub anathematis pœnâ sancitum, quod & Angli, & Germani aversabantur.

OB-

OBSERVATIO XIV.

Eugenii II. circa probationem aquæ frigidæ ſtatutum Ludovicus Pius improbavit.

INſtituerunt olim Longobardi, aliique Septentrionales populi, ut occultorum criminum veritas, vel falſitas, quæ per conſuetas vias patefieri non potuerat, probationibus illis, quas vulgares appellabant, candentis ſcilicet ferri contrectatione, vel in frigidam aquam merſione, inquireretur. Jamdiu omnes illæ ut ſuperſtitioſæ, temerariæ, meræque Dei tentationes, damnatæ ſunt, & multa habentur in jure Canonico, quibus illæ ſeverè prohibentur. *Sæc. IX.*

Aliquando tamen non permiſſæ duntaxat, ſed imperatæ etiam ſunt. Sic Concilium Triburienſe can. 22. *Si quis fidelis libertate notabilis, aliquo crimine aut infamiâ deputatur, utatur jure juramento ſe excuſare. Si verò tanto, talique crimine publicatur ut crimino ſus à populo ſuſpicetur, & propterea ſuperjuretur, aut confiteatur, & pæniteat, aut Epiſcopo, vel ſuo miſſo diſcutiente per ignem candenti ferro cautè examinetur.*

Eugenius quoque II. aquæ frigidæ purgationem approbavit. Habetur in Analectis Mabillonii tom. I. vetuſtum quoddam ſchediaſma, cujus titulus, *Ritus probationis per aquam frigidam ab Eugenio Papâ II. inſtituta.* Definit verò in hæc verba: *Hoc autem judicium creavit omnipotens Deus, & ve-*

rum est, & per Domnum Eugenium Apostolicum inventum est, ut omnes Episcopi, Abbates, Comites, seu omnes Christiani per universum orbem eum observare studeant, quia à multis probatum est, & verum inventum est, & institutum ut nulli liceat super sanctum altare manum ponere, neque super reliquias, vel sanctorum corpora jurare.

Ita incognitus illius scriptiunculæ auctor; ad quæ Mabillonius. *De variis probationum generibus multi multa scripsere. Probationem aquæ frigidæ huc idcirco refero, quòd ab Eugenio Papâ instituta memoretur in Remigianis membranis pervetustis seculo nono exaratis, ex quibus superiora desumpsi. Suffragatur vetus collectio Canonum in monasterio S. Mariani apud Antisiodorum adservatâ, in qua forma judicii per aquam frigidam refertur cum hoc titulo.* Hoc judicium, atque examinationem misit Domnus Apostolicus in Franciam, ut non violarentur sacra altaria sanctorum, sed per hanc adjurationem, & judicium aquæ frigidæ, possit patescere veritas. *Tum subjicitur adjuratio in hæc verba:* Adjuro te, homo, per Patrem, & Filium, & Spiritum S. &c.

Pergit Mabillonius, & hæc subjungit. *Et tamen Ludovicus A. in Capitulari Aquisgranensi anni* 8:8. §. 7. *cap.* 12. *statuit*, ut examen aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à missis nostris interdicatur, ne ulteriùs fiat. *Quod decretum condidit Ludovicus post Eugenii constitutionem, nempe anno proximo post obitum Eugenii Papæ II. Non tamen ritus iste purgationis decreto Ludovici penitus sublatus est siquidem Hincmarus Remorum Antistes ab Hildegario Meldorum Episcopo eâ de re interrogatus multis judicium aquæ frigidæ argumentis approbavit. Missam in probationis articulo celebrari solitam nobis exhibet vetus codex Uticensis.*

Ut

Ut ut ſit ſequentium temporum Pontifices, qui ritum iſtum ut temerarium & ſuperſtitioſum damnarunt, Ludovici Pii judicium Eugenii decreto prætulerunt, eoque ipſo teſtati ſunt non exiſtimare ſe bonum ſemper & ſanctum eſſe quicquid Romanus Præſul præcipit. Nec eſt quod dicas non poſſe evinci pronunciaſſe Eugenium *ex cathedrâ*, & rem ſub anathematis pœnâ definiiſſe. Agnoſco. Sed non ideo quicquam argumento meo perit. Non enim ego definitionem quampiam Eugenii oppono, ſed legem. Adverſarii verò exiſtimant, non in definiendo duntaxat, ſed etiam in condendis legibus, Pontificem non poſſe errare, hoc eſt non poſſe illum, vel prava præcipere, vel ſancta prohibere. Quare cum leges non ſoleant anathemate muniri, nihil argumento noſtro decedit, etſi nullam definitionem proferamus, & ſolam habeamus vel præceptivam, vel etiam permiſſivam legem rei indubitatè malæ, qualem iſthic haberi nemo negabit. Hoc poſito manifeſtum eſt & erraſſe Eugenium, & errare agnitum ab iis omnibus, qui quod ille juſſerat, prohibuerunt, quales Ludovicus Pius, & ex Romanis Pontificibus non pauci.

OBSERVATIO XV.

Immediati Formosi successores alii alios infallibiles non putabant.

ARTICULUS I.

Exponuntur quæ in Formosi causâ gesta sunt, & primum inde argumentum eruitur, ac vindicatur.

QUæ decimo seculo exarserunt circa Formosi Pontificatum scandalosæ controversiæ, manifestissimè ostendunt ejus successoribus ignotam fuisse suam ipsorum potestatem errare nesciam. Rem sic Duvallius refert (a). *Formosus Episcopus Portuensis à Joanne VIII. depositus, degradatus, & ad sortem laïcorum redactus ex urbe migrare cogitur, insuperque se nunquam ad Episcopatum rediturum jurare. Joanne mortuo successor ejus Marinus, vel ut alii Martinus II. eum à juramento incautè, vel coactè, præstito absolvit, & Episcopatui restituit. Marino mortuo Formosus Pontifex creatur, & in Pontificatu nonnullos Sacerdotes & Episcopos creat. Successor ejus Stephanus VI. vehementer contra illius memoriam infensus, quòd Arnulfum Regem, qui in nonnullos Procerum Romanorum crudeliter sævierat, Romam revocasset, publicè in Concilio Episcoporum eum non legitimum fuisse Pontificem decrevit, ejusque acta irritavit, ordinatosque ab eo iterum reordinari jussit. Quod Stephani decretum omnibus admodum displicuit,*

(a) Duvall. de potest. Pont. part. 2. quæst. 4.

plicuit, & ideo tres Pontifices ordine succedentes, Romanus, Theodorus II. & Joannes IX. convocato alio Concilio Formosum inter Pontifices supremos legitimè censuerunt, & Stephani VI. sententiam tanquam perperam latam irritarunt. His tribus succedit Sergius, qui Stephani VI. vestigiis insistens, Formosi corpus è sepulchro extraxit, eumque tribus digitis, quibus ordines contulerat, mutilavit, & ordines ab eo collatos esse denuo repetendos edixit.

Quis effossi Formosi cadaver tribus digitis mutilaverit, Sergiusne, an Stephanus, non consentiunt Scriptores. Sed res levis est. Ego id præcipuè urgeo, quòd Formosus, ejusque acta, mutatis toties vicibus modò damnentur, modò restituantur. Sic enim patet nec Romano, Theodoro, Joanni, Stephanum, nec Sergio Romanum, Theodorum, & Joannem infallibiles visos, quippe quorum judicia rescindere non dubitarunt.

Illa verò judicii variatio, atque adeo infallibilitatis negatio, in tribus se prodit. Primùm in eo quòd Formosus ipse ab aliis intrusus & Pseudo-Papa pronuncietur, ab aliis contrà verus ac legitimus Pontifex fuisse dicatur. Nec est quod dicas rem hanc facti fuisse, non juris. Tria sunt, quæ vehementer obstant, ne hoc quicquid est responsi propositi argumenti vim infringat.

Primùm pugnat, & quidem directè, cum quodam placito, quod apud Pontificiæ infallibilitatis patronos summopere viget. Hi certè Pontifices, in iis saltem factis, quæ toti Ecclesiæ credenda proponuntur, errori obnoxios nolunt. *In iis quæstionibus facti*, inquit Georgius Rhodius (b), *quæ connexæ sunt cum rebus credendis, & in quibus tota credere aliquid obligatur Ecclesia, stultissimum est dicere, quòd errare possit Pontifex, quia quoties totam obligat Ecclesiam ad aliquid credendum, non est minùs infallibi-*

(b) *Rhod. de fide quæst. 2. sect. 5. §. 4.*

libilis in quæstionibus facti, quàm in quæstionibus juris. Jam quis non videt hujus generis fuisse factum illud quo de agitur? Stephanus enim ac Sergius toti Ecclesiæ imperabant, ut Formosum tanquam Pseudopontificem detestaretur. Hoc rursus arctissimum cum ipsâ fide nexum habebat, siquidem quoties de legitimo Pontifice controvertitur, toties de ipsius fidei normâ controverti Adversarii volunt. In hoc igitur, vel in nullo Stephanus ac Sergius infallibiles esse debuerunt, & si in hoc lapsi sunt, in quolibet labi potuerunt.

Aliud est, & quidem gravius, quod cum isthoc responso stare non potest, hoc scilicet quòd de fide esse putatur hunc vel illum Pontificem revera talem ac legitimum esse. *Dico quartò esse omnino de fide*, ait idem qui suprà G. Rhodius (c), *quòd hoc Concilium, v. g. Tridentinum, sit verum & legitimum Concilium, quod ille Pontifex, quem agnoscit tota Ecclesia, sit verus & legitimus Pontifex, & successor Petri.* Similia habent Suarez, Valentia, Arriaga, Tannerus, Amicus, Raynaudus, Baldellus, Castro Palao, Oviedo, Caspensis, Martinonus, Platelius, aliique non pauci ab istis citati.

(c) *Idem quæst.* 3. *sect.* 1. §. 3.

Nec est quod putes gratis hoc dici, & defendi absque eo Pontificis infallibilitatem posse. Longè aliter habet. Cohærent illa duo, & divelli nullâ ratione possunt. Id ut pateat observa I. frustra fore hanc Pontificis potestatem errare nesciam, nisi ejus decretis niti fides possit. Observa II. niti Pontificis decretis fidem non posse, nisi certi simus non posse illis falsum subesse. Observa III. neminem posse esse certum singularis cujusque Pontificis decretis falsum non subesse, nisi sit certus illum esse verum ac legitimum Pontificem. Quis enim certus esse potest eadem esse falsi & intrusi, quæ veri ac legitimi Pontificis privilegia? Observa denique

dubium

dubium istud, num singularis quisque Pontifex legitimus sit, ejusmodi esse, ut non aliter quàm fide removeri possit, si potest. Tolle etenim divinam Providentiam, quæ obstet ne id contingat, tolle Ecclesiæ ejusmodi Pontificem acceptantis auctoritatem. Unde sciemus eum qui pro Pontifice vulgò habetur, fuisse ritè, hoc est cum debitâ intentione, vel baptizatum, vel ordinatum ? Unde sciemus illum non esse infidelem, aut hæreticum, etiam externum ? Non esse nothum, non esse Simoniacum &c. quorum tamen vel unum facit ut qui eo laborat Pontifex non sit, ut nos alibi planum fecimus.

Non ergo absque summâ & ineluctabili necessitate defenditur istud esse de fide, ac proinde juxta Adversarios quisquis eum qui verus sit Pontifex, talem esse negat, in fidem peccat. In eam ergo peccarunt, qui Formosum ex Pontificum albo expunxerunt, si in hoc errarunt, ut errasse Adversarii volunt.

Denique quisquis circa hanc quæstionem, num Formosus fuisset verus Pontifex, errabat, non in facto errabat, sed in jure. Quicquid ad factum spectabat, certum erat, & utrimque confessum. Certum erat Formosum fuisse degradatum. Certum erat jurasse se nunquam suscepturum Episcopatum. Certum erat fuisse restitutum à Marino, & jurisjurandi vinculo solutum. Certum erat fuisse translatum ab Episcopatu Portuensi ad Romanum. In eorum nullo quæstio versabatur, sed in hoc solùm, num qui talis erat qualem fuisse Formosum satis constabat, posset esse verus Pontifex. Hæc autem quæstio juris profectò est, non facti. Qui ergo in eà definiendâ errarunt, ut errarunt necessariò alterutri eorum, qui illam contradictoriè definierunt, in jure certissimè errarunt.

ARTICULUS II.

Secundum argumentum proponitur.

ALterum argumentum inde petimus, quòd Formosi acta Stephanus, Stephani Joannes, cassa atque irrita pronunciaverint, quo ipso alterutrum, vel Stephanum, inquam, vel Joannem, graviter lapsum esse necesse est. Sanè vel Formosus fuit verus ac legitimus Pontifex, vel non fuit. Si fuit, rata, valida, efficacia fuerunt illius acta. Erravit proinde Stephanus, qui irrita fuisse edixit.

Istud verò eludi difficiliùs adhuc potest, si vera sunt quæ ex Flodoardo observant Baronius ac Binius, indictam scilicet à Formoso generalem Synodum fuisse, & quidem ad compescendas hæreses, & extirpanda schismata, quæ subinde & identidem pullulabant. Habitam hanc Synodum fuisse illi non dubitant, etsi ejus acta reperta nondum fuerint. Jam si hoc verum ejusmodi decretum non potuit juxta Adversarios non esse divinum oraculum, ipsius Spiritûs S. vox, & Christianorum omnium fidei norma. Ac proinde hoc decretum rescindere, & nullum atque irritum pronunciare, salvâ atque illæsâ fide nemo potuit. Pronunciarunt tamen Stephanus ac Sergius. In fidem ergo necessariò peccarunt.

Sin autem Formosus Papa non fuit, rectè Stephanus pronunciavit, firmum, ratum, efficax fuit ejus judicium. Erravit contra Joannes, qui irritum esse voluit. *Synodum*, inquit, *tempore piæ recordationis sexti Stephani Papæ decessoris videlicet nostri celebratam.... penitus abdicamus.* Et quibusdam interje-

terjectis. *Ea siquidem quæ de ipso prænominato Concilio scripta esse noscuntur, quoniam irrita, & contra canonicam auctoritatem præsumpta sanxistis decernimus unà cum consultu omnium vestrûm (si placet) igne crementur, sicut de latrocinali Ariminensi Synodo, & Ephesinâ secundâ scriptum continetur.*

Hoc verò eo magis urget, quòd Stephanum Joannes habet pro vero ac legitimo Pontifice, quemadmodum eo ipso satis testatur, quòd vocat illum piæ recordationis sextum Stephannm Papam decessorem suum. Hoc non obstante ejus Synodum *abdicat*, & quæ in eâ statuta sunt irrita pronunciat. Non ergo illum reputat errare nescium. Quo enim pacto errare nescium illum putaret, à quo decessoris sui acta rata & valida pro irritis habita existimaret?

Rursus hunc ipsum Joannem errare nescium Sergius haudquaquam arbitrabatur, qui non obstante hoc ejus decreto Stephani judicio adhæsit, & Formosi acta abjecit.

Porrò error iste, nec fuit, nec existimari potuit, esse facti, sed juris. Possent aliter Pontifices absque ullo infallibilitatis suæ dispendio omnes decessorum suorum constitutiones abrogare, & irritas pronunciare. Possent idem de Conciliorum decretis statuere. Possent fideles salvâ fide ea flocci facere, quæ cum omnia Adversariis absurda atque intoleranda videantur, fateantur necesse est errasse graviter, vel Stephanum ac Sergium, vel Joannem, qui ita de decessorum suorum actis pronunciarunt.

ARTI-

ARTICULUS III.

Tertium argumentum exhibetur.

SEd quicquid ſit de decretis circa fidem, ordinatos quàm multos à Formoſo fuiſſe nullus dubitat. Atqui celebratas ab eo ordinationes alii ratas eſſe juſſerunt, alii contrà irritas, atque repetendas, hoc ſcilicet prætextu, quòd degradatus Formoſus fuiſſet, ſupponentes degradatum Epiſcopum characterem amiſiſſe, & quidem irreparabiliter, ita ut ne per tentatam à Marino reſtitutionem recuperare illum potuerit. Hæc verò quæſtio, non ad jus tantùm, ſed ad fidem quoque, Romanam ſaltem, pertinet.

Reſpondet Bellarminus Stephanum & Sergium non edidiſſe aliquod decretum quo ſtatuerent Epiſcopos ordinatos ab Epiſcopo degradato, vel nominatim à Formoſo tanquam degradato, eſſe iterum ordinandos, ſed ſolùm de facto juſſiſſe iterum eos ordinari, quæ juſſio non ex ignorantiâ aut hæreſi, ſed ex odio in Formoſum procedebat.

Sed præterquam quod jubere ut denuo quis ordinetur, idem eſt ac præcedentem ordinationem nullam atque irritam declarare, id quod Bellarminus negat Hiſtoricorum celeberrimi quique teſtantur. (a) *Sig. ann.* 902. Sigebertus (a). *Hic* (Stephanus) *primùm à Formoſo Papâ Epiſcopus Anagninæ Eccleſiæ ordinatus ipſum Formoſum perſequitur, & ordinationes ejus omnes irritas eſſe debere decernit.* Martinus Polonus (b). [b] *Mart. ann.* 898. *Hic a Formoſo Papâ Epiſcopus Anagniæ ordinatus ipſum Formoſum perſequitur, & omnes ordinationes ipſius irritas eſſe debere decernit.* Suffragatur Mel-

Melcior Canus (c). *Synodus sub Stephano per errorem omnes ordinationes factas a Formoso irritas esse decrevit.* (c) *Can. Loc. Theol. lib. 5. cap. 5.*

Vidit hoc Duvallius, quare paulò aliter respondit (d). Id primùm fatetur, quod Bellarminus negat, Stephanum scilicet ac Sergium definivisse ordines à Formoso collatos nullos esse. Fatetur rursus eos in hoc errasse, sed contendit errorem fuisse facti, non juris, eo quòd quæstio quam definierunt *versaretur circa hanc hypothesim, an scilicet hi numero ordines à tali Pontifice collati essent irriti, nec ne, non autem circa thesim, seu propositionem universalem, an ab Episcopo degradato ordinati denuo essent ordinandi. Priorem*, inquit, *quæ particularis est, & quæ Tribunal, non Cathedram spectabat, Stephanus & Sergius definierunt, & definiendo errarunt, non autem posteriorem, quæ universalis erat, & fidem maximè respiciebat.* (d) *Duvall. de potest. Pont. part. 2. quæst. 4.*

Ego verò multa repono. Primùm enim esto. Non thesis, sed hypothesis tantùm, ab istis Pontificibus pravè definita fuerit. Nonne etiam in iis judiciis, quæ circa solam hypothesim versantur, errare nescios Pontifices Adversarii volunt? Quis nescit Bellarminum, Bonacinam, Rhodium, aliosque innumeros, eo potissimùm probare consanguineorum & affinium intra certos gradus matrimonia jure divino ac naturali prohibita non esse, quòd in iis Pontifices dispensasse comperiantur? Perperam profectò, & insulsè, nisi in istiusmodi quæstionibus dijudicandis errare non posse, saltem errore juris, Papam pro comperto haberent.

Præterea certum est non hypothesim duntaxat, sed ipsam quoque thesim definitam hic fuisse. Qui enim ordines à Formoso destituto collatos nullos esse dicit, is sanè dicit Episcopum destitutum ordines conferre nequaquam posse. Quæro etenim annon

pro-

propositio universalis convellatur, quoties particularis contradictoriè illi opposita affirmatur? Si quis diceret Titium non esse creaturam, non subjici divinæ Providentiæ, non esse peccatorem, non egere Redemptore, ejus animam esse mortalem, &c. nonne is fidei adversaretur? Nonne hæreticus ubique gentium audiret? Quo ergo jure negantur universalem hanc propositionem, quæ ordines à degradato Episcopo validos esse statuit, inficiari, qui collatos à Formoso degradato ordines nullos atque irritos fuisse pronunciant?

Rursus non inficiatur Duvallius quin in hoc judicio Stephanus ac Sergius erraverint. Sed qualis fuisse putandus error iste? Num facti? Haudquaquam. Quicquid hujus generis fuit, certum, ut jam suprà monui, & in confesso utrinque fuit. Quid ergo dubium ac controversum erat? Hoc unum, num scilicet ordines ab hoc Formoso, qualiscunque tandem erat, collati, rati essent. Negant Stephanus ac Sergius. In jure igitur, non in facto errant.

Quare exemplum quod tanquam simile Duvallius profert, in ipsum retorqueri facilè potest. *Quæstio hæc*, inquit, *an sub his speciebus post verba consecrationis ab hoc singulari Socerdote prolata corpus Christi contineatur, non est, nec esse potest, citra specialem revelationem, fidei.* Ego verò contrà contendo propositionem illam, quanquam particularem, esse de fide Romanâ, saltem cum hoc addito, *Nisi defectus aliquis, vel ex parte consecrantis, vel ex parte materiæ, accesserit*, eumque qui illam negaret, hæreticum apud eos fore. Sed ne erres, observa duplici potissimùm de causâ negari illam posse, vel quòd non putetur illa hostia ritè consecrata, vel quòd illi hostiæ, quantumvis ritè consecratæ, adesse corpus Christi non existimetur. Qui priori de causâ

causâ propositionem illam negaret, hæreticus apud Adversarios non censeretur, fateor, quia scilicet in facto tantùm erraret. Sed qui posteriori de causâ id ipsum negaret, hæreseos notam apud illos non effugeret. Sic cum Stephanus ac Sergius eâ de causâ nullas esse Formosi ordinationes pronunciaverint, quòd degradatus ille pridem fuisset, qui error est juris, non facti, in fidem Romanam impegisse censendi sunt.

Nec sanè mirum in hac eos sententiâ fuisse. Erat illa tunc temporis, & jam antea, satis vulgata, quemadmodum ipse Lupus fatetur (e), & probat exemplo Stephani IV. de quo Anastasius refert, quòd Constantini intrusi ordinationes omnes exsufflarit & iterarit. Profert rursus ex Sigeberto exemplum Joannis XII. qui ordinatos à Leone VIII. reordinavit. Addi potuit Nicolaus I. qui Bulgaros à Photianis Episcopis aut Presbyteris confirmatos, confirmari denuò jussit. Eodem igitur errore imbuti fuisse Stephanus ac Sergius censendi sunt. Quare cum hic error in eorum judicio includeretur, adversus Romanam fidem pronunciasse nullâ ratione negari possunt.

(e) Lup. tom. 3. pag. 213.

ARTICULUS IV.

Quartum argumentum à quibusdam Auxilii testimoniis petitum.

SCripsit hisce temporibus libellos duos Auxilius quidam Presbyter, Francus natione, quos in opere de Ordinationibus primus edidit Joannes Morinus. In his quid de auctoritate Pontificum sentiret apertè exposuit. Quare Morini censuram non effu-

effugit, quasi de obedientiâ, quæ summo Pontifici debetur, parùm consideratè locutus sit. An quæ dixit sat expenderit Auxilius alia quæstio est. An errare nescios Pontifices putarit solùm quæritur. Istud verò sequentia docebunt.

Sic ergo lib. I. cap. 35. *Aliud sunt Pontificales sedes, & aliud Præsidentes. Proinde honor & dignitas uniuscujusque sedis regulariter observanda sunt. Præsidentes autem si deviaverint, per devia sequendi non sunt, hoc est si contra fidem, vel Catholicam Religionem, agere cœperint, in talibus eos nequaquam sequi debemus. In his autem quæ ritè dicunt, etiamsi non faciant, libenter eis obedire debemus. Hinc est quod botros carpere, & spinas cavere debemus.* Eadem repetit lib. 2 cap. 18. & Romanæ sedi speciatim applicat.

Lib. 2. cap. 12. quærenti adversario quare Synodo, ad quam vocatus fuerat, se non stiterit, ita respondet: *Si aliquando ad vocem lupi cucurrit ovis, & ego ad Synodum illam occurrere debui. Hic est quod Salvator ait, oves Pastorem sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. An non sunt lupi, non sunt alieni, qui præfatam ordinationem subvertentes, fere totam Italiam à pluribus annis veluti paganam absque Christi religione vixisse blasphemant?*

Item cap. 15. *Ergone oblitus es testimonia, quibus paulo superiùs declaratum est non esse iniquis jussionibus obtemperandum, nec sinistris actibus consentiendum? Secundum quod in iisdem testimoniis legitur, Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.*

Denique cap. 31. *Præterea quod ex eisdem capitulis objicere voluisti, ut Ecclesiæ Pastor non sit arguendus à fidelibus, nisi in fide erraverit, quis non videat quòd isto te tuo gladio interficias? Ego quidem neminem*

nem arguere quæro, sed si me quis iterum baptizare voluerit, errat in fide. Ais non? Manifestum est quia errat, ac per hoc sine dubio in Spiritu Sancto errat, per quem omnia Ecclesiæ Sacramenta sanctificantur, & credentes baptismate purificantur, sacrisque ordinibus, per quos ipsa fides percipitur, instituuntur. Et revera quicunque in eum blasphemaverit, nisi pœnitendo se correxerit, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Qua de re, ut S. placet Augustino blasphemia in Spiritu S. est, quæ non remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro, cor impœnitens illius videlicet qui absque pœnitentiâ in suis moritur peccatis. Ergo qui in sacris Ordinibus, ut suprà declaratum est, erraverit, nisi ab ejusmodi errore pœnitendo recesserit, absque dubio non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

OBSERVATIO XVI.

Concertationes circa supremam Pontificum in temporalia potestatem invictè probant existimatos illos errori obnoxios.

ARTICULUS I.

Hanc in temporalia potestatem Pontifices sibi multipliciter vindicarunt.

NEmo nescit jam ab aliquot seculis Pontifices spirituali potestate, quantumvis amplâ, vel infinitâ potiùs, minimè contentos, tempora-

poralem etiam in universum orbem sibi arrogasse, ita ut Reges ac Imperatores quoslibet in ordinem cogere, dignitate spoliare, solio dejicere, subditosque à juramento fidelitatis absolvere licere sibi existimarint. Hoc sibi jus esse quadrupliciter significarunt.

I. Ipso facto, Reges atque Imperatores suis decretis exauctorando. Exempla quærenti dabit affatim Bellarminus de Pont. lib. 5. cap. 8. ne reliquos nunc dicam.

II. Prohibendo, idque sub anathematis interminatione, ne quis exauctoratos ejusmodi Principes pro legitimis habeat, illis pareat, eorumve partes sectetur.

III. Præcipiendo in genere ut si quis Regum, aut Principum Pontificias leges aut privilegia violet, dignitate suâ statim excidat. Sic habetur in duobus celeberrimis privilegiis, quæ Gregorius I. Monasterio Sammedardensi, & Xenodochio Augustodunensi, concessisse existimatur. Prioris illius verba hæc sunt. *Si quis Regum, Antistitum, Judicum, & quarumcunque secularium personarum hujus Apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis decreta violaverint, & cujuscunque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo privetur.* Posterius ita sonat. *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque secularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis suæ, honorisque dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat.*

Non me latet duo hæc privilegia à J. Launoio supposititia censeri, & plurimis argumentis ostendi. Sed id mea parum refert. Primùm quoniam posterius saltem Gregorius VII. laudavit, & pro defensione suâ adhibuit, deinde quoniam etsi illa Parisienses non admittant, at certè Monarchici, quibuscum

cum solis nunc disputo, ea non agnoscunt tantùm, sed deprædicant, & pro virili parte tuentur.

Addi his potest privilegium à Gregorio IV. Monasterio Floriacensi concessum, quod exhibet Baluzius Miscellaneorum libro II. & à sequentibus Pontificibus confirmatum esse admonet in præfatione, *sicut*, inquit, *videre est in Bibliothecâ Floriacensi pag.* 240. *&* 242. In eo ista habentur. *Si quis verò Regum, Sacerdotum. Judicum, atque secularium personarum, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat.* Quæ sunt ipsissima Augustodunensis privilegii, de quo tantopere litigatur, verba.

IV. Denique suum istud jus esse, & ad se pertinere, Pontifices non semel pronunciarunt. Sic Joannes XXII. *Extra. Si fratrum.* Vacantis imperii administrationem Romanæ Sedi vindicat, stricto in eos omnes anathemate, qui alium eo tempore superiorem agnoscerent. Majus aliquid ausus est Clemens V. frequenti etenim Concilio definivit jusjurandum illud, quod recens electus Imperator Romano Præsuli præstat, juramentum fidelitatis esse censendum. Extat ejus constitutio Clement lib. 2. tit. 9. *Auctoritate*, inquit, *Apostolicâ, de fratrum nostrorum consilio declaramus illa juramenta prædicta fidelitatis existere, & censeri debere*

Gregoriani Dictatûs Canon XII. sic habet. *Quòd Papæ liceat Imperatores deponere.* Extremus sic. *Quòd Pontifex à fidelitate iniquorum subjectos potest absolvere.* Innocentii III. Constitutio, *Solitæ* hoc titulo prænotatur. *Imperium non præest Sacerdotio, sed subest.* Illi verò qua Innocentius IV. Fridericum Imperio exuit, hoc præfigitur lemma. *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis.*

Sed iſtos omnes longo poſt ſe intervallo reliquit Boniſacius VIII. *Extra Unam ſanctam*, qùa hanc omnium omnino mortalium adverſus Romanum Pontificem ſubjectionem ac dependentiam ad ſalutem conſequendam neceſſariam eſſe definivit. *Porrò*, inquit, *ſubeſſe Romano Pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis.* Quæ quidem, fateor, ſeorſim ſumpta ambiguitate non parvâ laborare videntur, nec enim primâ fronte ſatis apparet de qua ſubjectione intelligi illa debeant, de ſpirituali, an de temporali? Sed ambiguitatem omnem removet etiam perfunctoria præcedentium conſideratio. In iis enim Bonifacius argumenta exponit, quibus evincere conatur utramque ſibi poteſtatem competere. Obſerventur præ cæteris hæc pauca. *In hac (*Eccleſiâ*) ejuſque poteſtate, duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet, & temporalem, Evangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis,* Ecce duo gladii hîc, *in Eccleſiâ ſcilicet, cùm Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis. Certè qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, malè verbum attendit Domini proferentis,* Converte gladium tuum in vaginam. *Uterque ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis, ſed is quidem pro Eccleſiâ, ille verò ab Eccleſiâ exercendus. Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, ſed ad nutum, & patientiam Sacerdotis.*

Similia habet ad finem uſque. Ac proinde cum ex iſtis id Bonifacius colligat, quod definit, eo ipſo manifeſtum eſt de utraque illum ſubjectione intelligendum, quandoquidem quis ſit concluſionis ſenſus non aliunde certius dignoſcitur quàm ex præmiſſis. Sed etiamſi aliqua dubitandi ea de re anſa remaneret, amoveretur illa penitus alterâ, quam idem

idem ille Bonifacius scripsit ad Philippum Pulchrum epistolâ, in qua hæc erant; *Scire te volumus, quòd in spiritualibus & temporalibus nobis subes.* Et post pauca. *Aliud autem credentes hæreticos reputamus.* Aperta ista, & nulli tergiversationi, nullis cavillis obnoxia.

ARTICULUS II.

Istis non obstantibus hanc Romanorum Pontificum potestatem innumeri non agnoverunt.

NEmo igitur dubitare potuit quin summam in temporalia potestatem sibi Pontifices arrogarent. Ac proinde quotquot hanc illi denegarunt eo ipso ostenderunt ignotam sibi eorum infallibilitatem esse. Atqui negarunt illam plurimi, iique celeberrimi suorum temporum Doctores atque Præsules. Congesserunt eorum testimonia Launoius, Dupinus, & quod mirum, ipse Lupus ad canonem XII. Dictatûs Gregoriani, unde peti à quovis possunt. Ego eos duntaxat proferam, qui supremam hanc in temporalia potestatem ita abjecerunt, ut ignotam sibi esse infallibilitatem simul apertè profiterentur.

Strinxit in Henricum IV. Imperatorem excommunicationis primùm, tum depositionis sententiam Gregorius VII. qui ante Pontificatum Hildebrandus dicebatur. Insurrexerunt hac de causâ in illum Cardinalium plerique, atque in iis Benno, cujus hæc sunt. *Non absurdum*, inquit, *existimavi, majorum nostrorum nomina, atque dignitates memoriæ commendare, qui Hildebrandum reliquerunt, cujus intolerabiles & gravissimos errores publicè detestati nunquam ad eum reversi sunt.* Et quibusdam interjectis. *In descriptione ejusdem excommunicatio-*

nis ea interserunt, in quibus manifestè a fide Catholicâ erravit.

Virdunensis Episcopus in Epistolâ quadam ad Episcopos & Principes Romani Imperii, quæ habetur in Catalogo testium veritatis, sic ait: *Hildebrandus qui dicitur caput jam est cauda Ecclesiæ, qui fundamentum jam detrimentum. Hic dispergit qui dicebatur congregare. Hic Ecclesiam odit qui dicebatur diligere. Jam usque ad omnimodam hæresim infirmat qui dicebatur Ecclesiam sanctam confirmare.*

Sigebertus Gemblacensis in Chronico ad annum 1088. *Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc sola novitas (non dicam hæresis) necdum in mundo emerserat, ut Sacerdotes illius qui dixit Regi, Apostata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quòd malis Regibus nullam debeant subjectionem, & licet ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra Regem senserint, imò qui Regi paruerit pro excommunicato habeatur, qui contra Regem fecerit à noxâ injustitiæ & perjurii absolvatur.*

Henrico IV. adhærentes excommunicati sunt, & in his Leodienses, adversus quos Robertum Flandriæ Comitem datis literis animavit Paschalis II. Conquesta est publicè de his literis Leodiensis Ecclesia, & querelas suas evulgavit, in quibus sic ait. *Si jurat homo, jubet Deus ut reddat Domino juramentum suum. Hoc nec ignorant illi quòd Regnum & Sacerdotium scindentes novello schismate, & novellis (ut quibusdam placet) traditionibus illos qui Regi perjurant se à culpa perjurii absolvere promittunt, non attendentes quòd Ezechiel ex ore Dei dicat de Sedechiâ, qui perjuravit Domino suo Regi Nabuchodonozor. Qui solvit,* inquit, *pactum, numquid effugiet?*

Et

Et poſt pauca. *Maledictum excommunicationis D. Paſchaſius nobis improperat, ſed illud ante omnia timemus, quod Spiritus S. per os Pſalmiſtæ dicit*, Maledicti omnes qui declinant à mandatis tuis. *Maledictum excommunicationis, quod ex novellâ traditione Hildebrandus, Odardus, & iſte tertius indiſcretè protulerunt, omnino abjicimus, & priores ſanctos Patres uſque nunc veneramur, & tenemus, qui dictante Spiritu S. non animi motu in majoribus & minoribus poteſtatibus graviter delinquentibus quædam diſſimulaverunt, quædam correxerunt, quædam toleraverunt.*

Ludovicum Bavarum Imperatorem depoſuit quoque Joannes XXII. Sed Concilium Ludovicus appellavit, & in Apologiâ, quam habemus, contendit jure ſe ad Concilium, utpote ſuperius provocaſſe. *Videtur*, inquit, *quod Papa tenetur requirere Concilium Epiſcoporum, quod verum eſt ubi de fide agitur, & tunc Synodus major eſt quàm Papa* 15. *diſt. ſicut ſancti mei, dicit gloſſa ordinaria quòd Papa, ubi de fide agitur, habet ſuperiorem in terris, à quo poteſt judicari, & per conſequens ad ipſum appellari. Probatur etiam notanter per illud quod legitur & notatur* 40. diſt. c. *Si Papa ubi expreſsè definitur, quod Papa à nemine judicari poteſt, niſi deviat à fide Catholicâ. Ergo ſi Papa deviat à fide habet ſuperiorem in terris, a quo poteſt judicari, & per conſequens ad ipſum appellari. Hoc etiam patet per hoc quod dicit Auguſtinus in epiſt. ad Glorium & Eleuzium, & reliquos Donatiſtas, ubi de Concilio Papæ & Collegii Cardinalium ſcribit Dominus ſic. Num eis dici poſſit, & adhuc juſtiſſimè dici, Ecce putas illos Epiſcopos qui Romæ judicarunt non bonos fuiſſe. Reſtabat adhuc univerſalis Eccleſiæ plenarium judicium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſit agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum*

sententiæ solverentur. Hæc Augustinus, ex quibus & aliis plurimæ auctoritatis, quæ brevitatis causâ dimittuntur evidenter patet quòd Concilium universale Ecclesiæ Catholicæ, ubi de jure divino, aut de fide agitur majus & superius est Concilio Papæ & Cardinalium, & ipsum solvit, & tollit, si ipsi repugnant.

Qui hæc dicit, & Pontificum judicia in iis quæ fidem & jus divinum spectant, à Concilio corrigi debere concludit, is apertissimè profitetur posse Pontifices malè censere.

OBSERVATIO XVII.

Duo Privilegia Henrico IV. Imperatori concessa ita excepta sunt, ut pateat Pontifices non fuisse tunc existimatos errare nescios.

ARTICULUS I.

De Privilegio circa electionem Pontificis à Nicolao II. dato.

Sec. XI. PRivilegium quoddam Henrico Imperatori ejus nominis IV. concesserat Nicolaus II. juxta quod non poterat absque illius consensu Romanus Præsul eligi. Hoc privilegio nixus Henricus Gregorium VII. se inconsulto electum in Concilio Brixinensi deposuerat, & Guibertum Antipapam creaverat. Inde schisma. Anselmus Lucensis tunc Epis-

Episcopus postea Pontifex Alexander II. pro Gregorio adversus Guibertum, ejusque protectorem Henricum, calamum strinxit. Ubi verò ad desumptam ex illo privilegio objectionem devenit, palàm ostendit ignotam sibi esse Romani Pontificis infallibilitatem. Præmissis enim tribus aliis solutionibus hanc quarto & ultimo loco subjungit. *Ut tandem*, inquit, *invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus scilicet Patriarcha, cum quolibet Episcoporum Concilio, non potuit abrumpere, imò nec mutare, non obviantia fidei decreta sanctorum quinque Patriarcharum, scilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, Constantinopolitani, & ut ex numero præfatis Synodis apposito colligi potest, sanctorum Patrum numero præfatis Synodis apposito colligi potest, sanctorum Patrum numero ducentorum quinquaginta, & ampliùs.* Et quibusdam in eam sententiam interjectis tandem concludit. *His itaque decursis patet præfatum decretum nullius esse momenti, nec unquam aliquid virium habuisse. Hæc dicens non præjudico beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quicquam ejus honori derogo, Patrum sententias Dei Spiritu conditas sequendo. Homo quippe fuit, eique ut contra fas ageret surripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigisse, cum quidam ipsius decessor inveniatur decrevisse, & meliori usus consilio postea immutasse. Siquidem Bonifacius II. legitur ex decreto constituisse Vigilium Diaconum sibi in Pontificatu succedere. Quod quia Romano Clero visum est Canonibus adversari, præsente Clero ab eodem suppositum est igni ante confessionem B. Petri Apostoli. Et certè præfatus Nicolaus si tot Patrum sententias in unum collectas vidisset, eas suo decreto tam concorditer adversari perpendisset.*

Hæc ille, in quibus multa observanda. I. Non putare Anselmum eandem esse Romani Præsulis

ſolius vel cum aliis Epiſcopis, poteſtatem, quæ ſit illius cum reliquis quatuor Patriarchis conſentientis. II. Exiſtimari Anſelmo Nicolai decretum prorſus irritum, idque defectu poteſtatis. III. Exiſtimari iniquum, utpote contra jus faſque editum. IV. Imputari ignorantiæ, quòd ſcilicet Nicolaus neſciret adverſari illud tot Patrum ſententiis. V. Non videri mirum, quòd Nicolao, utpote homini, contra jus, faſque ſurripi potuerit. Clara ea omnia, atque ejuſmodi, ut cum opinione de ſummâ, & errare neſciâ, Pontificis poteſtate apertè pugnent.

Ejuſdem ſententiæ fuit Deſiderius Abbas Caſſinenſis, poſtea Pontifex Victor III. cujus de hoc ipſo argumento diſputationem cum Hoſtienſi Epiſcopo, aliiſque nonnullis Henrico adhærentibus, refert in Caſſinenſi Chronico Leo Hoſtienſis (a). *Cum ille*, inquit, *ei privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & centum viginti quinque Epiſcopis fecerat, oſtendiſſet, ut nunquam Papa in Romanâ Eccleſiâ abſque conſenſu Imperatoris fieret, quod ſi fieret, ſciret ſe non pro Papâ habendum eſſe, atque anathematizandum. Unde Deſiderius tam illum, quàm omnes qui eum adjuvabant, palàm convicit. Dixit enim neque Papam, neque Epiſcopum aliquem, neque Archidiaconum, neque Cardinalem, ſed nec ullum hominem juſtè hoc facere potuiſſe. Apoſtolica enim Sedes Domina noſtra eſt, non ancilla, nec alicui ſubdita, ſed omnibus eſt prælata, & ideo nullà ratione poſſe conſtare, ut eam aliquis quaſi famulam vendat. Quòd ſi hoc à Nicolao Papâ factum eſt, injuſtè proculdubio, & ſtultiſſimè factum eſt, nec pro humanâ ſtultitiâ poteſt, aut debet amittere ſuam dignitatem Eccleſia, nec unquam debet à nobis hoc aliquatenus conſentiri.*

(a) *Lib. 3. cap. 50.*

Fate-

Fatetur Lupus (b) nodosa esse hæc testimonia. Duo autem reponit, quorum neutrum argumentum nostrum attingit. Ait primùm Papalis electionis formam esse rem indifferentem, & ex rationibus mutabilem, & nec ad Christianum dogma, nec ad generalem Christiani populi disciplinam pertinere. Addit secundò non Nicolaum, aut ejus Synodum, sed Anselmum potiùs, & Desiderium errasse. Esset, fateor, his locus, si non ex Nicolai decreto directè argumentaremur. Non omnino absurdè sic Lupus responderet. Nos verò non factum ipsum, sed solum Anselmi & Desiderii de hoc facto judicium, urgemus, ut colligamus, non quidem errasse revera Nicolaum, sed tantùm errasse Anselmo & Desiderio visum. Hanc illis mentem fuisse relata ipsorum verba clarè evincunt, & Lupi responsa non impediunt. (b) *Lup. tom. 5. pag. 676.*

Agebatur, inquit, de re indifferente, & ex rationibus mutabili. Esto. Sed aliter Anselmus & Desiderius existimabant, ut patet I. ex eo quòd injustè, quòd stultissimè, quòd contra jus fasque fecisse Nicolaum velint, quod dici certè non poterat, si res à Nicolai arbitrio pendebat. Patet rursus ex eo quòd negent istud ab ullo hominum, sive Papâ, sive Episcopo, sive àlio quocunque fieri justè potuisse. Patet III. eò quòd dicant Nicolai decretum nullius esse momenti, & nihil unquam virium habuisse. Quî dici istud potuit, si agebatur de re Pontificis potestati subjectâ? Patet IV. eo quod convelli hoc decreto Ecclesiæ libertatem putent, quam esse juris divini Adversarii nunquam negabunt. Patet denique eo quòd exertè negent posse Ecclesiam amittere suam dignitatem per humanam stultitiam, id est per decretum Nicolai stultissimè factum. Quare quicquid sit de re ipsâ, Anselmus certè & Desiderius putarunt Ni-

colaum erraſſe, & non in Eccleſiaſticum, ſed in divinum jus decreto ſuo peccaſſe, quod mihi hac in parte ſufficit. An enim illi errarint alia quæſtio eſt.

ARTICULUS II.

De privilegio à Paſchale II. eidem conceſſo circa inveſtituras.

Sec.XII. SImile eidem Henrico privilegium indulſit aliquanto pòſt Paſchalis II. *Quòd* ſcilicet, verba ſunt Petri Diaconi, Leonis Hoſtienſis Continuatoris (a), *ulterius non inquietaret Imperatorem, neque ejus imperium, de inveſtiturâ Epiſcopatuum & Abbatiarum, & de injuriâ ſibi illatâ, & ſuis in perſonâ & bonis Imperatoris aliquod malum ſibi, vel alicui perſonæ non redderet pro hac causâ, & penitùs in perſonâ Imperatoris anathema ponat, ut condecet eidem Imperatori, & ejus Imperio, & privilegio ſuo ſub anathemate confirmat Epiſcopos & Abbates liberè electos aſſenſu Imperatoris ſine Simoniâ, quos idem Imperator annulo & virgâ inveſtiat, & Epiſcopus inveſtitus liberè conſecrationem accipiat ab Archiepiſcopo, ad quem pertinuerit. Si quis verò à populo, & à Clero eligatur, niſi ab Imperatore inveſtiatur, à nemine conſecretur.* Addit privilegium iſtud Paſchalis jure jurando confirmatum, quin & aliquanto pòſt Pontificem Miſſam celebrantem hoſtiam in duas partes diviſiſſe, & earum alterâ ſumptâ, alterâ Cæſari traditâ dixiſſe, *Sicut pars iſta vivifici corporis diviſa eſt, ita diviſus ſit à regno Chriſti quicunque pactum iſtud dirumpere tentaverit.*

(a) Lib. 4. cap. 40.

Ve-

Verùm ista pessimè passim excepta sunt. Existimatus est à multis per hoc privilegium in hæresim lapsus Paschalis. Quo jure nunc non inquiro, sed ita certè nec pauci, nec incelebres putarunt. Horum numero Viennensis Concilii Patres sub Guidone Metropolitâ, Romanæ Sedis Legato, & aliquanto pòst in Pontificem electo, congregati, quique sequentia ad Paschalem ipsum scripserunt. *Igitur dictante S. Spiritu investituram omnem de manu laicâ hæresim esse judicavimus, scriptum illud, quod Rex à vestrâ simplicitate extorsit damnavimus.* Et quibusdam interjectis. *Illud autem cum debitâ reverentiâ vestræ suggerimus pietati, quòd si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab illius crudelissimi Tyranni, & nunciorum ejus, literis, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter vos, sicut decet, habebitis filios & fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ paternitatis assertiones prædictas roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos a vestrâ subjectione & obedientiâ repelletis.*

Vehementior non parùm fuit Goffridus Vindocinensis, qui sequentia ad ipsum Paschalem scripsit (b). *Cum laicam investituram, quæ secundum traditiones sanctorum Patrum hæresis comprobatur, Ecclesia non contradicit, sed præcipit, cum corrumpitur ipsa muneribus, cum seculari potestati subjicitur, fides, castitas, & libertas ei simul aufertur; & quæ vitam non hab t, non immeritò mortua creditur: Hujus mortis auctorem vel novissimum Ecclesiæ membrum credere, etiamsi Pastor videatur, errare est. Huic errori quicunque inhæserit, merebitur ab ipsâ vitæ radice præcidi. Super his autem si quis aliter senserit, non est Catholicus. Manifestetur, & veritatis argumento probabitur esse hæreticus. Tolerandus quidem est Pastor, ut Canones dicunt, pro reprobis mo-*

(b) *Goff. lib. 1. epist. 7.*

moribus. Si verò exorbitaverit à fide, jam non est Pastor, sed Adversarius, à quolibet peccatore, tantùm Catholico, detestandus. Hæc ille, quibus descriptis subjungit Lupus (c). Affirmat Pontificem
(c) *Lup. tom. 3. cap. 345.* *esse lapsum in hæresim, Ecclesiæ fidem, & cum castitate libertatem ab illo eversam, amissam Papalem potestatem, imò & Christianam communionem, ideoque ipsum sine pœnitentiâ, & Synodali auctoritate, non posse erigi ac reparari.*

Similia ad illum scripsit Bruno Signinus Episcopus (d), vir magni nominis, & post mortem, si qua Cassinensi Chronico fides, miraculis clarus.
(d) *apud Bar. ann. IIII.* *Constitutio tua*, inquit, *quæ de Apostolico fonte manavit, omnes illos Clericos damnat, & à fidelium communione separat, quicunque de manu Laici investituram suscipiunt, & quicunque eis manum imponunt. Ea namque Constitutio tua & Apostolorum sancta est, Catholica est, cui quicunque contradicit Catholicus non est. Illi enim sunt Catholici, qui Catholicæ Ecclesiæ fidei & doctrinæ obstinato animo contradicunt.* Et quibusdam interjectis. *Hanc igitur tuam, & Apostolicam Constitutionem, Pater venerabilis, iterum confirma, hanc in tua Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum caput est, palàm & cunctis auditoribus prædica. Hanc hæresim, quam tu ipse hæresim esse sæpè dixisti, Apostolicâ auctoritate damna, & mox videbis totam Ecclesiam tibi esse placatam.*

Similia præsens præsenti dixit juxta Chronicon Cassinense (e). *Apostoli*, inquit, *omnes illos damnant, & à fidelium communione segregant, quicunque per secularem potestatem Ecclesiam obtinerent; Laici enim, quamvis religiosi sint, nullam tamen disponendi Ecclesiam habent facultatem. Hæc namque Constitutio Apostolorum sancta est, cui quicunque contradicit Catholicus non est: omnis autem qui hæresim*
(e) *lib. 4. cap. 41.*

sim defendit hæreticus est : nemo autem hanc non esse hæresim dicere potest, quam sancta & Apostolica Ecclesia in multis Conciliis hæresim nominavit, & simul cum suis auctoribus damnavit & excommunicavit. Eadem etiam ad Petrum Portuensem Episcopum scripsit, quæ repetere necesse non est.

Isti igitur, Viennenses, inquam, Patres, Goffridus Vindocinensis, & Bruno Signinus existimarunt in hæresim lapsum per decretum suum Paschalem, eoque ipso apertissimè ostenderunt quantum abessent ab agnoscendâ illius potestate errare nesciâ. Nec multum ab eorum mente abscedebat Joannes Lugdunensis Primas, qui ad Darinbertum Senonensem hac de re scribens sic ait (f). *Licet exteriores investituras per Laicos factas non satis propriè hæresis nomine censeamus, sentire tamen, ac defendere fieri debere indubitata hæresis est.* Apertè in rem nostram. Qui enim præcipit ut Laici investiant, is debere istud fieri expressè docet. Hæreticus ergo juxta Joannem Paschalis qui istud jussit.

(f) epist. inter Ivonianas 237.

Sed quicquid sit de hæresi omnes omnino ne Paschali quidem excepto, existimabant concessum ab illo privilegium, pravum esse, iniquum, quidam etiam apud Urspergensem sacrilegum. Quare Paschalis convocatâ numerosâ Synodo ejus se judicio submisit, removeri etiam à Pontificatu consensit, & ut id ipsum innueret mitram & mantum deposuit. Narrat hoc Gotfridus Viterbiensis his verbis:

Tunc ait, ô Patres, à Cæsare scripta notate.
Et quodcumque placet super his decreta parate.
Me quoque Pontificem non fore jussa date.
Peccatis mala vestra meis venisse notavi.
Officiis me destitui dignum reputavi.
Me quoque deposui ne pereatis, ait.

Hæc

Hæc ait, & mitram rejicit, mantumque relinquit.
Ordinet Ecclesia sine me quicquid placet, inquit.
Moreque Pontificis judicet ipsa sibi.

Feci, inquit referentibus aliis, *ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me malè egisse. Sed rogo vos omnes, Orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate suâ pravilegium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate.* Tum Bruno Signinus. *Gratias agamus omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paschalem, qui præsenti Concilio præsidet, audimus proprio ore damnantem illud privilegium quod pravitatem & hæresim continebat.* Reclamavit adversus illud de hæresi Constantinus Cajetanus. *Scriptum*, inquit, *quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit, sed hæresis non fuit.* Universa verò Synodus Gerardi Engolismensis ore sic pronunciavit. *Privilegium illud quod non est privilegium, sed pravilegium, pro liberatione captivorum, & Ecclesiæ à Domino Papâ Paschali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc sancto Concilio cum eodem Domino Papâ congregati, canonicâ censurâ, & Ecclesiasticâ auctoritate, judicio S. Spiritûs damnamus, & irritum esse judicamus, atque omnino cassamus, & ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat, penitùs excommunicamus. Quod ideo damnatum est, quòd in eo privilegio continebatur, quòd electus canonicé à Clero, & populo, a nemine consecretur, nisi priùs à Rege investiatur, quod est contra Spiritum S. & canonicam institutionem.*

Sic nemo tunc erat qui privilegium istud defenderet, nemo qui errasse id concedendo Paschalem dubitaret. Noli enim dicere rem fuisse disciplinæ. Erat, fateor, sed non esse putabatur. Imo Paschalis ipse, ut illi omnes exprobrant, laicam investituram

turam hæresim esse definiverat. Quicquid ergo sit de re ipsâ, errasse circa jus divinum existimatus est, quod erat demonstrandum.

OBSERVATIO XVIII.

Adversus Celestini V. de abdicatione decretum multi reclamarunt.

MOrtuo Nicolao V. electus est Petrus Moronus Monachus Benedictinus, qui Celestini nomen assumpsit. Bonus vir iste, sed inexpertus, brevi sensit se tanto oneri ferendo prorsus imparem. Cogitavit ergo de abdicando Pontificatu, sed nesciens utrum liceret, publicas primùm preces decrevit, tum re ad Cardinales delatâ, iisque consentientibus posse id fieri, decretum eâ de re condidit, de quo Bonifacius VIII. (a). *Quoniam aliqui curiosi disceptantes de iis quæ non multum expediunt, & plura sapere quàm oporteat (contra doctrinam Apostoli) temerè appetentes, in dubitationem sollicitam an Romanus Pontifex (maximè cum se insufficientem agnoscit ad regendam universalem Ecclesiam, & summi Pontificatûs onera supportanda) renunciare valeat Papatui, ejusque oneri & honori: deducere minùs providè videbatur. Celestinus Papa V. prædecessor noster (dum ejusdem Ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hæsitationis cujuslibet materiam amputare, deliberatione habitâ cum suis fratribus Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, (de quorum numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu auctoritate Apostolicâ statuit & decrevit Roma-*

Sec. XIV.

(a) Sext. Decr. lib. 1. tit. 7.

manum Pontificem posse liberè resignare. Nos igitur ne statutum hujusmodi per temporis cursum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam disceptationem ulterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

Atqui non benè ita decrevisse Celestinum multi putarunt. Patet hoc ex actis inter Bonifacium & Philippum Pulchrum coram Clemente V. expensis, ex quibus hæc profert Rubeus in suo Bonifacio (b). *Cum verò hac Parisiis inaudirentur, quæri & examinari cœptum est super ingressu illegitimo dicti Bonifacii, videlicet an teneret dicti Celestini renunciatio, vel non? Consuluntur plures Doctores, & in Theologiâ Magistri, qui viderunt in materiâ diligenter, & determinarunt eorum plurimi & magni Celestinum renunciare non potuisse, constitutionemque suam in contrarium priùs editam non tenuisse, nec eum id (quia contra Deum esset, & ejus Evangelium, & omnem rationem) nullatenus statuere potuisse.*

(b) *Lib. 1. cap. 15.*

Hîc duo observanda. I. Non de ipsâ tantùm renunciatione verba fieri, sed etiam de Constitutione, quæ renunciationem præcessit, quæque licitam illam esse definivit. II. Multos viros doctissimos, re diligenter expensâ, Lutetiæ Parisiorum censuisse illam Evangelio & rationi adversari. Isti igitur non dubitabant, quin decernens ex cathedrâ Pontifex errare posset.

Porrò non solis Parisiensibus sic visum. Eadem quoque Italorum sententia fuit. Sic enim apud eundem Rubeum (c) Anonymus, & ni fallor ineditus, Scriptor vitæ Celestini; *Multi homines*, inquit, *Celestino dicebant ut se Papam faceret reclamare, quia quod fecerat, de jure non poterat, & omnes pro illo erant, & hæc audire cupiebant.* Similiter Mapheus Vegius in ejusdem Celestini vitâ, eodem Ru-

(c) *Rub. Bonif. lib. 2. cap. 7.*

Rubeo referente. *Plurimi hortabantur eum ut se evidenter Pontificem appellaret, quandoquidem abdicatio illa quam fecerat nihil jure constaret.*

Nec est quod dicas nimium istos scrupulosos, ac meticulosos fuisse, qui in re planâ & facili hærerent. Habebant illi argumenta, nec pauca, nec contemnenda, quæ collegit, & diluere tentavit, præter alios, Joannes Parisiensis in Tractatu de potestate Regiâ & Papali, edito per Goldascum ac Richerium, unum præprimis non parum urgens, quòd scilicet solerent illorum temporum Pontifices in ipsâ fidei professione enthronisticâ vovere se nunquam abdicaturos. Sic enim aiebant (d). *Profiteor tibi B. Petre Apostolorum Princeps... sanctæque tuæ Ecclesiæ, quam hodie tuo præsidio regendam suscipio, quòd quamdiu in hac miserâ vitâ constitutus fuero, ipsam non deseram, non relinquam, non abnegabo, non abdicabo aliquatenus, nec ex quacunque causâ, cujuscunque metûs, vel periculi occasione dimittam, nec me segregabo ab ipsâ. Atque hinc præsertim*, inquit Garnerius (e), *argumentum suppetebat Bonifacii octavi hostibus, cur S. Celestini abdicationem illegitimam jactarent, quippe factam contra solemnem promissionem Deo Ecclesiæque factam.*

(d) *Diur.* pag. 26. 27.

(e) *Diur.* p. 171.

OBSERVATIO XIX.

Controversia circa paupertatem Franciscanorum dupliciter ostendit Pontificem non fuisse existimatum errare nescium.

Sec. XIV. ORta est exeunte XIII. seculo lis ingens, & sequente præsertim efferbuit, circa paupertatem Franciscanorum, quam ut componerent Pontifices non mediocriter sudarunt. Definierunt illam, sed dupliciter, & merè contradictoriè. Quælibet verò earum definitionum adversarios suos habuit, atque adeo ignotæ tunc temporis Pontificiæ infallibilitatis testes. Sed præstat utrumque illud separatim, & diversis articulis tractare.

ARTICULUS I.

Sed ex decessoribus suis infallibilitatem Joannes XXII. eique adhærentes nesciebant.

COntroversiæ, de qua loquimur, occasio hæc fuit. Franciscani eximiæ, numerisque omnibus absolutæ, paupertatis gloriam avidissimè captantes, nihil se possidere jactabant. Ipsa quoque, quibus vescebantur, edulia sua esse negabant, eorumque usum duntaxat, non dominium sibi concessum, sibi privatim singulis, sive communiter omni-

omnibus dictitabant. Multi contrà hoc ut absurdum ridebant. Variè hinc rixæ, quas ut componeret Nicolaus IV. Decretalem condidit hoc initio; *Exiit qui seminat*, quæ habetur sexto Decretalium, tit. *de verborum significatione.* In eâ multa pronunciat in hanc sententiam disertissima, istud cumprimis, eximiam istam paupertatem, quæ rerum omnium proprietatem excludit, laudabilem esse, ac meritoriam, & à Christo, quà doctrinâ, quà exemplo firmatam. *Porrò*, inquit, *cum ipsa regula expressè contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sitque declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum, & nonnullos alios, hoc servari debere tam in speciali, quàm etiam in communi, quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnaverit astutia, ne fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur, dicimus quòd abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deum, meritoria est, & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ (prout ab ipso fonte traxerant) volentes perfectè vivere per doctrinæ & vitæ exempla in eos derivarunt.*

Hæc ille, in quibus duo dicit. I. Hanc expropriationem esse sanctam & meritoriam. II. Fuisse illam Christi verbo doctam, & exemplo firmatam. Porrò ad calcem constitutionis multa habet, quibus innuit addidisse se illi quamcunque vim potuit. Dicit omnia sibi multâ cum maturitate discussa. *Eaque de causâ*, inquit, *illa omnia suprà scripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam, & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbavimus, confirmamus,*

& volumus existere perpetuæ firmitatis, in virtute obedientiæ districtè præcipientes, quòd hæc constitutio, sicut cæteræ constitutiones, vel decretales epistolæ, legatur in scholis. Quid quod sub excommunicationis pœna prohibet non tantùm ne contraria doceantur, sed ne hæc ipsa Constitutio glossis, & commentariis, nisi fortè Grammaticalibus, illustretur, sed sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam.

Porrò in hac definitione consentientes habuit sex alios partim decessores, partim successores, quorum dicta referre nihil attinet. Frustra tamen & ipse, & alii fuere. Nam aliquanto pòst Joannes XXII. Minoritis infensus plurimas Constitutiones evulgavit, in quibus id ipsum quod Nicolaus docuerat, prolixè confutat, ac tandem hæreticum pronunciat. Paucas ego duntaxat periodos ex Constitutione, *Cum inter*, isthic describam. *Cum*, inquit, *inter nonnullos viros Scholasticos sæpè contingat in dubium revocari, utrum pertinaciter affirmare Redemptorem nostrum, ac Dominum, Jesum Christum, ejusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi etiam, hæreticum sit censendum, diversa, & adversa etiam sentientibus circa illud: Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem hujusmodi pertinacem, cum Scripturæ sacræ, quæ in plerisque locis ipsos nonnullos habuisse asserit, contradicat expressè, ipsamque Scripturam sacram, per quam utique fidei orthodoxæ probantur articuli, quoad præmissa fermentum apertè supponat continere mendacii, ac per consequens quantum in eâ est ejus in totum fidem evacuans, fidem Catholicam reddat, ejus probationem adimens, dubiam & incertam deinceps erroneam fore censendam, & hæreticam, de fratrum nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter affirmare, quòd Redemptori*

demptori nostro prædicto, ejusque Apostolis, iis, quæ ipsos habuisse Scriptura sacra testatur, nequaquam jus ipsis utendi competierit, nec ulla vendendi, seu donandi, jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse Scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expresse, cum talis assertio ipsorum usum & gesta evidenter includat in præmissis non justa, quod utique de usu, gestis, seu factis Redemptoris nostri Dei Filii sentire nefas est, sacræ Scripturæ contrarium, & doctrinæ Catholicæ inimicum; assertionem istam pertinacem de fratrum nostrorum consilio deinceps erroneam fore censendam meritò, ac hæreticam declaramus.

Hæc ille, in quibus Nicolao in multis apertè contradicit, sed in hoc apertissimè, quod cum Nicolaus docuisset Christo observatam eximiam illam paupertatem, quæ quorumvis, etiam eorum, quæ usu consumuntur, qualia edulia, & pecuniæ, proprietatem excludit, Joannes huic decessoris sui assertioni hæreseos notam inurat. Quomodo igitur illum, quomodo sex alios idem docentes, infallibiles putare potuit?

ARTICULUS II.

Expenditur responsum Bellarmini.

QUid ad hæc Bellarminus? Negat dissentire Nicolaum & Joannem, eo quòd neuter universaliter loquatur, & ut Nicolaus agnoscit Christum nonnunquam habuisse aliquid proprii, sic Joannes non neget illum aliquando omni proprietate caruisse.

Sed ut quod de Nicolao Bellarminus dicit verum

est, sic quod de Joanne falsissimum. Negabat iste unquam contigisse ut Christus, eorum saltem quæ consumebat, dominio & proprietate careret. Primùm enim disertissima hæc sunt. *Quæ quidem assertio continet mul a falsa, cum neque Christum expropriationem prædictam omnis juris in cujuscunque rei proprietate, & in ejus usu in se servasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam, Evangelica, seu Apostolica doceat historia, sed contrarium evidentiùs manifestat.* Expendatur illud, *cujuscunque*, quod universalissimè negat Christum eorum, quibus usus est proprietatem abjecisse, quodque proinde Bellarminum hoc ipsum negantem, vel malæ fidei, vel quod malim, incogitantiæ convincit.

Deinde quomodo potuit Joannes existimare Christum quandoque caruisse dominio eorum, quæ consumebat, quandoquidem millies negat in iis dominium separari posse à jure utendi? Audiatur ipse Bellarminus (a). *Joannes*, inquit, *respondet non posse separari usum à dominio in ejusmodi rebus, dominari enim est posse rem destruere. Proinde impossibile est posse rem destruere utendo, ut panem comedendo, & non esse dominum illius rei.*

(a) *Bell. de Pont. lib.* 4. *cap.* 14.

Quid quòd eò usque Joannes progreditur, ut dicat, & frequenter inculcet, usum à jure separatum esse non justum. *Præterea*, inquit, *si simpliciter usus denudatus ab omni jure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus utendi hujusmodi esset reputandus non justus, cum ille usus fuerit, cui jus non competebat utendi: usus autem non justus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adjicit, sed sibi repugnare potiùs noscitur manifestè.*

Ad hæc sententiam quam confutat hæreticam pronuntiat, & in quo sita sit, quam illi imputat, hæresis

resis apertè indicat. Sic enim in conclusione extravagantis, *Quia quorumdam. Nos itaque ne fabricatores mendaciorum... cum ausu arreptando, ac petulantiâ improbâ ausi defendere publicè fuerint, damnatam per constitutionem prædictam hæresim, ac etiam probare videlicet quòd Christus, & ejus Apostoli in iis, quæ habuisse leguntur, tantùm habuerint absque jure aliquo simplicem usum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur usum Christi fuisse non justum, quod profectò blasphemiam continet, & est Catholicæ fidei inimicum, cum hoc de pertinaci animositate, ac erroneâ non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto, vel alium, seu alios talia publicè præsumpserunt, ipsos quoque qui eos docuerunt, in talibus, & ut præmissa facerent, in damnatam incidisse hæresim, ac ut hæreticos evitandos fore de fratrum nostrorum consilio declaramus.* Vides ut in eo hæresim locet, quòd Christus & Apostoli habuerint absque jure aliquo simplicem usum facti, unde sequatur usum illum non fuisse justum. Id ergo hæreticum existimavit quod illi Bellarminus imputat, habuisse scilicet quandoque Christum usum absque dominio.

Quid quod existimavit Joannes habuisse Christum ut hominem ab ipso conceptionis momento jus & dominium in omnes creaturas, & nec renunciasse, nec renunciare illi juri potuisse. Docet hoc in Constitutione, *Quia vir reprobus*, quam integram exhibet, & confutat Okam in opere nonaginta dierum. *Præmissa*, inquit, *scilicet regnum, & universale dominium, habuit Jesus in quantum Deus ab æterno, eo ipso quia Deus Pater genuit eum, & in quantum homo ex tempore, scilicet ab instanti conceptionis suæ ex Dei datione, ut patet ex prædictis. Et si velit* (Michael Cæsenas) *dicere quòd illi regno & dominio renunciavit expressè, ostendat*

dat illud si sciat, quod tamen, ut credimus, per sacram Scripturam non poterit : imo contrarium sacra Scriptura exponit expresiè, quæ supponit cum non longè à passione suâ dixisse, Vos vocatis me Magister, & domine, & benè dicitis..... *Ex quibus evidenter apparet ipsum regno & dominio non renunciasse prædictis: imò videtur quòd nec potuerit renunciare; & si fecisset, contra ordinationem Patris fecisset &c.* Ista, fateor, non definit, sed ut ut sit ea docens satis ostendit quantum absit ab eâ mente, quam illi Bellarminus affingit. Ut ut sit, definitio aperta est, & eludi non potest.

ARTICULUS III.

Ostenditur id ipsum aliis argumentis.

NOn tantùm contraria iis quæ Nicolaus pronunciaverat, definiendo, sed aliter etiam ostendit manifestè Joannes non existimare se Nicolaum errare nescium. Cum enim Nicolai Decretalem illi subinde & identidem Michael Cæsenas objiceret, sic respondit Constitutione, *Quia vir reprobus. Si autem velit iste hæreticus, quòd dicta Constitutio,* Exiit, *diffinierit quòd Fratres Minores in rebus usu consumptibilibus habeant simplicem usum facti, dicimus quòd diffinivit impossibile, & per consequens diffinitio de jure non teneret. Cum enim sit impossibile in rebus usu consumptibilibus usum juris, vel facti habere à dominio separatum, cum hoc rationi obviet, & juri repugnet, statutum à quocunque factum in contrarium non tenet. Item in hoc quod dicit, quòd dicta Constitutio fuit per universalem Ecclesiam approbata, dicimus quòd quantum ad hoc,*

sci

ſcilicet quòd Fratres Minores in rebus uſu conſumptibilibus habeant uſum facti, nunquam fuit per univerſalem Eccleſiam approbata. Dicimus etiam quòd non fuit in Viennenſi Concilio confirmata. Nec hoc poterit per Conſtitutionem aliquam, vel aliter, approbare: imò nec de fratrum conſilio fuit promulgata.

Hæc ſatis oſtendunt non dubitaſſe Joannem quin Nicolaus ſolus, & abſque Cardinalium conſenſu, errare poſſet, quod tamen Adverſarii nunquam admittent, quippe qui infallibilitatem, non Cardinalibus, aut eorum ſuffragiis, ſed ipſi Pontificis perſonæ ac dignitati annexam putant. Ad hæc in eadem Conſtitutione verſus finem hæc habet: *Item impugnat adhuc iſte hæreticus conſtitutionem prædictam falsò imponens ei quòd dicit quòd ſummus Pontifex in his quæ ad fidem & mores pertinent, poteſt ſuorum prædeceſſorum diffinitiones & dicta revocare, & contrarium ſtatuere, prout decrevit ſtatuendum. Apertè juxta morem ſuum mentitur iſte hæreticus ſupradictus. Conſtitutio enim illa hoc non dicit, nec de hoc facit aliquam mentionem ut patere poteſt cuilibet intuenti: imò expreſsè negat quòd dicere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in his quæ habuerunt niſi ſimplicem uſum facti, nec ad fidem pertinet, nec ad mores, ut in §. Præterea patet, in quo ſic dicit:* Præterea dicant nobis aſſertores hujuſmodi ubi legunt quòd ad fidem vel mores pertineat Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in his quæ habuerunt niſi ſimplicem uſum facti. Profectò directè hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc articulus non ſit aliquis, nec ſub quo valeat comprehendi, ut patet ex ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur. Nec etiam reductivè, quaſi hoc ſacra Sciptura contineat, quo negato tota ſacra Scriptura redditur dubia, & per conſequens articuli fidei, qui habent per Scripturam ſacram prædicari, reddantur dubii & incerti. Hoc enim in Scripturâ ſacrâ non poterit, ſed contrarium

reperiri. *Ex quibus concludit dicens:* Unde non possunt ex prædictis concludere, nisi falsò quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia liceat successoribus aliquid ordinare: quia Nicolaus III. præfatus expresè in suâ declaratione inseruit, ut superiùs pleniùs continetur.

Vides quo sensu nolit successores adversus decessorum de fide statuta pronunciare, si scilicet ea sint verè de fide, & vel symbolis, vel Scripturâ expresè contineantur, qualia si non sint, ut non esse quæ Nicolaus sanxerat, contendit, nihil juxta illum impedit quin corrigantur.

Sed quæ tunc temporis esset Romanæ Curiæ circa infallibilitatem Pontificis sententia, clariùs aperuit Jacobus Fornerius Cardinalis, qui aliquanto pòst Joanni successit, & Benedictus XII. dictus est. Hic in disputatione quam cum Fratricellis Avenione habuit, quamque Bzovius ad ann. 1335. refert, animi sui sensa apertissimè exposuit. Sic enim habent disputationis illius acta. *Tertiò affirmabant quòd in his quæ pertinent ad fidem & mores quidquid est determinatum semel per summum Pontificem, non potest per alium revocari. Talis autem est assertio Nicolai Papæ de Christi & Apostolorum paupertate. Respondebat Cardinalis negando assertionem, & præsuppositam propositionem. Nam Petrum, qui non ambulabat rectè ad veritatem Evangelii, reprehendit & correxit Paulus.* Tum plurima profert exempla errorum in quos Pontifices lapsi sunt, ac tandem concludit. *Et sic patet quòd illud quod circa fidem & mores non usquequaque ad amussim determinatum fuit per unum Pontificem, vel Concilium, potuit, & potest per alium perspectâ meliùs veritate corrigi & emendari. Ideo non est mirandum si Joannes XXII. diligenti deliberatione cum multis peritis in Theologiâ, & in utroque jure habitâ, seu revocaverit, seu declaraverit ea quæ Ni-*

co-

colaus de Christi & Apostolorum paupertate incidenter narraverat, non autem decreverat. Ita tunc respondebant ipsi Cardinales, ii ipsi qui deinde Pontifices eligebantur.

ARTICULUS IV.

Definitioni Joannis non omnes acquieverunt.

VIdimus quid de Nicolao, & Joannes, & ejus Cardinales existimarent. Nunc videndum quid de Joanne ipso alii sentirent. Primùm Michael Cæsenas Franciscanorum Generalis, & Gul. Okam illum apertè hæreticum proclamarunt. Collegit Melchior Goldastus nonnulla eorum scripta, in quibus Joannis errores ac hæreses indicant, exaggerant, confutant, & quidem omnes in ipsis constitutionibus contentas, ne quis de personalibus erroribus intelligendos illos putet. Istis verò adhærebant Franciscanorum plerique, quorum nonnulli carceres, quidam etiam vivicomburium passi sunt, eoque ipso manifestissimè ostenderunt quàm parum Joannem errare nescium putarent.

Testatur etiam Joannes Vitoduranus eorum temporum scriptor Franciscanus, cujus fragmenta quædam Hottingerus edidit (a), testatur, inquam, Lutetiæ fuisse Joannis in hoc apice adversarios. Nam de generali Capitulo in eâ civitate congregato verba faciens hæc ait. *Cum autem fratres Parisiis convenissent, totam civitatem commotam, & minis turbatam repererunt. Innotuerat enim ei Papæ intentio malitiosa, & timebat quòd fratres perculsi, & perterriti per iram Papæ contra eos ferociter sævientem à proposito sancto resilirent, & paupertatem Christi unà cum*

(a) Hott. Hist. Eccles. sec. 14. p. m. 748.

cum Papâ à primordio Ecclesiæ præconizatam, & per omnes Ecclesias solenniter prædicatam abnegarent, & sic consequenter fidei Orthodoxæ nexus rumperetur in perpetuum integer conservandus. Cum verò fratres diversarum linguarum de diversis nationibus illic in multitudine copiosâ congregati verbum Dei proposituri consurgerent, & loca eminentiora conscenderent, tam Clerus, quàm vulgus, attentis auribus auscultabat, an assertio paupertatis Christi, vel ejus abnegatio de ipsorum faucibus procederet. Intelligens autem omnis multitudo, & audiens ipsos conformiter valenterque Christi paupertatem eructare, repleti sunt gaudio indicibili, dicentes, Benedictus sit Deus, qui fidem, extra quam non est salus, ut timebamus, jam subruendam, & in ejus quodammodo articulo famosissimo subvertendam tam misericorditer non solùm conservavit, verùm excellentissimè magnificavit, ita ut dubitatione pertimescendâ salubriter effugatâ, solida & sana perseveret. Pensemus, & diligenter consideremus quantum periculum Ecclesiæ incubuisset, si fides in professione sacratissima paupertatis Christi occubuisset. Si enim hæc lucerna extincta & suppressa fuisset, quid aliud nisi tenebræ densissimæ remansissent, ibi, ut putabatur Petri navicula naufragari suspicabatur &c.

Sed en tibi graviora. In Concilio Romano, quod ad deponendum Joannem convocavit Ludovicus Bavarus Imp. una ex causis depositionis fuit hæc adversus Franciscanos definitio. Sanè ipsius sententiæ, quam Bzovius ad annum 1328. refert, articulus 18. sic habet. *De paupertate Christi & Apostolorum, non ex sensu Catholico definitionem evulgarit, sed inter hæreticos notorios propter eam opinionem se rejecerit, adeoque se ipsum is ipse lapsus Pontificatu maximo privum fecerit.* Vide ut non de privatis sensibus, sed de publicis

blicis definitionibus Patres loquantur, & dicant notorias illis hæreses adstrui. Isti igitur saltem non putabant illum errare nescium.

Quid autem diu postea de hac Joannis definitione Romæ putaretur, aperit Platina in illius Pontificis vitâ, his verbis. *Statim edictum proposuit, quo eos declaravit pertinaces & hæreticos, qui affirmarent Christum, ejusque Discipulos nihil privatim habuisse. Quod certè non multum cum sacrâ Scripturâ convenit, quæ multis in locis testatur Christum, ejusque Discipulos, ac veros imitatores, nihil proprii habuisse.*

Imò ipse Binius in istius Pontificis vitâ sic dicit. *Edidit* 20. *Constitutiones, quas Extravagantes vocant, quarum unica illa quæ incipit*, Ad conditorem, *contra Nicolai IV. aliorumque prædecessorum suorum sententiam, in materiâ ad fidem non pertinente, malè definivit, in rebus usu consumptibilibus ipsum jus utendi à dominio earumdem rerum distingui non posse, adeoque ipsos Fratres Minores in his rebus verum dominium habere.* Quod malè definiisse Joannem fatetur, benè habet. Quod verò negat rem ad fidem pertinuisse ex suprà dictis confutatur.

OB-

OBSERVATIO XX.

Veteres multa dixerunt cum opinione eorum qui Pontificem errare neſcium putant apertiſſimè pugnantia.

SUperſunt adhuc non pauca Veterum teſtimonia, quibus ignotam ſibi fuiſſe hanc Romani Præſulis poteſtatem errare neſciam manifeſtè demonſtrant. Ea quoniam variis occaſionibus prolata ſunt, nec poſſunt facilè ad certum aliquod doctrinæ vel diſciplinæ caput revocari, hoc loco quaſi per ſaturam congeſta exhibebo.

I. Narrat nonnihil Tertullianus, quot ſat apertè innuit, ne ipſos quidem Romanos Pontifices dubitaſſe quin errare ipſi, ac decipi facilè poſſent. Verba facit de eorum aliquo, quem non nominat, & quem eruditorum alii Zephirinum, alii Victorem eſſe volunt, & de eo, quiſquis ſit, hæc dicit (a). *Nam idem* (Praxeas) *tunc Epiſcopum Romanum agnoſcentem jam prophetias Montani, Priſcæ, & Maximillæ, & ex eâ agnitione pacem Eccleſiis Aſiæ & Phrygiæ inferentem, falſa de ipſis Prophetis & Ecſiis eorum adſeverando, & præceſſorum ejus auctoritates defendendo, coegit & literas pacis revocare jam emiſſas, & à propoſito recipiendorum chariſmatum conceſſare.* Vides ut ille, quicunque ſit, errorem ſuum corrigat, eoque ipſo agnoſcat, procul proinde ſit ab eâ ſententiâ, quæ nulli eum errori obnoxiam docet.

(a) Tert. cont. Prax. cap. 1.

Nec

Nec eſt quod cum Baronio dicas non priùs Romanam Eccleſiam conſueviſſe pacis literas cuiquam dare, quàm orthodoxam fidei confeſſionem accepiſſet, qualem cum Montanus, Priſca, & Maximilla edidiſſent, potuerit quidem Romanus Præſul in facto decipi, orthodoxos illos ratus, qui intus hæretici eſſent, ſed non in jure, id tanquam Catholicum approbando, quod hæreticum eſſe comperiatur. Valeret iſtud, ſi nihil aliud Tertullianus diceret, quàm fuiſſe datas hæreticis illis pacificas literas. Sed amplius aliquid dicit. Ait agnitas Romano Epiſcopo Montani prophetias. Hæ verò, qualeſcunque demum eſſent, modò non veræ, non poterant abſque errore, & quidem juris, agnoſci.

Non eſſe autem mentitum Tertullianum, quod etſi non dicat, ſubinnuere videtur Baronius, ſic oſtendit Rigaltius (b). *Neque eſt quod ſuſpicemur Tertullianum, virum graviſſimum, etſi tunc Montani partibus addictum, in hiſtoriâ tam recenti, tamque manifeſtâ, inque opere quod adverſus Praxeam hæreticum pro fidei Catholicæ articulo inter præcipuos nobili componebat, mentiri voluiſſe, cum præſertim mendacio ſplendido, ac ſtatim facile confutando, pretium nullum.*

(b) Rig. in h. l.

II. Ambroſius, vel ſub Ambroſii nomine latens ſcriptor vetus, diſputans de lotione pedum, quæ in ipſius Eccleſiâ uſurpabatur, in Romanâ omittebatur, hæc ait (c). *Non ignoramus quòd Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus ſequimur, & formam.* Et quibuſdam interjectis. *Hoc ideò dico, non quod alios reprehendam, ſed mea officia ipſe commendem. In omnibus cupio ſequi Romanam Eccleſiam, ſed tamen & nos homines ſenſum habemus. Ideo quod alibi rectius ſervatur, & nos rectè cuſtodimus. Ipſum ſequimur*

(c) Amb. de Sacr. lib. 3. cap. 1.

Apostolum Petrum, ipsius inhaeremus devotioni. Ad hoc Ecclesia Romana quid respondet? Utique ipse auctor est nobis hujus assertionis Petrus Apostolus, qui Sacerdos fuit Ecclesiae Romanae. Ipse Petrus ait, Domine, non solùm pedes, sed etiam manus, & caput. Vide ut velle se dicat Romanam Ecclesiam sequi, modò illa Petrum sequatur, nec deserere illam dubitet, quoties ab eâ Petrus deseretur, ut deseri hac in parte contendit. Qui haec dicit, an videtur illam errare nesciam existimare?

III. Vidimus suprà quae de Liberio Hieronymus dixit, unde colligere potuimus quae fuerit illius circa istud argumentum sententia. Alia suppetunt quibus id ipsum in apertâ luce locatur. Primùm enim Romanae Ecclesiae auctoritatem sibi opponentibus (d) Hier. epist. 85. ad Evag. haec ait (d). *Nec altera Romana urbis Ecclesia, altera totius orbis aestimanda est. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, omnes barbarae nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas quaeratur, orbis major est urbe. Ubicunque fuerit Episcopus, sive Romae, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Tarsis, ejusdem meriti, ejusdem & sacerdotii Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem, vel inferiorem Episcopum non facit. Caeterùm omnes Apostolorum successores sunt.* Et paulò pòst. *Sed dicis, Quomodo Romae ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers urbis consuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiae vindicas?*

Alibi fortiùs adhuc loquitur, & Romam expertè Babylonem appellat. (e) Idem praef. ad lib. Didymi de Sp. S. *Cum*, inquit (e), *in Babylone versarer, & purpuratae meretricis essem colonus,* Et paulò pòst de illius Ecclesiae Clericis agens; *Pharisaeorum conclamavit Senatus, ut nullus Scriba,*

vel

vel fictus, sed omnis quasi indicto sibi prælio doctrinarum adversum me imperitiæ factio conjuravit.

Aliud addam Lupo jam observatum, & ipsius verbis repræsentabo. *Ex his*, inquit (f), *intelliges S. Hieronymi ad Oceanum literas, quæ demonstrare student quempiam ex uno ante, & alio post baptismum conjugio non fieri irregularem. Famosa olim fuit ista quæstio. Et quidem Romana Ecclesia constantissimè censuit, & semper docuit partem affirmativam. At verò S. Hieronymus ex pleno pectore favit negantibus, ideoque & scripsit:* Consurgit mihi Caiana hæresis, atque olim emortua vipera contritum caput levat, quæ non ex parte, ut antè consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum. Dicit enim esse aliqua peccata, quæ Christus non possit purgare sanguine suo, & tam profundas scelerum pristinorum inhærere corporibus cicatrices, ut illius medicinâ attenuari non queant. *Per peccati cicatricem intelligit gentilis matrimonii vinculum, & ex isto postea natam irregularitatem. Et qui hæc per baptismum censebant non auferri, accusat de Caianâ hæresi. Memento loqui liberi oris Hieronymum. Certè istam ejus sententiam meritò notavit Rufinus, & ille non scivit se purgare. Rectè enim scribit sanctus Papa Innocentius; Baptismo sola peccata solvuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur.* Hæc Lupus. Ego uter rectè senserit, Innocentiusne an Hieronymus, non quæro. Hoc duntaxat scire velim, an qui Romanam Ecclesiam accusat de resuscitatâ hæresi Caianâ infallibilem illam censeat?

(f) *Lupi in Tert. de præscr. pag. 549.*

IV. Ex Augustino in superioribus non pauca descripsimus, nunc unum addemus, nondum, nisi me memoria fallit, indicatum. Adversus Urbicum quendam disputat volentem ut ad exemplum Romanæ Ecclesiæ omnes sabbatho jejunarent, id-

que ab Apostolo Petro institutum affirmantem. *Petrus*, aiebat ille (g), *Apostolorum caput, cœli janitor, & Ecclesiæ fundamentum, extincto Simone, qui fuerat Diaboli nonnisi jejunio vincendi figura, id ipsum Romanos edocuit, quorum fides annunciatur universo orbi terrarum.*

(g) Aug. epist. 86. ad Casul.

Sed reponit Augustinus non magis posse Romanos reliquis sabbatho prandentibus Petri auctoritatem opponere, quàm reliqui possent cæterorum Apostolorum instituta Romanis objicere. *Nunquid ergo*, inquit, *cæteri Apostoli prandere Christianos contra Petrum docuerunt in universo orbe terrarum? Sicut itaque inter se vixeruut concorditer Petrus & condiscipuli ejus, sic inter se concorditer vivant sabbatho prandentes, quos plantaverunt condiscipuli ejus?*

Tum quibusdam interjectis, in quibus docet quàm incerta ac dubia sit tota illa de Petro Sabbathi jejunium in memoriam debellati Simonis instituente traditio, hæc addit observatione dignissima. *Quod si respondetur hoc docuisse Jacobum Hierosolymis, Ephesi Joannem, cæterosque aliis locis, quod docuit Romæ Petrus, id est ut sabbatho jejunetur, sed ab hac doctrinâ cæteras deviasse, atque in eâ Romam stetisse, & è contrario refertur Occidentis potiùs aliqua loca, in quibus Roma est, non servasse, quod Apostoli tradiderunt, Orientis verò terras, unde cœpit ipsum Evangelium prædicari, in eo quod ab omnibus cum ipso Petro Apostolis traditum est, ne sabbatho jejunetur, sine aliquâ varietate mansisse? Interminabilis est ista contentio, generans lites, non finiens quæstiones.*

Mitto quod Orientis Ecclesiis favere magis videtur, dum monet ab illis cœpisse Evangelium prædicari. Gravius ac disertius est quod ait interminabilem fore quæstionem si quis roget num existimanda

manda potiùs sit Romana Ecclesia quæ sibi Petrus tradiderat adulterasse, an potiùs reliquæ, quæ ab aliis Apostolis acceperant immutasse ac corrupisse. Absurdissimè profectò, si credidit Romanam Ecclesiam infallibilitatis privilegio gaudere, reliquas errori obnoxias esse. In hac enim hypothesi nihil facilius quàm quæstionem illam terminare, quam Augustinus interminabilem pronunciat. Præstò erat responsum, præsumi illos debere majorum instituta corrupisse, quibus contingere hoc ipsum facilè poterat, quales juxta Adversarios erant Orientales omnes sabbatho prandentes; nihil autem simile de iis suspicandum, quibus perpetuæ atque immotæ firmitatis privilegium competeret, quales esse Romanos iidem Adversarii volunt. Ingerebat se hæc responsio cuivis non cæco. Non vidit tamen eam Augustinus, qui cæcus profectò non fuit. Litem esse interminabilem pronunciavit, qua stantibus Adversariorum placitis terminatu facilior nulla unquam fuit. Non existimavit igitur Romanam Ecclesiam infallibilitatis prærogativâ donatam à Deo fuisse,

Idem ille gloriantibus Pelagianis absolutum à Zosimo Celestium dupliciter respondet (h). Contendit primò deceptum à Celestio Zosimum, tum addit: *Sed si quod absit, ita tunc fuisset de Celestio & Pelagio in Romanâ Ecclesiâ judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis, & cum ipsis, Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronunciarentur, ex hoc potiùs esset prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda.* Qui Romanum Pontificem cum suo Clero errare nunquam potuisse crederet, sic profectò non loqueretur.

(h) Aug. lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

V. Afri Episcopi scribentes ad Celestinum Pontificem in causâ Apiarii Siccensis, & nolle se deinceps pati profitentes, ut à suo judicio ad Roma-

num provocetur, hoc præ cæteris se defendunt, quòd incredibile videatur plura & præsentiora Romano Præsuli, quàm toti Concilio auxilia dari. *Nisi fortè,* inquiunt, *quisquam est qui credat uni cuilibet nostrûm posse Deum inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* Agebatur de disciplinâ, fateor; sed qui sic universaliter pronunciant satis ostendunt nullam à se exceptionem admitti.

VI. Non alia erat Gennadii Massiliensis sententia, cum in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum de quadam epistolâ Julio I. Romano Pontifici af-fictâ verba faciens hæc habet (i). *Julius Urbis Episcopus scripsit ad Dionysium quendam de Incarnatione Domini epistolam unam, quæ illo quidem tempore utilis visa est adversus eos qui ita duas per Incarnationem asserebant in Christo personas, sicut & naturas, nunc autem perniciosa probatur, fomentum enim est Eutychianæ & Tymotheanæ impietatis.* Hæc ille, in quibus hallucinatum esse Gennadium eam epistolam Julio tribuentem, quæ non illius, sed hæresiarchæ Apollinaris fuit, ostendit ex Leontio & Evagrio Baronius. Sed nec ostendit, nec ostendere potuit, infallibilem illum Gennadio visum fuisse, cui merè Eutychianam Epistolam adscribebat.

(i) *Genn. de script. Eccles. cap. 2.*

VII. Non putabant quoque Pontificem extra errandi periculum constitutum Trullani Patres, dum multa prohibuerunt, quæ & ab Ecclesiâ Romanâ observari, & ab ejus Pontifice præcipi atque defendi, probè noverant. Missis etenim reliquis alibi fortè expendendis canone LV. jusserunt ut in ipsâ Romanâ Ecclesiâ, si quis inveniretur sabbato jejunans, Clericus deponeretur, Laicus segregaretur. Omnes ergo Laici Romani segregandi, omnes Clerici, ne Papâ quidem excepto, deponendi. Nullus enim tunc erat, qui sabbato non jejunaret.

VIII.

VIII. Nec aliter sentiebant Orientales illi Monachi & Episcopi, de quibus ex Gulielmo Bibliothecario Christ. Lupus (k), qui cum increbuisset rumor velle Hadrianum omnia Nicolai I. decessoris sui acta rescindere, *ab ejus ut Apostatici, non ut Apostolici Episcopi, communione se retraxerunt.* (k) *Lup. in Concil. tom. 2. p. 1254.*

IX. Bonifacius Germaniæ Apostolus vehementer dubitabat utrum Romani rectè docerent, dum non posse sine crimine commatrem à compatre duci contendebant, & eâ de re Nothelmum Archiepiscopum Dorovernienfem, & Duddonem Abbatem consuluit epistolis, quas exhibet Baronius ad ann. 734. *Præterea*, inquit, *de uno peccato commisso vestrum consilium audire desidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo nesciens commisi, quod hoc modo contigit. Homo quidam (sicut multi solent alter alterius filium de sacri baptismatis fonte elevantes) adoptavit sibi in filium, cujus matrem postea viduatam marito duxit uxorem, quod Romani peccatum censent, ita ut in talibus divortia facere præcipiant, affirmant & regnantibus Christianis Imperatoribus illius matrimonii scelus capitali sententiâ mulctandum, vel peregrinatione perpetuâ delendum. Ut si hoc in Catholicorum Patrum decretis vel canonibus, vel etiam in sacro eloquio pro tam magno peccato computatum esse inveneritis, indicare mihi curetis, ut & ego intelligendo cognoscam, cujus authoritas sit in illo judicio, quia nullatenus intelligere possum quare in uno loco spiritualis propinquitas in conjunctione carnali copulata grande peccatum sit, quando omnes in sacro baptismate Christi & Ecclesiæ filii, & filiæ, fratres & sorores esse comprobemur.* Hæc ille, quæ nunquam profectò scripsisset, si de infallibilitate, vel Romani Pontificis, vel Romanæ Ecclesiæ, certus fuisset.

X. Hadrianum Pontificem nequaquam errare nescium putabat Carolus Calvus, dum hæc ad il-

lum scribebat: *Hoc hortamentum, quod in literis ex nomine vestro ab Actardo Episcopo nobis delatis invenimus, scilicet ut omnia quæ à sede Apostolicâ nobis veniunt humili semper debeamus intentione recipere, non solùm, ut præmisimus, Evangelicæ veritati, sed etiam decretis sanctorum invenitur adversum.* Et quibusdam interjectis. *Quis igitur hanc universam legem infernus evomuit? Quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eructavit? Contra quam literis sacris ostensa nobis est via quam sequamur, apposita forma cui imprimimur.* Item aliquanto pòst. *Nolite igitur, ut præmisimus, ex vestro nomine, vel Apostolicæ sedis authoritate, visiones, vel excommunicationum intentationes contra sacrarum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, & sacrarum legum, sanctorumque Canonum constitutiones nobis de cætero scribi cujuscunque instinctu permittere, quia scitis & scimus totum esse irritum, quicquid ab eorum fuerit constitutione diversum.* Tandem sic concludit. *Quod ex Apostolicæ sedis nomine secundum sanctarum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, & orthodoxorum decreta scribuntur, sequendum & tenendum non ignoramus, & quod secus à quoquam fuerit compilatum, sive confictum, non solùm respuendum, sed & redarguendum esse cognoscimus.*

OB-

OBSERVATIO XXI.

In Veterum scriptis nihil occurrit, quod agnitam illis fuisse Romani Præsulis potestatem errare nesciam evincat.

QUæ hactenus observata sunt manifestè ostendunt ignotam prorsus Veteribus fuisse Pontificis potestatem errare nesciam. Id verò clariùs adhuc patebit attendenti quàm infirma sint argumenta quibus contrarium evincere Adversarii conantur. Ea nos, pleraque saltem, & quibus maximè fiditur, expensum imus.

I.

Romani ante Siricium Episcopi.

PRimo hîc loco occurrunt vetusti ante Siricium Pontifices, quorum nomine epistolas non paucas edidit nono seculo impostor quidam, quem Isidorum Mercatorem multi putant. In iis certè plurima habentur extollendæ atque ampliandæ Pontificum potestati non parum apta, si ab iis, quorum nomine insignita prodièrunt, scripta verè fuissent. Quare qui primi illam defendere aggressi sunt, quædam ex iis testimonia protulerunt, & aliter sentientibus opponere non dubitarunt.

Poterant verò illa impunè tunc temporis laudari, cum suppositìtia esse nondum constaret. Nunc,

postquam eas omnes epistolas falsitatis convicit diligentissimus Blondellus, vix ampliùs à quoquam proferuntur. Acquieverunt sanè omnes, non docti tantùm, sed semidocti, nec quicquam est de quo major hodie consensus sit, quàm de næniarum ejusmodi νοθείᾳ. Agnoscunt illam, & profitentur apertè Marca, Labbæus, Lupus, Natalis, Schelstratius, Pagi, aliique uno verbo omnes. Quare non est quod illis expendendis immoremur.

Hoc unum addam, optandum fuisse ut eâ de re statim initio constitisset. Vix enim quicquam est quod Romani Pontificis potestatem hisce epistolis altiùs extulerit. Quare non est Blondello succensendum, ut faciunt post Marcam multi, quòd illarum fabricatorem paulò duriùs exceperit. Nimium illum non fuisse facilè agnoscet quisquis attendet vix quicquam esse unde major acciderit Ecclesiæ calamitas. Certè ipse Marca passim fatetur hisce epistolis imputandam disciplinæ Ecclesiasticæ mutationem, quæ novum jus veteri substituit, omniaque à Pontificis arbitrio suspendit, quæ olim à Canonibus & Conciliis pendebant. Lupus pariter suspicatur à quodam Romanæ Sedis studioso ea mente fabricatas, ut labantem illius auctoritatem firmaret. Sed ista aliorsum spectant.

II.

Irenæus.

(a) *Iren. lib. 3. cap. 3.*

IRenæum nobis multi opponunt, & ex eo hæc potissimum proferunt (a). *Sed quoniam omnium Ecclesiarum numerare successiones valde longum est, maximæ & antiquissimæ, & omnibus cognitæ,*

nita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundata Ecclesiæ eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus eos qui præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio.

Hæc Irenæus, in quibus tria sunt, quæ causæ suæ favere Adversarii contendunt. Primum quod ait vir sanctissimus, necesse esse *ad Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem omnem Ecclesiam convenire*. Secundum quod asserit in eâ *semper conservatam esse illam, quæ est ab Apostolis traditionem*. Tertium denique quod gloriatur confundere se omnes hæreticos indicando traditionem, quam Ecclesia Romana habet ab Apostolis, à quibus fundata fuit, Hæc igitur nunc expendenda nobis sunt.

Sed priùs observandus Irenæi scopus, & proferenda disputationis series. Confutat ille impuram Gnosticorum colluviem, qui quanquam inter se sat diffiderent, in hoc tamen conspirabant, quòd nescio quam Thogoniam, & Æonum, quos vocabant, genealogiam hactenus ignotam & inauditam docerent. Hanc quoties Orthodoxi ex Scripturis sacris confutare aggrediebantur, respondebant Gnostici non ex Scripturâ, sed ex traditione hauriendam veritatem. *Cum*, inquit Irenæus capite præcedenti, *ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum, quasi non rectè habeant atque sint ex auctoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non possit ex illis inveniri veritas ab his qui nesciant traditionem. Non enim per literas traditam illam, sed per vivam vocem.*

Scri-

Scripturam ergo repudiantes, & solam traditionem admittentes hæretici isti, traditione confutandi erant. Ex illâ igitur argumenta sua desumit, non sponte, sed Adversariorum importunitate coactus Irenæus, & hoc primum fundamentum jacit, negari nequaquam posse, quin si intima & recondita mentis arcana quibusdam tantùm revelare Apostoli voluissent, hoc præcipuè depositum illis credidissent, quibus quas fundabant Ecclesias regendas & administrandas committebant. *Etenim*, inquit, *si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna utilitas, lapsis autem summa calamitas.*

Inde colligit non aliunde certiùs sciri posse, quid Apostoli vivâ voce docuerint, quàm vel ex iis, quos Ecclesiarum regimini præfecerunt, vel quoniam hi omnes interierant, proximis istorum successoribus. Cumque istos omnes latuisse profana hæc Gnosticorum mysteria compertum esset, vel eo ipso satis constare asserit, ab Apostolis illa nequaquam manere, atque adeo vana prorsus & commentitia esse. *Traditionem*, inquit, *Apostolorum in toto mundo manifestatam in Ecclesiâ adest perspicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab his deliratur.*

Ut autem evincat id quod assumsit, nihil scilicet eorum quæ Gnostici docebant creditum ab illis esse, quibus Apostoli Ecclesiarum quas plantaverant re-

regimen tradidere, non aggreditur eas omnes Ecclesias lustrare, eo quòd longum id esset, nec videretur id admodum necessarium, sed sufficere asserit si observetur quid Ecclesia Romana credat, quam tribus de causis præ cæteris deligit, quòd sit maxima, quòd antiquissima, utpote à duobus Apostolis Petro & Paulo fundata, quòd denique omnibus nota. Postremum autem istud inde probat, quòd Romam seriùs ocyùs proficisci, ac proinde Romanæ Ecclesiæ cœtibus interesse necesse sit omnes cujuscunque regionis Christianos, *propter potentiorem principalitatem*, hoc est occasione imperii, cujus cum fixa ibi sedes jampridem esset, vix ullus erat quem non aliquando emergentia negotia eò pertraherent.

Hunc esse verum & genuinum Irenæi sensum ut faciliùs perspicias, hoc cumprimis observes velim, Ecclesiam, de qua locutus est, interpretari Irenæum per *eos qui sunt undique fideles*, ut ostendat non loqui se de Ecclesiâ collectim sumptâ, aut de Ecclesiæ Præfectis solis, sed de quibuscunque fidelibus, quorum vix ullus esset, quem suborientia negotia Romam proficisci non cogerent. Malè ergo hanc *potentiorem principalitatem* ipsius Pontificis esse Adversarii volunt, quam Imperatoris fuisse manifestum est.

Sic evanescit prima illa objectio, quam ex his verbis Adversarii deducunt. Sed nec secunda admodum urget. Ait, fateor, Irenæus in Ecclesiâ Romanâ conservatam semper fuisse illam quæ est ab Apostolis traditionem. Sed primùm non ait conservandam illam semper in posterum esse, & nullâ unquam ex parte obscurandam. Prius illud facilè fuit. Quo enim pacto intra tam breve spatium, quale illud est, quod ab excessu Petri & Pauli ad id tempus quo Irenæus scribebat, fluxit, & juxta Ba-

ronii Chronologiam seculum non excedit, corrumpi Romanæ Ecclesiæ fides ita potuisset, ut si ab Apostolis omnia Gnosticorum somnia vel portenta potiùs, edocta fuisset, ea omnia tunc temporis nesciret, & è diametro repugnantia crederet? Sanè extremæ istæ mutationes non aliter possunt, si possunt, quàm longissimo temporis tractu invalescere, Sed quanquam absurdum esset existimare Gnosticismum ibi tam citò extinctum fuisse, non sequitur fieri nequaquam posse ut post sexdecim seculorum decursum illius Ecclesiæ fides fuerit ullâ ex parte interpolata.

Sed nihil meâ quidem sententiâ diligentiori observatione dignum hîc est, quàm quòd hanc Romanæ Ecclesiæ in retinendâ traditione constantiam, non Christi promissis, non divinæ manutenentiæ, non perpetuæ Spiritûs S. directioni, & assistentiæ, ut ab Adversariis fieri solet, hîc Irenæus tribuat, sed quotidiano advenarum hinc inde affluentium concursui. *In qua*, inquit, *semper ab his qui sunt undique conservata est quæ est ab Apostolis traditio.* Rectè profectò. Vix enim fieri poterat ut ibi fides mutaretur, quò singulis diebus innumeri Christiani confluebant, qui si qua innovatio facta esset, saltem insignis, & quales esse debuerunt, quæ Gnostocismum semel admissum expulissent, non poterant ad ipsum non observare, & novatorum conatibus non obsistere. Nihil igitur isthic in gratiam infallibilitatis illius, quam Adversarii Pontifici assignant, quæque non ab externis istis circumstantiis, quæ variari facilè possunt, sed ab interno Spiritûs S. afflatu, si qua illis fides, unicè pendet.

Sanè supernaturalem istam infallibilitatem etiamsi agnovisset Irenæus, nunquam tamen Gnosticis, qui illam nulli admittebant, objecisset. Id ergo dun-

duntaxat opponit, quod negare nemo sanus poterat, quodque, ut diximus, Adversariorum causam non juvat. Finge etenim statim ab excessu Petri & Pauli relictâ Româ Ephesum vel Antiochiam migrasse Romanos Imperatores, ut Byzantium migravit aliquanto pòst Constantinus, id ipsum quod de Ecclesiâ Romanâ dicit nunc Irenæus, de Ephesinâ vel Antiochenâ dicere cum non minori veritatis specie tunc potuisset. Non minùs difficile tunc fuisset alterutram illam Ecclesiam à duobus Apostolis fundatam, unam à Petro & Paulo, alteram à Paulo & Joanne, & propter ibi fixam Imperii sedem quotidiano advenarum concursu universæ Ecclesiæ aspectui expositam & patentem, priscam fidem mutasse, & abjecto Gnosticismo illam quæ Orthodoxorum tunc erat, doctrinam imbibisse. Valuisset igitur in hac suppositione Irenæi argumentum, nec ullam tamen infallibilitatem Antiocheno aut Ephesino Præsuli ideo tribuisset.

Sed nihil profectò necesse est ut hîc quicquam fingamus. Non enim solam Romanam Ecclesiam Gnosticis Irenæus opponit. Smyrnensem quoque & Ephesinam hoc eodem capite non secus ac illam laudat. Sic enim postquam de Romanâ verba fecit. *Polycarpus autem non solùm ab Apostolis edoctus, & conversatus cum multis ex eis qui Dominum nostrum viderunt, sed etiam ab Apostolis in Asiâ in eâ quæ est Smyrnis Ecclesiâ constitutus Episcopus, quem & nos vidimus in primâ nostrâ ætate, multum enim perseveraverat, & valde senex gloriosissimè & nobilissimè martyrium faciens exivit de hac vitâ. Hic docuit semper quæ ab Apostolis didicerat, quæ Ecclesiæ tradidit, & sola sunt vera. Et testimonium his perhibent quæ sunt in Asiâ Ecclesiæ omnes, & qui usque adhuc successerunt Polycarpo, qui vir multo majoris auctoritatis est testis, quam Valentinus & Marcion,*

&

& reliqui qui sunt perversæ sententiæ &c. Et quibusdam adhuc de Polycarpo interjectis hæc sub finem capitis addit. *Sed & quæ est Ephesi Ecclesia à Paulo quidem fundata, Joanne autem permanente apud eos usque ad Trajani tempora, testis est verus Apostolorum traditionis.* Vides ut Ephesinam & Smyrnensem Ecclesiam, non minùs quàm Romanam, Adversariis suis opponat. Vides ut in utraque conversatam fuisse priscam traditionem asserat; & adulterari non potuisse iisdem argumentis evincat. Non est igitur quod attributam ab illo fuisse plenam & absolutam Romanæ Ecclesiæ infallibilitatem putes, nisi eodem privilegio donatas quoque Smyrnensem & Ephesinam velis.

Hoc quoque inde colligas velim, quòd cum Gnosticos Smyrnensis & Ephesinæ Ecclesiæ testimonio confundere se posse vel eo ipso Irenæus testetur, quòd illud iis opponat; nihil profectò inde colligere Adversarii possint, quòd Romanæ Ecclesiæ testimonio eosdem illos hæreticos confundi Irenæus dicat.

Denique longè aliud est Ecclesiam aliquam non potuisse doctrinam semel ab Apostolis traditam in universum abjicere, aliud ejus Episcopum non posse in cujuscunque quæstionis definitione hallucinari. Prius illud multa facere possunt, ex quibus posterius non sequatur. Quare quicquid circa illud Irenæus dicat, non potest istud inde firmâ ratione colligi. Nihil igitur habet tantopere decantatus hic Irenæi locus, quod vel Adversariorum sententiam adstruat, vel nostræ ullâ ex parte adversetur.

III.

Cyprianus.

Opponitur nobis in hac causâ Cyprianus, & ex ejus operibus quædam laudantur, quæ spernere fortè possemus, quandoquidem, ut alibi vidimus, etiam acerrimi Pontificiæ infalibilitatis defensores disertè profitentur agnitam illam sancto Martyri non fuisse, idque ipsum invictè nos suo loco demonstravimus. Sed ne tanti viri auctoritatem defugisse videamur, age in hanc quoque arenam descendamus.

Hæc primùm ex epistolâ ad Cornelium (a) proferuntur. *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quàm inde quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesiâ ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa, nemo adversum Sacerdotum collegium quidquam moveret, nemo post divinum judicium, post populi suffragium, post Coepiscoporum consensum, judicem se jam non Episcopi, sed Dei faceret, nemo discidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsim foris hæresim novam conderet, nisi si ita est aliquis sacrilegæ temeritatis, ac perditæ mentis, ut putet sine Dei judicio fieri Sacerdotem, cum Dominus in Evangelio suo dicat*, Nonne duo passeres asse væneunt, & neuter eorum cadit in terram sine Patris voluntate.

(a) *Cyp. epist. 55. ed. Prior.*

Sed frustra hæc opponuntur. Unus enim ille Sacerdos, de quo sanctissimus Martyr, Roma-

nus Pontifex profectò non est, sed cujuscunque Ecclesiæ Episcopus, ipseque adeo Cyprianus. De se enim loquitur oppositè ad Felicissimum, qui lugendum in Ecclesiâ Carthaginensi schisma fecerat. Patet hoc luce meridianâ clariùs totius epistolæ contextum legenti, nominatim sequentia perpendenti, ubi laudes ipse suas, sed modestè, sed invitus prosequitur. Patet iis verbis quæ descripsimus, ubi eos carpit, qui post divinum judicium, post populi suffragium, post Coepiscoporum consensum, judicium sibi in Episcopos arrogant, quibus electionem suam describi quis non videt? Nominatim autem id clamant ultima, quæ non fieri sine judicio Dei Sacerdotem docent. Vidit hoc Rigaltius, & agnovit notis in hunc locum. *Hoc*, inquit, *tantùm sibi vult, uniuscujusque Ecclesiæ, quæ universalis illius portio est, unum esse debere Episcopum Sacerdotem, qui sit Ecclesiæ suæ Sacerdos ad tempus, & ad tempus Judex vice Christi.* Nihil ergo isthic de Pontifice. Nihil de indeficienti ejus judicio.

Eadem est alterius loci nobis objecti ratio. Desumitur ille ex epistolâ ad Pupianum. *Inde*, inquit, *schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, superbâ quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus indignus hominibus judicatur.* Unus ille Episcopus, quivis est, modò legitimus, & ritè electus Episcopus, ut vel cæci viderent, si totam epistolam legere possent. Observentur duntaxat hæc immediatè sequentia, in quibus de se ipso loqui Cyprianum manifestum est. *Quis enim hic est superbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio, ad cognitionem suam præpositos & Sacerdotes vocare, ac nisi apud te purgati fuerimus, & sententiâ tuâ absoluti, ecce jam sex*

an-

annos nec fraternitas habuerit Episcopum, nec plebs præpositum, nec grex Pastorem, nec Christus Antistitem, nec Deus Sacerdotem. Qui illi sex anni, nisi ii qui ab electione Cypriani effluxerant? *Quum igitur*, inquit Pamelius in hunc locum, *hanc epistolam scripsit, sex annis Episcopatum egerat.*

Tertius Cypriani locus quem Adversarii proferunt, habetur initio ferè libri de unitate Ecclesiæ. Et habet ille quidem nonnulla Adversariorum causæ, præsertim circa primatum Pontificis non obscurè faventia, prout in quibusdam editionibus legitur. Sed nihil profectò habet quod cum aliquo colore opponi nobis possit, prout illum, & vetustiores editiones, Spirensis, vetus innominata, Remboldus, Gryphius, Gravius, Morellius, & codices manuscripti ferè omnes exhibent, quemadmodum & Rigaltius agnoscit, & fusè ostendit Rever. Oxoniensis. Sic ille ante Manutium habebat. *Loquitur Dominus ad Petrum:* Ego tibi dico, *inquit*, quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claves regni cœlorum, & quæ ligaveris super terram erunt ligata & in cœlis, & quæcunque solveris super terram erunt soluta & in cœlis. *Super unum ædificavit Ecclesiam, & quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat*, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum S. Si cujus remiseritis peccata, remittuntur illi, si cujus tenueritis, tenebuntur. *Tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ auctoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstretur. Quam unam Ecclesiam etiam in Cantico Canti-*

X 2 *corum*

corum Spiritus S. ex personâ Domini designat, & dicit : Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. *Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur & resistit in Ecclesiâ se esse contendit? Quando & B. Apostolus Paulus hoc doceat, & Sacramentum unitatis ostendat, dicens*, Unum corpus, &c.

Hæc duntaxat Cyprianus. Quæ verò in Manutiana editione adduntur, *Super unum illum ædificat Ecclesiam suam. Unam cathedram constituit. Primatus Petro datur. Qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesiâ se esse confidit?* Illa, inquam, insititia sunt, & talia esse vel inde colligit Rigaltius, quòd proposito neutiquam conveniant. *Etenim*, inquit, *neque hîc, neque in sequentibus de primatu, aut principatu Petri agitur, sed de unitate Ecclesiæ. Immò destruit unitatem primatus, nam qui unus est, is non primus, neque postremus, sed solus est.*

IV.

Ambrosius.

AMbrosium multi nobis opponunt, hæc præsertim ex oratione de obitu Satyri fratris. *Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percontatusque ex eo est, utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est cum Romanâ Ecclesiâ conveniret.* Ibi innuere videtur Ambrosius non posse esse consensum cum Episcopis Catholicis, nisi sit cum Ecclesiâ Romanâ. Sed facile negotium. Satyrus vi tempestatis in Sardiniam de-

delatus baptizari cupit. Sed quoniam non ignorat insulam illam Luciferiano schismate infectam esse, priùs quàm ad baptismum accedat, scire vult, num is à quo tingendus est Episcopus schismaticus sit, an Catholicus? Ut hoc sciat, non quærit simpliciter ab illo an communionem cum Catholicis colat. Si hoc unum Satyrus quæsivisset, responsum proculdubio habuisset ita esse. Luciferiani etenim, ut reliqui hæretici ac schismatici, Catholicos suos dicebant, reliquos omnes hæreticorum & schismaticorum nomine infamabant. Ne ergo hoc pacto deluderetur sapienter quærit Satyrus an cum Romanâ Ecclesiâ, quam sciebat à Luciferi schismate alienissimam esse, erat enim ipse Romanus, Episcopus ille communicaret. Hinc verò nihil aliud certè sequitur, quàm existimasse Satyrum Romanam illius temporis Ecclesiam schismatis expertem fuisse, quod sanè nemo negabit.

Citatur quoque sermo de fide Petri. Possemus nos testimonium istud rejicere, eo quòd sermones istos, nominatim eum ipsum, qui nobis hac in parte objicitur, non esse certum Ambrosii fœtum, agnoscant Erasmus ac Bellarminus. Sed nihil sanè necesse est eò confugere. In eo etenim loco de Pontifice nihil prorsus habetur. De Petro tantùm ista dicuntur. *Fidelior factus est postquam fidem se perdidisse deflevit, atque adeo majorem gratiam reperit, quàm amisit. Tanquam enim bonus Pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi antè infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum; & qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate devotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus,* Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Petra enim dicitur eo quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile*

totius operis Christiani compagem molemque contineat. In iis verò nihil est quod Pontificiæ infallibilitati vel in speciem faveat.

V.

Hieronymus.

SOlet in hac controversiâ Hieronymus præ cæteris opponi. Sic Bellarminus. *Hieronymus in epistolâ ad Damasum de nomine Hypostasis, postquam dixerat,* Super istam petram ædificatam Ecclesiam scio, *subjungit*, Obsecro mihi literis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum trium hypostaseon detur auctoritas. Non timebo tres hypostases dicere, si jubetis. *Ubi asserit, se tutò sequuturum sententiam Pontificis, quia novit super illum Ecclesiam esse fundatam, nec posse fieri ut Ecclesia fundamentum cadat.*

Sed suppetunt non pauca quæ reponam. Primùm nemo nescit quantopere ingenio suo indulgere Hieronymus soleat. Fatetur ipse alicubi (a) rhetoricatum se quandoque fuisse, & in modum declamatorium paululum lusisse. Observarunt præterea nonnulli nimium illum persæpè esse, ut cum virginitatis impugnatores insectans matrimonio fuit iniquior. Admonent solere illum proposito servire. Ac proinde etiamsi id ipsum hac in parte contigisse illi diceretur, & obtinendi id quod petit cupiditate abreptus plura quàm par esset Damaso detulisse putaretur, nihil profectò esset quo offendi quisquam deberet.

(a) *adv. Helvid*

Sanè non ex iis quæ Patribus aliquando excidunt de

de eorum mente judicari vult Lirinensis, sed ex iis quæ frequenter, constanter, perseveranter docuisse comperiuntur. Atqui non fuisse in tuendâ Pontificis infallibilitate constantem Hieronymum non solùm inde patet, quod in tantâ librorum, quos scripsit, multitudine nihil simile dixerit, sed ex eo quoque quòd contraria non semel docuerit, quemadmodum nos in superioribus planum fecimus.

Sed nihil necesse est eò confugere. Suppetunt alia quæ manifestè ostendunt tantam non esse, quanta vulgò existimatur, istius testimonii vim & efficaciam. Observanda cumprimis quæstionis, circa quam Damasum Hieronymus consulit, naturâ. Agebatur, non de ipsâ fide, non de ipsis, quæ fides amplectitur, dogmatibus, eorumque vel veritate, vel falsitate. Agebatur unicè de vocibus, num scilicet tres Sacrosanctæ Trinitatis personæ dicendæ essent totidem *hypostases*, & utrum vox ista *personam* an potiùs *essentiam* ipsam, vel *substantiam* designaret. Existimabat Hieronymus veram istius vocis significationem esse ut cum essentiâ paria faceret. Orientales contrà Monachi personam hoc vocabulo designari putabant, quare Hieronymum urgebant ut tres hypostases confiteretur, & ni pareret, communionem illi negabant. Quid hic Hieronymus? Ad Damasum confugit, ut sciat, non quo pacto sentiendum sibi sit, sed quo sit pacto loquendum. Ad Damasum, inquam, Occidentis caput; quem si secum sentire semel patuisset, spes erat ut ab eâ quam patiebatur persecutione se liberaret.

Præterea licet Hieronymus sat demissè loquatur, minus tamen Damaso defert, quam deferre primâ fronte videtur, & ne ipsam quidem loquendi legem ab eo vult accipere. Præscribit illi quid respondere debeat, & ni secum sentiat, non obscu-

rè significat transiturum illum in Arii castra, & ejus hæresi accessurum. Notentur ista. *Condatur nova post Nicænam fides, & similibus verbis cum Arianis confiteamur orthodoxi.* Ista rursus. *Si ita est, cur ab Ario parietibus separamur, perfidiâ copulati? Jungatur cum beatitudine tuâ Ursicinus, cum Ambrosio societur Auxentius. Absit hoc à Romanâ fide, sacrilegium tantum populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere unam substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, æquales, coæternas.* Ac proinde quod ait, *Discernite, si placet, obsecro, non timebo tres hypostases dicere, si jubetis*, vel urbanitatis est, vel ironiæ nonnihil admixtum habet.

Ad hæc nihil ampliùs Damaso Romano, quàm Petro Alexandrino tribuit. Sic enim de eâdem istâ persecutione ad Marcum Celedensem verba faciens, *Si eis placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticum me cum Ægypto, hoc est cum Damaso, Petroque condemnent.* Et in hac ipsâ epistolâ: *Ideo hîc Collegas tuos Ægyptios Confessores sequor.* Rursus in eadem ad Marcum ait se fidem suam scriptis consignatam Cyrillo tradidisse, addens alienum à Christo esse qui sic non credit. Ergone Petrum Alexandrinum, ergone Cyrillum, errare nescios putabat?

Sed nec illud prætereundum mihi videtur, quòd in hac ipsâ epistolâ Damaso denunciet nullum se primum, nisi Christum sequi, idque solum quærere, ut cum Damasó communione societur. Quid sibi hoc vult, nisi optare illum ut secum Damasus sentiat, cæterùm neminem in terris esse, quem ut supremum fidei suæ magistrum colat, & has soli se Christo partes relinquere profiteatur?

VI.

V I.

Innocentius I.

HÆc ex Innocentii I. reſponſoriâ ad Africanos epiſtolâ profert Eugenius Lombardus. *Patres olim non humanâ ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quidquid in disjunctis remotisque provinciis ageretur, non priùs ducerent definiendum, quam ad illius ſedis notitiam perveniret, ubi totâ ejus auctoritate, juxta quæ fuerit pronunciatio, confirmaretur.*

Sed miror virum doctum non advertiſſe iſta cauſæ ſuæ obeſſe magis, quàm favere. Innocentius etenim hanc quam ſedi ſuæ vindicat, prærogativam, non ab inſtitutione Chriſti derivat, ut facere debuit, ſi de infallibilitate loquebatur, ſed à Patrum decretis. *Patres olim*, inquit, *non humanâ, ſed divinâ decrevere ſententiâ.* Agit ergo de re quam inſtituere Patres potuerunt, qualia quidem ſunt quæ ad externam Eccleſiæ diſciplinam ſpectant, ſed qualis eſſe non poteſt de rebus fidei abſque ullo erroris periculo decernendi poteſtas ſumma, quam vel ipſe Chriſtus dedit, vel nemo habet.

Nec eſt quod dicas Innocentium divinam, non humanam, vocare hanc, de qua loquitur, Patrum ſententiam. Eſt hæc conſueta Patrum locutio. Solent illi quosvis Eccleſiaſticos Canones Spiritui Sancto tribuere. Sic Leo I. epiſt. 53. ad Anatolium. *Et illa Nicanorum canonum per Spiritum verè Sanctum ordinata conditio in aliqua unquam ſit parte ſolubilis.* Et in epiſt. 84. ad Anaſtaſium memorat,

ſan-

ſanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos. Ita illi piè præſumebant. Inde verò non ſequitur de aliis quàm Patrum decretis Innocentium intelligendum.

V I I.

Auguſtinus.

STare pro nobis hac in parte Auguſtinum multa jam in præcedentibus prolata clarè oſtendunt. Ex illo nihilominus nonnulla nobis opponuntur. Laudat primùm Bellarminus hæc ex Pſalmo contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsâ Petri ſede. Et in ordine illo Patrum quis qui ſucceſſit videte. Ipſa eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.*

Reſpondent quidam ex noſtris petram illam, de qua Auguſtinus, non eſſe ſedem Petri, de qua in verbis immediatè præcedentibus loquebatur, ſed vitem, de qua paulò antè. Sic enim habet locus integer. *Venite, fratres, ſi vultis, ut inſeramini in vite. Dolor eſt cum vos videmus præciſos ita jacere. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsâ Petri ſede. Et in ordine illo Patrum quis qui ſucceſſit videte. Ipſa eſt petra quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.*

Sed quamvis ejuſmodi trajectiones in Patrum ſcriptis frequentes ſint, malo ego aliter reſpondere. Hoc ergo obſervari cumprimis velim, non jubere Auguſtinum ut numerentur Sacerdotes in ſede Petri, ſed *à ſede Petri.* Qui ſic loquitur, is profectò vult ut à Petri ſede numerandi initium du-

ducatur, & ad alia, quæcunque demum ea ſint, progreſſus fiat. Ac proinde ſic ſupplenda ſunt Auguſtini verba. *Numerate Sacerdotes incipiendo ab ipsâ Petri ſede.* Manifeſtum hoc, & negari certè non poteſt. Quid ergo hæc Petri Sedes? Non certè Petrus, qui in ſede eſſe cenſetur, ac proinde aliud quid à ſuâ ſede eſſe ſupponitur. Erit ergo hæc Petri ſedes Romana Eccleſia. Nec hoc Adverſarii negabunt. Jam ſi à Romanâ Eccleſiâ numerandi initium faciendum eſt, ad alias proculdubio progrediendum. Ordo igitur ille Patrum ſibi invicem ſuccedentium, de quo verſu ſequente, non eſt ſolorum Pontificum, ſed omnium omnino totius orbis Epiſcoporum ſucceſſio, ac proinde petra, de qua Auguſtinus, non erit ſola Romana Eccleſia, ſed Romana cum reliquis conjunctim ſumpta, ſive univerſalis Eccleſia, cui hoc nomen ſæpè Auguſtinus tribuit.

Ne de his, quæ diximus, dubites, obſerva dupliciter ab Auguſtino exponi illa Chriſti verba, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Intelligit ille per petram, modò Petrum ipſum, modò Chriſtum, quem Petrus confeſſus eſt. Eſt quidem poſterior iſta ſolemnis apud Auguſtinum explicatio. Sed nec prior illa ab eo rejicitur. Teſtem ipſum dabo (a). *In hoc libro*, (contra epiſtolam Donati) *dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quòd in illo tanquam in petrâ fundata ſit Eccleſia, qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in verſibus beatiſſimi Ambroſii, ubi de gallo gallinaceo ait*, Hoc ipſa petra Eccleſia canente culpam diluit. *Sed ſcio me poſtea ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe quod à Domino dictum eſt*, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, *ut ſuper hunc intelligatur, quem confeſſus eſt Petrus dicens*, Tu es Chriſtus, Filius Dei vivi, *ac ſi Petrus ab hac petrâ appellatus per-*

(a) *Retract. lib. 1. cap. 21.*

personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur, & accepit claves regni cœlorum. Non enim dictum est illi, Tu es petra, sed tu es Petrus, *Petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarum quæ sit probabilior eligat Lector.* Vides ut si non semper, si non sæpissimè, at certè aliquando per petram Petrum intellexerit Augustinus.

Sed hoc quoque certissimum quoties Petrum intelligit, toties illum non in se, & absolutè spectare, sed ut typum & figuram Ecclesiæ universalis. Patet hoc ex innumeris locis, sed ex hoc præ-
(d) *Aug. epist.* 165. fertim (d). *Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certiùs, & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam?* Cum ergo Augustino petra semper sit, vel Christus ipse, vel Ecclesia universalis, nunquam Romana sola, quis non inde colligat petram, de qua in Psalmo contra Donatum, cum non sit Christus, de quo nulla ibi mentio, universam Ecclesiam esse, non Romanam solam? Quomodo autem Augustinus intelligat universam Ecclesiam non vinci inferorum portis alibi exponetur. Nunc de solo Pontifice agimus.

In gratiam istius aliud permulti laudant Augustini testimonium, id scilicet quod ex sermone II. de verbis Apostoli desumitur, & sic habet. *Redarguite contradicentes* (Pelagianos), *& resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causâ duo Concilia missa sunt ad sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est. Utinam aliquando finiatur error.* Urgent id quod rescriptis Romanis finitam esse Pelagii causam Augustinus dicit,

dicit, atque inde colligunt certum esse Pontificis judicium.

Ego verò etiamsi judicium Pontificis in fidei causis ultimum esset, & finem disputationibus imponeret, negarem inde concludi certum id esse. Existimamus nos sanè Oecumenici Concilii judicium ultimum esse, eo quòd nullum aliud in terris detur tribunal ad quod provocari ab illo queat. Negamus tamen certum id esse. Potuit pariter Augustinus existimare nihil agendum superesse post Romani Pontificis sententiam, etiamsi infallibilitatem illam nequaquam existimaret.

Sed revera non putavit Augustinus Pontificis judicio finiri quamlibet causam, ut ex iis quæ alibi observata sunt liquidò constat. Nihil ergo prohibet quominus illud, *Causa finita est*, sic capiatur, non ut sit præcedentium exegesis, sed ut aliud quid à jam dictis diversum designet, id scilicet quod notat Prosper, de quo postmodum, post Zosimi sententiam toto orbe damnatam fuisse hæresim Pelagianam, quoniam scilicet acceptis Zosimi literis omnes omnium regionum Episcopi errorem illum in suis quique sedibus anathemate percusserunt.

VIII.

VIII.

Prosper.

Ex Prospero hæc laudant Adversarii. *Concilio apud Carthaginem habito CCXIV. Episcoporum ad Papam Zosimum synodalia decreta perlata, quibus probatis per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est* (a). In quibus innuere videtur Prosper Zosimi judicium in causâ fuisse cur toto orbe damnaretur Pelagius. Sed observat primùm Blondellus verba illa, *per totum mundum*, posse non minùs commodè ad præcedentia retrahi, quàm sequentibus annecti, & quod Prosper ait ex æquo fluere, sive intelligamus acta synodalia per totum orbem probata fuisse, sive putemus probatis illis à Zosimo damnatum esse per totum terrarum orbem Pelagium. Jam si priorem illum sensum sequamur, nihil hîc erit quod nobis vel in speciem adversetur.

(a) *Prosp. Chron. ann.* 419.

Verùm esto. Demus Adversariis illam esse Prosperi mentem quam volunt, & hoc illum significare, postquam Zosimus Africanorum Conciliorum statuta approbavit damnatum ubique terrarum fuisse Pelagii errorem. Quid inde colligetur? Hoc ad summum, eos qui de damnando Pelagio non cogitabant, Zosimi literis excitatos, vel si vis auctoritate commotos, ad pronunciandum in hæresim istam anathema insurrexisse. Id verò nequaquam infert existimatum cuiquam infallibile fuisse Zosimi judicium

cium, nec video quo pacto unum ex alio colligatur. Quid enim? Nullane est eorum omnium qui errare possunt auctoritas? Paucorum sanè illa esset, si nonnisi ad infallibiles pertineret.

Suspicatur doctiss. Dallæus aliud quid à Prospero his verbis subinnui observatione non indignum. Vidimus nos jam suprà ut Pelagio & Celestio Zosimus non parum initio faverit, & fuisse illorum sententiam ab Afris Episcopis immeritò damnatam existimaverit. His nequaquam turbati Afri plenarium totius Africæ Concilium Carthagine habuerunt, ubi Pelagium de novo damnarunt, & à Zosimo impetrarunt ut illum ipse damnaret. Non dubitat ergo Dallæus quin antequam sententiæ ab Afris latæ Zosimus assentiretur plurimi nutarent, & quid facto opus esset ambigerent, sed visa Afrorum firmitate, & Zosimi consensione, anathemata sua in istum hæresiarcham omnes incunctanter strinxerint; atque id ipsum esse existimat, quod & Augustinus loco jam suprà expenso, & Prosper isto significant. Id verò si non omnino certum, saltem admodum probabile, esse nemo negabit.

IX.

Concilium Ephesinum I.

EPhesino Concilio valde gloriatur Estrix. *Auctoritate*, inquit, *Celestini factum est ut non solum Ephesi convenerint illi, sed & Nestorium, & Nestorii errores condemnandos sibi duxerint, ita ut in ipsâ sententiâ auctoritatem Celestini appellarent.* Coacti per sacros Canones, & epistolam sanctissimi Patris nostri Celestini Romanæ Ecclesiæ Episcopi, lachrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessariò venimus. *Vide ut eodem numero & sacros Canones, & Epistolam Celestini habent. His bellè congruit vox illa, qua Celestino*, Custodi fidei, *Patres illi simul omnes acclamarunt. Istud itidem, quod pro totâ Synodo Celestini Legatis palàm professus est Firmus Cæsareæ Episcopus.* Apostolica & sancta sedes Celestini per literas.... etiam antè de præsenti negotio sententiam regulamque præscripsit, quam & nos secuti... formam illam executioni mandavimus, canonicum, Apostolicumque judicium in illum proferentes. *Istud denique Theodori Ancyrani*, Justam esse sanctæ Synodi sententiam demonstravit universorum Deus per literas Celestini. *Hoc ille totius Synodi nomine approbans Philippi Legati orationem, qua & Synodi sanctum caput Celestinum, & totius fidei caput B. Apostolorum Petrum nuncupat.*

Sed ego nihil isthic video ex quo Celestini infallibilitas colligi queat. Non colligitur certè ex eo quòd coactos se Episcopi dicant Epistolâ Celestini. Quidni

Quidni etenim vim istam Celestini argumentis & rationibus tribuemus? Non ex eo quòd eodem loco Patres habeant sacros Canones, & Celestini epistolam, nam & miscentur sæpè quæ non ejusdem sunt generis, & sacris Canonibus falsum subesse nullâ ratione posse Patres non dicunt. Non ex eo quòd Celestinus fidei custos dicatur, nullus enim est fidelis Dei Minister, nullus orthodoxus Doctor, cui non elogium istud competat. Non ex eo quòd Firmus dicat regulam à Celestino præscriptam; aliud enim est epistolam Celestini esse regulam, aliud esse regulam infallibilem. Prius illud Firmus dicit, posterius non dicit. Non ex eo quòd Theodorus Ancyranus ait, demonstrasse Deum per epistolam Celestini justam esse Synodi sententiam, nihil enim prohibet ne istud Celestini argumentis tribuatur. Non denique ex eo quòd Celestinus dicatur Synodi caput; Est enim quilibet Synodi præses illius caput, nec ideo tamen infallibilis continuò putatur quisquis Synodis præest.

X.

Cyrillus Alexandrinus.

EX Cyrillo multi multa proferunt, quæ cum in istius Scriptoris operibus non extent, Thomæ Aquinatis, qui primus illa laudavit, fide atque auctoritate nituntur. Sed supposititia hæc omnia esse fusè & accuratè pro more demonstravit Joannes Launoius epistolarum parte I.

Ex veris tamen illius operibus hæc profert Eugenius Lombardus. *Quamvis hæc ita se habeant, non priùs tamen Nestorii communionem confidenter deserere ausi fuimus, quàm hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hîc sentias declarare, quo liquidò nobis constet communicarene nos cum Nestorio oporteat, an verò liberè eidem denunciare neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat.* Cyr. epist. ad Celest.

Sed in istis nihil quod ad præsentem quæstionem spectet. Non dubitat Cyrillus an sit hæreticus Nestorius. Certum hoc illi & exploratum. Dubitat tantùm an debeat ejus communioni abrenunciare, & Celestinum eâ de re consulit. Quid istud habet cum infallibilitate commune? Nonne id ipsum quærere ab alio quocunque Cyrillus potuit?

X I.

Theodoretus.

MIrum est Theodoretum nobis opponi, qui Ephesino Concilio, quod Romana Ecclesia non approbabat duntaxat, sed toti Ecclesiæ pro virili parte commendabat, tamdiu restitit, quemadmodum in superioribus satis patuit. Hæc tamen ex ejus ad Leonem I. Epistolâ Eugenius Lombardus profert. *Est enim ipsa sedes Romana amplissima, splendidissima, & orbi præsidet. Præterea ipsa principatum Imperatorium profudit, ac nomen suum,*

suum, id est Romanum, cum iis, qui in ditione ejus sunt, communicavit. Fides verò præcipuè eam ornat. Testis est Paulus, qui clarissimâ voce ait: Fides vestra annunciatur in universo mundo, &c. Ego verò suffragium sedis Apostolicæ expecto, & supplex oro, atque obsecro sanctitatem vestram, ut ea me tribunal justum vestrum ac rectum appellantem defendat ac protegat, jubeatque ut ad vos accurram, & doctrinam meam vestigiis Apostolicis insistentem ostendam. Vestram sententiam expecto. Quod si sententiæ eorum qui condemnarunt acquiescere jusseritis, acquiescam, nulli deinceps futurus molestus. Quin potiùs expectabo incorruptum Dei & Salvatoris nostri tribunal.

Sed aut ego vehementer fallor, aut hæc Theodoreti verba contrarium ejus quod Lombardus contendit manifestè demonstrant. Dupliciter, ut omnes norunt, admitti possunt Ecclesiastica judicia, internâ persuasione, & externâ reverentiâ, ita ut adversus illa, etiamsi iniquissima putentur, non reclametur. Posteriore isthac ratione acquiescere se velle Ephesino judicio, si ita Leo suadeat, profitetur Theodoretus. *Nulli*, inquit, *deinceps molestus ero, quin potiùs expectabo incorruptum Dei & Salvatoris nostri tribunal.* An hoc est de ejus infallibilitate esse persuasum?

Hæc quoque ex epistola ad Renatum Presbyterum idem Eugenius profert. *Quamobrem deprecor te ut sanctissimo Archiepiscopo* (Leoni) *suadeas, ut Apostolicâ auctoritate utatur, jubeatque ad vestrum Concilium adire. Tenet enim sancta ista sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, cum propter alia, tum quia semper hæretici fœtoris expers mansit, nec ullus unquam qui contrarium sentiret in eâ sedit; quin potiùs Apostolicam gratiam puram custo-*

fiodivit. Quare quæ ab isto vestro tribunali, proficiscentur, qualiacunque erunt, judicii vestri integritate confisi amplectemur.

In hoc testimonio duo sunt. Unum quod negat Theodoretus hæresi infectam fuisse Romanam sedem, alterum quòd amplexurum se pollicetur quicquid sibi Leo præscripserit. Sed prius illud nobis non adversatur, aliud enim est nondum hæresi inquinatam fuisse Romanam sedem, aliud nunquam inquinandam. Posterius, de quo solo disputamus, nec asserit Theodoretus, nec ex priori, quod ait, sequitur. Alterum verò quod spectat, quo id sensu Theodoretus intelligat, superius testimonium satis aperit.

XII.

Leo I.

OPponit nobis Leonem Bellarminus. *Leo*, inquit, *sermone tertio de assumptione suâ ad Pontificatum. Specialis*, inquit, *cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cæteris conferatur.*

Sed hîc de Pontifice ne verbulum quidem occurrit. De solo Petro Leo loquitur, & quod obser-

ſervatione digniſſimum, de Petro relatè ad reliquos Apoſtolos, quos Pontifici ſubjicere, ne Bellarminus quidem auderet. Manifeſtum hoc ſi totum Leonis teſtimonium proferatur. Id ſic habet. *Inſtante autem paſſione ſuâ Dominus, quæ Diſcipulorum turbatura erat conſtantiam, Simoni inquit*, Simon, ecce Satanas expoſtulavit vos ut cribraret ſicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos, ut non intretis in tentationem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis; & divinæ protectionis auxilio pariter indigebat. Quoniam Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis cæteris conferatur.*

Vides ut de Pontifice, & reliquis, ſive Epiſcopis, ſive fidelibus, nihil de Petro & Apoſtolis duntaxat Leo loquatur. Fruſtra ergo hæc nobis opponuntur, & quæſtionem nequaquam tangunt.

XIII.

Petrus Chrysologus.

PEtrum Ravennatem, vulgò Chrysologum, idem nobis Bellarminus opponit in epistolâ ad Eutychetem dicentem, *Hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ à Beatissimo Papâ Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia B. Petrus, qui in propriâ sede vivit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

Sed nihil isthic valde efficax. At Chrysologus Petrum adhuc Romæ vivere, & præsidere, eo quòd doctrina, quam illi Ecclesiæ tradidit, pura adhuc & incorrupta tunc temporis servaretur, vel potiùs puram & incorruptam servari Chrysologus existimaret. Sed non ait id ipsum in finem usque duraturum, multo minùs fieri non posse quin ita semper haberet.

XIV.

Concilium Chalcedonense.

CHalcedonensem Synodum Canus, Estrix, Eugenius Lombardus, aliique non pauci laudant. Citant primùm nonnulla, quæ in ejus Synodi

actis

actis non extant, sed proferunt illa Thomæ Aquinatis fide. Verùm subleſtam eſſe hac in parte Thomæ fidem, vel nullam ſaltem ejus auctoritatem, oſtendit Launoius epiſtolarum parte I. pag. 57.

Actione ſecundâ, inquit Canus, *cum eſſet lecta Epiſtola Leonis Patres clamaverunt, Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus eſt.* Rectè. Eſt enim epiſtola illa præclara profectò, & cui vix ſimilem alium reperire eſt illius ſeculi fœtum. Sed aliud eſt epiſtolam eſſe orthodoxam, eſſe præclaram, eſſe quavis laude digniſſimam, aliud eſſe infallibilis veritatis. Concilium prius illud innuit, poſterius nec innuit, nec ſupponit.

Quod addit Eſtrix, huic epiſtolæ ut certiſſimæ fidei regulæ Patres ſubſcripſiſſe, partim verum eſt, partim falſum. Verum quidem eſt ſubſcripſiſſe illi epiſtolæ Concilii Patres, ſed habuiſſe illam pro certiſſimâ fidei regulâ falſum. Non enim niſi poſt accuratum & diligens examen, & poſtquam fuit à Theodoreto ſolidiſſimè defenſa & vindicata adverſus Palæſtinos, & Illyricianos Epiſcopos, qui tria in illâ capita notabant, partim Neſtorium, partim Eutychetem redolentia, admitti potuit, quemadmodum act. II. videre eſt.

Hoc quoque ex act. III. citat Canus. *Et cum Leo Dioſcorum condemnaſſet, Synodus ait, Sanctiſſimus Archiepiſcopus magnæ Romæ, unà cum ter beatiſſimo qui eſt petra & crepido Catholicæ Eccleſiæ, & ille qui eſt recta fidei fundamentum, nudavit eum Epiſcopatûs dignitate.* Sed nec iſta ſatis accuratè referuntur, nec fuerunt à totâ Synodo, ſed à Legatis Leonis dicta. Sic enim illi. *Unde ſanctiſſimus ac beatiſſimus Archiepiſcopus magnæ Ro-*

ma Leo per nos , & per præsentem sanctam Synodum , unà cum ter beatissimo , & omni laude digno , B. Petro Apostolo , qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ , & recta fidei fundamentum , nudavit Dioscorum , tam Episcopatûs dignitate , quàm etiam ab omni Sacerdotali alienavit ministerio. Ubi vides omnes illos titulos , petræ, crepidinis Ecclesiæ, fundamenti fidei , non Leoni, sed Petro tribui.

Redeo ad Ægidium Estrix , qui Synodum istam nondum dimittit. *Post hæc* , inquit, *admissi Episcopi Ægyptii suam exhibuerunt confessionem fidei , in qua quia nulla extabat Eutychetis condemnatio , unâ totius Concilii voce clamatum sic est.* Epistolæ Leonis subscribant. Consentiant epistolæ Leonis. Qui non consentit epistolæ Leonis , hæreticus est. *Potuit illa Synodus ostendere exquisitiùs Leonis Papæ epistolam Lydii instar lapidis sibi esse , ad quem exploranda esset fides?*

Sed istis nihil inanius. Ut hoc pateat observa primùm examinatam jam fuisse Leonis epistolam , & approbatam , ac proinde si regula posthac ea haberetur , id non tam Leonis auctoritati , quàm Concilii approbationi tribuendum. Observa secundò Ægyptios istos Episcopos , utpote Dioscori Patriarchæ Alexandrini jam damnati suffraganeos , fuisse de Eutychianismo jam ab initio suspectos , sed suspicionem istam vehementer auxisse porrecto libello quodam , de quo Lupus (a). *Ipso* , inquit , *ante hanc actionem die tredecim Ægyptianæ Diæceseos Episcopi Marciano Augusto exhibuerunt suæ fidei libellum, haud dubiè ab ipso degradato Pharaone* (Dioscoro) *compositum , dolis plenum & machinationibus , ideo-*

(a) Lup. tom. 1. pag. 937.

ideoque ipsum Princeps ad Synodum remisit. S. Marci Evangelistæ primi Episcopi Alexandrini, nec non & successorum ejus Petri Martyris, Athanasii, Theophili, Cyrilli, item Nicæni, & Ephesini Concilii fidem profitebatur libellus, anathematizans Arii, Eunomii, Manichæi, Nestorii, & quorumvis aliorum hæreses, etiam illam quæ Domini carnem de cœlo, & non per sanctam Virginem venisse adfirmat. Et omnem hujus fidei possessionem admitti postulavit ad plenam Episcopalem communionem. Verùm, inquit Lupus, *dolus non erat satis aptè fucatus.* Quare nihil mirum, si ut hanc Ægyptiorum fraudem in apertum reliqui protraherent, petierunt ut Leonis epistolæ, qua illorum hæresis jugulabatur, subscriberent. Sic variis symbolis subscribere coacti sunt variis temporibus hæretici, quanquam illa symbola ab uno aut altero Episcopo conscripta fuissent, quibus non errandi privilegium nemo adscribebat.

Pergit Estrix. *Definitio fidei sic erat concepta in Chalcedonensi Concilio, ut parum liquidò videretur excludere Eutychetis pariter & Nestorii errorem. Deerant illa quæ habebat Leonis Papæ epistola, Christus ex duabus naturis inconfusè, inconvertibiliter, indivisè; non sunt passi Leonis Legati: minati sunt se Romam redire nisi insererentur illa. Variis varia altercatis, tandem una vox omnium audita est, ut Leo sic credimus. Qui contradicunt Eutychiani sunt. Leo rectè exposuit. Definitioni verò ita inserta est clausula illa, ut & hoc exprimeretur, Leonis epistolam esse magni illius Petri confessioni congruentem, & communem quandam columnam adversus perversè sentiëntes.*

Sed non satis accuratè hæc narrat Estrix. Non ideo rejiciebatur formula, quòd deessent Leonis verba,

verba, sed ideo quòd alia adessent Eutychianismum olentia. Dicebat definitio Christum esse *ex duabus naturis*, qui erat ipsissimus Dioscori sensus. Reliqui volebant ut diceretur, non *ex duabus naturis*, ut volebat Dioscorus, & cum Dioscoro non satis circumspectus Estrix, sed *in duabus naturis*, quod Dioscorus summopere aversabatur. Sic enim ille. *Quod ex duabus naturis est suscipio.* Orta hac de re contentio ingens. Erant qui definitionem, prout concepta erat, stare volebant, & adversantes Nestorianismi insimulabant, reliqui illam horrebant ut Eutycheti & Dioscoro faventem. Incaluere animi, & metuendum schisma videbatur, cum Marcianus Imp. præcepit ut ex singulis magnis Diœcesibus insignes quidam Episcopi deligerentur, qui formulam quandam duabus illis hæresibus ex æquo adversam consignarent. Factum hoc, & consentientibus delegatis istis ut diceretur Christus esse *in duabus naturis* agnoscendus, id ipsum universæ postea Synodo placuit. Res ita & in actis, & apud Christ. Lupum narratur. In his verò pro Pontificiâ infallibilitate nihil apparet.

X V.

Agatho.

AGathonem Pontificem plurimi laudant hæc ad Synodum sextam scribentem: *Hæc est vera fidei regula, quam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus unquam depra-*

pravata succubuit, quia dictum est Petro, Simon, Simon, ecce Satanas &c. Ego autem rogavi pro te &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum.

Sed tria reponit J. Launoius. Primùm aliud esse Apostolicam Christi Ecclesiam, aliud Romanum Pontificem, & quod de illâ Agatho dicit, malè in istam transferri. II. Agathonem tractare quæstionem facti, non juris, dicereque nunquam errasse Apostolicam Ecclesiam, non autem non posse errare. III. Agathonem indefinitè scribere prædecessores suos confirmasse fratres suos, non universaliter factum id à prædecessoribus suis omnibus, nullo excepto. Ostendit deinde verè istud dici non potuisse prolatis exemplis Vigilii, Honorii, Liberii, à quibus confirmati fratres dici non possunt.

Ipse quin etiam Duvallius Pontificiæ infallibilitatis defensor acerrimus, agnoscit depromptum ex hoc Agathonis testimonio argumentum non satis stringere, eo quòd neget quidem Agatho sedem Apostolicam & Romanam unquam à vero deflexisse, sed expressè non dicat eam non posse à vero deflectere. Duvall. de potest. Pont. part. 2. quæst. 1.

Ulteriùs progreditur Christ. Lupus, cujus verba describere non pigebit. Sic igitur ille (a). *Eadem viâ ambularunt Monothelitæ. Quot enim literis, quot legationibus, quot dolosis machinis conati sunt circumscribere Honorium Pontificem? Et tandem licet non in ipsum suum errorem, tamen in aliquam illius speciem circumscripserunt. Ejus tunc nomen tanquam incomparabile spolium, ubique circumtulerunt, & arie-*

(a) *Lup. tom. 4. pag.*

arietarunt totum Orientem. Et hæc est causa ex qua ipsum damnari à sextâ Synodo permisit sanctus Papa Agathon ; ut nempe Monothelitis Papalis nominis fulcrum auferret. Damnari permisit, non Romanam Ecclesiam, aut Romanæ Ecclesiæ lapsum, sed lapsum istius duntaxat personæ. Et hinc in dogmaticâ qua sextam Synodum instruxit, epistolâ adfirmat, non Romanos Episcopos, sed Romanam Ecclesiam ab Apostolicâ traditione in hæreticas novitates nunquam declinasse, & juxta divinam, quæ Petri fidem edixit non defecturam, & ab ipsâ semper stabili fratres omni tempore confirmandos, pollicitationem, declinare non posse. Supponit aliud esse Romanum Episcopum, aliud Romanam Ecclesiam, & istius lapsu hanc non labi. Supponit in Honorio, non Cathedram fuisse lapsam, sed solam personam, si tamen lapsam.

Lupo ergo judice tantum abest ut infallibilitatem Pontificis Agatho adstruat, ut contra lapsum Honorium agnoscat, & damnari permittat. An autem Ecclesia illa Apostolica, quam labi posse Agatho nolit, sit Romana, ut vult Lupus, vel universalis, ut mavult Launoius, parum refert. De eo etenim nos non agimus.

Frustra igitur sunt Canus & Estrix, qui lectam & approbatam à sextâ Synodo epistolam istam gloriantur. Primùm enim nonnisi post accuratum examen admissa est, ut jam supra monui, quo ipso satis patet non dubitatum quin posset malè habere. Ad hæc probata quidem illa fuit in iis quæ adversus Monothelitas rectè docebat, in reliquis, nec probata, nec discussa. Denique etsi in omnibus probata fuisset, nihil inde Adversariorum causæ accederet, quandoquidem nihil ea habet quod Pontificiam infallibilitatem adstruat.

Hæc sunt quæ ex septem primis æræ Christianæ secu-

seculis Adversarii proferunt, quæ cum nullatenus evincant vel ab uno ex Veteribus existimatum fuisse Romanum Pontificem errare nescium, nihil necesse est expendendis iis quæ ex sequentibus seculis laudantur immorari. Parum enim refert utrum unus aut alter hoc illi privilegium tandem aliquando concesserit, reliquis præsertim reclamantibus, ut reclamasse plerosque ex superioribus abundè patet.

FINIS.